

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 1-2

ΓΕΝΑΡΗΣ-ΑΠΡΙΛΗΣ 1982

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 10

- 'Αφιέρωμα στον Κώστα Βάρναλη
- Έργα συναδέλφων λογοτεχνών
- Τό Πολιτιστικό Τμήμα του ΣΥΕΤΕ
- 'Η Θεατρική Όμάδα
- Γκουέρνικα: μιά μαρτυρία, ένα σύμβολο
- Τί είναι ή ΠΑΠΟΚ
- Οί παράγοντες ανάπτυξης του παιδιού
- Κινηματογράφος-Θέατρο-Βιβλία - Δισκοθήκη - Φωτογραφία - Σκάκι - Φυσιολατρία

πρόσφατες εκδόσεις

Μορφωτικού Ίδρυματος Εθνικής Τραπέζης

Βιβλιοθήκη Γενικής Παιδείας

Δ.Ρ. Θεοχάρη, *Νεολιθικός Πολιτισμός*
(17×24), σσ. 198, χάρτες 2
εγχρ. εικ. 24, Α/Μ 49, σχ. 57

Δρχ. 400

Βάσου Καραγιώργη, *Αρχαία Κύπρος - Από
τῆς Νεολιθικῆς ἐποχῆς ὡς τὸ τέλος
τῆς Ρωμαϊκῆς*
(17×24), σσ. 151 + πίν.,
εικ. ἐγχρ. 21, Α/Μ 250

Δρχ. 300

Wolfgang Schedewaldt, *Ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ
τὸ ἔργο τοῦ Ὀμήρου*

Α' *Τὸ ὁμηρικὸ ζήτημα*

Μετ. Φάνης Ι. Κακριδῆς

(14×21), σσ. 284 + 28 Α/Μ εικ.

Δρχ. 370

C. M. Bowra, *Ἀρχαία ἑλληνικὴ λυρική ποίηση*

Α' *Ἀλκμάν. Σπυρίχορος. Ἀλκαίος. Σαπφώ*

Μετ. Γιάννης Καζάζης

(14×21), σσ. 408

Δρχ. 450

Paul Lemerle, *Ὁ πρῶτος θυζαντινὸς οὐμανισμὸς*
Μετ. Μ. Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου

«*Encyclopédie de la Pléiade*», *Ἱστορία
καὶ μέθοδοι τῆς:*

- *Γενικά προβλήματα*

Μετ. Ἑλένη Στεφαννάκη

(14×21), σσ. 475

Δρχ. 450

- *Οἱ μαρτυρίες καὶ ἡ κριτικὴ τους
ἀξιοποίηση*

Μετ. Χρῆστος Παπάρογλου

(14×21), σσ. 354

Δρχ. 350

- *Παραδοσιακὲς βοηθητικὲς ἐπιστῆμες.*

Γραπτὲς μαρτυρίες

Μετ. Ἑλένη Στεφαννάκη

(14×21), σσ. 423

Δρχ. 430

«*Encyclopédie de la Pléiade*», *Ἱστορία
τῆς Φιλοσοφίας:*

Α' *Ἡ Καντιανὴ Ἐπανάσταση*

Μετ. Κυριάκος Σ. Κατσιμάνης

(14×21), σσ. 305

Δρχ. 250

Β' *19ος αἰώνας: Ρομαντικοί - Κοινωνιολόγοι*

Μετ. Τίτος Πατρίκιος

Παῦλος Χριστοδουλίδης

(14×21), σσ. 379

Δρχ. 350

Γ' *19ος-20ός αἰώνας: Ἡ Ἐξελικτικὴ
Φιλοσοφία.*

Ἑθνικὲς Φιλοσοφικὲς Σχολές

Μετ. Μαριλίτσα Μητασοῦ - Παππά

(14×21), σσ. 334

Δρχ. 300

W. Windelband & H. Heimssoeth, *Ἐγχειρίδιο
Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας:*

Α' *Ἡ φιλοσοφία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.*

Ἡ φιλοσοφία τῶν ἐλληνιστικῶν

καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων

Μετ. Ν.Μ. Σκουτερόπουλος

(14×21), σσ. 342

Δρχ. 350

Μελέτες Οικονομικῆς Ἱστορίας

Γιώργου Δερτιλιῆ, *Τὸ ζήτημα τῶν τραπεζῶν*

(1871-1873). Οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ

διαμάχη στὴν Ἑλλάδα τοῦ 19^{ου} αἰῶνα

(14×21), σσ. κα' + 355 + 37 εικ.

Δρχ. 350

Ι.Α. Βαλαωρίτου, *Ἱστορία τῆς Ἑθνικῆς*

Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (1842-1902)

(20×28), σσ. 10 + 352 + η' + πίν.

Δρχ. 600

Εὐτυχίας Δ. Λιάτα, *Γενικὸ Εὐρετήριο*

τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου τῆς Ε.Τ.Ε.

(17×24), σσ. 224 + εικ. Α/Μ 33

Δρχ. 200

Νεοελληνικὴ Προσωπογραφία

Ε.Π. Παπανούτσου, *Α. Δελημούζος (Ἡ Ζωὴ του -*

Ἐπιλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργο του)

(14×21), σσ. 299+ εικ. Α/Μ 6

Δρχ. 300

Λευκώματα

Κάρλ Κρατσάιζεν, *Προσωπογραφίες*

Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων ἀγωνιστῶν

(Προλεγόμενα Π. Πρεβελάκη)

(33×44), σσ. 16 + 14,

σχέδια 16, λιθογραφίες 28

Δρχ. 1.300

Πινakoθήκη καὶ Γλυπτοθήκη τοῦ Μορφωτικοῦ

Ἰδρυμάτος τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς στὴ

Θεσσαλονίκη

31 ἐγχρωμοὶ πίν. 35×39 ἐκ.

Δρχ. 400

Χρίστου καὶ Σέμνης Καρούζου, *Θησαυροὶ τοῦ*

Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν

(25×30), σσ.

Σημείωση: Τα βιβλιοδετημένα ἀντίτυπα ἐπιβαρυνονται
μὲ 150 δραχμὲς

Πωλοῦνται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα

Κεντρικὴ Διάθεση: Πλατεία Μητροπόλεως 3, 2ος ὄροφος (τηλ. 32.21.337)

Πρατήριο: Ἑθνικὴ Τράπεζα, Καραγεώργη Σερβίας 2 (Πλατεία Συντάγματος)

Τὰ ἔσοδα ἀπὸ τίς πωλῆσεις διατίθενται γιὰ πολιτιστικούς σκοπούς

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ

Διμηνιαία έκδοση του
Συλλόγου Ὑπαλλήλων
τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας

Γραφεῖα:

Σοφοκλέους 15 & Αἰόλου
3ος ὄροφος
Τηλ. 3211.617-3218.963
3247.761

Ὑπεύθυνος σύμφωνα μέ τό
Νόμο:

Ἰωάννα Ζερβάκη
Κρητῶν 8 — Περιστέρη

Συντάσσεται ἀπό Ἐπιτροπή

Ὑπεύθυνοι ἀπό τό Δ.Σ.:
Μάκης Βλασσόπουλος
Μίνα Δάλκα

Δημοσιογραφική
ἐπιμέλεια:

Γιῶργος Στάθης
Ἀνδ. Μεταξᾶ 12-Ἐξάρχεια
Τηλ. 3603.940

Φωτοστοιχειοθεσία
ἐπιμέλεια-ἀτελιέ
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ
ΕΠΕ»

Μάγερ 11-Αθήνα (108)
Τηλ. 5221792-5225479

Τό ἐξώφυλλό μας:

Χαρακτικό τοῦ Α. Τάσσου, ἀφιερω-
μένο στή μνήμη τοῦ Παναγιώτη
Ἑλῆ

Οἱ στόχοι μας

Γνωρίζοντας τήν ξεχωριστή σημασία τῆς Πολιτιστικῆς
δουλειᾶς καί ὑλοποιώντας ἀπόφαση τῶν ἰδίων τῶν συναδέλ-
φων, τό Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου μας ἀποφάσισε
τήν έκδοση ἑνός περιοδικοῦ μέ μορφή καί περιεχόμενο πού θ'
ἀνταποκρίνονται στό τρίπτυχο:

ΤΕΧΝΕΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

τῶν ἐργαζομένων στήν Ἐθνική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ έκδοση αὐτοῦ τοῦ νέου ἐντύπου στό χώρο μας, θά
βοηθήσει νά ἐνεργοποιηθοῦμε μέ στόχο τό γενικότερο ἀνέβα-
σμα τοῦ πνευματικοῦ μας ἐπιπέδου.

Παράλληλα θά δοθεῖ ἡ δυνατότητα γιά καλύτερη προβολή

τῆς ἀτομικῆς καί συλλογικῆς δραστηριότητος τῶν συναδέλ-
φων μας.

Τό περιοδικό θά προσπαθήσει νά καλύπτει, σέ κάθε
τεῦχος, σελίδες ἀφιερωμένες στά παρακάτω θέματα:

- ★ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
- ★ ΜΟΥΣΙΚΗ - ΧΟΡΟΣ - ΤΡΑΓΟΥΔΙ
- ★ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
- ★ ΘΕΑΤΡΟ
- ★ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
- ★ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
- ★ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ
- ★ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
- ★ ΕΚΔΡΟΜΕΣ - ΤΑΞΙΔΙΑ - ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΕΙΑ
- ★ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
- ★ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
- ★ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ
- ★ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ καί ΠΑΡΑΔΟΣΗ
- ★ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μέσα σ' αὐτούς τούς γενικούς τίτλους περιλαμβάνονται:

- Ληγῆματα, ποιήματα, μελέτες, κριτικές, εἰδήσεις,

★ ἡ συνέχεια στή σελ. 85

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● Τί είναι ή Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση	σελ. 5
● Γκουέρνικα, μιά μαρτυρία κι' ένα σύμβολο ενάντια στον πόλεμο	σελ. 6
● Συνάδελφοι Λογοτέχνες (Κείμενα των Ρ. Κράους, Δ. Λιάτσου, Φρ. Σταθάτου, 'Αγγ. Βαρελά, 'Εμμ. Κάσδαγλη, Τ. Χατζηαναγνώστου, Σ. Μπακανάκη, Τ. Μα- νωλόπουλου, 'Ι. Χατζημηνα, Ν. Ζουγλή, Μ. Σκουρολιάκου, 'Ηλ. 'Αγγελόπουλου)	σελ. 9
● Νά, πώς τιμωρεῖ ένας... δόκιμος (χρονογράφημα τοῦ 'Αριστ. 'Αντάνη)	σελ. 27
● Θέατρο	σελ. 29
● Κινηματογράφος	σελ. 34
● 'Η Πολιτιστική 'Επιτροπή τοῦ Συλλόγου ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς συναδέλφους	σελ. 38
● Κώστας Βάρναλης, ἕνας ἀληθινὸς ἄνθρωπος (ἀφιέρωμα)	σελ. 41
● Ποιοὶ παράγοντες ἐπιδροῦν στὴν ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν	σελ. 79
● Βιβλία	σελ. 80
● Δισκοθήκη	σελ. 82
● 'Ορειβάσια καὶ ἐλληνικὴ ὀρεινὴ φύση	σελ. 86
● Ἔργο τοῦ ζωγράφου Γ. Φαρσακίδη	σελ. 89
● Κάτι ἔχουμε κερδίσει (γράφει ἡ Θεατρικὴ 'Ομάδα τοῦ Σ.Υ.Ε.Τ.Ε.)	σελ. 90
● Σκάκι, ἕνα παλιὸ καὶ πανέμορφο παιχνίδι	σελ. 92
● Μήπως σ' ἐνδιαφέρει ἡ φωτογραφία;	σελ. 94

Τί είναι η Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση

Μετά την πτώση της χούντας βρισκόμαστε εμπρός σέ μία έντονη ανάπτυξη της ερασιτεχνικής καλλιτεχνικής δημιουργίας. Έρασιτεχνικοί θίασοι, μουσικά συγκροτήματα, εκπολιτιστικοί και μορφωτικοί σύλλογοι ξεφυτρώνουν σέ κάθε άστικό κέντρο, αλλά ακόμη και στήν επαρχία, μέ πρωτοβουλία κυρίως τών νέων.

Η προσπάθεια της στρατιωτικής δικτατορίας ν' αλλάξει τήν καθημερινή συμπεριφορά, τήν αισθητική και τά πνευματικά χαρακτηριστικά τού λαού μας έχει αποτύχει. Όμως υπάρχουν σημαντικά εμπόδια στήν ανάπτυξη ενός ενιαίου πολιτιστικού κινήματος μέ προοδευτικούς στόχους. Προβλήματα νομικής φύσεως στήν λειτουργία τών συλλόγων, τρομοκρατίας στήν επαρχία (ανάτιναξη τών γραφείων τού μορφωτικού συλλόγου τού Συκουριού, άστυνομική απαγόρευση έκδηλώσεων κλπ). Παρακολούθηση από τίς κυβερνήσεις της δεξιάς τού άμερικάνικου τρόπου ζωής. Όμως υπάρχουν και έγγενή προβλήματα όπως ή έλλειψη μελέτης τών αναγκών, τών στόχων, ή έλλειψη οικονομικών πόρων, ή μή σωστή λειτουργία τών συλλόγων κλπ.

Μέσα σ' αυτές τίς συνθήκες και μετά από μακροχρόνιες διεργασίες στίς όποιες συμμετέχουν πολλοί διανοούμενοι καλλιτέχνες, ιδρύεται στίς αρχές τού Μάρτη τού 77 ή πανελλήνια πολιτιστική κίνηση (ΠΑΠΟΚ). Είναι ή πρώτη προσπάθεια πού γίνεται νά μεθοδευτεί ή πολιτιστική ζωή σέ πανελλήνιο επίπεδο. Οί ιδρυτικοί στόχοι της κίνησης είναι:

1) 'Η σύνδεση τού λαού μέ τήν γνήσια καλλιτεχνική δημιουργία, ή διάσωση και ή διάδοση της πολιτιστικής μας παράδοσης.

2) 'Η ενεργητική συμμετοχή τού λαού στήν προσπάθεια γιά τήν παρα-πέρα άνθιση τού λαϊκού μας πολιτισμού, μέ τήν ενθάρρυνση, τήν υποστήριξη και τήν προβολή όλων τών μορφών τέχνης.

3) 'Η ανακάλυψη και ανάδειξη νέων ταλέντων μέσα από τό λαό.

4) 'Η υποστήριξη και ή προβολή της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας και τών δημιουργών της.

5) 'Η όργάνωση πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ κέντρου και επαρχίας.

6) 'Η ίδρυση πνευματικών κέντρων.

7) 'Η γνωριμία τού λαού μέ τήν πολιτιστική δημιουργία τόσο τήν παλιότερη, όσο και τήν σύγχρονη, τών άλλων λαών.

Στά επόμενα χρόνια ή ΠΑΠΟΚ παρά τά εμπόδια αναπτύσσει μιά πολύμορφη δραστηριότητα γιά τήν επίτευξη τών παραπάνω ιδρυτικών στόχων. Συνδέεται μέ εκατοντάδες πολιτιστικούς φορείς και μεσολαβεί στήν σύνδεσή τους μέ άλλους φορείς. Μέλη της παρουσιάζουν τό

έργο τους σ' όλη τήν Ελλάδα. Όργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις σέ διάφορες περιοχές. Ένισχύει τήν ανάπτυξη πολιτιστικής δραστηριότητας σέ διάφορα μέρη της χώρας και βοηθάει στήν επίλυση προβλημάτων πού άπασχολούν τοπικούς πολιτιστικούς φορείς. Ακόμη εκδίδει τό μηνιαίο περιοδικό «Τέχνη και Πολιτισμός».

Σήμερα μετά τίς τελευταίες πολιτικές εξελίξεις, περιμένει κανείς από τήν ΠΑΠΟΚ, ότι έχοντας τήν βοήθεια τού ύπουργείου πολιτισμού (ή σημερινή ύπουργός είναι μέλος της) αλλά και μιά μακρόχρονη πείρα, θά ξεπεράσει πολλές από τίς αδυναμίες της και θά συντελέσει ακόμη πιό άποφασιστικά στήν ανάπτυξη ενός προοδευτικού πολιτιστικού κινήματος.

Ηλίας Δεδούσης

Μέ αφορμή τὰ 100-χρονα ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Πάμπλο Πικάσο

ΓΚΟΥΕΡΝΙΚΑ

*Μιά μαρτυρία κι' ἓνα σύμβολο
ἐνάντια στὸν πόλεμο*

Τό 1981 συμπληρώθηκαν 100 χρόνια ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Πικάσο. Μὲ τό σημαντικό αὐτό καλλιτεχνικό γεγονός, πού γιορτάστηκε σ' ὅλο τὸν κόσμο, συνέπεσε μία ἀκόμα ἐπέτειος: Ἡ Γκουέρνικα, ὁ διάσημος πίνακας τοῦ Πικάσο, ἀφοῦ μέσα σέ 44 χρόνια διέτρεξε χιλιάδες χιλιόμετρα, τοποθετήθηκε ἐπίσημα κι' ὀριστικά τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 81 στό *Cason Del Buen Retiro*, τό παλιό βασιλικό παλάτι πού ἔγινε παράρτημα τοῦ μουσείου *Πράδο*.

Οἱ Ἴσπανοὶ γιόρτασαν τό γεγονός στή Μαδρίτη κύρια ἀλλὰ καί στήν Μάλαγα, τὴ Βαρκελώνη καί τὴ Γκουέρνικα, τὴ μικρὴ Βασκικὴ πόλη πού στίς 26 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1937 καταστράφηκε ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ἀεροπορία κατὰ διαταγὴ τοῦ Φράνκο.

Ἡ Γκουέρνικα, τό σύμβολο ἐνάντια στό φασισμό καί στὸν πόλεμο εἶναι ἐπιτέλους ἀνάμεσα στοὺς δικούς της.

Σάββατο 24 'Οκτώβρη, 10 ή ώρα τό άπόγευμα. Παρά τό γεγονός ότι οι πόρτες δέν θ' άνοιζουν παρά τήν επομένη μέρα μικρές ομάδες σχηματίζονται μπροστά στό παλιό βασιλικό παλάτι, πού τό φυλάνε οι στρατιώτες μέ τ' όπλο στό χέρι. Στο έσωτερικό, ή «Γκουέρνικα» προστατευμένη άπό μία γυάλινη βιτρίνα, περνάει τήν τελευταία της νύχτα έξορίας και έτοιμάζεται νά δεχθεί τούς κατοίκους της Μαδρίτης.

Όσο περνάν οι ώρες, μέσα στη δροσερή νύχτα, τό πλήθος γίνεται όλο και πιο πυκνό. Τήν αυγή, έκατοντάδες άνθρωποι, στριμώνχοντα μπροστά στις πόρτες. Τέλος, τό πρωί, χιλιάδες. 'Ανάμεσα ότις, γυναίκες και άντρες σημαδεμένοι άπό τίς φοβερές δοκιμασίες του έμφύλιου πολέμου και άπό τή μακρυά νύχτα της φρανκικής δικτατορίας.

Όμως, κύρια πολυάριθμοι νέοι πού ήρθαν μέ σκοπό νά «άνακαλύψουν» τό έργο για τό όποιο δέν μπορούσε κανείς νά μιλήσει, πριν λίγο καιρό, παρά μόνο ψιθυριστά.

Πολλές φορές όλη ή οικογένεια μαζί, έρχεται νά χαιρετήσει τόν Pablo, Diego, Jose, Francisco de Baula, Juan Neromuceno, Maria de los Remedios, Crispin, Crispiano de la Santisima, Trinidad, τόν όνομαζόμενο, πιο σύντομα Πάμπλο Πικάσο. Όλοι θέλουν ν' άποτίσουν φόρο τιμής στόν καλλιτέχνη για τόν όποιο ή ζωγραφική πέρα άπό τέχνη ήταν και όπλο. Τόν 'Ισπανό, πού μετά τό Γκόγια και τόν πίνακά του Οί τουφεκισμένοι του Μονκλόα του περασμένου αιώνα, κατάγραψε για πάντα τή φρίκη του πολέμου.

'Απ' τήν άλλη, δέν ξέρουν όλοι τί πραγματικά συνέβη στη Γκουέρνικα στις 26 του 'Απρίλη του 1937. Παρ' ότι ή ισπανική κυβέρνηση πολλαπλασίασε μέσα στις τελευταίες βδομάδες τίς διακηρύξεις προς τιμή του καλλιτέχνη, έδειξε μεγάλη διακριτικότητα στό νά αναφέρει τούς λόγους πού έκαναν τόν Πικάσο νά άποφασίσει νά ζωγραφίσει τήν Γκουέρνικα. Καί ό ισπανικός τύπος, μέ ελάχιστες εξαιρέσεις, τήρησε τήν ίδια στάση.

'Εντυπωσιακή ή Γκουέρνικα: ένας τίτλος π.χ. της έφημερίδας Hoja de lunes πού βεβαιώνει ότι ποτέ άλλοτε ένα καλλιτεχνικό γεγονός δέν προκάλεσε τόσα πάθη μέσα σε μία χώρα. 'Η έφημερίδα παραλείπει νά διευκρινίσει ότι επρόκειτο στην πραγματικότητα για ένα καλλιτεχνικό και συγχρόνως πολιτικό γεγονός.

Τήν Κυριακή, 25 'Οκτώβρη 1981, τό μαζεμένο έξω άπό τό Cason Del Buen Retiro πλήθος, πήγαινε νά συναντήσει τόν καλλιτέχνη και τό πονεμένο παρελθόν της 'Ισπανίας, ήθελε νά θυμηθεί τό μαρτύριο της μικρής βασκικής πόλης, Γκουέρνικα.

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΒΑΣΚΙΚΗ ΠΟΛΗ

Στη Γκουέρνικα, πού βρίσκεται στό βάθος των έκβολων του ποταμού Μουντάκα, είχε τήν έδρα της, ως τή μέρα της κατάργησης των βασκικών προνομίων τό 1877, ή Βουλή της Βισκάγιας, πού συνεδρίαζε κάθε 2 χρόνια κάτω άπό μία γέφυρη καρυδιά. Τό τραγούδι για τό Δέντρο της Γκουέρνικα έγινε ό έθνικός ύμνος

των Βάσκων. Αυτό άκριβώς τό δέντρο, τό σύμβολο ενός λαού, θέλησε ό Φράνκο και οι μισοφόροι του της Λεγεώνας Κόντορ νά εξαφανίσουν άφού έξολόθρευσαν χιλιάδες βάσκων, μεταξύ των οποίων δεκάδες πατριώτες κληρικούς.

'Εκείνη τήν Κυριακή της άνοιξης του '37, μέρα παζαριού, οι κάτοικοι της Γκουέρνικα δέν ξέρουν ότι αυτή ή πόλη της 'Αλμερίας, στα Νότια της 'Ισπανίας, θά δεχτεί άπό τίς πρώτες πρωινές ώρες τά πυρά του θωρακισμένου ιπτάμενου τμήματος της χιτλερικής

'Η Ντολόμες 'Ιμπαρουρί, ή διάσημη «Πασιονάρια», δέν έχασε ούτε τό παρελθόν ούτε τίς συμφορές του. Έζησε πάνω στη σάρκα της σάν γυναίκα, σάν Βάσκα και σάν αγωνίστρια τό έγκλημα ενάντια στη Γκουέρνικα. 'Η Ντολόμες μέ τό λαμπερό βλέμμα και μέ τό αιώνιο χαμόγελο, προτιμά νά στραφεί προς τό μέλλον:

«Ο έρχομός της Γκουέρνικα στην 'Ισπανία, λέει, είναι ένα μεγάλο γεγονός για όλους τούς δημοκράτες της χώρας μου. Οι 'Ισπανοί, ιδιαίτερα οι νέοι, έχουν τό δικαίωμα νά γνωρίζουν όλη τήν ιστορική αλήθεια για τόν εμφύλιο πόλεμο, για τόν ήρωικό άγώνα του λαού μου ενάντια στο φασισμό, για τήν υπεράσπιση της ανεξαρτησίας του, της δημοκρατίας και της λευτεριάς. 'Η Γκουέρνικα του Πικάσο καταγγέλει μέ μία συγκλονιστική δύναμη τή βίαιη επίθεση του «ναζι-φασισμού» ενάντια στο λαό της άγαπημένης μου βασκικής πατρίδας. Τή στιγμή πού σ' όλο τό κόσμο γίνονται εκκλήσεις για ειρήνη και ιδιαίτερα τίς τελευταίες βδομάδες στη Βόννη, Ρώμη, Παρίσι και Μαδρίτη δέν πρέπει νά δει κανείς στο έργο του Πικάσο μία εικόνα του τί θά μπορούσε νά ήταν μία πυρηνική σύγκρουση; 'Η Γκουέρνικα θά είναι για πάντα μία μαρτυρία κι ένα σύμβολο ενάντια στόν πόλεμο».

Γερμανίας. Δεν μπορούν κύρια νά προβλέψουν ότι σε λίγη ώρα ένας κατακλυσμός σίδερων θά χτυπούσε τήν πόλη τους. Ασχολούνταν μέ τίς καθημερινές δουλιές τους, όταν ξαφνικά πολλές δεκάδες Γιούνκερ και Χένκελ ξεπετάχτηκαν στόν όρίζοντα. Σε άλληπάλληλα κύματα, τά γερμανικά άεροπλάνα, κάτω άπ' τίς διαταγές του Φράνκο, άφησαν τόνους βόμβες, πολυβόλησαν τό πλήθος πού ήταν συγκεντρωμένο μπροστά στα καροτσάκια. Δυό ώρες κόλαση. Στη διάρκεια τους οι φασίστες διαπράττουν τό έγκλημά τους χωρίς φόβο αντίποιнов: ή Γκουέρνικα δέν έχει άλλο όπλο άπό τήν περηφάνια της. 'Ο Φράνκο δήλωνε πάντα πως ήταν «φανατικός καθολικός». Στη Γκουέρνικα βρίσκεται κανείς σκορπισμένα σε χιλιόμετρα τά κομμάτια ενός σταυρού πού ζύγιζε τόνους. Τό φιλανθρωπικό ίδρυμα, τό νοσοκομείο, τό Κολλέγιο των καλο-

γραιών έγιναν στάχτη. 'Η πόλη καίγεται. Οί δρόμοι στρωμένοι με νεκρούς. Οί πληγωμένοι ουρλιάζουν από πόνο. 'Η Γκουέρνικα είναι ή πρώτη σε μιά μακρυνά σειρά. 'Ο Φράνκο είναι ό εμπνευστής. Οί χιτλερικοί εκτελεστές θα αναλάβουν να γράψουν και άλλα όνόματα στη λίστα των μαρτυρικών πόλεων.

ΠΩΣ ΦΤΙΑΧΤΗΚΕ Ο ΠΙΝΑΚΑΣ

'Η άγγελία της σφαγής της Γκουέρνικα προκάλεσε σε όλόκληρο τόν κόσμο μιά έντονη συγκίνηση. Στο Παρίσι, ό Πικάσο διαπιστώνει τό μέγεθος της τραγωδίας στη θέα των φωτογραφιών πού σημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Ce soir*. 'Ο ζωγράφος διερωτάται: «Πώς ν' αντίδρασώ». 'Ο ισπανός πρεσβευτής 'Αρακιστέν του βάζει την ιδέα στο όνομα της δημο-

‘Ο Πικάσο ζωγραφίζει τη Γκουέρνικα

κρατικής Κυβέρνησης. 'Ο Πικάσο έχει αναλάβει να φτιάξει ένα έργο-μαρτυρία για τη Διεθνή 'Εκθεση του Παρισιού.

'Αμέσως κλείστηκε στο άτελιέ του στην οδό *Grande Chaumiere*, πού ήταν πολύ γνωστό στη συνοικία. 'Ο Ζάν Βιντάλ έζησε τη γέννηση της Γκουέρνικα. Διηγείται:

«'Εκείνη την εποχή ό Πικάσο κοιμόταν πάντα πολύ άργά, σηκωνόταν σπάνια πριν τό μεσημέρι. 'Εδινε τις περισσότερες παραγγελίες του στον Καστελοδσο, πού μου άνέθετε συνήθως τις παραδόσεις και διάφορες άλλες δουλιές. Την άνοιξιάντικη εκείνη μέρα του '37, γύρω στις 10 τό πρωί, παρουσιάστηκα στο κατώφλι του άτελιέ του Πικάσο μ' ένα μουσαμά πού είχε παραγγείλει την προηγούμενη. 'Ημουν σίγουρος ότι είχα πάει πολύ πρωί. Κι όμως ό Πικάσο είχε ήδη σηκωθεί και ήταν φανερά ξαναμμένος. Μέ ρώτησε γιατί άργησα τόσο και με κατσάδιασε

στά καταλάινκα. 'Αρχίσαμε τη δουλιά. 'Επρεπε να ξετυλίξουμε τόν μουσαμά, να τόν τεντώσουμε και μετά να τόν καρφώσουμε σ' ένα τελάρο. Οί διαστάσεις του μουσαμά μās εμπόδιζαν να προχωρήσουμε όπως συνήθως. 'Ο Πικάσο είχε άπλώσει στο πάτωμα πολλές δεκάδες σκίτσα. 'Ηταν έτοιμος. Μόλις πρόλαβα να φτιάξω τό πρώτο κομμάτι του μουσαμά και ό Πικάσο σκαρφάλωσε σ' ένα σκαμνί. 'Αρχισε να σχεδιάζει. 'Ηταν σάν τρελλός. 'Εγώ δέν ήξερα ότι γεννιόταν ένα τέτοιο έργο. Δεκαπέντε μέρες μετά αυτό τό έπείσόδιο, ξαναγύρισα στο άτελιέ του. Είδα τόν πίνακα τελειωμένο. 'Ο Πικάσο ήταν πολύ ήρεμος. Σάν να έλευθερώθηκε. Για πρώτη φορά από τότε πού τόν γνώριζα με προσκάλεσε να καθήσω και μου είπε: Βλέπεις αυτό τόν πίνακα, άνήκει στην 'Ισπανική Δημοκρατία. Μαζί του βάζω μιά επιταγή πού άντιστοιχεί στην αξία ενός αεροπλάνου... Χρειάστηκε να βγάλουμε τό τελάρο για να τυλίξουμε τόν μουσαμά, και να τόν τοποθετήσουμε στο 'Ισπανικό περίπτερο στη Διεθνή 'Εκθεση. 'Αφού όλα τακτοποιήθηκαν, άντιλήφθηκα ότι μερικά μαύρα είχαν φθαρεί κάπου. Μ' ατή την ευκαιρία έκανα την πρώτη μου δουλιά σάν συντηρητής. 'Από τότε δέν ξανάδα την Γκουέρνικα. Τό 1965 πήγα στη Νέα 'Υόρκη. 'Αλλά στην αίθουσα πού ήταν συνήθως έκθεμένος ό πίνακας υπήρχε ένα σημείωμα: «'Η Γκουέρνικα συντηρείται».

"Όπως πολλοί άλλοι, ό Ζάν Βιντάλ θα έρθει στη Μαδρίτη «άργότερα» και «διακριτικά». Για να ξαναδεί τη Γκουέρνικα. Θ' ανακατευτεί με τις χιλιάδες των κατοίκων της Μαδρίτης πού άπ' την Κυριακή 25 'Οκτώβρη περιμένουν μπροστά στο μουσείο, όπου ό Πικάσο βρίσκεται επιτέλους στην πατρίδα του.

"Ολγα Τραυλού

(μετάφραση από την *Humanité Dimanche*)

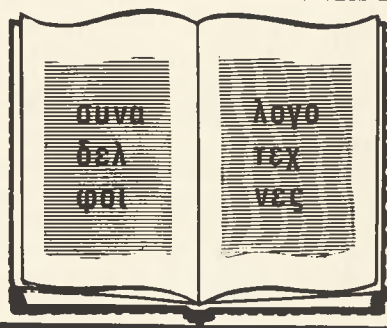
HELLAS RADIO CLUB

Πρόσφατα ιδρύθηκε από μιά ομάδα συναδέλφων τό **HELLAS RADIO CLUB**, ένας σύλλογος πού άπευθύνεται στους άκροατές σταθμών βραχέων κυμάτων.

Βασικοί σκοποί του είναι:

- 'Η διάδοσή του χόμπι στην 'Ελλάδα,
- 'Η εκμάθηση των απαραίτητων γνώσεων στους άρχάριους και
- 'Η υποβοήθηση των προχωρημένων για ψηλότερες επιδόσεις.

"Όλοι όσοι άσχολούνται με τό χόμπι (*DX—ING*), ή θά ήθελαν ν' άσχοληθούν, άς επικοινωνήσουν με τό συνάδελφο Χρήστο Λούλα στο τηλέφωνο 3210819 ή στη διεύθυνση **HELLAS RADIO CLUB, Τ.Θ. 21 'Αργυρούπολη, 'Αθήνα**.

Σ' αὐτό τό ἀφιέρωμα, πού ξεκινᾷ στό πρῶτο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ μας, θέλουμε νά παρουσιάσουμε δείγματα ἀπό τή λογοτεχνική προσφορά συναδέλφων μας, ἐργαζόμενων στήν Ἑθνική Τράπεζα. Φιλοδοξοῦμε νά κάνουμε τό πολιτιστικό μας ἐντυπο τόπο μόνιμης φιλοξενίας μιᾶς τέτοιας δουλειᾶς.

Εἶναι προφανές ὅτι τό ἀφιέρωμά μας δέν ἐξαντλεῖ τό θέμα, ἀντίθετα, ἀνοίγει τό δρόμο πρὸς τήν κατεύθυνση πού βάλαμε γιά στόχο. Ἐπομένως, θά συνεχιστεῖ καί στά προσεχῆ φύλλα.

Σέ πρώτη φάση, συγκεντρώσαμε ὑλικό ἀπό κείμενα πού βρίσκονται ὑπόψη μας καί τά ὁποῖα εἴτε ἔχουν ἐκδοθεῖ, δημοσιευτεῖ, διαβαστεῖ εἴτε μᾶς στάλθηκαν-κατά καιροῦς-ὡς συνεργασίες.

Δώσαμε προτεραιότητα σέ συναδέλφους συνταξιούχους καθὼς καί σέ ἤδη γνωστούς λογοτέχνες γιά νά ὑπάρχει μιᾶ φυσική συνέχεια στή παρουσίασή μας. Ἐξάλλου, προσπαθήσαμε νά συνδέσουμε τή λεγόμενη «παλαιά» μέ τή «νέα φρουρά», ἔτσι ὥστε νά ἀξιοποιεῖται ἡ παράδοση καί παράλληλα νά προβάλλεται κάθε σύγχρονη δημιουργία.

Σχέδιο Χρ. Ἀρβανίτη

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΚΡΑΟΥΣ Τό Βάψιμο

Ἕνα παλιό κουτί κονσέρβα μέ μπογιά,
—Μέ κόκκινη μπογιά, πού νά φαντάζει

Ἕνα παληό πινέλλο, μιᾶ καρδιά,
Καί κάπου, σ' ἑνός δρόμου τή γωνιά,
Σ' ἕνα στενό, σέ κάποια γειτονιά,
Τό σούρουπο, ἢ σάν κάνει πῶς χαράζει,
Μέ τή ψυχὴ γεμάτη λεβεντιά
Τόν χάροντα τρομάζουν τά παιδιά,
Πού γράφουνε μέ τό ἴδιο τους τό αἷμα
Κι εἶναι καθάρια, ἀγνά, μακρὰ ἀπὸ ψέμα!

Ἕνα παληό κουτί κονσέρβας μέ μπογιά
Καί μιᾶ ψυχὴ γεμάτη Λευτεριά!

(Ἰανουάριος 1943).

Δέν ἔχουν σπίτι πιᾶ, χωριό...

Δέν ἔχουν σπίτι πιᾶ, βρύσι, χωράφι, ἀμπέλι!
"Ὅλα τ' ἀφάνησε ὁ ἐχθρὸς κι ἐχέρεψε τή γῆ.
Καλότυχοι ἂν τοὺς ἄφησε στή σάρκα ἕνα κουρέλι,
Καλότυχοι πού μπόρεσαν νά φύγουν ζωντανοί.

Οἱ ἄνδρες ζῶσαν τ' ἄρματα καί πῆγαν στά ρουμάνια
Κι ἐπῆραν τά κορφόβουνα, νά βροῦν τή λευτεριά
Πάνω ἀπὸ τά πλατώματα καί πάνω ἀπὸ τὰ χάνια,
Κεῖ ποῦ δέ φτάνει ἡ ἄγρια ὀργή τοῦ ξένου κι ἡ σκλαβιά.

Κι ὁ ξένος, ἄπονος, κακός, ρήμαξε τά χωριά τους

Καί μανιασμένος χτύπησε γυναίκες καί παιδιά
Κι είδαν οί γέροντες γονιοί κι οί μάνες τά
παιδιά τους

Νά τούς πεθαίνουν κλαίγοντας στήν ἄμοιρη
ἀγκαλιά.

Κάποια νύχτα ξυπνήσανε μέσ' στό πυκνό σκο-
τάδι

Ἄπ' τίς ριζιές κι ἄπ' τίς φωνές, τούς ἔζωνε ἡ
φωτιά.

Τά σπίτια καίγαν κι ἔφυγαν, ἀλαφιασμένοι,
ὁμάδι,

Κι' ὅσοι γλυτῶσαν, γλύτωσαν μεσ' ἄπ' τή
ρεμματιά.

Ἄθλιο κοπάδι τήν αὐγή τούς δέχτηκεν ὁ κάμ-
πος

Κι ἄθλιο κοπάδι, οί βάρβαροι, μέ ἀνάληπτη
καρδιά,

Δίχως ψωμί, δίχως νερό, μεσ' στοῦ βραδυοῦ τό
θάμπος

Σάν κτήνη τούς φορτώσανε γιά κάποια ξενη-
τειά.

Δίχως ψωμί, δίχως νερό! Νά φθάσουν πῶς
ἀργοῦσαν!

Καί στοῦ ἀλωνάρη τή πηχτή τήν ἄπνοια τήν
πυρά

Ἄδυναμες κι ἀνήμπορες γυναίκες ἐγεννοῦσαν
Στά στέρφα στήθη ἀμίλητα ἐσβῦναν τά μωρά.

Δίχως ψωμί, δίχως νερό στή κάψα τοῦ ἀλω-
νάρη!

Γυμνοί, -σάν πέρσι ἄλλοι φτωχοί στήν ἄγρια
χειμωνιά-

Καί δέν προφταίνει ὁ χάροντας τούς διαλεχτούς
νά πάρη

Τόσους τοῦ ρίχνει ἀδιάκοπα ἡ ἀστείρευτη
σοδιά.

Μά ἀρκεῖ τό αἵματοκύλισμα, φτάνει! Ἡ σφαγή
ἄς κοπάσῃ!

Σκούζει ὁ τόπος κι' ὁδύρεται στόν τόσο σπαρ-
γμό.

Ἄς εἶναι τό αἶμα τό πολύ, Χριστέ, νά ξαγο-
ράσῃ

Γιά τ' ἄμοιρά σου πλάσματα ταχειά τόν
λυτρωμό!

Ὅμως ἄς τρέμουν οί κακοί τῆς συμφορᾶς τῇ
ᾠρα!

Ὅλοῦθες πιά τοῦ γδικιομιοῦ κροτοῦνε τά φτερά
Κι' ἄπ' τῶν βουνῶν μας τίς κορφές πετάει σ'
ὅλη τή Χώρα.

Ποῦ ἀκόμη μέσ στα σίδερα βογγάει καί σπαρ-
ταρᾶ,

Τῆς Νίκης τό προμήνυμα, τῆς Νίκης ἡ χαρά.
(Αὐγούστος 1943)

ΡΟΔΟΛΦΟΣ ΚΡΑΟΥΣ

Γεννήθηκε στήν Τεχεράνη κατά τά τέλη τοῦ
περασμένου αἰῶνα, ἀπό γαλλίδα μητέρα καί
αὐστριακό πατέρα στρατηγό, πού εἶχε σταλεῖ ἐκεῖ
γιά νά διοργανώσει τόν περσικό στρατό.

Μετά τό θάνατο τοῦ πατέρα του, ἡ οἰκογένεια
ἐπέστρεψε στήν Τεργέστη ὅπου ἡ μητέρα τοῦ
ποιητῆ ξαναπαντρεύτηκε μέ τόν κ. Ἀντώνιο
Τερνένσιο, καί ἀπέκτησε ἀπό τόν γάμο αὐτό τρία
ἄλλα παιδιά μέ τά ὁποῖα-μετά τόν θάνατο καί τοῦ
δεύτερου τῆς ἀνδρα-ἐγκαταστάθηκε ὀριστικά στόν
τόπο μας.

Ὁ ποιητής -ἐκτός-ἀπό τά ἐλληνικά, ξέρει
γαλλικά, γερμανικά, ἰταλικά, ἀγγλικά, ἰσπανικά-

ΡΟΔΟΛΦΟΥ ΚΡΑΟΥΣ

ΛΕΦΤΕΡΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

(1941 — 1944)

ΜΕ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ
ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ
ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΡΙΔΗ

μῆλκε νέος στήν Ἑθνική Τράπεζα καί ἔμεινε στήν
ὕπηρεσία τῆς ὥς τό 1946.

Ἀπό τό 1905 γράφει γαλλικά καί ἐλληνικά
στίχους καί ἄρθρα καί συνεργάζεται σέ περιοδικά
καί ἐφημερίδες.

Εἶχε φιλικώτατες σχέσεις μέ τόν Παλαμᾶ, τόν
Σικελιανό, τόν Βάρναλη, τόν Αὐγέρη, τόν Παπα-
τσώνη, τόν Τέλλο Ἄγρα, τόν Μπεράτη, τόν
Λούβαρη, τόν Φτέρη, τήν Ἀγγελική Χατζημι-
χάλη, τήν Εἰρήνη τήν Ἀθηναία, τήν Μαρία
Μακρή, τήν Ἑλλη Ἀλεξίου, τήν Ἀθηνᾶ Ταρ-
σοῦλη καί πολλούς ἄλλους ἀνθρώπους τῶν γραμ-
μάτων καί τῆς τέχνης. Ἐχει δημοσιεύσει συλλο-
γές γαλλικῶν καί ἐλληνικῶν ποιημάτων, πάντοτε
μέ ἑκδότη συμμετοχή σέ ὅλα τά μεγάλα γεγονότα
τοῦ τόπου. («Τά Ἡρωικά», «Τά Ἀττικά»,
«Λεύτεροι στίχοι τῆς σκλαβιάς», «Αἰτανεῖα τῶν
Ξύλων» καί ἄλλα).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΙΑΤΣΟΣ

Γεννήθηκε στη Νίκαια (Κοκκινιά) τό 1926. Πρωτοξεκίνησε σάν δημοσιογράφος, αλλά κατέληξε νά γίνει τραπεζικός. 'Από τό 1949 μέχρι τό 1981 εργάστηκε στήν 'Εθνική Τράπεζα, στό Κατ/μα Πειραιά. Πήρε μέρος, στήν 'Εθνική μας 'Αντίσταση (1940-44), μέσα από τίς γραμμές του ΕΑΜ. Σάν λογοτέχνης εμφανίστηκε στά 1959 μέ τό βιβλίο του «Κοντά στους 'Ανθρώπους», διηγήματα εμπνευσμένα από τά χρόνια της σκλαβιάς καί της χαμοζωής. Στά 1961 εκδίδει τή μελέτη «Κοκκινιά, ένα όνομα - μία πολιτεία», όπου συγκέντρωσε όλα τά σχετικά μέ τή δημιουργία της πρώτης προσφυγούπολης. Στά 1962, κυκλοφορεί τή μελέτη «Κώστας Κρυστάλλης, ό ποινεμένος ποιητής», όπου σκιαγραφεί τήν άχαρη καί σύντομη ζωή του άτυχου ποιητή.

Τόν ίδιο χρόνο τυπώνει τό μελέτημα «'Η Μικρασιατική Καταστροφή στή Νεοελληνική Λογοτεχνία», πού ξανατυπώθηκε τό 1972 σέ Β' έκδοση. Τό βιβλίο τουτο βραβεύτηκε από τήν «'Εστία» Ν. Σμύρνης.

Τό 1966, τό δοκίμιο του, «Οι 'Ελληνίδες στά Γράμματά μας», τόν κάνουν περισσότερο γνωστό, μιά καί τό έργο αυτό παρουσιάζει τήν προσφορά των 'Ελληνίδων στή Λογοτεχνία μας, από τό 1800 ως τό 1966.

Τό 1972, ή ιστορική μονογραφία του, «'Ο Καποδίστριας καί τά Δικαιώματα των 'Ελλήνων», απαγορεύεται από τή χούντα. 'Ωστόσο τό βιβλίο εξαντλήθηκε.

Τό 1974 τυπώνει τά διηγήματα «'Ιστορίες της Κατοχής», βιώματα καί αναμνήσεις.

Τό 1976 κυκλοφορεί τό δεύτερο ιστορικό μελέτημα «'Η Βαυαροκρατία καί οι 'Αγωνιστές του '21».

Τό τρίτο αφηγηματικό βιβλίο του Δημήτρη Λιάτσου είναι «Οι Πολιορκημένοι καί άλλα διηγήματα» (1978), εμπνευσμένο από τήν Κατοχή καί τήν 'Αντίσταση.

Τό 1980 κυκλοφόρησε σέ 2η έκδοση «Τό Μπλόκο της Κοκκινιάς» - ένα θαυμάσιο χρονικό της θυσίας καί της λεβεντιάς του λαού μας.

Γιά τό έργο του Δημήτρη Λιάτσου έχουν γράψει επαινετικά ό Μάρκος Αδγέρης, ό Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, ό 'Αντρέας Καραντώνης, ή Γαλάτεια Καζαντζάκη, ή 'Ελλη 'Αλεξίου, ή Σοφία Μαυροειδη-Παπαδάκη, ό Δημήτρης Φωτιάδης καί πολλοί άλλοι.

'Από τό 1975 ξαναεκδίδει τό πολιτιστικό περιοδικό «Χρονικά της Νίκαιας», πού τό είχε σταματήσει στήν περίοδο της δικτατορίας. Είναι μέλος της 'Εταιρίας 'Ελλήνων Λογοτεχνών, από τό 1962.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΙΑΤΣΟΣ

'Ο Φρίτς

Είταν ένας γερμανός πανύψηλος! 'Αδύνατος, ξερακιανός μέ γυαλιά μυωπίας καί μ' αυτιά μεγάλα, πού του δίνανε μιά κωμική όψη. Θά τά 'χε περάσει τά πενήντα. Σίγουρα θά 'χε πολεμήσει καί στό '18, στόν πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Φαίνεται τόν είχαν επιτρατεύσει ξανά, γιά βοηθητικές δουλειές.

"Όλοι έμεις πού δουλεύαμε στό Χασάνι, τόν ξέραμε. Ξέραμε πώς τόν λέγαμε Φρίτς κι ότι τό επαγγέλμα του είταν δάσκαλος.

Κάθε πρωί αυτός μάς υποδεχόταν, καθώς κατεβαίναμε από τά τράμ του 'Εντεμ. Μπαίναμε στή σειρά δυό-δυό καί περιμέναμε νά 'ρθουν οι μεγάλες νταλίκες γιά νά μάς μεταφέρουν στό αεροδρόμιο. Τί κάναμε εκεί; Σκάβαμε! Μάς δίνανε γκασμά καί φτυάρι κι όλη τή μέρα πολεμάγαμε έτσι, μέχρι νά 'ρθει ή ώρα γιά νά φάμε. Σκάβαμε γιά τό φαί' καί γιά τήν κουραμάνα. Στίς δώδεκα τό μεσημέρι βαρούσε καμπανάκι. 'Αμέσως τά παρατάγαμε καί τρέχαμε στή σειρά. Νερόβραστες πατάτες, νερόβραστο ρύζι, νερόβραστα φασόλια, είταν τά φαγητά μας. "Όλα νερόβραστα κι άνοστα. "Υστερα, κάθε δώδεκα άτομα μιά κουραμάνα. Μιά κουραμάνα μαύρη σάν λάσπη! Πηγαίναμε παρέες, παρέες. Αυτός πού κρατούσε τήν κουραμάνα, μάς μετρούσε, αφού πρώτα τήν έκοβε στά δώδεκα κομμάτια. 'Επειδή δέν είταν ποτέ ίσα, γιά νά μή γίνονται φασαρίες, γύριζε ένας τήν πλάτη του γιά νά μή βλέπει ποιό κομμάτι είναι μεγάλο καί μικρό. Μετά τόν ρωτούσε:

— Ποιανού είναι αυτό;

— Του δυό!...

— Τουτώ δώ;

— Του δέκα!...

"Ετσι γινόταν ή μοιρασιά της κουραμάνας. Στίς τέσσερις τό απόγεμα σκολούσαμε. 'Ανεβαίναμε πάλι στίς νταλίκες γιά τό "Εντεμ. Πολλές φορές δέν βάζανε οι γερμανοί τράμ γιά τό Φάληρο. Τότε, τραβούσαμε μέ τά πόδια γιά τό σπίτι. Περπατούσαμε ώρες γιά νά φτάσουμε.

Οί πίο πολλοί εργάτες είμασταν νέοι. Λιγοστοί οι μεγάλοι. "Ας μή νομιστεί ότι προσφέραμε υπηρεσίες στους γερμανούς. Κοροϊδεύαμε! Πόσοι από μάς κάθε μέρα τρώγαμε ξύλο από τόν κουλό γερμανό επιστάτη της «Βάλτερ», ένα μοβοριασμένο γερμανό;

"Εβγαζε τό στυλιάρι του γκασμά καί κοπανούσε αλύπτρη, φωνάζοντας δυνατά:

— Νίξ άρμπάιτ!

Αυτόν τόν Ναζί, αλήθεια θά τόν θυμούναι, όσοι πέρασαν άπ' τό Χασάνι. "Υστερα γινήκανε από εργάτες καί πολλά σαμποτάζ στ' αεροπλάνα κι οι γερμανοί κάνανε συλλήψεις...

* * *

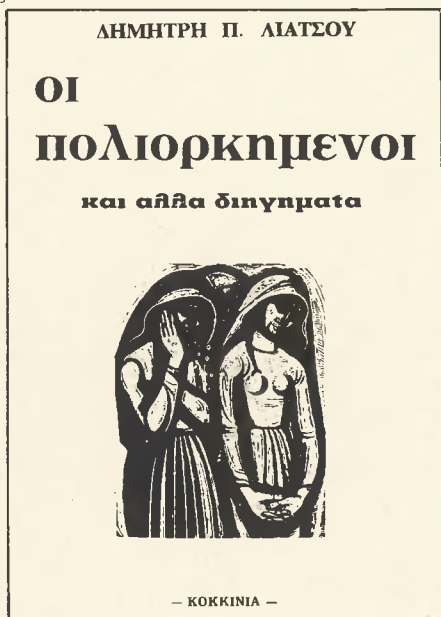
Είχαμε μείνει στόν Φρίτς. 'Ο Φρίτς λοιπόν, κρατούσε τήν τάξη πού λένε γιά ν' ανεβαίνουμε στ' αυτοκίνητα ήσυχα. 'Αντί γιά όπλο, κρατούσε πάντα μιά βέργα. Σήκωνε μετά, τά παραπέτια, έβαζε τίς ασφάλειες κι έδινε τό σύνθημα τής αναχώρησης μ' ένα σφυριχτράκι. Οί εργάτες τού φωνάζανε τότε:

— Γειά σου Φρίτς!

'Εδώ πού τά λέμε, κάναμε γούστο μαζί του. Είχε μάθει μερικές λέξεις έλληνικές καί τίς πέταγε κι έμεις τότε γελούσαμε έτσι πού τίς έλεγε στραβά. "Όταν είχε κέφια, έδινε καί κανένα τσιγαράκι. 'Ακόμη έπιανε ψίλοκουβέντα μέ τούς εργάτες.

— 'Εγκώ, έλεγε, μπάμπας, πίκολο!

"Εβγαζε τότε άπ' τό πορτοφόλι του τή φωτογραφία τής κόρης του, μιάς κατάξανθης γερμανιδούλας πού χαμογελούσε μπροστά στόν κήπο τού σπιτιού τους.

Σιγά σιγά όλη ή έργατιά τόν αγάπησε τόν Φρίτς! Αυτός δέν έμοιαζε σάν τούς άλλους γερμανούς πού μάς τυραννούσαν, όπως εκείνος ό κουλοχέρης πού σάς είπα, ή τόν Βίλλυ τόν χοντρό μάγειρα, πού προτιμούσε νά χύνει τό φαί πού περίσσευε, παρά νά τό μοιράσει στούς πεινασμένους εργάτες.

"Εβαζε τά γέλια ό άθεόφοβος λέγοντας:

— Νίξ μαντζαρία!

Πέφτανε πάνω στά χώματα τά παιδιά καί μέ τά κουτάλια, παλεύανε νά βρούνε κανένα φασόλι, ένώ ό Βίλλυ συνέχιζε νά γελάει, κουνώντας τή σκεμπέ του.

'Ο Φρίτς όμως είταν αλλιώτικος. Ποτέ δέν χτύπησε κανένα. 'Ισα, ίσα είχε πιάσει καί φιλίες μέ μερικούς εργάτες. Σ' αυτούς είχε πει τό μεγάλο του καημό: Φοβόταν γιά τήν κόρη του καί τήν γυναίκα του. Είχαν άρχίσει οί βομβαρδισμοί τών 'Αγγλο-αμε-

ρικών κι άνησυχούσε. "Εμενε στό 'Αμβούργο, πού κάθε μέρα πέφτανε χιλιάδες τόννοι βόμβες!

— Πόλεμο νίξ γκούτ! Έλεγε κρυφά, μή τόν άκούσει κανένας.

"Άλλες φορές πάλι έβριζε τόν Χίτλερ:

— Φύρερ, σάίζερ! κι έφτυνε...

— Νά κι ένας γερμανός, λέγαμε μεις, πού δέν θέλει τόν Χίτλερ καί τόν πόλεμο!

* * *

"Ενα πρωινό ό Φρίτς δέν είχε κέφια. Φαινόταν στενοχωρημένος. Δέν μιλούσε σέ κανένα. Είχε τό κεφάλι κάτω. Είταν έτοιμος νά κλάψει. Κανένας μάς δέν πήγε κοντά του νά τόν ρωτήσει.

— Τί νά 'χει - λέγαμε - ό Φρίτς κι είναι έτσι! Κάτι θά τού συμβαίνει!...

Τό μεσημέρι μάθαμε. Μάθαμε καί τόν λυπηθήκαμε. Αυτό πού φοβόταν, δυστυχώς βγήκε αληθινό. Σέ μιά έπιδρομή άμερικάνικων άεροπλάνων, σκοτώθηκε ή κόρη του. 'Η γυναίκα του είχε τραυματιστεί βαριά!

Τήν άλλη μέρα δέν τόν είδαμε. Ούτε τήν πάρα πάνω. 'Ο Φρίτς είχε χαθεί! Άλλος γερμανός βρισκόταν στίς νταλίκες.

— Μά πού πήγε ό Φρίτς; ρωτούσε ό ένας τόν άλλο.

Μας είχε πιάσει αγωνία. Τόν είχαμε συνηθίσει τόσο καί τώρα πού δέν τόν βλέπαμε, μάς είχε λυπήσει ή άπουσία του κι άς είταν γερμανός. Κάποιος ρώτησε ένα γερμανό αξιωματικό.

— Φρίτς καπούτ! άπάντησε.

'Ο Φρίτς είχε αυτοκτονήσει. Δέν μπόρεσε ν' άντέξει τόν χαμό τής κόρης του, εκείνου τού κατάξανθου κοριτσιού πού μάς έδειχνε στή φωτογραφία.

Μαθεύτηκε κιόλας καί πώς σκοτώθηκε. "Όταν τό βράδι πήγε νά φυλάξει σκοπιά, τίνανε μέ τό περίστροφο, τά μυαλά του στόν άέρα! Τό 'μαθε όλη ή έργατιά.

— Βρέ τόν foucarä! λέγαμε.

Δέν υπήρχε εργάτης πού νά μή λυπήθηκε τόν Φρίτς, τόν δάσκαλο άπό τό 'Αμβούργο πού έλεγε: «Χίτλερ σάίζερ» καί «πόλεμο νίξ γκούτ!» ('Ο Χίτλερ είναι σκατά κι ό πόλεμος όχι 'καλός)!

Συνάδελφοι,

τό περιοδικό μας είναι άνοιχτό σέ κάθε είδους συνεργασίες (πεζά, στίχο, φωτογραφία, σκίτσο, κ.ά.).

'Επικοινωνήστε μαζί μας στά τηλέφωνα τού Συλλόγου, 3211617 - 3247761, ή έλάτε στά γραφεία μας, Σοφοκλέους 15 καί Αιόλου (3ος όροφος).

“Τό Ψαϊδί”

της
Φράντζης Διανιάτου

Γράφτηκε με αφορμή τό Διεθνές Έτος του Παιδιού κι' αφιερώνεται σ' όλα τά παιδιά, όλων τών «έτών», όλων τών εθνών.

Τό παιδί άνασηκώθηκε στίς μύτες τών ποδιών καί κοίταξε πάνω άπό τό κουρτινάκι. Ήταν ή ώρα πού οί δύο γειτόνισσες καθγάδιζαν στήν αύλή γιά τό άπλωμα τής μπουγάδας, καί τό παιδί δέν ήθελε νά χάσει τό θέαμα. Πάντα έχει γούστο νά βλέπει τούς μεγάλους νά τσακώνονται. Πετάνε κάτι παράξενες κουβέντες ό ένας στόν άλλον, γουρλώνουν τά μάτια, κοκκινίζουν, στριγγλίζουν καί κουνάνε τά χέρια σάν φασουλήδες.

—Γιά μάζεψε τά λόγια σου...Μās έπρηξες...

—Σιγά τόν πολυέλειο...

Ή μιá γειτόνισσα τράβηξε μέ φούρια τό σεντόνι πάνω άπό τό σκοινί καί τότε αντίκρισε τό μουτράκι του παιδιού στό τζάμι.

—Άχ καλέ,τό χρυσούλι μου, νά το!

—Ντροπή, νά μάς άκούει τό παιδί...

—Έσύ άρχίνησες πρώτη.

—Ναί, μά έσύ έφταιγες.

Τό φρεσκοπλυμένο σεντόνι έπεσε στά λασπόνερα, ό καθγάς πήγε πάλι νά φουντώσει μά σέ λίγο καταλάγιασε, θές άπό βαριεστημάρα, θές άπό τήν αύσθηση του παιδικού βλέμματος πάνω στά πράγματα.

—Κοίτα το, κάτι μάτια πού χει!

—Νά μήν άβασκαθεϊ...

Τό παιδί άφισε τό παράθυρο κι έπιασε νά καταγίνεται μέ τόν πάνινο φασουλή. Άφού οί μεγάλοι δέν τσακώνονταν πιά, τό πράγμα δέν είχε γούστο.

Παράτησε τό φασουλή σάν είδε τή μάνα του νά μπαίνει.

Ή μάνα έντυσε τό παιδί βιαστικά καί βγήκαν έξω μαζί. Στο φούρνο τής γειτονιάς σταθήκανε ν' άγοράσουν παξιμάδια μέ γλυκάνισο καί λίγα κουλουράκια τής κανέλας. Ό φούρναρης μέτραγε τά κέρματα ένα-ένα πάνω στόν πάγκο του μέ τήν άκρη του ματιού παρακολουθούσε τό παιδί. Ήταν ένας άνθρωπος στυφός πού ποτέ δέ χαμογέλαγε. Μισούσε τά παιδιά γιά τίς άταξίες καί τίς πονηριές τους.

Καθώς άράδιαζε τά κέρματα, ένα δεκάριο κύλησε κάτω άπό τόν πάγκο. Ό φούρναρης τό είδε. Τό είδε καί τό παιδί, πού τίποτα δέν ξεφευγε άπό τή ματιά του. Έσκυψε σβέλτα, τό άρπαξε κι έπειτα άπλωσε τή χουφτίτσα, μέ τό κέρμα μέσα, στό φούρναρη.

Έκείνος σάμπως σά νά τα΄χασε λιγάκι. Άλλο περίμενε, άλλο του βγήκε. Ήταν έτοιμος νά μπήξει τίς φωνές, καί τώρα βρέθηκε μ' ένα ξινό χαμόγελο άμυχανίας κρεμασμένο στά χείλια.

—Μπράβο, είσαι καλό παιδάκι.

Ήθελε νά πεί κι «ευχαριστώ» μά θά πήγαινε πολύ.

—Νά πάρε μιá καραμέλα.

Τό παιδί κοίταξε τή μάνα έρωτηματικά. Έκείνη έγνεψε ανάλαφρα μέ τό κεφάλι.

—Ευχαριστώ, είπε τό παιδί.

Ή καραμέλα ήταν μαγατιάτικη. Μόλις πήγαν παρακάτω τό παιδί τήν έφτυσε, μά κράτησε τό χρυσόχαρτο γιά νά παίξει.

Ή έπόμενη πελατίτσα βρήκε τό φούρναρη χαμογελαστό καί λίγο έλειψε νά σταυροκοπηθεί.

Ή μάνα καί τό παιδί τράβηξαν γιά τήν άφρητρία.

Τά λεωφορεία στη γραμμή αυτή είναι όλα σαράβαλα. Δέ φτάνει πού ό κοσμάκης ξεροσταλιάζει νά τά περιμένει, δέ φτάνει πού στριμώχνεται σέ χώρο άνυπαρκτό, έχει κι άπό πάνω τό τράνταγμα, τό άγκομα-χτό τους καί τήν άπαίσια μπουριά του πετρέλαιου.

Φίσκα τό λεωφορείο, κόσμος μεροκαματιάρης πού γυρνάει σπίτι του τ' άπομεσήμερο. Πρόσωπα χα-γαμμένα, κουρασμένα, μερικά μάτια μισοκλείνουν κιό-λας άπό νύστα. Σχεδόν κανένας δέ μιλάει, εξόν άπ' τόν εισπράκτορα πού τσακώθηκε μέ μιá γριά. Οί άνθρωποι βαριούνται νά κοιτάζουν ό ένας τόν άλλο, βαριούνται νά ξεστομίσουν μιá κουβέντα. Τί νά πεις, τέτοιαν ώρα; 'Ο καθένας έχει τό κεφάλι πλημμυρι-σμένο έγνοιες. 'Ο καθένας κουβαλάει τό φορτίο του.

Άπό τό μπροστινό κάθισμα άκούγεται μιá δρο-σάτη φωνούλα:

—Μαμά, γιατί τό λεωφορείο σφυρίζει βραχνά; Κρυολόγησε;

Ξάφνιασμα. Χαμόγελα. Κεφάλια πού στρέφονται νά δούν.

—Κοίτα! Ένα παιδάκι, τρέλα!

—Έκτακτο είναι!

Τό παιδί συνεχίζει νά ρωτάει τό'να. νά ρωτάει τ'

άλλο. 'Υπομονετικά, ή μάνα, έξηγεί. 'Η διπλανή γυναίκα χαϊδεύει τά μαλλάκια του. 'Ο παππούς, παραμπρός, γύρισε νά του μιλήσει. Τώρα όλοι γελάνε μέ τίς ξύπνιες παρατηρήσεις του παιδιού, του κουβεν-τιάζουνε, μιλάνε μεταξύ τους. Τά μέτωπα ξεσυννέφια-σαν, μιá πνοή χαράς άγγιξε τίς καρδιές.

Γιά λίγη ώρα τό φορτίο του καθενός άλάφρωσε εξαιτίας του χαμόγελου, εξαιτίας του παιδιού. Γιά λίγη ώρα, ή διαδρομή κυλάει λιγότερο βαρετή, στενό-χωρη. Μά γιά λίγη ώρα μόνο.

Τό λεωφορείο έφτασε στό τέρμα, στην άκρη της συνοικίας.

Στήν άκρη της συνοικίας είναι ένα παρκάκι. Πεύκα λιγνά, κάμποσοι θάμνοι, μερικά παγκάκια, δύο κούνιες καί μιá τραμπάλα. Έκεί άφήνει ή μάνα τό παιδί σάν είναι καλός ό καιρός, καί λείπει καμιά ώρα: πηγαίνει άπέναντι, στό σταχτί κτίριο μέ τό θεόρατο τοίχο τριγύρω στήν αύλή. Μά σήμερα ψιλοβρέχει. 'Η μάνα χτυπάει μιá πόρτα στό άκριανό δρομάκι.

—Κυρα—Γεωργία, θά μου κρατήσεις τό παιδί μέσα; Βρέχει καί φοβάμαι μήν κρυολογήσει.

—Άκου λέει ! Μετά χαράς ! Τέτοιο παιδί ! Έλα μου δώ, καμάρι μου!

Τό παιδί, βέβαια, προτιμάει τίς κούνιες καί τήν τραμπάλα, μά ή μάνα δέ σηκώνει αντίρρηση. Τί νά κάνει, δέ θέλει καί νά τί στενοχωρήσει. Άπό διαί-σθηση ξέρει πώς δέν πρέπει νά τί στενοχωρεί όταν έρχονται έδω, στήν άλλη άκρη της πόλης, καί ή μάνα πηγαίνει επίσκεψη «έκει μέσα». Τήν παρακολουθεί πού ξεμακραίνει μέ σταθερό βήμα, κρατώντας παρα-μάσχαλα τή σακούλα μέ τά παξιμάδια του γλυκάνισου καί τά κουλουράκια της κανέλας.

Η κυρα—Γεωργία του δίνει πάντα ένα παλιό βιβλίο μέ ζωγραφίες. Τό'χει ξεφυλλίσει τόσες φορές, πού τό μάθε απέξω. Άλλά σήμερα ύπάρχει καί συντροφιά στό σπίτι, μιá νέα κοπέλα. Τί καλά, μπορεί λοιπόν καί νά κουβεντιάσουνε, νά πουν καμιά ιστο-ρία.

—Τί έξυπνο παιδί, Γεωργία μου, άκουσες τά λογά-κια του; Διαμαντία! Καί πόσο όμορφο!

—Καί καλό νά λές...Ποιός θά τό πιστευέ ! Άπό τέτοιον πατέρα!

—'Ισοβίτης είναι, είπες;

—Όχι καλέ! Μά θά κάτσει μέσα τουλάχιστο δέκα χρόνους άκόμα. Τό παιδί δέν τόν καλογνώρισε...Σσος, μή μάς άκούσει...Όλα τά καταλαβαίνει!

—Τά μάτια του! Πρόσεξες τά μάτια του; Γιά όλα σέ ρωτούν. 'Ισια στήν ψυχή σέ κοιτάνε.

Τό παιδί δέν τίς άκούει. Ξανακοιτάζει, μέσ στό βιβλίο, στήν ίδια εικόνα: έναν άντρα καί μιá γυναίκα σ' ένα ώραίο σπίτι καί τριγύρω τους παιδιά πού γελάνε.

—Μαμά, στάσου νά δούμε αυτές τίς φωτογραφίες.

—Είναι άργά, πρέπει νά γυρίσουμε σπίτι.

—Λίγο μανούλα, μόνο λίγο.

Τό παιδί κολλάει τό μουτράκι του στίς χρωμα-στές φωτογραφίες, έξω άπό τόν κινηματογράφο. Τί

ΦΡΑΝΣΗ ΣΤΑΘΑΤΟΥ

Γεννήθηκε καί μεγάλωσε στήν Άθήνα. Τέλει-ωσε τό Άρσάκειο Γυμνάσιο Ψυχικού καί πήρε διπλώματα γαλλικής καί αγγλικής γλώσσας.

Στήν Έθνική Τράπεζα εργάστηκε επί 22 χρό-νια. Πρώτα σέ 'Υποκατάστημα καί άργότερα στή Διοίκηση (στίς Δημόσιες Σχέσεις καί στήν Έκπαίδευση Προσωπικού).

Έγραφε άπό μικρή, καί πρωτοπαρουσιάστηκε στήν «Διάπλωση των Παιδών» τό 1957. Συνεργά-στηκε καί συνεργάζεται μέ περιοδικά, γράφοντας δηγημάτα, ρεπορτάζ, άρθρα, χρονογραφήματα, ταξιδιωτικές έντυπώσεις.

Άπό τό 1966 άσχολήθηκε συστηματικότερα μέ τή παιδική λογοτεχνία. Έχουν έκδοθεί τά εξής βιβλία της γιά παιδιά: «Φλογισμένα Χρόνια» (δηγημάτα), «'Ηταν κάποτε μιá νεράιδα» (μυθι-στόρημα), «Φώς άπό τό Άρκάδι» (μυθιστόρημα), «Τό παγανό μέ τήν καλή καρδιά» (θέατρο), «Τό θαύμα της Ρόδου» (μυθιστόρημα). Έχει πάρει βραβεία καί έπαινο άπό τήν Γυναικεία Λογοτε-χνική Συντροφιά, άπό τόν Κύκλο του Έλληνικού Παιδικού Βιβλίου καί άπό τήν Έταιρεία Μακεδο-νικών Σπουδών.

Μέ ιδιαίτερη ενδιαφέροντα σέ θέματα παιδείας έγραψε Άναγνωστικά γιά τό Δημοτικό Σχολείο, πού βραβεύτηκαν άπό τό 'Υπουργείο Παιδείας. 'Ηδη διδάσκεται τό Άναγνωστικό Β' Δημοτι-κού.

Συνεργάστηκε μέ τή Ραδιοφωνία καί τήν Τηλε-όραση, γράφοντας κείμενα γιά παιδικό θέατρο καί γιά επιμορφωτικές έκομπές.

ώραίο πράμα ό κινηματογράφος! "Όλο φώτα και φωτογραφίες χρωματιστές και κόσμος, κι ένας άνθρωπος πού δίνει πασατέμπο και στραγάλια σ' όσους παίζουν μέσα. Μά γιατί δέν τόν φέρνουν έδω ποτέ; Μονάχα «έκει πέρα» πάνε, κάθε τόσο.

"Ένα νεαρό ζευγάρι βγαίνει από τήν είσοδο. "Εκείνη είναι λίγο μουτρωμένη, σάν κακιωμένη. "Εκείνος τήν καλοπιάνει

—"Έλα τώρα, μιά κουβέντα είπα, τήν παραζήγησες.

—Δέν θέλω νά σέ ξαναδω.

—Μέ διώχνεις πά νά πει; "Εμένανε;

—Ναί γιατί; "Αλλα μου λέγες κι άλλιώς μου τά γυρίζεις.

—"Ακου νά σου πω, έμένα μή μου μιλάς έτσι.

Ξάφνου, εκείνη κοντοστέκεται και κάνει μέ φωνή λιγωμένη:

—"Αχ καλέ, ένα παιδιάκι μούρλια! Κοίτα το, σου λέω! Δέν είναι γλύκα; Δές, τί όμορφα ματάκια!

—Σ' άρέσει; Σ' άρέσουνε τά παιδιά; Δέ μου τό χεσ πει! "Αν θές, θά κάνουμε ένα σωρό από δαύτα!

Γελάκι ύποχώρησης.

—"Αλήθειααααααα;

—"Αμέ τί, ψέμματα; "Έλα τώρα, έντάξει, σουέρασαν τά νεύρα;

Τό παιδί κάθεται και σκέφτεται, πόσο εύκολα οί μεγάλοι τσακώνονται και φιλιώνουν. Και δέν ξέρει πώς τό δικό του χαμόγελο, ή ματιά του, ή παρουσία του και μόνο, μπορεί καμιά φορά νά έξηγήσει τοϋτο τό μυστήριο.

"Ηταν ένα παιδί τή μέρα εκείνη, στήν αυλή του, στό φουρνάριο, στό δρόμο, στό λεωφορείο, στό ξένο σπίτι, έξω από τίς φυλακές, έξω από τόν κινηματογράφο.

Δέν θυμάμαι πιά άν ήταν αγόρι ή κορίτσι. Μά θαρρώ πώς δέν έχει και τόση σημασία.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Νέοι Όρίζοντες» (1979).

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΒΑΡΕΛΑ

Γεννήθηκε στή Θεσσαλονίκη. Σπούδασε φιλολογία και Ιστορία. Είναι πτυχιούχος του Πανεπιστημίου "Αθηνών. "Εργάστηκε σάν υπάλληλος στήν "Εθνική Τράπεζα της "Ελλάδος. "Έκανε τήν πρώτη της εμφάνιση στήν παιδική λογοτεχνία τό 1966 μέ τό ταξιδιωτικό βιβλίο της «"Η "Ελλάδα κι "Εμείς » και πήρε τόν έπαινο του Διεθνούς βραβείου «Χάνς Κρίστιαν "Αντερσεν», πού απονέμεται κάθε δύο χρόνια. "Αλλα βιβλία της είναι: «Μέ τό χαμόγελο στά χείλη», «"Η μητέρα μας ή φύση», «"Ο κόσμος μας» «Καλοκαίρι στή Μονεμβασιά», «Τά βουνά της φύσης» και άλλα προσχολικής ιδίως ηλικίας. Τιμήθηκε επανειλημένα μέ κρατικά βραβεία του "Υπουργείου Παιδείας για τή συγγραφή "Αναγνωστικών της Β', Γ' και ΣΤ' τάξεως του Δημοτικού (τά όποια χρησιμοποιούνται σήμερα).

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΒΑΡΕΛΑ

«"Η μεγάλη απόδραση

"Όλα είναι έτοιμα για τή μεγάλη απόδραση. "Η μυστική προετοιμασία έχει γίνει μέσα μου σιγά σιγά, μέρα τή μέρα, στιγμή τή στιγμή. "Όλα ξεκίνησαν κάποιο άνυποπτο πρωί, όταν κατάλαβα πώς τά βήματά μου άρνιόνταν νά μέ οδηγήσουν πειθήνια στό γραφείο.

Κι όμως τά πόδια βούλιαζαν σέ μιά μαλακή μοκέτα κι οί τοίχοι είχαν ένα ευχάριστο φυστικό χρώμα. "Ε, και; Σέ τί διέφεραν δηλαδή από τούς τοίχους μιάς φυλακής όπου είχα φυλακίσει χρόνια τώρα τίς πιό εξαίσιες πρωινές μου ώρες; "Επειδή ήταν γεμάτοι τουριστικές φωτογραφίες για νά ευφραίνονται οί ψυχές μας; Κι άν έγερναν τά πλατάνια μέσα στόν Πηνεϊό, κι άν μιά άσπροκλησιιά της Μήλου αντίφεγγιζε στό Αιγαίο, κι άν τά Κύθηρα ήταν γεμάτα μυστικές φωνές, καθόλου δέν άλάφρωναν τό βάρος πού είχα μέσα μου. Βαρέθηκα νά βλέπω τά Κύθηρα σέ άσπρόμαυρη έπιφάνεια. Τά ήθελα χειροπιαστά, δικά μου.

Μου έρχοταν νά φωνάξω «ἐκ βαθέων»: «΄Εε, σείς οἱ ἀπέξω μ' ἀκούτε;» Ἐννοώντας «ἀπέξω» ὅλους ἐκείνους πού μποροῦσαν νά κυκλοφοροῦν τὰ πρωινά στίς μεγάλες πλατείες καί νά λούζονται μέ τήν ἥλιο καί τὰ μικρά καθημερινά περιστατικά τοῦ δρόμου. Πόσο ἥλιο ἀλήθεια εἶχα χάσει! Πόσο ἥλιο!

Κάπως ἔτσι ἦταν στήν ἀρχή.

Καθώς τό συλλογίζομαι, ὁμολογῶ πώς τίποτε δέν εἶχε ἀλλάξει στό γραφεῖο. Τίποτε δέν ἔφταιγε. Ἔτσι ἦταν πάντα καί κάθε μέρα. Ζώντας καί ψευτοζώντας. Ἐγώ μόνο ἔφταιγα. Ἐγώ εἶχα ἀλλάξει. Ἀπλωνα τὰ χέρι γιά νά πῶ «καλημέρα» καί μέσα μου ξεφώνιζα: «Καληνύχτα, γειά σας!».

Κρυφά καί μυστικά, ἐδῶ καί καιρό, εἶχα ἀνακαλύψει πώς δέ χρησιμοποιοῦσα τὰ μολύβια μου μόνο γιά νά ὑπογράψω ὑπηρεσιακά ἔγγραφα, ἀλλά γιά νά σβήνω μέ μανία τίς μέρες πού μου ἀπόμεναν καί νά κάνω ὑπολογισμούς. Μέ τό χαρτοκόπητη μου δέν ἔσκιζα μόνο τούς κλειστούς φακέλους ἀλλά καί τίς σελίδες τοῦ ἡμερολογίου. Καί μέ τὰ ἄλλα αἰχμηρά ὄργανα ἔσκαβα φανταστικά τοῦνελ καί μυστικές διόδους, πού θά μέ ὀδηγοῦσαν στόν ἐλεύθερο ἀέρα. Στό σπάσιμο τῶν δεσμῶν.

Γιά ὅλες αὐτές τίς διεργασίες πού γίνονταν στά ἄδυστα μέσα μου, ἓνα μεγάλο ποσοστό εὐθύνης ἔπεφτε σ' ἐκεῖνον τό πεισματάρικο γκριζό περιστέρι πού σεργιάναιε στό πρεβάζι μου κρατώντας μέ ἀναίδεια μιά σημαία ἐλευθερίας. Μέ εἰρωνευόταν πίσω ἀπό τὰ κλειστά μου τζάμια: «Ὡς πότε πιά; Μιά ἀπόφαση εἶναι. Πάρε τήν ἐπιτέλους!».

Ὑστερα, ἦταν κι ἐκεῖνος ὁ βασανιστικός παιάνας τῶν γραφομηχανῶν, πού βογοῦσαν ὅλες μαζί ἀδιάφορες, ἦταν ἐκεῖνον τό στοίβαγμα τῶν ἐγγράφων καί τῶν καταστάσεων «εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν». Δέν ἔμοιαζε πιά μέ τραγοῦδι, ἀλλά μέ λυγμό. Χτυποῦσαν, χτυποῦσαν καί κανένas δέν ὑποψιαζόταν, καί κανένas δέ συνειδητοποιοῦσε πώς σέ κάθε χτύπημα τῶν πλήκτρων ἕνας ἄνθρωπος γεννιόταν καί πέθαινε ἔξω ἀπό τήν Τράπεζα, πώς κάτι τέλος πάντων γινόταν σπουδαιότερο ἀπό τή «συνέχεια τοῦ τάδε ἐγγράφου»....

Ξαφνικά μιά μέρα, ἔνιωσα ἔντονη τήν ἐπιθυμία νά γκρεμίσω τόν ἀντικρινό μου τοῖχο. Ν' ἀνοίξω μιά μεγάλη τρύπα, τόση, ἴσαμε πού νά μέ χωράει νά περάσω ὄρθια μ' ἀξιοπρέπεια. Πίσω ἀπό τήν τρύπα θά μέ περίμενε τό λιβάδι μέ τίς μικροεπιθυμίες πού εἶχαν πάρει μέσα στό μυαλό μου τίς διαστάσεις καί τίς προεκτάσεις ἑνός χαμένου παραδείσου. Θά ἔσκυβα νά τίς κόψω μία μία ὅπως τ' ἀγριολούλουδα σέ φθινοπωρινό δάσος.

Θ' ἀνέβαινα χαράματα στήν Ἀκρόπολη καί θά ἔφευγα ὅταν ἔκλειναν οἱ πόρτες, τό λιόγερμα. Θά συναντοῦσα στά Μουσεία ἀγάλματα πού μέ περίμεναν αἰῶνες τώρα νά τά ψηλαφίσω. Θά ἔμενα σπíti μου καθισμένη σέ μιά πολυθρόνα μελετώντας τὰ πράγματα πού μέ τριγυρίζουν. Θά ξεκουραζόμουν σέ μιά καρέκλα τῆς Πλατείας Συντάγματος ἀφήνοντας ρέμπελη

τή ματιά μου στούς τουρίστες καί τούς περαστικούς. Θά ταξίδευα... Θά περπατοῦσα... Θά πήγαινα σέ μιά λαϊκή ἀγορά, βρέ ἀδερφέ. Θά ἔπαυα νά ζῶ μέ τό γοργό λαχανιαστό ρυθμό μῆς χαλασμένης πλάκας γραμμοφώνου: «Ἄντε νά προλάβουμε. Ἄντε κι ἐτοῦτο. Ἄντε κι ἐκεῖνο...». Θά ἔβγαζα τό ρολόδι ἀπό τό χέρι, νά μὴ χτυπάω κάρτα, νά μὴν ἔχω ὥραριο, νά μὴ μέ νοιάζει τί ὥρα εἶναι. Ὡρα εἶναι, ἄς τήν νά κυλᾷ...

Τή μεγάλη ἀπόδραση τῆ ζοῦσα μυστικά στίς ὥρες τῆς ἀκεφιάς μου. Ἦταν «πρό τῶν πυλῶν» καί ἔπρεπε νά τή σκηνοθετήσω μέ ὅλες τίς λεπτομέρειες.

Θά εἶναι τό λοιπόν πρῶι. Ἡλιόλουστο. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο. Νά μὴ φύγω ἀπό τή δουλειά μου μέρα βροχερή καί συννεφιασμένη κι ἀρχίσω ἀπό τήν πρώτη στιγμή νά μετανιώνω. Οἱ οἰωνοί νά εἶναι ἄριστοι κι ὅλα χαρμόсуна κι ἐλπιδοφόρα γιά μιά καινούργια ζωή.

Θά ἀνοίξω τό παράθυρο νά μπεῖ τό περιστέρι. Ἄν μπεῖ φυσικά. Θά τοῦ ψιθυρίσω σιγανά τούς φόβους μου: «Μήπως δέν τὰ καταφέρω στήν τόση ἐλευθερία;». Θά τό ἀποχαιρετήσω καί θά κλείσω τό παράθυρο. Ὑστερα θά περάσω μέ τό ἐξιτήριο στό χέρι, μ' ὅλα τὰ γαλόνια μου καί τὰ παρᾶσημά μου, ἀπό τὰ γκισέ, τίς αἰθουσες, τούς διαδρόμους καί τούς χώρους, πού ἦταν ὅλα αὐτά τὰ χρόνια οἱ αἰθουσες καί οἱ χώροι μου. Θά τά ρουφήξω μέ τή ματιά μου νά τά θυμᾶμαι γιά πάντα.

Τήν ὥρα πού θά φεύγω, οἱ γραφομηχανές θά κρούουν μεγαλειώδη ἐμβατήρια. Ὅλα σέ «ντο» δίσση. «Τάκ - τάκ - τάκ». Ἡ κυρία τάδε μετά ἀπό πολύχρονο ὑπηρεσιακό βίο, τάκ - τάκ - τάκ, ἀπέρχεται, πλησί-στια, πλήρης ἡμερῶν... τάκ - τάκ - τάκ».

Ἔτσι θά τραγοῦδῶν οἱ γραφομηχανές. Οἱ ἀριθμομηχανές θά ζηλέψουν καί θά χτυπήσουν τὰ πιό μεγάλα νούμερα γιά τό χατίρι μου. Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι θά στενοχωρηθοῦν καί θά κάνουν τρομακτικά λάθη — ἀλλά τί νά κάνουμε; — κι ἐγώ μέ μεγάλα μαῦρα γυαλιά γιά νά μὴ φαίνονται τὰ δάκρυα, θά περάσω τήν πύλη τῆς ὁδοῦ Αἰόλου...

Καί θά ἔχω ἀποδράσει.

(ἀνέκδοτο κείμενο πού γράφτηκε τό 1976)

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ

Γεννήθηκε στὸν Πειραιά τὸ 1924. Τέλειωσε οἰκονομικὲς σπουδὲς στὴν Ἀθῆνα τὸ 1946, καὶ ἀπὸ τὸ 1947 ὑπηρετεῖ στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος. Τοποθετήθηκε ἐπικεφαλῆς τῶν Δημοσίων Σχέσεων, ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ θεσμοῦ στὴν Τράπεζα τὸ 1961, καὶ παρέμεινε ὡς τὶς ἀρχὲς Μαρτίου 1968 πού ἀπολύθηκε. Ξαναγύρισε στίς Δημόσιες Σχέσεις τὸν Αὐγούστο τοῦ 1974 ὡς Προϊστάμενος τῆς ἀνεξάρτητης Ὑποδιευθύνσεως. Μὲ τὴν ἴδρυση τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, πού ἔχει σκοπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῶν γραμμάτων, τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν

Ε. Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ

ΕΜΒΟΛΙΜΑ

ΑΘΗΝΑ 1975

ἐπιστημῶν, τοποθετήθηκε διευθυντὴς του (1966-68) καὶ ξανά ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1974.

Παράλληλα, ἀσχολήθηκε μὲ τὴ φιλολογικὴ καὶ τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια λογοτεχνικῶν κειμένων («Ἀπαντα» Καζαντζάκη καὶ Καρυωτάκη, ἔργα Πρεβελάκη, Σαφέρη, Θεοδοῦ, Ἑλύτη κ.ἄ.) καὶ μὲ τὴν ἐκδόση περιοδικῶν καὶ βιβλιογραφικῶν ἐργασιῶν.

Ὁργάνωσε τὴν «Ἐκθεση εἰς μνήμην ἐπιφανῶν Ἑλλήνων συγγραφέων» (1974) καὶ ἄλλες ἐκθέσεις μὲ παιδευτικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιεχόμενο.

Ἐξέδωσε: «Αὐτόγραφα Ἑλλήνων Συγγραφέων» (1974), πού τιμήθηκε μὲ τὸ Βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὸ λεύκωμα «Κύπρος 74 - Τὸ ἄλλο πρόσωπο τῆς Ἀφροδίτης» (1975) καὶ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Ἐμβόλιμα» (1975).

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ

Σκλαβοπάζαρο

Ἔχουμε σκλάβους γιὰ ὅλες τὶς δουλειές— σκλάβους πού κάνουν γιὰ γκαρσόνια σκλάβους πού κάνουν γιὰ χαφιέδες γιὰ δεσμοφύλακες καὶ γιὰ βασανιστές. Κοιτάξτε τους, εἶναι καλοταϊσμένοι καὶ γεροὶ τὸ μάτι τους, μὲ ὑποταγμένο βλέμμα, λάμπει ἀπὸ ὑγεία.

Ὅλοι τους βαπτισμένοι χριστιανοὶ καὶ μάθανε νά λέν τὴν προσευχὴ τους: «Γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, Κύριε» — ὡς ἐδῶ, τὰ παρακάτω καλύτερα νά λείπουν. Εἶναι καλοὶ καὶ ὑπομονετικοὶ ἔχουνε μάθει νά σωπαίνουν ἔχουνε μάθει νά χειροκροτοῦν καὶ νά ζητωκραυγάζουν ὅταν πρέπει. Τὴν Κυριακὴ πηγαίνουνε στὸ γήπεδο στοιχηματίζουν στὸ Προπό, κοιτάζουν τηλεόραση καὶ ἔχουν τὸ λεύτερο ν' ἀνήκουν σ' ὅποια ὁμάδα θέλουν.

Ἔχουνε κάνει μπόλι γιὰ τὴν εὐλογία καὶ ἔχουνε πάθει ἀνοσία στίς ἐλπίδες. Κάθε πρωὶ τοὺς κάνουμε μιὰ πλύση ἐγκεφάλου κάθε βράδυ τοὺς ὑπαγορεύουμε τὰ ὄνειρα. Ἕνα μονάχα μένει νά τοὺς μάθουμε: νά χαμογελοῦν.

Ἕπιθυμία

Θά'θελα νά πιστέψω πὼς ὑπάρχει ἓνας οὐρανὸς πού τὸν κατοικοῦν πουλιὰ καὶ ἓνας ἀγαθὸς ἥλιος— ξυπνάει κάθε αὐγὴ καὶ νίβεται μ' ἓναν κουβά νερό ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ ὕστερα παίρνει τὸ δισάκι του κινώντας γιὰ τὸ μεροκάματο.

Θά'θελα νά πιστέψω πὼς ἡ φωτιὰ ξεσταίνει πάντα τσακμακίζοντας τὰ κούτσουρα οἱ σπόροι φουσκάνουν κάτω ἀπὸ τὸ μουσκεμένο χῶμα καὶ ὁ ἄνεμος ξετρυπώνει τὶς ἀποβοχαρίκες ἀλιφασκιές

Θά'θελα νά πιστέψω πὼς δυὸ παιδιὰ παίζουν πεντόβολα στὴν ἄμμουδιά

πλάι στη θάλασσα πού ανασαίνει σάν κόρφος
κοιμισμένης γυναίκας
τά δέντρα εὐλογοῦν τό ψωμί καί τό λάδι τοῦ
δείχνου

κι ἡ πόρτα μας χτυπάει ἀπό ἓνα φίλο πού
ἔρχεται ν' ἀποσπερίσει.
γεμίζοντας τ' ἁλώνια κλέφτες.

Θά'θελα νά πιστέψω.
Τώρα πιστεύουμε σ' ἄλλους θεούς.

Υπομονή

Νά λείψουν οἱ αὐταπάτες. Ἀπομένουν
τριακόσια ἐξήντα τρία χρόνια μαῦρα
καί σκότεινα, ὥσπου νά χαράξει φῶς.
Τά παιδιά μας θά γεννήσουν παιδιά κι ἐγγόνια
στό σκοτάδι
δώδεκα γενιές θά τὰ στέλνουμε στό κρυφὸ
σκολεῖο
νά συλλαβίζουν γράμμα γράμμα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.
Θά χτίζουμε ἐκκλησιές μέ πόρτες χαμηλές
γιά νά μὴν μπαίνει ὁ Τοῦρκος καβαλάρης
θ' ἀνιστοροῦμε τὴν Πλατυτέρα μέ κομμένα
χέρια
τόν Παντοκράτορα βλοσυρὸ κι ἀνήμπορο.

Γύρω μας προχωράει ἡ ζωὴ
οἱ παλιοὶ μας σύντροφοι ντυμένοι σ' ἀκριβά
καφτάνια
μᾶς κοιτάζουν μέ συγκατάβαση κι ἀνησυχία
ἀνεβοκατεβαίνουν σκάλες, κλείνουν δουλειές,
ποζάρουν, ὑποκλίνονται
Μεγάλοι Βεζίρηδες καί Δραγουμάνοι τῆς Πύλης—
τά κορίτσια τους στό χαρέμι μασώντας μαστίχα
τ' ἀγόρια τους στά μεταξωτά, κρατώντας τό
τσιμπούκι τοῦ Ἀφέντη.

Ἐμεῖς τραβᾶμε σκεπτικοὶ πέρα ἀπὸ τὴ βαβούρα
τοῦ Ἰπποδρόμου
μέ τό ζητιάνο πού περνάει τραγουδώντας
«Πρέπει τὰ μάτια μας νά συνηθίσουν στό σκο-
τάδι».
Σκοτάδι... Ὑπομονή, καρδιά
ἔχεις νά περιμένεις τετρακόσια χρόνια.

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΑΝΑΓΝΩ- ΣΤΟΥ

Ἕνας πολίτης ἐλεεινῆς μορφῆς

(ἀπόσπασμα)

Βράδιαζε. Τὰ πρῶτα σκότη κατέβαιναν ἀναπότερ-
πτα ἀπὸ τὸν οὐρανό. Αἰσθάνθηκε σάν νά τὸν πιάζαν
στό στήθος. Χώθηκε μέσα στά πλήθη, ἔψαχνε. Ἀπ'
τίς ὁμιλίες δίπλα του, ἀπ' τίς κραυγές, ἀπ' τὰ
μεγάφωνα, καταλάβαινε διάχυτη μιὰν ἀόριστη ἀνησυ-
χία παντοῦ, μέσ στις καρδιές, πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια,
πάνω ἀπ' τίς στέγες, ἔξω ἀπ' τὰ κάγκελα, σ' ὅλη τὴ
πολιτεία. Ὡ, ναί, ὅλη ἡ πολιτεία πρέπει τώρα νάνι-
ωθε νά τὴ διαπερνᾷ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς αὐτὸ τό
ἀνατρίχιασμα τῆς φρίκης γιὰ κάτι σκοτεινὸ κι ἀνεξι-
χνίαστο, πού τό' φερναν μυστηριακά στά φτερά τους
οἱ στιγμές, καθὼς ἔρχονταν μιά-μιά ἀπ' τό βάθος τοῦ
χρόνου. Βιάστηκε. Ἐπρεπε νά βρεθεῖ τό γρηγορώ-
τερο κοντὰ στά παιδιά. Ἐσπρωξε, τὸν ἔσπρωξαν,
τρύπωσε, παρακάλεσε. Οἱ γιοὶ του, πουθενά. Ἐφτασε
κοντὰ στὴν κεντρικὴ πύλη.

—Πατέρα!

Σκίρτησε, ἀνοιγόκλεισε τὰ μάτια, γύρισε ἀριστερά,
δεξιά. Τέλος τοὺς εἶδε ἀνεβασμένους ἀπάνω στά
σιδερένια κάγκελα τῆς πύλης, στὴν κορυφή, ὠραίους,
μέ τὰ πρόσωπα ὅλο φῶς, μέ τὰ νεανικά κορμιά
τενωμένα, ἔτοιμα νά σπάσουν θαρρεῖς ἀπ' τὴν
ἐξαρση τῶν τρυφερῶν χυμῶν.

—Ἀνέβα κι ἐσύ!

Ἡ καρδιά του τινάχτηκε ἀπὸ μέσα του. «Κι ἐγώ!»
Πῆδησε. Τ' ἄλλα σκαρφαλωμένα παιδιά τοῦ ἔκαναν
τόπο. Ἀνέβηκε. Γραπώθηκε ἀπ' τὰ σίδερα. Ἀγκάλι-
ασε τ' ἀγόρια του. Ἀρχισε νά κραυγάζει κι αὐτὸς
μαζί τους, νά τραγουδᾷ, νά χειρονομεῖ. Ἐλευθερία!
Ἐλευθερία! Τί πυρετός! Θάλασσα ὁ λαὸς ἀπ' ἔξω.
Πήχτρα οἱ δρόμοι. «Θά μᾶς ἐπιτεθοῦν; Ποιοί; Ἀπὸ
πού;» Ἀνάσα ὁ Κύριος! Νά ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου!.

Ξαφνικά...

Ναί, ἦταν τόσο ξαφνικά, πού δέν τό καλοκατάλαβε
ἀμέσως κανεῖς. Ὅμως ἦταν γεγονός ὅτι γιὰ μιὰ
στιγμὴ ἡ θάλασσα τοῦ λαοῦ ἀπ' ἔξω, στίς λεωφόρους
καί τοὺς δρόμους, συνταράχτηκε, σάν νά πέρασε ἀπὸ
πάνω τῆς ἀόρατο δρολιά. Ἀξαφνὴ ἀπορία ἀστραψε
στά μάτια. Ὑστερα ἡ ἀπορία ἔγινε ζωντανὰ ἐρωτημα-
τικά, πού πῆδησαν ἀπὸ χεῖλια σέ χεῖλια, χωρίς
ὥστόσο νά τοὺς ἀπαντήσει κανεῖς. Οἱ ἄνθρωποι

κοιτάχτηκαν. Και πρίν προλάβουν νά συνεννοηθούν έσκασε ή πρώτη δακρυγόνα βόμβα ανάμεσα τους. Τρόμαξαν. 'Ο κρότος, ή σύγχυση, ό καπνός, έφεραν τά πρώτα σημάδια ένός άπρόσμενου πανικού. Οί μάζες άνασάλεψαν, κινήθηκαν βίαια. Οί βόμβες άρχισαν νά πέφτουν βροχή. Οί καπνοί έπνιξαν τόν κόσμο. Οί κραυγές και τά ούρλιαχτά άνέβαιναν ως τόν ούρανό. Δάκρυα, δάκρυα παντού. Πόνοι στά μάτια. "Υπουλη παραφροσύνη. 'Αλλαλαγοί. Παρ' όλα αυτά, στά κάγκελα τά παιδιά τραγουδούσαν όλοένα και πιο δυνατά, όλοένα και πιο άγέρωχα. Νύχτωσε για καλά. Οί καπνοί έπνιγαν τό λαϊμό. Τά μεγάφωνα έδιναν οδηγίες για όσους είχαν προσβληθεί. Μές στίς αϋλές άναψαν δυνατές φωτιές. Οί φωτιές διώχνουν τά δηλητήρια. Πάνω στίς κολώνες, πάνω στίς σκεπές, πάνω στά δέντρα, πάνω στά κάγκελα, τά τραγούδια της λευτεριάς γίνονται πιο άποφασιστικά. 'Ο λαός άπ' έξω όπισθοχωρεί, τραβιέται στίς παρόδους. Μά σέ λίγο ξαναβγαίνει, έρχεται κοντά, τραγουδεί κι αυτός μαζί μέ τά παιδιά. Καινούριες βόμβες. Καινούριοι καπνοί. Πιο δυνατές φωτιές. Μές στίς αϋλές λιποθυμούν πολλοί. Τούς μεταφέρουν στά γρήγορα άλλοι στους κοντινούς θαλάμους. 'Ανάμεσά τους βρίσκονται πληγωμένοι άγνωστο άπο τί. Τά μεγάφωνα κάνουν έκκληση για γιατρούς, για φάρμακα. 'Η όργισμένη άπελπισία γίνεται ένα ζωντανό κύμα, τρέχει μέσα άπ' τίς καρδιές, τίς λαμπαδιάζει, γίνονται οί καρδιές φλόγες πού πηδοϋν ως τόν ούρανό, κάνουν τήν άπεραντωσύνη νά φεγγοβολά.

Οί ώρες περνούν. 'Η μάχη, μέ τίς φωνές και τά τραγούδια άπ' τή μιά, μέ τίς βόμβες, τό μίσος και τή λύσσα άπ' τήν άλλη, συνεχίζεται. 'Η πόλη όλακερη άγκομαχεί, βράζει. Οί δρόμοι της, τά σπίτια της, τά κτήριά της, ό άέρας της, ό ούρανό της, βογκούν, γυρεύουν τό δικίο τους. "Ωσπου άκούγεται άπό μακριά βαρύς ρόχθος μηχανών. 'Ο λαός σωπαίνει, άφουγκράζεται. Τά παιδιά σταματοϋν τά τραγούδια, άφουγκράζονται.

— Τι είναι;

Μιά άνώδυμη φωνή φωνάζει:

— Τά τάνκς!

"Ερχονται λοιπόν τά τάνκς νά περικυκλώσουν τό κάστρο, νά πολιτοκήσουν τά τραγούδια και τίς φωνές! "Ας έρθουν νά μετρηθοϋμε!

'Ατσάλωνουν οί καρδιές. Γίνονται βουητό οί φωνές. Οί κραυγές γίνονται γλωσσες άπό φλόγες. Και τά τραγούδια γίνονται τώρα μιά στήλη άπό φώς, πού άπλώνεται και χύνεται πάνω άπ' τόν κόσμο, και διαλύει τούς καπνούς, και σκορπίζει τόν πανικό, και θεμελιώνει μιά άπόφαση παρμένη μέσα στην καρδιά τούτης της φυλής πρίν άπό άμέτρητους αιώνες.

«Θά μās έπιτεθοϋν».

«Κι έμείς»;

«Θά πολεμήσουμε ως τό τέλος»!

"Ενα τεράστιο τάνκ, σάν κολασμένο τέρας, φορτωμένο κανόνια και θανατική φωτιά, έρχεται και σταματά άκριβώς άπέναντι στην κεντρική πύλη του

κάστρου. "Ολα σωπαίνουν μεμιάς. 'Η πολιτεία κρατά τήν άναπνοή της. Οί άνθρωποι κρατούν για μιά στιγμή τούς χτύπους της άναστατωμένης τους καρδιάς. 'Ακούγεται μιά δυνατή φωνή άπό τηλεβόα:

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Γεννήθηκε τό 1923, στη Μυτιλήνη. Σπούδασε Οικονομικές 'Επιστήμες και σήμερα εργάζεται στη Διοίκηση της 'Εθνικής Τράπεζας. (Δ/ση Μελετών). 'Ασχολήθηκε άπό πολύ νωρίς μέ τά γράμματα, και συνεργάστηκε πυκνά μέ άρθρα, μελέτες, κι άλλες πρωτότυπες λογοτεχνικές εργασίες, σ' έφημερίδες και περιοδικά. Διηύθυνε τό λογοτεχνικό περιοδικό «'Αλγος» της Μυτιλήνης, στην περίοδο 1953-54. Έχει έκδόσει βιβλία: «Τομές», ποιήματα (1951), «Καμπάνες», διηγήματα (1954), «Ζωή», μυθιστόρημα (1956), «Φυγή», διηγήματα (1958), «Παιδί μου» έξολογητικό άφήγημα (1961), «Τό χαμένο πουλί», διηγήματα (1963), «'Ιτε Παιδες», ιστορικό μυθιστόρημα για παιδιά (1966), «'Ιερή γη», νοβέλλες για παιδιά (1968), «'Ερημος», μυθιστόρημα (1970),

**Τακη
Χατζηναγνωστου**

**ΕΝΑΣ
ΠΟΛΙΤΗΣ
ΕΛΕΕΙΝΗΣ
ΜΟΡΦΗΣ**

μυθιστόρημα

ΑΘΗΝΑ 1975

«'Η μαγεία του Κόσμου», μυθιστόρημα για νέους (1974), «'Ενας πολίτης έλεεινης μορφής», μυθιστόρημα (1975), «'Αράχνη», μυθιστόρημα του 'Ανρύ Τρουαγιά, μετάφραση άπ' τά γαλλικά (1970), «'Ανοιχτό γράμμα στους Εύρωπαίους», πολιτικοινωνικό δοκίμιο, μετάφραση άπ' τά γαλλικά (1972), και «Βάμβαξ», οικονομική μελέτη (1964).

Παράλληλα άσχολήθηκε μέ τό θέατρο, τόν κινηματογράφο και τήν τηλεόραση. Έργα του παίχτηκαν, δημοσιεύτηκαν ή μεταδόθηκαν άπ' τό ραδιόφωνο κι άπ' τή μικρή οθόνη, γυρίστηκαν σέ ταινίες. Τηλεοπτικές διασκευές του είναι: ή «Γαλήνη» του Βενέξη (1976) και οί «Πανθέοι» του Τ. 'Αθανασιάδη (1977). Διηγήματά του μεταφράστηκαν σέ πολλές γλώσσες και περιλήφθηκαν σέ διεθνείς άνθολογίες (γαλλικά, γερμανικά, ρουμανικά, ούγγρικά, άγγλικά, κλπ).

Τιμήθηκε επανειλημμένα μέ διάφορα κρατικά και άλλα βραβεία.

— Παραδοθήτε!

Καμιά απόκριση, από πουθενά. Ξανά ο τηλεβόας:

— Παραδοθήτε! 'Αλλιώς θα χυθεί αίμα άδικα!

Τότε ύψώθηκε άπ' τά κάγκελα μιά νεανική, παιδική σχεδόν φωνή:

Εϊσαστε αδέρφια μας! Εϊμαστε όλοι αδέρφια! Δέν μπορείτε να μäs χτυπήσετε. Τό αίμα μας είναι αίμα δικό σας!

Τήν ίδια στιγμή μιά φωνή άλλη, μιά μεστή γυναικεία φωνή, άπ' τό πλήθος, πετάχτηκε μπροστά. Δέν πρόλαβε κανείς να τή μοδώσει. "Ορμησε πάνω στο τάνκ, τό χτύπησε άγρια μέ τίς γροθιές της, φώναξε:

— Ξυπνείτε! Εϊμαστε όλοι της ίδιας μάνας παιδιά! Κανέτε πίσω! Πίσω!

Η μηχανή μούκρισε. Ποιός θα λογάριζε τώρα μιά πόρνη ενός άνώνυμου, μακρινού, συνοικιακού ισόγειου; Οί έρπύστριες σάλεψαν. Τά κανόνια ύψώθηκαν. Τό κάστρο συνταράχθηκε. Μά δε λύγισε. Πρώτη ή γυναίκα άνοιξε τό στόμα. Τήν άκολούθησαν άμέσως όλες οί καρδιές. Σ' όλα τά χείλια φούντωσε μεμιάς ό "Υμνος της πατρίδας, πού τίποτα δέν τή λύγισε ποτέ, από καταβολής κόσμου. Μέ τό χέρι στο στήθος αυτός ό λαός, άκόμα κι αν πέρασαν από πάνω του λαίλαπες και καταγίδες, κι αν καταξέσκισαν τό κορμί του τσακάλια κι όρνια και θηρία κάθε λογής, αυτός όρκιζόταν: «'Ελευθερία ή Θάνατος!...» και ό όρκος τούτος δέν ήταν λόγια μοναχά. Ήταν ή ίδια ή ψυχή του λαού, καμωμένη τραγούδι, βγαλμένη μέσ' άπ' τά ιερά του κόκκαλα.

Όσότις οί μηχανές μήτε από ιστορία ξέρουν, μήτε από καρδιά. Οί έρπύστριες γύρισαν. Τό άγριο τέρας, αναποδογύρισε τή γυναίκα, μάτισε τήν ασφαλτο, σκαρφάλωσε στο πεζοδρόμιο. Τά παιδιά, αλύγιστα, τραγουδούσαν άσταμάτητα μπροστά του, σκαρφαλωμένα σάν άγγελιο Θεού άπάνω στα κάγκελα της πύλης. Μαζί τους πάντα κι εκείνος κι οί δύο του γιοί. Τό τέρας μούγκρισε, πήρε φόρα, όρμησε. Ή πύλη γκρεμίστηκε στο λεφτό, έγινε άμορφος σωρός, τσιμέντα, χώματα, σίδερο. Ό όλεθρος κι ό θάνατος πέρασαν από πάνω άδάκρυτοι, αλέθοντας πέτρες, τραγούδια και σάρκες.

Μέ τήν αύριο, όταν οί δυνάμεις της «έξουσίας» καθάριζαν τόν τόπο της σφαγής άπ' τά αίματα και τίς άλλες άκαθαρσίες, βρήκαν μέσ' στο σωρό ένα κομμάτι ξεσκισμένο σακακιού, μέ μιά άνοιχτή τσέπη να χάσκει μπροστά στα βαριεστημένα τους μάτια. Μέσ' άπ' αυτήν τήν τσέπη ξεμύτιζε ένα βρώμικο χαρτί. Τό τράβηξαν, τό εξέτασαν. Διάβασαν τούτα τά γράμματα, μέ μολύβι:

Καταγγέλω

Καταγγέλω τόν έαυτό μου, πού δέν ζύνησα πίο μπροστά, πού δέν ξεσηκώθηκα πίο μπροστά, ν' άντισταθώ στη βία και στον τρόπο.

Καταγγέλω τόν έαυτό μου, πού ύπήρξα ένας πολίτης έλεεινής μορφής.

ΣΟΦΙΑ ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ Τό άνυπόμονο χελιδονάκι

(άπόσπασμα)

— Μανούλα, πότε θα μ' άφήσεις να βγώ επί τέλους από τή φωλιά; Μεγάλωσα πιά, νά, δές και τά φτερά μου, δυνάμωσαν κι αυτά. Τώρα πιά δέν είμαι μικρό πουλί;

Η μαμά χελιδόνα έδωσε δυό χαϊδευτικές τσιμπιές μέ τό μαύρο ράμφος της στα φτεράκια του παιδιού της.

— Έννοια σου, γιέ μου, κι όταν έλθει ή ώρα, σέ λίγες μέρες, ό πατέρας σου κι εγώ θα σέ πάρουμε μαζί μας, θα σου μάθουμε να πετάς και θα σου δείξουμε τόν κόσμο. Άλλά πρώτα θα δυναμώσουν καλά τά φτερά σου, γιατί, αν πέσεις κάτω, πώς θα ξεφύγεις από τήν κυρα-γάτα, πού θα σέ κάνει μιά χαψιά; Έλα, κοιμήσου τώρα, μικρό μου, κι άσε με κι έμένα να κοιμηθώ, γιατί είμαι πολύ κουρασμένη. Πέταγα όλη μέρα μαζί μέ τόν πατερούλη γιά να βρούμε σπόρους και σκουληκάκια γιά σένα και τ' αδελφάκια σου.

— Καλά, αυτή ή κυρία γιάτα, μέ τήν όμορφη άσπρόμαυρη γούνα, θα μπορούσε ποτέ να μέ κάνει μιά

ΣΟΦΙΑ ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ

Τό άτακτο άγγελάκι

Φιντίας 1982

χασιά; Ξαναρώτησε τό μικρό χελιδόνι. Δέν τήν ξέρεις, φαίνεται, καλά, μανούλα. Αὐτή, ὅλη τήν ἡμέρα, μένει ξαπλωμένη στήν βεράντα καί δέν τήν φοβάται κανείς, οὔτε τό μωρό.

Ἡ κυρα-χελιδόνα τσίμπησε δυνατά καί θυμωμένα τό χελιδονάκι;

— "Αχ, παιδί μου, ἄμαθο πού εἶσαι; Καί βέβαια ἡ γάτα δέν πειράζει τό μωρό, γιατί δέν τρώει ἀνθρώπους. Ἐμᾶς, ὅμως, τά πουλιά, μᾶς κυνηγάει ἀλύπητα, γιατί τῆς ἀρέσουμε πολύ. Εἶχα κι ἐγώ ἓνα ἀδελφάκι πού ἦταν πολύ ζωηρό κι ἀπρόσεχτο. Μιά μέρα ἔσκυψε πολύ ἔξω ἀπό τήν φωλιά, γιατί βιαζόταν κι αὐτό, σάν κι ἐσένα, νά γνωρίσει τόν κόσμο, ἔπεσε στό χῶμα κι ἀμέσως ἔτρεξε ἕνας μεγάλος μαύρος γάτος, ἀνοίξε τό στόμα του καί χράπ; Οὔτε πούπουλο δέν ἔμεινε ἀπό τό καυμένο τά ἀδελφάκι μου. Πῶ-πῶ-πῶ; Καί μόνον πού τό θυμᾶμαι, μοῦ σηκώνονται τά πούπουλα καί μέ πιάνει φρίκη. Ἀλλά ἐσύ μήν φοβάσαι. Ἐμεῖς θά σοῦ μάθουμε ποιοί εἶναι οἱ φίλοι μας καί ποιοί οἱ ἐχθροί μας. Κι ἂν μᾶς ἀκούσης, ποτέ δέν θά πάθεις κακό. Ἔλα ὅμως, κοιμήσου τώρα, γιατί κι ἐμεῖς, πού κουραζόμαστε ὅλη μέρα, πρέπει ν' ἀναπαυθοῦμε. Σήκωσε τό κεφαλάκι σου, πές «εὐχαριστῶ» στόν Θεοῦλη πού σοῦ χάρισε μίαν ὁμορφή μέρα καί κοιμήσου ἡσυχά.

Κι ἡ μαμά χελιδόνα ἔχωσε τό κεφάλι κάτω ἀπό τά φτερά της κι ἀποκοιμήθηκε κουρασμένη. Ὁ ἄντρας της, ὁ χελιδόνος, κοιμόταν κιόλας βαθειά.

Τό χελιδονάκι σὺρθηκε σιγά-σιγά στό ἄνοιγμα τῆς φωλιάς κι ἔβγαλε τό κεφαλάκι του ἔξω. Τί ὁμορφή βραδιά! Καί τί ἡσυχία! Πῶς νά ἦταν ἄραγε αὐτός ὁ παράξενος κόσμος, πού αὐτό δέν γνῶριζε; Πού νά

ἦταν τά σκουληκάκια καί οἱ σπόροι; Θά μάθαινε ἄραγε κι αὐτο νά κυνηγάει ἔντομα σάν τήν μανούλα καί τόν πατερούλη; Κι ἡ κυρα-γάτα νά ἦταν ἀλήθεια κακιά;

Ξαφνικά, μιά ἰδέα πέρασε ἀπό τό μικρό του κεφαλάκι. Τά φτερά του τά ἐνοιωθε δυνατά. Τώρα ὅλοι κοιμόντουσαν. Καί ἡ μανούλα καί ὁ πατερούλης ἀλλά, βέβαια, καί ἡ γάτα. "Αν, λοιπόν, ἔβγαине σιγά-σιγά ἀπό τήν φωλιά κι ἔκανε μιά μικρή βόλτα γύρω-γύρω στήν βεράντα, τί θά πάθαινε; Τίποτα; Κι ὕστερα θά γύριζε πάλι σιγά-σιγά στήν φωλιά, χωρίς νά τό καταλάβει ἡ μαμά χελιδόνα. Ἡ μήπως δέν ἔπρεπε; Ἡ μανουλα ἔλεγε πάντα ὅτι τά καλά παιδιά ὑπακοῦν στούς μεγάλους. "Οχι, ὀχι, δέν θά βγῇ, θά κοιμηθεῖ φρόνιμα-φρόνιμα.

Ἀναδίπλωσε τά μικρά φτερά του κι ἔχωσε τό κεφαλάκι του ἀπό κάτω. Δέν μπορούσε ὅμως νά κοιμηθεῖ. "Ολο κι ἀναρωτιόταν πῶς νά εἶναι ὁ κόσμος ἔξω ἀπό τήν φωλιά.

Τί κρῖμα νά μήν τό ἀφήνουν ἀκόμα νά πετάξει; Ἐπὶ τέλους, τά φτεράκια του μπορεῖ νά μήν εἶναι ἀκόμα ἔτοιμα γιά μακρινά ταξίδια, ἀλλά ἓνα τόσο-δὰ πεταγματάκι πάνω ἀπό τήν βεράντα δέν εἶναι καί σπουδαῖο πράγμα. Ἐξ ἄλλου, πῶς θά συνηθίσει, ἂν δέν ἀρχίσει νά πετάει σιγά-σιγά; Ἀν ὅμως ἕνας περίπατος πάνω ἀπό τήν βεράντα εἶναι τόσο εὐκολος, τότε γιατί νά μήν τόν ἐπιτρέπουν ἡ μαμά καί ὁ μπαμπάς; Μήπως ὑπάρχει κάποιος λόγος; Γιατί, βέβαια, ὁ μπαμπάς κι ἡ μαμά ξέρουν πολλά πράγματα, εἶναι μεγάλοι καί πολυταξιδεμένοι κι οἱ δύο τους.

Χθές τό βράδυ, τό χελιδονάκι τούς ἄκουσε νά μιλοῦν γιά μιά μακρινή χώρα, τήν Αἴγυπτο, ὅπου θά πᾶνε νά περάσουν τόν χειμῶνα. Τί νά σημαίνει ἄραγε «χειμῶνας»; ἀπορεῖ τό μικρό χελιδόνι. Αὔριο θά πρέπει νά ρωτήσει τήν μαμά του. "Ο,τι ὅμως κι ἂν εἶναι αὐτός ὁ «χειμῶνας», τώρα τό χελιδονάκι ξέρει πῶς θά φύγει ἀπο τό ἡλιόλουστο τοῦτο μέρος πού τό λένε Ἑλλάδα. θά φύγει λοιπόν χωρίς νά γνωρίσει καλά τόν τόπο πού γεννήθηκε;

Ὁ μπαμπάς εἶπε ὅτι τά φτεράκια του θά εἶναι ἔτοιμα γιά πέταγμα σέ λίγες μέρες. Αὐτό ὅμως τά νοιώθει δυνατά ἀπό τώρα. Στό κάτω-κάτω, ὁ μπαμπάς δέν μπορεῖ νά ξέρει καλλίτερα ἀπό τό ἴδιο πῶς αἰσθάνεται!

«Νά πάρει ἡ εὐχή, καί δέν νυστάζω κιόλας. Ἀν κοιμόμουν, δέν θά σκεπτόμουν, τώρα τέτοια πράγματα. Πῶς θά περάσει ὁλόκληρη νύχτα;» σκέπτεται, θυμωμένο, τό χελιδονάκι.

Ἐκλείσει τά ματάκια του σφιχτά-σφιχτά. "Αδικο. Ὁ ἐκνευρισμός του καί ἡ ἀνυπομονησία του νά γνωρίσει τόν κόσμῳ ἔδιωχναν μακριά τόν κυρ-ῴγνο. Ἀνοίξε, ἀπελπισμένο, τά μικρά του μάτια καί κύταξε γύρω-γύρω. Τίποτα. Οὔτε ἡ γάτα οὔτε κανεῖς ἄλλος φαίνεται τριγύρω. Καί κανένας θόρυβος δέν ἀκούγεται. Ὁραῖα, λοιπόν! Ἀρκετά τό σκέφτηκε καί τά ξανασκέφτηκε. Ἐνας σύντομος περίπατος ὥς τήν ἄκρη τῆς βεράντας εἶναι τελειῶς ἀκίνδυνος. Ἀμέσως

ΣΟΦΙΑ ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ

Γεννήθηκε στήν Ἀθήνα τό 1939. Διόρισθηκε στήν Ἑθνική Τράπεζα τό 1958. Τό 1960 πήρε τό πτυχίο καθηγήτριας τῆς Γαλλικῆς γλώσσας ἀπό τό Γαλλικό Ἰνστιτούτο Ἀθηνῶν.

Γιά 7 περίπου χρόνια (1960-1967) διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ἀποφοίτων τοῦ Ἰνστιτούτου.

Ἐθελοντής Κοινωνικῆς Προνοίας τοῦ Ἑρευροῦ Σταυροῦ, ἔχει ἀσχοληθεῖ μέ τήν ψυχαγωγία μικρῶν καί μεγάλων σέ διάφορα Ἰδρύματα.

Μέλος τοῦ Συνδέσμου γιά τά δικαιώματα τῆς Γυναίκας, μετέχει ἐπίσης στήν προσπάθεια γιά ν' ἀποκτήσει ἡ Ἑλληνίδα τήν ἰσοτιμία της μέ τόν ἄνδρα.

Μέλος τῆς Ἐνώσεως Νέων Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἀπό τό 1974.

Συνεργασίες της (διηγήματα καί ἄρθρα) ἔχουν δημοσιευθεῖ σέ περιοδικά ἐδῶ αἱ στήν Κύπρο.

Ἐχουν βραβευτεῖ τρία ἑλληνικά διηγήματά της καί μία νουβέλα γραμμένη στά γαλλικά.

Πρόσφατα κυκλοφόρησε ἓνα παιδικό της βιβλίο μέ τίτλο «Τό ἄτακτο ἀγγελάκι».

μόλις φτάσει στο πεζούλι, θά γυρίσει πίσω και θά ξανανεβεί στην φωλιά.

Σύρθηκε σιγά-σιγά, προσέχοντας νά μήν κάνη τόν παραμικρό θόρυβο. 'Αλλοίμονό του, ἄν ξυπνοῦσε ἡ μαμά χελιδόνα; Πάτησε τὰ ποδαράκια γερά στό χεῖλος τῆς φωλιάς καί τέντωσε τὰ φτεράκια του, ἀκριβῶς ὅπως ἐβλεπε νά κάνουν ἡ μαμά κι ὁ μπαμπᾶς. "Ενοιωσε ἕνα μικρό σφίξιμο στήν καρδούλα του. "Αν δέν τὰ καταφέρνει; "Αν ἐπεφτε ἀδέξια καί χτυποῦσε; Ξανακτύταξε τήν μισοφωτισμένη ἀπό τό μικρό φῶς, πού οἱ νοικοκυραῖοι ἄφηναν πάντα ἀναμμένο, βεράνα. Κανείς.

'Εμπρός, λοιπόν! Κουράγιο! Φρτ! ἀφέθηκε νά πέσει μαλακά. Μία κίνηση, δύο, ἄλλο ἕνα ἀνοιγοκλείσιμο τῶν φτερῶν καί πετοῦσε, πετοῦσε, πετοῦσε... Τό μικρό πουλί ἔτρεμε ἀπό τή συγκίνηση. Θᾶθελα νά φωνάξει, νά τιτιβίσει χαρούμενα, νά τό δοῦν οἱ δικοί του καί νά τό καμαρώσουν. "Ὁμως ἀλλοίμονό του, ἄν ἔκανε κάτι τέτοιο!

'Αφοῦ φτερούγισε ἀρκετά, τρελλό ἀπό χαρά, πάνω ἀπό τή βεράνα, πάτησε ἐπιφυλακτικά τὰ ποδαράκια του κάτω. Μμ! τί σκληρό πράγμα καί τοῦτο! Καί πολύχρωμο, ὅλο γεμάτο μικρά κομμάτια μέ διάφορα χρώματα. Νά τό κόκκινο, νά τό πράσινο, νά κι ἕνα ἄσπρο. 'Ο κῆπος κάτω, γεμάτος λουλούδια πού μοσχομυρίζουν, εἶναι βέβαια ὅλος καφετής. "Ὁμως αὐτή ἡ ὁμορφη πολύχρωμη ἐπιφάνεια δέν μυρίζει τίποτα, εἶναι σκληρή καί δέν μπορείς νά τή σκαλίσεις μέ τό ράμφος. Τί κρίμα!

— Καληνύχτα κι εὐχαριστῶ... Εὐχαριστῶ πολύ γιά τή φιλοξενία.

Μιά ψιλή φωνίτσα ἀκούστηκε δίπλα στό μικρό χελιδόνι, πού ἀναπήδησε, τρομαγμένο.

— Παρακαλῶ... παρακαλῶ... Δική μου εὐχαρίστηση ἡ ἐπίσκεψή σας, χωριτωμένη μικρούλα, ἀπάντησε μιά ἄλλη φωνίτσα.

Μέ μικρά πηδηματάκια, τρελλό ἀπό φόβο, τό πουλάκι ὀποσθόχῳρησε. 'Η καρδούλα του χτυποῦσε δυνατά καί ἄρρυθμα: τίκ-τίκ-τάκ, τίκ-τάκ, τίκ-τίκ-τάκ. Ποιός μιλοῦσε λοιπόν; Κι ὅμως δέν ὑπῆρχε κανεῖς στήν βεράνα, ἦταν σίγουρο γι' αὐτό. Μόνον ἕνα νυχτολούλουδο, μέσα σέ μιά μεγάλη γλάστρα. Τί ἀνάποδο λουλούδι καί τοῦτο! 'Ανοίγει τὰ πέταλά του τήν νύκτα τὰ κλείνει τήν ἡμέρα, λές καί δέ θέλει νά βλέπει τό καλόν κύριο "Ἠλιο. Καί νά! Μιά πεταλούδα τῆς νύχτας τό ἀποχαιρετάει καί πετάει ψηλά.

«Μή χειρότερα! Τρόμαξα μέ τό τίποτα!», τό μικρό χελιδόνι κουνάει, θυμωμένο, τό κεφαλάκι του πάνω-κάτω καί παρακολουθεῖ τήν πεταλούδα πού χορεύει μέ πολλή χάρη μπροστά στό φῶς. "Ετσι μπράβο! Νά φανοῦν καί τὰ πλουμιστά φτερά της, γιατί, μέσα στό σκοτάδι, πῶς νά ξεχωρίσει ἡ ὁμορφιά της; σκέπτεται τό πουλάκι καί τήν κυττάζει μέ θαυμασμό. Δές, ὅλο καί πλησιάζει πρὸς τό φῶς ὅλο καί πιό πολύ φαίνεται ἡ χάρη της, καθώς πετάει ἀνάλαφρα καί ρυθμικά...

"Υψιστε Θεέ! Τό μικρό χελιδόνι πετρώνει ἀπό ὠρίκη. 'Εκεῖ ψηλά, δέν φαίνεται νά ὑπάρχει κανεῖς,

καί ὅμως αὐτό εἶδε ὁλοκάθαρα ἕνα στόμα ν' ἀνοίγει ξαφνικά καί τήν κυρία πεταλούδα νά χάνεται μέσα του! Τό πουλάκι τρέμει σύγκορμο.

«Φλίτ, φλίτ, καί τῆς εἶχα πει νά προσέχει... Φλίτ, φλίτ, πάει ἡ καλλίτερή μου φιλενάδα... Φλίτ, φλίτ, τήν ἔφαγε τό ἀπαίσιο μολυντήρι... Φλίτ, φλίτ...» Μικρές δροσοσταλίδες πέφτουν στή βεράνα ἀπό τό νυχτολούλουδο πού κλαίει ἀπαρηγόρητο. Τό καῦμένο! Νά δει τήν καλή του φίλη νά χάνεται μπροστά στά μάτια του μ' αὐτόν τόν τρομερό θάνατο! 'Απελπισμένο, κλείνει ἕνα-ἕνα τὰ σκουροκόκκινα λουλούδια του, νά θρηνησεῖ ὅπως πρέπει τή μικρή πεταλούδα.

ΤΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΣ

Χωρισμός Νο 1

"Ἦτανε σίγουρος γιά τή μορφή τοῦ τέλους. Τόσο, πού ὅταν ὅλα γίναν ἔτσι, ὅπως εἰκόνα τ' ἔχε φτιάξει αὐτός μέσ στό μυαλό του νά ξαφνιαστεῖ κι ὁ ἴδιος.

Μονάχα πού σάν ἔκλεισε ἡ πόρτα πίσω ἀπ' ὅ,τι εἶχε ἀγαπήσει, τοῦ φάνηκε πῶς εἶχε σκοτεινιάσει καί πῆγε κι ἀναψε τή λάμπα.

Πόλεμος

Τρίτος παγκόσμιος πόλεμος δέν ἔγινε ποτέ Τόν ἀπαγόρεψαν τὰ ὑπερόπλα «ἐκατέρωθεν». Κι οἱ ἄνθρωποι γιά νά ἐπιζήσουν, ξαναγύρισαν στόν παλιό τόν πόλεμο μέ τό πανάρχαιο σάλπισμα: "Ἀνθρώπος κατ' 'Ανθρώπου!

(«'Ατέρμονη Πορεία»)

'Αθήνα, 1979

Πρόοδος

Οἱ κόκκινες κεραμυδένιες στέγες μετάλλαξαν σέ τσιμεντένιες ταράτσες γεμάτες κεραίες τηλεόρασης.

'Η προσφορά δύο λουλουδιῶν μέ τό ἀντίτιμό τους σέ χρήμα. 'Ο ἐρωτικός ὁ στεναγμός γίνθηκε χλευασμός. Καί ἡ φιλία μουσειακή φιγούρα.

Κι ἄν καμιά ὥρα μᾶς πνίξει ἡ ἀγάπη πού καταγωνιάσαμε

στό υπόγειο του έαυτού μας
ντρεπόμαστε
καί φοράμε μιά σκληρή μάσκα γιά αντίδοτο.

ΤΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γεννήθηκε στήν 'Αθήνα κι από παιδί ασχολήθηκε μέ τή μουσική, τήν ποίηση καί τή λογοτεχνία. Έργάζεται στή Διοίκηση τής Ε.Τ.Ε.

Διάβασε, στό πρωτότυπο, τούς μεγάλους κλασσικούς Γάλλους καί 'Αγγλους συγγραφείς καί συνέχισε νά μελετά τους σύγχρονους έργατες τής διανοήσης.

Έμφανίστηκε έδω καί δεκαπέντε χρόνια στά 'Ελληνικά γράμματα. Ποιήματά του καί διηγήματα δημοσιεύτηκαν σέ περιοδικά κι εφημερίδες τής 'Ελλάδας καί τής Κύπρου.

Τακη Μανωλοπούλου

ΑΘΗΝΑ 1979

Προβληματίσε τό αναγνωστικό κοινό του αναζητώντας, μιά απάντηση, μιά εξήγηση γιά τή ζωή μας, γιά τήν υπάρξή μας.

Η φιλοσοφική του διάθεση, πλέκεται μέ τήν ποιητική ύφή των έργων του δίνοντας νόημα κι ολοκληρώνοντας έτσι τά, μικρά του διηγήματα, όπως καί τά ποιήματά του.

Απαλλαγμένος από τίς αδυναμίες μιās εύκολης διατύπωσης σκέψεων, δίνει ποιητικά μικρά, αλλά περιεκτικά λογοτεχνικά έργα.

Τό βιβλίο του ΑΤΕΡΜΟΝΗ ΠΟΡΕΙΑ, έγινε δεχτό μέ πολλή ζεστασιά απ' τήν κριτική.

Ταξιδεύει όσο είναι δυνατό περισσότερο, γιά νά γνωρίσει τούς ανθρώπους καί τίς όμορφιές τής γής πού πολύ τόν αγγίζουν.

ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΣ

Όταν θά έρθουν νά σου πούνε
ότι πρέπει ν' αλλάξει τ' όνομα του
δρόμου σου

μή στεναχωρηθείς.

Όταν θά έρθουν νά σου πούνε
ότι απαγορεύεται ή κυκλοφορία
μή στεναχωρηθείς.

Όταν θά έρθουν νά σου πούνε
νά πολεμήσεις γιά τή λευτεριά
μή στεναχωρηθείς
πάρε τό όπλο σου καί πήγαινε κυνήγι.

Όταν θά έρθουν νά σου πούνε
ότι απαγορεύεται τό διάβασμα
λήστεψε ένα βιβλιοπωλείο
καί μήν ξεχάσεις νά τούς στείλεις τό
«θούριο του Ρήγα».

Αυτά γιά νά μπορέσεις
νά γλυτώσεις από τά τρόλλευ
αυτά γιά νά μπορέσεις
νά βρείς ένα μέρος
νά παρκάρεις τόν έαυτό σου
καί νά διαβάσεις τήν αυτοβιογραφία σου
χωρίς τό φόβο μήπως ή λογοκρισία
σου σκοτώσει κανένα κομμάτι.

«'Απολεσθέν αντίκειμένο»

(Αθήνα, 1973)

Τό παράθυρο πού βλέπει στό φωταγωγό
ή μυρωδιά τής κουζίνας καί του αποχωρητηρίου
τ' άπλωμένα ρούχα στήν ταράτσα
τό μωρό πού κλαίει

οί άτέλειωτες συζητήσεις πού δέν αλλάζουνε
τίποτα

τό ποτάμι του λαού πού δέ βρίσκει θάλασσα
καί χύνεται σέ κομματιασμένες λίμνες
κι ή πλατεία των Τρικάλων
νά φωτίζεται από τό κομμένο κεφάλι
του ΑΡΗ.

Η ζωή μου καραμέλα πού λιώνει
μέσα σέ σαπισμένο στόμα
ή διάγνωση του γιατρού
κι ό μόνιμος πόνος βαθιά μέσα στά μάτια
σου δίνει καθημερινά τό στίγμα μου.
Τώρα ξεριζώνω τά τριαντάφυλλα
καί φυτεύω χασίσι.

«Η Έλλάς θέλει νά ζήσει καί θά ζήσει»

Η γιορτή τής αντίστασης
έγινε κιόλας μιά ανάμνηση πού σβήνει
οί φονιάδες
τά θύματα

θαμμένα στό πίσω μέρος τής καρδιάς
χωρίς νεκρώσιμη ακολουθία καί παπάδες.

ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα τό 1944. Σπούδασε πολιτικές και οικονομικές επιστήμες. Η πρώτη ποιητική συλλογή του «Έλλειψη παρουσίας» εκδίδεται τό 1971. Ακολουθούν: «Απωλεσθέν αντικείμενο» (1973) και «Από μιά κλωστή» (1980). Ποιήματα και διηγήματά του έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς σέ διάφορα περιοδικά.

ιορδάνη χατζημηνά

από μιά
κλωστή
ποιήματα

έλληνική ποίηση
διογένης - αθήνα - 1980

Μια σταγόνα νερό πάνω σέ κρυσταλλο
τό μαχαίρι πού κόβει τίς σελίδες του βιβλίου
κι ή σήραγγα πού γινε κυκλική.
Όταν ξυπνήσει ή τρελή πλευρά του μυαλού
μου
αυτή πού τώρα κοιμάται ήσυχα
σάν σκυλί πού λιάζεται στόν ήλιο
βράδυ θαρθώ
νά σέ ξυπνήσω από τό βαθύ σου ύπνο
μ' ένα περίστροφο στό χέρι.
Η νύχτα και τό κλάμμα του παιδιού
ή βροχή πάνω στό τσιμέντο
ό καφές πού παγώνει στό φλυτζάνι
ή ζεστή σου ανάσα πάνω στην παγωμένη σκέψη
είναι ένα τέλειο ντεκόρ
γιά τό φαντάρο πού άγρυπνος στην άφισσα
φυλάει τή σκλαβιά της Έλλάδας.

Λοιπόν

τό αντίφeggiσμα του ήλιου μέσα από τά φύλλα
της λεύκας
τό διάλειμμα της λευτεριάς
ή υπογραφή της δήλωσης
οί τύψεις, οί αυτοκτονίες, τά μοιρολόγια
τό εθνικό νεκροταφείο του Γράμμου
τό δάκρυ πάνω σ' ένα άγριο λούλουδο
ή σιωπή της φυλακής
ό στολισμένος από τά συνθήματα τοίχος
και τό κεφάλι του ΑΡΗ παλουκωμένο
στην πλατεία των Τρικάλων.
ΑΥΤΟ ΛΟΙΠΟΝ ΗΤΑΝ ΟΛΟ;

(«Από μιά κλωστή»)
Αθήνα, 1980

ΝΙΚΟΣ ΖΟΥΓΛΗΣ

Ο συνάδελφος Νίκος Ζουγλής γεννήθηκε τό 1941 στό Άνωσί-Ναυπλίας.

Σπούδασε στην Αθήνα Πολιτικές Έπιστήμες και Νομικά. Γνωρίζει άγγλικά και γαλλικά. Στην Έθνική Τράπεζα εργάζεται από τό 1962.

Μέ τή λογοτεχνία άσχολείται από παλιά, δημοσιεύοντας ποιήματα και δοκίμια φιλοσοφικού στοχασμού σέ διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά. Έχει εκδόσει μιά ποιητική συλλογή, μέ τίτλο «ΠΟΙΗΜΑΤΑ». Είναι μέλος της Ένώσεως Νέων Έλλήνων Λογοτεχνών.

ΝΙΚΟΥ ΖΟΥΓΛΗ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ
1980

ΝΙΚΟΣ ΖΟΥΓΛΗΣ

"Οραμα ποιητών

"Ολοι του κόσμου οί ποιητές
 άντάμα πολεμάνε,
 άλλοι σέ τόπους χαμηλούς
 άλλοι σ' άετοράχες,
 γιά τή χαρά κάθε παιδιού
 πού έρχεται στόν κόσμο
 καί τίς μέλλούμενες γενιές
 πού φέρνουν τ' όραμά τους.

Μέ οδηγό τους τέτοιο φώς,
 μ' άλύγιστη έλπίδα
 γιά ένα κόσμο ειρηνικό
 καί μιά πανώρια μοίρα,
 τά χέρια τους ένώνουνε
 άπάνω στό άλέτρι.
 'Ακούραστα όργώνουνε
 τής γής τ' άφράτο χώμα
 τό ποτισμένο δάκρυα
 καί αίματα μαρτύρων.

Κι ώς έρχεται τό δειλινό
 άφήνουνε τ' άλέτρι
 βαθιά γιά ν' άνασάνουνε
 τή μυρωμένη αύρα.
 Στέλνουν γοργόφτερη ματιά
 στά πέρατα του κόσμου
 σέ μακρινούς όρίζοντες
 όπου γλυκοχαράζουν
 καί τάζουνε πώς τ' όραμα
 λαμπρό θέ ν' άνατείλει.

(«Ποιήματα»)
 'Αθήνα, 1980

ΜΑΡΙΑ ΣΚΟΥΡΟΛΙΑΚΟΥ

Γεννήθηκε στή Βελίτσα τής Λοκρίδας τό 1954.
 Τέλειωσε τό Γυμνάσιο στήν 'Αμφίκλεια καί
 πέτυχε στή Νομική 'Αθηνών πού εγκατέλειψε
 άργότερα γιατί στό μεταυ παντρεύτηκε κι έμεινε
 μόνιμα στήν 'Αμφίκλεια.

Προσλήφθηκε στήν ΕΤΕ μέ τόν διαγωνισμό
 του Νοέμβρη '79 καί υπηρετεί από Μάρτη του 80
 στό 'Υποκατάστημα τής 'Αμφίκλειας.

Γράφει από δώδεκα χρονών κι έχει συγκεν-
 τρώσει γύρω στά χίλια λογοτεχνικά κομμάτια.

ΜΑΡΙΑ
ΣΚΟΥΡΟΛΙΑΚΟΥΔώδεκα παρά
πέντε, 1981

Δώδεκα παρά πέντε στό 81. 'Η Γη κλυδωνίζεται
 στους άνέμους τής φυσικής της πορείας άπ' τή μιά
 καί στους σεισμούς του πολιτισμού της άπ' τήν άλλη.

Σκύλα καί χάρυβδη περνάει τό πλεούμενο τής
 'Υδρόγειος, κουβαλώντας χιλιάδες χρόνια ανθρώπι-
 νων σωρών, μνημεία μνημες φονικά, Χιροσίμες καί
 όνειρα. 'Ονειρα άφθονα, καταναλωτικά, πού γεννιού-
 νται καί τρέφονται σέ μιά άτμόσφαιρα μέσα, πολιτι-
 σμού καί καταστροφής.

Στήν πλώρη άλλεπάλληλες συγκρούσεις. 'Εκεί
 κουβαλάει τούς καπνούς καί τίς σφαίρες. 'Εκεί τή
 μίζερια καί τά μεγάλα συμφέροντα εκεί σέ μιά άκρη
 θάβουν τόν καπιταλισμό καί στήν άλλη Λερναία
 'Υδρα ξαναγεννιέται πίνοντας σέ κούπες χρυσές τό
 πετρέλαιο, φτιαγμένες άπ' τά χέρια των μωρών λαών.

'Εκεί μοιρασμένοι ξανά οί άνθρωποι, επιδέξια
 ζυμώνουν τήν πολύμορφη πτώση τους μέ σωσίβια στά
 στόματα καρχαριδών.

Στήν πρόμνη σφραγίζονται καινούργιες πορείες
 δρόσημα. Συνθήματα, τρανταχτά, βίαιες επαναστά-
 σεις, γκρεμίζουν τά παλιά πρότυπα μ' άνάσα πνιγμένη
 άπ' τά σύννεφα. Πυρηνικά έργοστάσια, ξερνού-
 νε παιδιά τέρατα, καί πιο ψηλά οί πολιτικές συγκρούσεις
 διαδέχονται τίς οικονομικές μέ τό θερμόμετρο του
 πληθωρισμού στό ζενίθ.

'Η κοινωνία ξεπέρασε τόν έαυτό της, καί γυρί-
 ζουμε ξανά στό «homo homini lupus». 'Ατομικά,
 έθνικά, παγκόσμια.

Κι είπαμε γιά τούς 'Αγέρηδες πού άσταμάτητα
 φυσάνε. 'Απ' τήν 'Αφρική τά παιδιά ούρλιάζουν. 'Η
 λευτεριά κατασπαράζεται στά θηριοτροφεία. Πολυά-
 ριθμα χέρια άπλώνουν στό ψωμί πού στερεύει, μέ
 στόμα στεγνό κι άπεγνωσμένα μάτια. Στήν 'Ασία
 άχνίζουν τά φρέσκα αίματα τής θυσίας στό δικαίωμα
 τό πρώτο του ανθρώπου.

'Απ' τή Δύση τά παιδιά σκοτώνουν τούς γονιούς
 τους γιά τίς μοτοσυκλέτες καί τ' αυτοκίνητα, ενώ οί
 δρόμοι βρώμισαν άπ' τίς έσχατιές των ναρκωμανών
 καί των κάθε κίνητρου φονιάδων.

Πώς νά ταιριάζουν όλα τούτα; Πού βαδίζει τού-
 της τής γής ή όδύν; Μέσ' τήν καταστροφή τής
 υπερδημιουργίας πού φτιάξαμε ζητάμε ξάφνου νά
 γυρίσουμε στίς ρίζες. Στή λιτή ζωή στά σπιτίτιά τά
 καθάρια μέ τόν ήλιο καί τά φωτεινά παράθυρα.

Πώς νά γκρεμίσουμε τά μεγαθύρια που χτίσαμε,
 μέ τά μεγεθυντικά τά μάτια πίσω άπ' τίς πόρτες; Πώς

νά ένωθοῦνε τὰ ὄνειρα ἀπ' τὶς τέσσερες γωνιές τ' ὀρίζονται νά γίνουν μιά κοινή ἐλπίδα;

Οἱ διαφημῆσεις πείθουν πῶς ἄνθρωποι γινόμαστε μ' ἀκριβὰ ἀρώματα καὶ πολυθρόνες βαθουλές τὴν ἴδια ὥρα πού τὸ ἄλλο τὸ κανάλι μιλά γιὰ τὴν κρίση τοῦ κόσμου.

Στοὺς ἀδύνατους ὥμους τῶν παιδιῶν ἀκουμπᾶμε τὰ βαρειά φορτία τοῦ αὔριο. Γεμᾶτα πόνου, νά τὰ πᾶνε σ' ἓνα ἀνθρώπινο ὅρος ἐλαιῶν, νά μαζέψουν τὸν καρπὸ γεννημένο ἀπὸ λιπάσματα διχόνοιας.

Κι ἀπαντοῦν μ' Αὐτοκτονίες. Ἡ μόνη ἐλπίδα — Πῶς ξερνᾶνε τὸν κόσμο μας τὸν γεμᾶτο μὲ στεῖρες ἀλήθειες.

Δώδεκα παρά πέντε στό καράβι τοῦ κόσμου. Κλυδωνίζεται. Χέρια ὑψώνονται μὲ στίγματα νίκης ἢ δάχτυλα ἄδεια στὴν κίνηση τοῦ χαμοῦ. Καὶ κραυγές. Ἀνισόρροπες, ἄκου...

Πολύχρωμα, πλήθη ἄσπροι μαῦροι καὶ κίτρινοι, χτίζουν ὁλοένα καὶ ψηλότερα τὸν πύργο τῆς Βαβέλ.

Πορεία

Στόν πρῶτο μου τὸ στίχο

θάβρεις ὄνειρα.

θάλασσα φῶς καὶ ἄμετρη ἀγάπη.

Κι ὅλα γιὰ Σένα

Μέ τῆς καρδιάς τὰ κύματα πλεγμένα

καὶ τοῦ κορμοῦ τὰ φύκια

π' ἀνακάττονες

ψάχνοντας γιὰ κοχύλια τόσα χρόνια.

Στό δεύτερο τὸ στίχο

δέξ τὰ λούλουδα

πού ἀνθίσαν στόν κῆπο σου

περίσσια.

Στὴ γῇ μου ἀπάνω σάν τὰ ἔσπειρες

στῆς Ἀνοιξης τὶς μέρες καὶ τὶς νύχτες.

Στόν τρίτο μου τὸ στίχο

θάβρεις δάκρυα

πού χρόνια τώρα πότιζαν τὶς στράτες

πού πάταγες καὶ διάβαινες

ἀκούραστα,

φτύνοντας τὸ φιλί στό μέτωπό μου.

Στόν τέταρτο εὐχές

κι ἀγριολούλουδα

Ἡλιο γιὰ τὰ κλαδιά πού μεγαλώνουνε

Κι ἀστέρια στὴ σκιά τους κάθε νύχτα.

Στόν πέμπτο τὸ στερνό,

στό διάβα μου ἄφησα

κομμάτια τῆς καρδιάς

καὶ σάρκες ἄδειες.

Στό τέλος, καμωμένο ἀπ' τὰ λάθη σου,

ἄφησα τὸ σκονί

γιὰ τοὺς προδότες.

ΗΛΙΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Στῆς Κίρκης τό νησί

Ἀπὸ τὴν Τροία σάν γυρνῶ κάθε φορά
τοῦ καραβιοῦ μου πάντα τρίζει τὸ τιμόνι
θαλασσοδέρνομαι μέσ' τ' ἄγρια νερά
καὶ τῆς Ἰθάκης ὁ καπνὸς ὅλο θολώνει.

Στῆς Κίρκης πάντα βγαίνω τὸ νησί
- στὴ θάλασσά του συναντῶ διαρκῶς γαλήνη -
αἰχμάλωτός της γίνομαι σέ φυλακὴ χρυσή
πού νά ξεφύγω μιά ὥρα δέν μ' ἀφίνει.

Τυρανικά στ' ἀνάκτορό της δέν περνῶ,
ἴσως καλλίτερα ποτὲ νά μὴν περάσω
μὰ ὡς τῆς Ἰθάκης ἀντικρύζω τὸν καπνὸ
ἀλλάζω γνώμη καὶ γυρεύω ν' ἀποδράσω.

Κι ὅταν ξεφεύγω καὶ στό πλοῖο μου γυρνῶ
πού πάντα ἔχει τὰ πανιά του ἀνοιγμένα
ἀντὶ νά χαίρωμαι, τὸ βλέμα μου περνῶ
στ' ἄλλα πού μένουν στό νησί της σαπισμένα...

ΗΛΙΑΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γεννήθηκε στὸ Βραχάτι Κορινθίας τὸ 1944.

Ἀπὸ τὰ γυμνασιακὰ του χρόνια ἀσχολήθηκε μὲ τὸ στίχο πού εὐκολα βρῆκε φιλοξενία σέ τοπικὲς ἐφημερίδες καὶ περιοδικά. Τελετώνοντας τὸ γυμνάσιο, μὲ ἀρχικὸ κεφάλαιο κάποιου βραβεῖο πού τοῦ ἔδωσε ἡ Τράπεζα γιὰ τὴν ἀποταμίευση, τύπωσε τὴν πρώτη ποιητικὴ του συλλογὴ: «ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΣΤΟ ΣΟΥΡΟΥΠΟ» (Κόρινθος 1962).

Δύο χρόνια ἀργότερα ὕστερα ἀπὸ δημόσιο διαγωνισμό μῆκε στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα γιὰ νά γνωρίσει ἔντονα γιὰ μιά δεκαετία τὴ ζωὴ τοῦ ἐπαρχιώτη υπαλλήλου. Ἡ ἐπιθυμία του νά βρεῖ διέξοδο μέσα ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς δουλειᾶς, ἀλλὰ καὶ ἡ χιουμοριστικὴ διάθεση τῶν πρώτων συναδέλφων του, τὸν ἔστρεψαν στό σατιρικό στίχο μὲ πηγὴ ἐμπνεύσεως πάντα τὴν Τράπεζα. Παράλληλα πειραματιζόταν πάνω στό σκίτσο. Ὁλοκληρωμένα δείγματα αὐτῆς τῆς δουλειᾶς του μᾶς ἔδωσε στό βιβλίο του: «ΜΕ ΤΟ ΖΟΡΙ ἢ ἐμεῖς οἱ τραπεζίτες». (Ἀθήνα 1980).

Πέρα ἀπὸ τὸ στίχο καὶ τὸ σκίτσο ἀσχολεῖται μὲ ἐπιτυχία καὶ μὲ τὴ φωτογραφία.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Νά, πῶς τιμωρεῖ ἓνας... δόκιμος

Γράφει ὁ Ἄριστ. Ἀντάνης

«Δέν θά σοῦ τό πῶ, πού νά σκάσεις! Ἔτσι θά βασανίζεσαι σ' ὅλη σου τή ζωή, μέσα στή κόλαση τῆς περιέργειας. Γιατί ἦσουν περιέργος. Πολύ περίεργος. Κι' ὅσα τράβηξα τότε ἀπό σένα, θά τά πληρώνεις σ' ὅλη σου τή ζωή. Ποτέ σου δέ θά μάθεις. Γιά νά μάθεις.....»

Προχτές πῆρα ἓνα γράμμα ἀπό τήν Ἀγγλία. Στήν ἐπάνω ἀριστερή γωνία τοῦ φακέλλου ἔγραφε: Σέρ Μόργκαν Ἐντουαρντς καί ἀπό κάτω ἀράδιαζε 3-4 γραμμές ἀπό πτυχία. «Σέρ!» ἀναρωτήθηκα. «Πόσους σέρ γνωρίζω; Ὁ Μπιθικώτσης πιάνεται; Ἔστω! Ἔνας. Ἄλλος; Κανένας. Τοῦτος ἐδῶ ἀπό πού ξεφύτρωσε;»

Ποίος νά εἶναι, ποίος νά εἶναι, ἔσπαζα τό κεφάλι μου, μέχρι πού μοῦρθε μιά ἰδέα: «Γιατί δέν ἀνοίγεις τό γράμμα», λέω στὸν ἑαυτό μου, «νά τό διαβάσεις». Δέν ἄφησα νά περάσει χρόνος χαμένος, τό ἄνοιξα. Καί νά ἡ ἐκπληξη! Θυμήθηκα. Ξέρετε ποίος ἦταν; Ὁ Σέρ Μόργκαν Ἐντουαρντς! Ὁ ἴδιος!! Αὐτοπροσώπως!!!

Ἦταν κάτι γιορτές, θυμάμαι! Ἦταν Πάσχα, Χριστογέννα, Ἀπόκριες δέν θυμάμαι. Ἦταν ὅμως οἱ πρῶτες μου γιορτές ἀφότου μπήκα στήν Τράπεζα καί αὐτό πιά τό θυμάμαι καλά! Γιατί πέρασα καί καλά. Ξέρετε πού; Ἐκεῖ πού πέρασα καί τίς ἐπόμενες γιορτές. Καί τίς ἄλλες καί τίς ἄλλες. Γιά 4-5 χρόνια πῆγαίνα στό ἴδιο πάντα μέρος. Εἶναι ἓνα γοητευ-

τικό μέρος καί ἀξίζει νά περνάει κανεῖς ἐκεῖ τίς γιορτές του. Τό συνιστῶ ἀνεπιφύλακτα. Σ' ὅλους τοὺς συναδέλφους. Κι' ἰδιαίτερα τοὺς νέους. Τράπεζα, τό λένε.

Ἐκεῖνο τό Σάββατο, τό ἑορταστικό, εἴχαμε ἡμιαγία.

Τί εἶναι ἡμιαγία; Ἡμιαγία εἶναι μιά περίεργη μέρα σέ σύγκριση μέ τίς ἄλλες μέρες. Δηλαδή: Τίς ἄλλες μέρες ὁ ὑπάλληλος σχόλαγε στίς δυνάμεις καί ἔφευγε στίς τέσσερις (ἂν ἤθελε ὁ καλὸς Θεός). Κατά τήν ἡμιαγία σχόλαγε στήν μία καί ἔφευγε στίς... ἔξη (πάλι μέ τήν καλή Του θέληση). Καί ἡ Πόρτα; ὦ! ἡ Πόρτα ἔκλεινε στίς 12 ΑΚΡΙΒΩΣ ἢ γιά νά γράψουμε δημοτική ΑΚΡΙΒΑ! Καί τό πληρώναμε πανάκριβα, γιατί ξανάνοιγε στίς 12 καί 10' καί ξανάκλεινε καί ξανάνοιγε καί σταματημὸ δέν εἶχε. Κι' ἤθελε κι ἓναν ὑπάλληλο νά κάνει

τόν θυρωρό. (Ἐνῶ αὐτό τουλάχιστον θά μπορούσε νά τό κάνει ὁ ... Διευθυντής καί ποτέ μου δέν κατάλαβα γιατί δέν τό ἔκανε. Δέν ἦταν δά καί τόσο δύσκολο!).

Σ' ἓνα τέτοιο ἀνοιγοκλείσιμο, μπήκε ὁ κύριος Ἐντουαρτς. Μέ τήν γυναῖκα του. Ἦθελε νά χαλάσει μιά ταξειδωτική ἐπιταγή τῶν 5 λιρῶν. Ἐγώ, στό «συνάλλαγμα». Τήν πῆρα στά χέρια μου. Τήν κυτῶ μέ ἄγριο μάτι. Μέ μίσος. Πέντε λίρες. Στίς δώδεκα καί μισή. Ἡμιαγία. Ὁ Ἀγγλᾶκις. Μακάρι νά ἦταν ἄκυρη ἢ πλαστή νά φωνάξω τόν χωροφύλακα, τόν ἀστυνόμο, τήν Ἰντεροπόλ, τόν δραγάτη, τέλος πάντων. Καί ὦ! τοῦ θαύματος! Στό ἐπάνω δεξιὸ μέρος ἡ ἐπιταγή ἔγραφε: PLIROTEA ENTOS DODEKA MINON APO TIS IMERAS EKDOSEOS TIS (Δέν τό ἔγραφε ἀκριβῶς ἔτσι, ἀλλά θέλω

— Δέν λέω. Ποτέ δέν θά σοῦ τό πῶ... Ποτέ!

(Τοῦ Μιχ. Νικολινάκου)

νά σᾶς δείξω ὅτι τό ἔγραφε στά

Ἀγγλικά). Τσεκάρω μέ ἔμπειρο μάτι τήν IMERA EKDOSEOS TIS καί τί νά δῶ! Εἶχαν περάσει οἱ DODEKA MINES. Ἦταν περσινή. Παίρνω ὕψος γλυκό (κακία!) καί τοῦ τό λέω εὐγενικά. Στήν ἀρχή νόμισε πῶς τοῦ ἔκανα πλάκα. Μά μόλις κατάλαβε ὅτι δέν τοῦ χάλαγα τήν ἐπιταγή ἔγινε παπὸρι. Ὁ κ. Ἔντουαρντς, Σέρ, δικηγόρος περιοπῆς στήν πατρίδα του, νά δέχεται αὐτή τήν προσβολή! Καί ἀρχίζει μιάν ἀγόρευση πού κρατάει ἕνα τέταρτο, ἐνῶ στό μεταξύ εἶχανε μπεῖ στήν τράπεζα καί 3-4 ἄλλοι καί περιμένανε κι ἐνῶ ὁ Διευθυντής πού διάταζε νά ἀνοίγῃ ἡ πόρτα, μοῦ φώναζε κι' ἀπό πάνω: «Τέλειωνε νά τελειώνουμε» φώναζε, ὁ Ἀγγλος ἀγόρευε καί τελειωμό δέν εἶχε καί στό τέλος μοῦ πίνει καί τό νερό καί πάει στόν Διευθυντή. «Τώρα σὴν ὥρην» λέω μέσα μου. Κι' ἐνῶ πάω νά ἐξυπηρετήσω κάποιον ἄλλον θυμᾶμαι ἐκεῖνο τό τραγούδι πού ἔλεγε: «Πάλι σέ μένα θά γυρίσεις, ὅπου καί νά πᾶς, ὅπου καί νά πᾶς, γιατί μ' ἀγαπᾷς». Σέ λίγο, ὅπως τό περίμενα μέ φωνάζει ὁ διευθυντής. Καί τά πράγματα παίρνουν τήν ἐξῆς τροπή: Πρῶτα ἐξηγῶ στόν Ἔντουαρντς ὅτι ὁ Δ/ντής γνωρίζει Ρώσικα, Σουαχίλικά καί ἄλλες τέτοιες γλώσσες ἀλλά ὄχι Ἑγγλέζικα. Μετά τοῦ λέω τά ἴδια πού τοῦ ἔλεγα καί πρὶν ἀλλά σέ στύλ ρομπότ γιά νά φανεῖ ὅτι τά ἔλεγε ὁ Δ/ντής κι' ἐγώ τά μετέφραζα. Στό τέλος, ὁ Ἀγγλος ἔχει γίνει Νορβηγός ἀπό τόν θυμό του, ὁ Δ/ντής μοῦ λέει νά τόν πετάξω ἔξω, ἐγώ δέν τό κάνω, ὁ κόσμος περιμένει εἶναι καί ἡμιαργία, τό λέω στόν Δ/ντή, δέν φαίνεται νά καταλαβαίνει κι' ἐγώ ἀναρωτιέμαι γιατί τουλάχιστον ὁ Δ/ντής κι' ἐγώ

δέν μπορούμε νά συνεννοηθοῦμε, ἀφοῦ δέν ἔχουμε πρόβλημα γλώσσας.

— Πέταξέ τον ἔξω, ρέ! μοῦ λέει.

— Δέν μπορῶ κύριε Δ/ντά, τοῦ ἀπαντῶ καί πολύ στεναχωρημένος γυρίζω στό πόστο μου, εὐχόμενος νά ἦταν καλή ἡ ἐπιταγή, νά εἶχαμε τελειώσει.

Ξαφνικά ἀκούω τόν Ἀγγλο νά βρίζει τόν Δ/ντή, ἐγγλέζικα καί ἄγρια (εἶπε κάτι σάν «ἄει στό διάολο») καί ἀμέσως μετά τόν Δ/ντή νά ἀπαντάει στά Ἑλληνικά (εἶπε ἀκριβῶς τίς λέξεις «στόν ἀγύριστο παληοτενεκέ»). «Εὐτυχῶς συνεννοηθήκαμε, ἐπιτέλους» σκέφτηκα ἐγώ κι' ἀμέσως μιὰ ἰδέα φωτίζει τό νοῦ μου. Μιά ἰδέα πού ἂν πιάσει... θά πιάσει, ὅμως; Γιατί, ἂν δέν πιάσει...

— Σέρ, τόν φωνάζω, ἐξκιοῦσμι, μπορῶ νά σᾶς ψιθυρίσω κάτι; Ἀντιλαμβάνομαι, ὅτι θίχτηκε ἡ ἀξιοπρέπειά σας, ἀλλά τό λάθος δέν εἶναι τῆς δικῆς μας Τράπεζας ἀλλά τῆς δικῆς σας, ἡ ὁποία, δέν φτάνει πού ἐκδίδει ταξιδιωτικές ἐπιταγές μέ κλειστή ἡμερομηνία, μᾶς δίνει καί ὁδηγίες νά μὴ τίς παίρνουμε. Ἀλλά ἐγώ, σέρ Ἔντουαρντς, δέν ἔχω τίποτα μαζί σας. Σᾶς ἔχω δέ, ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Σᾶς δίνω λοιπόν τόν ἀντίτιμο τῶν 5 λιρῶν σέ δραχμές ἀπό δικά μου χρήματα, κρατήστε τήν ἐπιταγή καί ὅταν πᾶτε στήν Ἀγγλία, μοῦ τά στέλνετε.

Αὐτά εἶπα κι ἔκανα τή χειρονομία ψάχνοντας γιά τό πορτοφόλι μου, στήν ἐσωτερικὴ τσέπη τοῦ σακακιοῦ μου. Μά ὁ Ἀγγλος δέν μέ ἄφησε. Δέν δέχτηκε, τήν προσφορά μου. Μά ἡρέμησε, καλυμάρησε, μέ εὐχαρίστησε, ζήτησε συγγνώμη, ἔσφιξε τό χέρι τοῦ Διευθυντοῦ, εὐχέθηκε σ' ὅλους καλές γιορτές καί μέ κάλεσε τό βράδυ σέ δεῖπνο.

Μόλις ἔφυγε, μέ φώναζε ὁ Μάντζερ.

— Τί τοῦπες ρέ καί ἔφυγε ἔτσι;

— Α! δέν σᾶς λέω, κύριε Δ/ντά. Ἐπαγγελματικόν Μυστικόν.

— Ρέ τί τοῦπες;

— Δέν λέω. Ποτέ δέν θά τό πῶ. Ποτέ!!! (Ἀπό τότε ὅποτε συναντιόμαστε μέ ρωτάει. Ἀλλά ἐγώ δέν τοῦ λέω. Ὅσα χρόνια κι' ἂν περάσουν).

Τό βράδυ πῆγα στό δεῖπνο. Πέρασαμε ὁμορφα.

Σέ κάποια στιγμή ὁ Ἀγγλος μοῦ ἐξήγησε:

— Ὅχι ὅτι εἶχα πράγματι ἀνάγκη ἀπό τίς 5 λίρες. Ἀλλά θίχτηκε ἡ ἀξιοπρέπειά μου.

— Ἀμέσως τοῦ ξεφούρνισα κι ἐγώ τό μυστικό μου.

— Ὅχι ὅτι δέν σᾶς ἔχω ἐμπιστοσύνη. Ἀν εἶχα λεφτά θά σᾶς τᾶδινα. Ἀλλά εὐτυχῶς πού δέν τά δεχτήκατε, γιατί δέν εἶχα φράγκο ἐπάνω μου.

— Γούρλωσε τά μάτια του ὁ ἄνθρωπος καί δέν ἦταν ἀπό τό κρασί. Μά μείναμε φίλοι γιά πολλά χρόνια. Καί ξαφνικά χαθήκαμε...

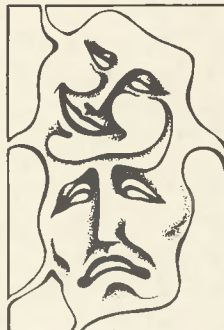
Μέχρι προχτές πού πῆρα τό γράμμα του. Μόλις τό διάβασα πῆρα ἀμέσως τόν τότε διευθυντή μου στό τηλέφωνο:

— Ξέρεις ποιός μοῦ ἔγραψε; Ὁ Σέρ Ἔντουαρντς! Ὁ Ἀγγλος ντέ! Αὐτός πού εἶχατε ἐκεῖνη τήν ὥραία συζήτηση. Μέ τήν ἐπιταγή. Ναί! Αὐτός. Μπράβο, θυμήθηκες. Τι μοῦ γράφει; Τί σημασία ἔχει; Τί τοῦ εἶχα πει τότε; Α! αὐτό δέν θά τό μάθεις ποτέ. Γιατί ἦσουν ἀπερίεργος. Πολύ ἀπερίεργος. Κι' ὅσα τράβηξα ἀπό σένα τότε θά τά πληρώνεις σ' ὅλη σου τή ζωή.

Ποτέ σου δέν θά μάθεις.

Ἔτσι τιμωρεῖ ἕνας... δόκιμος. Γιά νά μάθεις!...

Θεατρο

Ἐξήντα ἑξι θίασοι ἐβδομήντα θεατρικά ἔργα

Πλούσια σέ θέαμα φαντάζει ἡ καλλιτεχνική σαιζόν τοῦ φετεινοῦ χειμῶνα, μέ μιά πρώτη ματιά. «Οἱ ἀριθμοί εὐημεροῦν:» Ἐξήντα ἑξι θίασοι, ἐβδομήντα θεατρικά ἔργα, ἀπό αὐτά δεκαπέντε παιδικά.

Εἶναι τόσο θεατρόφιλη ἡ Ἀθήνα; Τουλάχιστον σ' αὐτό συνεχίζει τήν παράδοση τῆς ἀρχαίας... προγόνου τῆς; Φεῦ, ἀπλῶς ἐπαληθεύει τό «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τό εὖ».

Τά πιά πολλά ἔργα στοχεύουν πρῶτα στό πορτοφόλι καί ἔπειτα στό μυαλό καί τήν ψυχή τοῦ θεατή, χωρίς νά σημαίνει πῶς ὁ δεύτερος αὐτός στόχος εἶναι πάντα εὐγενής.

Ἀπό τά τόσα θεατρικά ἔργα μόλις τό 1/7 μπορεῖ νά ξεχωρίσει κανείς:

– ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ (ΟΡΦΕΑΣ): Πρόσωπα μέσα στό χρόνο, μονόπρακτα μεγάλων συγγραφέων, πού ἔχει παίξει τό «ΘΤ» καί παλιότερα.

– ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ (ΒΕΑΚΗ): Τό πιστοποιητικό, μιά θαυμάσια σάτιρα τοῦ σοβιετικοῦ συγγραφέα Ἔρντμαν – ΑΜΦΙ-ΘΕΑΤΡΟ: Σέ ἐναλασσόμενο ρεπερτόριο δύο ἔργα: Ὁ Φιάκας κωμωδία τοῦ συγγραφέα τοῦ περασμένου αἰῶνα Σιμιτζή καί

Τό σακάκι πού βελάζει, καταλυτική σάτιρα τῆς γραφειοκρατίας, τοῦ Βούλγαρου συγγραφέα Στρατιέβ

– ΑΠΟΘΗΚΗ: Ὅλο σπίτι, κρεβάτι κι ἐκκλησία τοῦ Ντάριο Φῶ. Μιά σειρά σατιρικά μονόπρακτα μέ θέμα τήν γυναικα.

– ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ: Ὁ φονιάς τοῦ Εὐθυμιάδη. Σύγχρονο ἔργο, πού παρουσιάζει τό σημερινό ὄραμα τοῦ νεοέλληνα.

– ΚΕΦΑΛΛΗ ΝΙΑΣ: Μάνα, μητέρα, μαμά τοῦ Διαλεγμένου. Θαυμάσιο ἔργο καί παράσταση πού παίζεται γιά δεύτερη χρονιά φέτος.

– ΜΠΡΟΝΤΓΟΥΑΙΗ: Ντά μέ τόν Μάνο Κατράκη σέ ρεσιτάλ ἡθοποιίας

– ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ: Μπλέ ἄλογα σέ κόκκινο χορτάρι τοῦ σοβιετικοῦ Σατρώφ, πού ἀναφέρεται στήν ἐπανάσταση στή Ρωσία τοῦ '17

– ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ: Ὅπως ὁ Ὀμηρος τό γνωστό ἔργο τοῦ Μπῆαν μέ τήν ἐπίσης γνωστή μουσική τοῦ Θεοδωράκη. Καί ἀπό τά Παιδικά:

– ΑΘΗΝΑ: Ὁδυσσεύς τῆς Ξ. Καλογεροπούλου μέ μουσική Σαββόπουλου

– ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΝΙΟΤΗΣ: Τά καινούργια ρούχα τοῦ βασιλιά, πού παιζόταν καί πέρυσι.

Ὅμως, ἔστω καί ἂν ἕνας φίλος τοῦ καλοῦ θεάτρου καταφέρνει νά θεατρίστει πραγματικά μετά μιά προσεκτική ἐπιλογή, πολλά προβλήματα παραμένουν.

Ὑπερβολικά μεγάλος ἀριθμός θιάσων γιά τόν πληθυσμό τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Πειραιά. Ἀνύπαρκτη σχεδόν ἡ παρουσία τοῦ θεάτρου στήν ἐπαρχία. Μόνο σέ ἐλάχιστες πόλεις ἐμφανίζονται καλές παραστάσεις. Εἶναι αὐτές τοῦ θαυμάσιου «Θεσσαλικοῦ Θεάτρου», τοῦ Κρατικοῦ Θεάτρου Βορείου Ἑλλάδος καί τῶν ἡμικρατικῶν. Σέ πόσες ὅμως πόλεις πᾶνε τά θέατρα αὐτά; Τίς ὑπόλοιπες λυμαινόνται σχήματα πιστά ἀντίγραφα, στό ἐπίπεδο καί τούς στόχους, τῶν κακόγουστων ἀθηναϊκῶν ἐπιθεωρήσεων.

Γιώργου Διαλεγμένου: «ΜΑΝΑ... ΜΗΤΕΡΑ... ΜΑΜΑ...»

Ἐνῶ ἡ χειμερινή θεατρική περίοδος βρίσκεται πιά στή μέση, ἕνα ἔργο πού παίζεται οὐσιαστικά γιά δεύτερη χρονιά ἐξακολουθεῖ νά κρατᾷ ἀμείωτο τό ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ μέ τήν ὑψηλή ποιητική προσφορά του. Πρόκειται γιά ἕνα θαυμάσιο θεατρικό γεγονός ἀπό τήν ἑταιρία Θέατρο τοῦ Πειραιᾶ πού παρουσιάζει τό ἔργο «Μάνα... Μητέρα... Μαμά» τοῦ Γιώργου Διαλεγμένου. Πρῶτοι διδάξαντες στό Θέατρο ΑΘΗΝΑΙΟΝ, ὁ Κώστας Καζάκος καί ἡ Ντ. Κώνστα στούς βασικούς ρόλους τό Νοέμβριο τοῦ '79. Τό πρῶτο ὅμως αὐτό ἀνέβασμα δέν εὐτύχισε νά ξεπεράσει ἕνα πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Ἔτσι, τό πλατύ κοινό γνώρισε ἔργο καί συγγραφέα τόν Ὀκτώβριο τοῦ '81 ὅταν ἀνέβηκε στό Θέατρο τοῦ Πειραιᾶ ἀπό τόν ὁμώνυμο θίασο σέ σκηνοθεσία Τάκη Βουτέρη μέ τούς Ντ. Μπαλτσαβιά, Σόνια Χαλκιᾶ, Χαρ. Ἀλατζᾶ, Γιώργο Διαλεγμένο καί Μαίρη Ραζῆ στή διανομή. Φέτος μεταφέρθηκε ἀπ' τόν Πειραιᾶ στήν Ἀθήνα, καί στεγάστηκε στό θεατράκι τῆς ὁδοῦ Κεφαλληνίας.

Τό Θέατρο τοῦ Πειραιᾶ, μετά ἀπό μιά ἀξιόλογη πεντάχρονη πορεία στήν καλλιτεχνική δημιουργία ἀποδείχνει ὅτι ἔχει ἤδη καταχτήσει μιά ξεχωριστή προσωπικότητα, μιά προωθημένη ἐκφραστικότητα πού σέ συνδυασμό μέ τήν σωστή ἐπιλογή ἐνός ἀπ' τά καλύτερα νεοελληνικά ἔργα πλουτίζει τό θεατρικό πανόραμα μέ μιά παράσταση σταθμό γιά τά ἑλληνικά δεδομένα.

Καί πρῶτα ἀς σταθοῦμε στόν κύριο συντελεστή, στό ἴδιο τό ἔργο. Ἡ ἐκκίνηση του βρίσκεται στό χώρο ἐκεῖνο πού πλησιάζουν ποικιλότροπα οἱ νεοέλληνες θεατρικοί συγγραφεῖς: στό χώρο τῆς παράδοσης καί τῆς προσπάθειας αἰτιολογικῆς σύνδεσής της μέ τήν μορφή τῆς σύγχρονης πραγματικότητας. Ὅμως ἡ ἐπεξεργασία τοῦ θέματος ξεπερνάει τά ὅρια μιάς καταγραφῆς τῶν ἀλλαγῶν καί τῶν ἀδιεξόδων, τά ὅρια τῆς ἀπολογίας καί περνάει στό ἐπίπεδο φωναχτῆς καταγγελίας, μιάς πρόκλησης στόν ἀνυποψίαστο θεατῆ πού συνειδητοποιεῖ τά αἰτήματα τῶν ἠρώων πού ἀπαιτοῦν ἀμεση λύση.

Ἡ ὑπόθεση, πού ἔχει σάν κύριο χαρακτηριστικό τήν ἔντονη ἑσωτερική δράση, κινεῖται ἀνάμεσα στήν παράλυτη μάνα καί τά ὑπόλοιπα πρόσωπα τοῦ ἔργου τά ὁποῖα εἴτε καταπιέζονται ἀπ' τήν κυριαρχική παρουσία της (οἱ δύο γιοῖ της ὁ Μεμᾶς καί ὁ Σωτηράκης), εἴτε βαραίνει στίς ζωές τους ἡ διπλή καταπίεση μάνας καί ἀνδρα-πρότυπο-PATER FAMILIA (οἱ δύο νύφες, ἡ Βαρβάρα καί ἡ Μπέμπα). Πρόκειται γιά μιά τυπική μικρασιατική οἰκογένεια μέσα στήν ὁποία οἱ προσωπικές σχέσεις περνᾶνε μέσα ἀπό μορφές καταπίεσης πού προδίδουν ἕνα κόσμο πού πάσχει.

Ἡ μάνα δυναστεύει μέ τήν παρουσία της τίς ζωές ὄλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας. Οἱ δύο γιοῖ της, ἀνεξάρτητα ἀπ' τήν στάση πού κρατᾶνε στό κοινωνικό περιβάλλον, παθητικοῦ δέκτε ὁ Μεμᾶς, καπάτσου μικροπατεῶνα ὁ Σωτηράκης, ἐπηρεάζονται καθοριστικά ἀπ' τήν ἐπαφή τους μέ τήν οἰκογενειακή πηγή καταπίεσης πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπ' τή μάνα καί δόγηθονται ἀπ' τά

πράγματα σ' ἀδιέξοδο. Ἀπ' τή μιά ἡ ἐπιθυμία ἀποδέσμευσης ἀπ' τή δεσποτική κυριαρχία της στήν προσωπική τους ζωή καί ἀπ' τήν ἄλλη οἱ δεσμοί ἐποτέλειαι πού τοὺς ἀπαγορεύουν πράξεις ὅπως τό κλείσιμο τῆς μάνας σέ γηροκομεῖο. Ἡ κατάσταση ἀγγίζει τά ὅρια τοῦ τραγικοῦ γιά τά ἄλλα δύο πρόσωπα, τίς νύφες. Ἡ γυναικεῖα φύση τοὺς ἐπισύρει τήν πρόσθετη καταπίεση ἀπ' τοὺς ἄνδρες τοὺς πού μ' αὐτό τόν τρόπο μεταφέρουν πάνω τους ἕνα μέρος τῶν δικῶν βαρῶν. Ἔτσι ἡ σύγκρουση μέ τή μάνα, αἴτιο στά μάτια τους μιάς σειρᾶς δεινῶν, εἶναι ἀναπόφευκτη ὅπως ἀναπόφευκτη εἶναι καί ἡ ἧττα τους. Ἀνίσος ὁ ἀγῶνας τοὺς ἐνάντια στά κέντρα ἐξουσίας μάνα-ἄνδρας καί ἐνδεικτικός ὁ τρόπος τῆς ἀποδέσμευσής τους ἀπ' τόν πρῶτο: τή στιγμή τῆς κορυφώσεως τῆς κρίσης ἕνα τραγικό καί συνάμα μοιραῖο στή βάση του γεγονός, ὁ θάνατος τῆς μάνας δίνει τή λύση πού ἡ ἀνθρώπινη παρέμβαση δέν μπορεῖ νά δώσει.

Πέρα ἀπ' τή σφιχτοδεμένη δομὴ τοῦ διαλόγου καί τό σκαμπρόζικο συχνά περίβλημά του, πού δέν ἀφαιρεῖ ὅμως τίποτα ἀπ' τή δραματικότητα τοῦ ἔργου, ἀξίζει νά γίνει ἰδιαίτερη ἀναφορά στόν τρόπο πού ὁ συγγραφέας

χρησιμοποιεί την γλώσσα. Προσεκτικά διαλεγμένο λεξιλόγιο που καταδείχνει με ζωντάνια τα πρόσωπα, τη δουλιά τους, τό μορφωτικό επίπεδό τους. "Ετσι όλη ή παράσταση κερδίζει σέ άμεσότητα ενώ συγχρόνως δημιουργείται ένας μεγάλος γυναικείος ρόλος ό ρόλος της μίνας.

Στίς άπαιτήσεις του ανταποκρίθηκε ή Σοφία 'Ολύμπου πού έπαιξε μέ ένταση χωρίς ύπερβολές παρουσιάζοντας όλες τίς πλευρές ενός χαρακτήρα μέ τίς ιδιαιτερότητές του καί ενός συμβόλου. Πολύ καλές καί οί άλλες έρμηνείες: ή Σόνια Χαλκιιά σάν Βαρβάρα, ό Χαραλ. 'Αλατζάς σάν Μεμάς, ή Κατερίνα 'Αποστολέη σάν Μπέμπα. Ξεχωριστή ή παρουσία του συγγραφέα, Γιώργου Διαλεγμένου στό ρόλο του Σωτηράκη. Μάς άπέδειξε ότι οί ικανότητές του σάν ήθοιοιού δέν είναι μικρότερες από εκείνες του συγγραφέα καί άπέδωσε μέ άνεση τό δύσκολο

ρόλο του κομπινადόρου νεοέλληνα. 'Ο θίασος κατάφερε νά υλοποιήσει μπροστά στά μάτια των θεατών μέ θαυμαστή έκφραστικότητα την έφιαλτική ατμόσφαιρα της καθημερινής κόλασης των ήρώων. 'Η όλη παράσταση είχε τί σφραγίδα μιås σωστής σκηνοθετικής καθοδήγησης στον κατάλληλο τόνο άπ' τόν τάκη Βουτέρη, ενώ τό σκηνικό καί τά κουστούμια της 'Αφροδίτης Κουτσουδάκη κινήθηκαν στά νατουραλιστικά πλαίσια όλου του έργου χωρίς όμως νά επιβαρύνουν τί θεατρική πράξη. Τέλος τό πρόγραμμα άρκετά καταποιστικό δίνει μερικά βασικά στοιχεία γιά τί δράση του Θεάτρου του Πειραιά καί γιά τό έργο.

Μιά υπεύθυνα οργανωμένη καί ολοκληρωμένη παράσταση πού άπυθύνεται σ' ένα πλατύ κοινό μέ ποιοτικές άπαιτήσεις σ' όλα τά επίπεδα καί πού δέν πρέπει νά παραβλεφτεί από κανένα συνάδελφο πού άναζητά σωστή ψυχαγωγία.

Νικολάϊ 'Ερντμαν (1925): «ΤΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ»

Μετάφραση "Αννας Βαρβαρίσου, Σκηνοθεσία Γιώργου Ααζάνη, Σκηνικά-Κουστούμια Λαμμανού Ζαρίφη, από τί Λαϊκή Σκηνή του Θεάτρου Τέχνης μέ επικεφαλής τό Γιώργο 'Αρμένη.

Τό «Πιστοποιητικό» του Ν. 'Ερντμαν είναι μιά κοινωνική πολιτική σάτιρα των πρώτων χρόνων της σοβιετικής έξουσίας στη Ρωσία. 'Ωστόσο, όπως όλα τά μεγάλα έργα της εποχής του, διατηρεί καί σήμερα την ίδια φρεσκάδα καί διαχρονική του σημασία.

'Ηρωας του έργου μιά σειρά έτερόκλητα κοινωνικά στοιχεία πού, σασιτισμένα από τίς επαναστατικές εξελίξεις στη χώρα τους, προσπαθούν νά επιβιώσουν μέ τό δικό τους τρόπο:

'Ο Πάβελ Γκουλιάτσκιν, πρώην ιδιοκτήτης έμπορικού

μαγαζιού, άναγκάζεται νά παραστήσει τό θερμό Κομμουνιστή γιά νά καταφέρει νά παντρεύει χωρίς προίκα την όνειροπαρμένη άδελφούλα του μέ τόν μπουφο καί άναρχικό γιό κάποιου πονηρού μεγαλοαστού ό όποιος θέλει τώρα, ντέ καί καλά, νά συμπεθερώσει μέ τούς μπολσεβίκους.

'Η 'Αναστασία Νικολάγιεβνα ή Νάστια, μαγείρισσα στό σπίτι των Γκουλιάτσκιν, ύστερα από άπίθανες παρεξηγήσεις θά θεωρηθεί πώς είναι ή κόρη του τσάρου πού γύρισε κρυφά στη Μόσχα γιά νά ανατρέψει τό καθεστώς καί θά γίνει άθελά της τό κύριο πρόσωπο μιås γελοίας συνωμοσίας όρισμένων νοσταλγών του παρελθόντος.

'Ανάμεσα σ' αυτούς παρεμβάλλονται διάφοροι έξίσου δασκεδαστικοί τύποι όπως ό νευρωτικός καί άποτυχημένος έργένης ('Ιβάν 'Ιβάνοβιτς), ό άπογοητευμένος στρα-

'Ο ΝΙΚΟΛΑΪ ΡΟΜΠΕΡΤΟΒΙΤΣ ΕΡΝΤΜΑΝ (1902-1970) υπήρξε ένας ταλαντούχος θεατρικός συγγραφέας της μετεπαναστατικής Ρωσίας. Πολύ νέος έκανε την παρουσία του στην πνευματική καί καλλιτεχνική ζωή της χώρας του μαζί μέ τούς σύγχρονους του λογοτέχνες Μαγιακόβσκη, 'Εσένιν κ.ά.

Τό 1925 ό διάσημος σοβιετικός σκηνοθέτης Μέγερχολντ άνέβασε στη σκηνή τό πρώτο μεγάλο έργο του 'Ερντμαν, τό «Πιστοποιητικό», πού σημείωσε τεράστια έπιτυχία. Στο έργο αυτό ό συγγραφέας σατιρίζει τούς μικροαστούς πού νοσταλγούν τό παλιό καθεστώς ενώ παράλληλα άναζητούν στηρίγματα στη νέα έξουσία. Μαζί γελοιοποιεί καί τά κατάλοιπα της πρώην άρχουσας τάξης καί τίς ψευδαισθήσεις της γιά παλινόρθωση του τσαρισμού.

'Ενα άλλο γνωστό έργο του 'Ερντμαν, ό «Αυτόχειρας», γραμμένο τό 1928, παρουσίασε πρίν μερικά χρόνια στην 'Ελλάδα τό θέατρο Τέχνης του Καρόλου Κούν.

τηγός του τσαρικού στρατού ('Αφτονόμ Σηγκισμούντο-βιτς), ή ξεπεσμένη αριστοκράτισσα (Ταμάρα Λεοπόλντοβνα), οι οργανοπαίχτες και ζητιάνοι του δρόμου που παριστάνουν τούς έργατες κ.ά.

"Όλοι τους είναι στην ουσία πλαστοί και ανύπαρκτοι επειδή διαλέγουν για τόν εαυτό τους ένα εξωπραγματικό και περιθωριακό ρόλο σε σχέση με την υπάρχουσα πραγματικότητα γύρω τους. 'Ο Γκουλιάτσκιν δεν είναι διόλου «άνθρωπος του καθεστώτος», ή Νάστια δεν είναι ή μεγάλη δούκισσα αλλά μία χαζοχαρούμενη χωριατοπούλα, οι συγγενείς προλετάριοι δεν είναι ούτε συγγενείς ούτε προλετάριοι, αλλά λούμπεν. Καί οι κομμουνιστές, για τούς οποίους γίνεται συνεχώς κουβέντα μές τό έργο, δεν

εμφανίζονται καθόλου. Μόνο ή παρουσία καί οι πράξεις τους είναι διάχυτα στην ατμόσφαιρα. "Όταν κάποιος πάει να τούς φωνάξει για νά επέμβουν στά τραγελαφικά επεισόδια αυτοί άρνούνται νά έλθουν γιατί όπως λένε «δέν άξίζει τόν κόπο» ν' άσχοληθούν με τέτοια πράγματα.

'Ο κόσμος του χτίς σατιρίζεται στό «Πιστοποιητικό» του 'Ερντμαν τό ίδιο εστοχα όπως θά χτυπηθεί λίγα χρόνια άργότερα από τό «Κοριό» του Μαγιακόβσκη. Τό έργο του 'Ερντμαν θ' άνοίξει μία νέα φάση στην εξέλιξη της σοβιετικής κωμωδίας.

'Η παράσταση του θεάτρου Τέχνης του Καρόλου Κούν ήταν (όπως συμβαίνει συνήθως) ιδιαίτερα προσεγμένη.

«ΟΔΥΣΣΕΒΑΧ»: ή κληρονομιά του κόσμου μέσα από τό παιδικό παραμύθι

Σκηνοθεσία: ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΦΑΣΟΥΛΗΣ, Μουσική: ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ, Σκηνικά - κοστούμια: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΤΣΑΣ, 'Επιμέλεια κίνησης: ΕΡΣΗ ΠΗΤΤΑ.

Παίζουν: ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΟΡΜΑΓΙΝΗΣ: Παραμυθάς, Καλχούλαμοντας, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Βοηθός Παραμυθά, Μαρούφ, ΠΕΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ναύτης, Δρακόπουλο, Αωτοφάγος, Γοργόνα που φεγγαρολιάζεται, Γοργόνα-Πριμαντόνα, Κιρκίλα, Λαρίζαντ, Περσική, ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ: 'Αγήςωρ, Δρακο-

κύκλωπας 'Αρχισαλαχάρ, Πειρατής, 'Αμαντούρ- 'Αμαντούρ, Περσικός, Πελάτης στή ταβέρνα, ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΤΣΑΡΗΣ: Αιτός που δέν ήθελε νά θυμάται, Λιοντάρι, Πειρατής, Βασιλιάς, Δημήτρης, ΝΙΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ναύτης, Δρακόπουλο, Αωτοφάγος, 'Ελάφι, 'Υπηρέτης του 'Αμαντούρ, 'Υπηρέτης του βασιλιά, Περσικός, Γιός του 'Οδυσσεβάχ, ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΣ: 'Οδυσσεβάχ, Μουσική Διδασκαλία - πιάνο, τούμπα: Γιάννης Σπυρόπουλος, φλάουτο, νταούλι: Μπερνάρ Μπεττέρ.

'Αντί για οποιαδήποτε άλλη παρουσίαση του θαυμάσιου έργου «ΟΔΥΣΣΕΒΑΧ» που έχει ανεβάσει φέτος ή Παιδική Σκηνή της Ξένιας Καλογεροπούλου, αναδημοσιεύουμε ένα κείμενο της ίδιας από τό έντυπο πρόγραμμα της παράστασης.

Στά δέκα χρόνια που υπάρχει ή Παιδική Σκηνή, άλλαξα συχνά άπόψεις για τό τί θάπρεπε νάναι μία παιδική παράσταση - καί σίγουρα θ' άλλαζω άκόμα. Τόν τελευταίο όμως καιρό άρχισε νά σχηματίζεται στή σκέψη μου, συγκεκριμένα, αλλά επίμονα, ή μορφή του πρώτου θεατρικού έργου που θάταν «δικό μας». "Ηθελα νάναι ένα έργο που, όπως τά παλιά παραμύθια, ν' άπευθύνεται σε μικρούς καί μεγάλους, κι όσα δέν καταλαβαίνουν τά παιδιά, νά τά μαντεύουν καί νά τά όνειρεούνται.

Μιά κι εχάμε παίξει πολλά έργα με άνήλικους ήρωες

μέ θέμα τά προβλήματά τους, ήθελα τώρα τό έργο μας νάχει μία ίστορία με ένήλικους, που άγωνίζονται, κινδυνεύουν, έρωτεύονται, ύποφέρουν - ή καί πεθαίνουν άκόμα. "Εψαχνα για ένα γερό σκελετό, που νά δίνει άφορμή σε ένα σκηνικό παιχνίδι μεγάλης έλευθερίας, όπου τό μαγικό νά φαίνεται καθημερινό καί τό καθημερινό μαγικό. "Ηθελα επίσης ή ίστορία νά μάς επιτρέψει νά χρησιμοποιήσουμε όσα γνωστά θέματα θέλουμε, θέματα άναγνωρίσιμα κι άπ' τό παιδιά, πλάϊ σε στοιχεία άπροσδόκητα, με τρόπο που όλα νά φαίνονται καινούργια. "Όλα αυτά με

σεβασμό και άσεβεια μαζί, όπως κάνουν τά παιδιά, πού μόλις κατακτήσουν τή γλώσσα, φτιάχνουν δικές τους λέξεις ή και δική τους διάλεκτο.

Κι ήθελα, όλα αυτά, όχι μόνο νά ταιριάζουν μεταξύ τους, αλλά άν γινόταν, νά ταιριάζουν και στόν Διονύση Σαββόπουλο, έτσι πού νά τόν ξελογιάσω νά δουλέψει μαζί μας.

Ψάχνοντας, λοιπόν, γιά θέμα, ξαναδιάβασα τήν «'Οδύσσεια», μέ τή σκέψη νά επιχειρήσω μιά διασκευή. 'Ο σεβασμός όμως γιά τό έργο μέ οδηγούσε σέ «σχολικές» λύσεις, κι εγκατέλειψα τήν ιδέα.

"Υστερ διάβασα τίς «Χίλιες και μία νύχτες» κι έπεσα πάνω στό Σεβάχ τό Θαλασσινό. Συνάντησε κι αυτός κάποιον Κύκλωπα, κάποια Κίρκη και παιδεύτηκε γιά νά γυρίσει απ' τά επτά ταξίδια του. Κάπου είδα ότι ή ίδια ιστορία υπήρχε κι όλες σ' ένα μύθο της αρχαίας Αιγύπτου.

Μετά διάβασα όσα έλληνικά παραμύθια βρήκα, όστερτα ιταλικά, γαλλικά, γερμανικά, κινέζικα, ινδικά, ιρλανδέζικα, ουγγαρέζικα, ρώσικα, κ.λπ.

Σιγά σιγά, όλα στό μυαλό μου έγιναν ένα παραμύθι, μιά κι οί ίδιες ιστορίες ταξίδευαν από χώρα σέ χώρα αλλάζοντας μορφές· μιά κι ή Τουραντό, πού ήταν κι ή 'Αγέλαστη του Παλαμά, ήταν άλλιώτικη στην Περσία, στην Κίνα, στην Γαλλία ή και σέ διάφορες περιοχές της 'Ελλάδας (στόν τόπο μας μόνο υπάρχουν κάπου πενήντα

παραλλαγές της)· μιά κι οί σειρήνες-γοργόνες αναδύονται σ' όλα τά παραμύθια του κόσμου, άλλου έχθρικές, άλλου φιλικές ή και έρωτικές.

Οί μαγικές λέξεις, οί μαγικές μουσικές, μεταμορφώνουν τούς ανθρώπους σέ ζώα και τά ζώα σέ ανθρώπους. Τά μηνύματα ταξιδεύουν σέ μπουκάλια, σέ βαρέλια ή στίς κοιλιές των ψαριών. Οί ήρωες ταξιδεύουν κι αυτοί, περνούν σαράντα κύματα, εκατό λαγκάδια, περπατούν χίλιες μέρες και λιώνουν παπούτσια σιδερένια. Κι ό 'Οδυσσεάς περπατάει μέ σπασμένο τό κουπί, όπως κι ό προφήτης 'Ηλίας, σέ χώρες όπου δέν υπάρχει θάλασσα, σέ χώρες όπου κανείς δέ δοκίμασε τό άλάτι.

"Άλλοι γίνοντες έχουν ένα μάτι, άλλοι τρία, άλλοι εκατό, άλλοι έχουν τή δύναμή τους σ' ένα δαχτυλίδι, άλλοι στά γένεια τους ή στά μαλλιά τους, όπως κι ό Σαμφών. Ρίχνεις μιά χτένα πίσω σου και γίνεται δάσος, ρίχνεις μιά κορδέλα και γίνεται ποτάμι, κάνεις ένα λάθος κι ή θάλασσα γίνεται πέτρα.

"Όλα αυτά αποτελούν τήν κληρονομιά, όχι μόνο μιās χώρας, αλλά όλόκληρης της οίκουμένης - και τί γλέντι νά τά διαβάζεις. Αυτά τά παραμύθια τά κράτησα γιά μήνες πολλούς μέσα μου, κι ύστερα, μέ κέφι παιδιού και αγωνία ενήλικου, προσπάθησα νά φτιάξω τό παραμύθι πού θάθελα νά παίξουμε. "Έτσι βγήκε ό «'Οδυσσεβάχ», ή, όπως είπε μιά μικρή μου φίλη, ή «'Οδυσσεβάρχεια».

Ξένια Καλογεροπούλου

Παρουσίαση ταινιών από τό 22ο Φεστιβάλ 'Ελληνικού Κινηματογράφου (ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ '81)

Στό 22ο Φεστιβάλ 'Ελληνικού Κινηματογράφου, πού έγινε γύρω στά τέλη Σεπτέμβη '81 υπέβαλαν αίτηση συμμετοχής 20 ταινίες μεγάλου μήκους καί 42 μικροῦ. 'Απ' αὐτές διαγωνίσθηκαν τελικά 12 ταινίες μεγάλου μήκους καί 14 μικροῦ.

Στό σημερινό μας ἀφιέρωμα γιά τό 22ο Φεστιβάλ δέν θά κάνουμε κριτική ἀλλά μιά παρουσίαση τῶν καλύτερων ταινιῶν μεγάλου μήκους πού ἤδη προβλήθηκαν στίς κινηματογραφικές αἴθουσες χωρίς νά μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔκαναν πολλά εἰσιτήρια γιατί πιστεύουμε ὅτι οἱ αἰθουσάρχες ἔδειξαν προτίμηση στή προβολή ἄλλων, «ἐμπορικῶν», ταινιῶν.

ΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Σκηνοθεσία-Σενάριο-Παραγωγή: Τάσος Ψαρρᾶς (βραβεῖο παραγωγῆς καί σκηνοθεσίας) 'Ηθοποιοί: Νίκος Κολοβός, Βάνα Φιτσώρη, Δήμητρα Χατούπη Φωτ. 'Αλέξης Γρίβας-Μουσική: Δόμνα Σαμίου.

Ρεαλιστική ἱστορία ἐνός βιοτέχνη πού ἀγωνίζεται νά διασώσει τό «ἐργοστάσιό» του εἴτε μέ δάνειο ἀπ' τή Τράπεζα εἴτε παντρεύοντας τήν κόρη του μ' ἓνα πλούσιο γαμπρό. Τελικά ὅμως δέν θ' ἀποφύγει τή χρεωκοπία καί θά καταλήξει μαζί μέ τό γιό του ἐργάτης στό γειτονικό —ἴσως πολυεθνικό—ἐργοστάσιο.

Γλαφυρή περιγραφή τῆς ζωῆς στήν ἐπαρχία μέ ἰδιαίτερη ἐμφαση στήν δομή τῆς πατριαρχικῆς οἰκογένειας, ὅπου ἡ θέση τῆς γυναίκας καί τά προβλήματα τῆς εἶναι πολύ ὀδυμένα.

Μιά ταινία πού μέ ἀπλότητα καί εἰλικρίνεια παρουσιάζει τήν καταστροφή τῆς ἀγροτικῆς τοπικῆς οἰκονομίας. Σωστοί οἱ ἠθοποιοί στούς ρόλους τους

καί ἰδιαίτερα ἡ ἐρμηνεία τοῦ Βασίλη Κολοβοῦ στό ρόλο τοῦ βιοτέχνη.

'Ο Βασίλης Κολοβός καί ἡ Βάνα Φιτσώρη στό «'Εργοστάσιο».

΄Από «Τόν καιρό τών Έλλήνων» του Λάκη Παπαστάθης

ΜΑΘΕ, ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Σκηνοθεσία: Θ. Μαραγκός

΄Ηθοποιοί: ΄Ανα Ματζουράνη (βραβεΐο έρμηνείας γυναικείου ρόλου)

Βασ. Διαμαντόπουλος (βραβεΐο έρμηνείας ανδρικού ρόλου)

Νικ. Καλογερόπουλος (ειδικό βραβεΐο 2ου ανδρ. ρόλου)

Τσαρουχάς-Μαραγκού-Φασσέα: βραβεΐο σκηνογραφίας-ένδυματολογίας

΄Αφηγηματικός Κινηματογράφος πού θίγει τά προβλήματα τής εκπαίδευσης μέσα απ΄ τό πρόσωπο ενός συντηρητικού γυμνασιάρχη σ΄ ένα επαρχιακό σχολείο. ΄Απ΄ τή θέση του αυτή, σάν «άρχή του τόπου», έρχεται σέ σύγκρουση μέ τούς προβληματιζόμενους πάνω στά σύγχρονα καί καυτά προβλήματα εκπαιδευτικών καί μαθητές του σχολείου από τή μία μεριά, καί μέ τήν ίδια τήν οικογένειά του από τήν άλλη. Αιτία τής σύγκρουσης οί αναχρονιστικές κοινωνικές αντίληψεις πού επικρατούν στήν ύπαιθρο, ή διαστρέβλωση ιστορικών γεγονότων καί ή «άρτηριοσκληρυνση» τής εκπαίδευσης. ΄Η προσπάθεια εξισορρόπησης του παλιού καί του καινούργιου πού επιχειρείται από τή γυναίκα του καί καθηγήτρια στό σχολείο δέν επιτυγχάνει γιατί είναι ασυμβίβαστη μέ τήν πραγματικότητα. Χαρακτηριστικό στοιχείο τής ταινίας, τό άγκάλιασμα τών προβλημάτων τών νέων

πού έντοπίζονται στήν έλλειψη επαγγελματικού προσανατολισμού καί στήν άνεργία.

Παρόλο πού ή κατανομή τών στοιχείων τής ταινίας δέν είναι ίσομερής παραμένει σημαντική ή παρουσίαση του μαραζώματος τής ύπαιθρου καί τής δύναμης τών νέων πού-άν αξιοποιηθεί-μπορεί νά βοηθήσει στή λύση του προβλήματος.

ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Σενάριο-Σκηνοθεσία: Λάκης Παπαστάθης (βραβεΐο σκηνοθ. καί σεναρίου) ΄Ηθοποιοί: ΄Αλέξης Δαμανός, Κώστας ΄Αρζόγλου, Γ. Σαμπάνης

Φωτ. Θ. Μαργκάς-Βαγγ. Γούσιας βραβεΐο μοντάζ, Νίκος Πολίτης: βραβεΐο σκηνογραφίας-ένδυματολογίας.

Ταινία πού κινείται στά πλαίσια τής παραδοσιακής μυθοπλασίας. Πρόκειται γιά τήν εποχή του ΄Οθωνα, τής Δούκισσας τής Πλακεντίας καί του ληστή Νταβέλη. Οί ληστές τής εποχής ζούν κάνοντας άπαγωγές πλούσιων άστών καί ζητώντας λύτρα γιά τήν άπελευθέρωσή τους. Μιά ρέτοια άπαγωγή γίνεται στήν άρχή τής ταινίας, άποτελεί όμως μόνο τό έρέθισμα γιά νά ξετυλιχθεί μπροστά μας ή ζωή τών ληστών, πού, ένω, κάποιοι θά τούς νόμιζε σκληρούς καί άγριους τούς βλέπει νά χρησιμοποιούν τόν άρχαίο μύθο γιά νά λύσουν τά προβλήματά τους καί νά ζούν τή συνέχεια του. ΄Ο άρχιληστής συνηθίζει ακόμη καί

νά ψέλνει. 'Ο άστός σάν αντιπρόσωπος τής νέας τάξης πραγμάτων δέν μπορεί νά τούς κατάλαβει καί παραμένει θεατής τών σκηνών πού έκτυλίσσονται μπροστά του (όπως ό γάμος όπου κουμπάρος είναι ό άρχιληστής, τό δειπνο στά λημέρια τους καί ή μάχη ανάμεσα στους ληστές καί τούς Χωροφύλακες,). Μέ τούς διώκτες τους, οί «ληστές», δέν έχουν νά χωρίσουν τίποτα. Για ν' άρχίσει ή μάχη πρέπει νά προκληθοῦν καί ν' άνάψουν τά αίματα μέ βρισιές. 'Η κοινή καταγωγή τους, ή λαϊκή τους προέλευση, ή συχνότατη μεταπήδηση από τό ένα στρατόπεδο στ' άλλο, άποτελεί θεσμό ισχυρότερο μερικές φορές από τό ρόλο τοῦ διώκτη καί τοῦ διωκόμενου.

“Όμως ή παράδοση δέν μπορεί πιά νά μείνει στά χέρια τών ληστών πού «χωνεύονται» από τό νέο κωδικοποιημένο πιά σχήμα της πού συμβολίζεται από τό μεγαλοϊδεατισμό τοῦ αναγεννώμενου 'Ελληνικοῦ 'Εθνους. 'Ο άρχιληστής νεκρώνοντας τήν ψυχή του ἐντάσσεται καί ακολουθεῖ άβουλα τή νέα κατάσταση πραγμάτων.

Συμβολική ταινία πού έχει σάν κύριο στόχο τήν άποκατάσταση τοῦ μύθου τών ληστών καί τή τοποθέτηση τής παράδοσης σέ νέα πλαίσια.

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΝΥΧΤΕΡΙΝΟΙ

Σκηνοθεσία: Φρίντα Λιάππα (βραβεῖο σκηνοθεσίας πρωτοεμφανιζόμενου σκηνοθέτη)

'Ηθοποιοί: Μίρκα Παπακωνσταντίνου (βραβεῖο ἑρμηνείας γυναικείου ρόλου)

Μαρία Σκουντζου καί Γρηγόρης Εὐαγγελᾶτος.

Φωτ. Νίκος Σμαραγδῆς (βραβεῖο φωτογραφίας)

Τ. Γιαννόπουλος: βραβεῖο μοντάζ.

Οί διαπροσωπικές σχέσεις δύο ἀδελφών, τής Εἰρήνης καί τής Στέλλας, ἀποτελοῦν τό κύριο ἄξονα τής ταινίας. 'Η ἡλικία τους κυμαίνεται ἀνάμεσα στά

‘Ο Γρηγόρης Εὐαγγελᾶτος καί ή Μίρκα Παπακωνσταντίνου στά ταινία «Οί δρόμοι τής αγάπης εἶναι νυκτερινοί».

τριάντα πέντε καί τά σαράντα χρόνια. Μεγάλωσαν στήν ἐπαρχία καί τώρα ζοῦν σ' ένα διαμέρισμα στήν 'Αθήνα, ξεκομμένες ἀπ' τό ὑπόλοιπο κόσμο. Μόνος τους σύνδεσμος μέ τούς ἀνθρώπους καί τή ζωή ό ξάδελφός τους Στέφανος, ζωγράφος στό Παρίσι.

'Ο γυρισμός του στήν 'Αθήνα άποτελεῖ τήν ἀρχή ενός ἐρωτικού δράματος. 'Η ἀνανέωση τής ἐπαφῆς τής Στέλλας μέ τό Στέφανο, διαταράσσει τή σχέση μέ τή ἀδελφή της. 'Η λύση στό ἀδιέξοδο δίνεται μέ τή φυγή τοῦ ζευγαριοῦ καί τήν αὐτοκτονία τής Εἰρήνης πού μένει μόνη.

Τό σενάριο τής ταινίας άποτελεῖται ἀπό μία ἱστορία ἀπλή καί κατανοητή ἀπ' όλους σέ πρῶτο ἐπίπεδο, μέ ἀφηγηματικές παρεμβολές πού τής δίνουν σημασία ἀσαφή καί διφορούμενη. Οί πρωταγωνίστριες θυμίζουν τίς γυναῖκες τής δεκαετίας τοῦ '50, μέ τήν ἐκτός μόδας ὁμορφιά τους καί μέ τό βάρος τους κόντρα στό μοντέλο τών γυναικῶν τοῦ αστικού χώρου πού κατά τή σκηνοθετιδα, εἶναι ἀσεξουαλικό. 'Η ζωή τών δύο γυναικῶν περνάει μακριά ἀπό κάθε δραστηριότητα καί σχέση μέ τή πραγματικότητα, ἔτσι ὁδηγοῦνται στό νά συγκεντρώσουν ὅλα τους τά ἐνδιαφέροντα καί ὅλες τους τίς προσδοκίες στό ξάδελφό τους πού άποτελεῖ καί γιά τίς δύο ἐρωτικό σύμβολο ἀπό τά παιδικά τους χρόνια.

Ταινία πού διερευνά τό ψυχικό κόσμο καί προσπαθεῖ ν' ἀποδώσει τίς περισσότερες φορές ἐπιτυχημένα τίς λεπτές ἀποχρώσεις τών συναισθηματικῶν καταστάσεων καί τών βιωμάτων τών ἡρώων της.

‘Από τήν ταινία τοῦ θεοδόση Θεοδοσόπουλου «'Η δίκη τής Χούντας».

Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ

Σκηνοθεσία: Θεοδόση Θεοδοσόπουλου (γ' τιμητική διάκριση γιά τή προβληματική καί ἔρευνα πάνω στό θέμα του)

Ντοκουμενταρισμένο ρεπορτάζ ἀπό τή Δίκη τής Χούντας, μέ πορτραῖτα τών ἡγετῶν τής Δικτατορίας καί μέ κάποια ἀναζήτηση τών αἰτίων πού ὁδήγησαν σ' αὐτή.

ΣΟΥΒΑΙΣΤΕ ΤΟΥΣ

Σκηνοθεσία: Νίκος Ζερβός

Σενάριο: Ζερβός-Πουλικάκος-Τσελέπη-Χρηστίδης

Φωτογραφία: Ν. Πενατίδης

Ήθοποιοί: Δημ. Πουλικάκος, Θ. Τσελέπη, Κ. Χρηστίδης, Κώστας Φέρης.

Υπόθεση του έργου: τρεις νέοι στη σημερινή Αθήνα, ζούν ελεύθερα, προκαλούν τούς άστούς, κάνουν μικροκλοπές, ξεσκεπάζουν την ύποκρισία των «καθωσπρέπει». Η ταινία τούς παρακολουθεί καταγράφοντας στο τέλος και τό προσωπικό τους αδιέξοδο.

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Σκηνοθεσία: Θ. Ρεντζής (α' τιμητική διάκριση πειραματικού κιν/φου)

Ήθοποιοί: Φαίδων Γεωργίτσας, Σοφία Ρούμπου, Γ. Κοτανίδης, Γεωργία Ζώη.

Φωτογραφία: Λάκης Κυρλίδης.

Δημ. Λέκκας και Δημ. Παπαδημητρίου: Βραβείο μουσικής.

Η ταινία αποτελεί συνέχεια της δουλειάς του σκηνοθέτη πάνω στο πειραματικό κινηματογράφο (μετά τις ταινίες του *Βιογραφία* και *Κόρπους*). Θέμα της ό έρωτισμός και οί όψεις του όπως περνάνε μέσα διαχρονικά από τις πιο διαφορετικές αντιλήψεις του αιώνα μας.

Στή ταινία γίνεται μία ποιητική προσέγγιση της όντολογίας, της μυθολογίας, της φαντασίας και της πολυμορφίας του έρωτισμού.

Όπτικοακουστική όπερα για τήν έμφάνιση της όποιας ό σκηνοθέτης, χρησιμοποιεί πρωτότυπα μέσα και μεθόδους που κάνουν τό φίλμ νά μοιάζει μέ κολλάζ από εικόνες, φωτογραφίες και σκίτσα.

Βουβή ταινία, όπου τό βασικό ρόλο παίζει ή μουσική που άκούγεται σ' όλη σχεδόν τή διάρκεια της.

Τόνια Σηγλιοπούλου

‘Η Πολιτιστική’ Επιτροπή του ΣΥΕΤΕ ἀγκαλιάζει όλους τούς συναδέλφους

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ 5-ΧΡΟΝΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΜΑΣ

Υπάρχει ή γενική διαπίστωση ότι ή ποιότητα της ζωής μας υποβαθμίζεται συστηματικά σέ κάθε τομέα. Η κατεύθυνση πού ήθελε τούς εργαζόμενους απαθείς καί ἄβουλους δέκτες καί καταναλωτές διαφόρων υποκατάστατων της Τέχνης καί της Ψυχαγωγίας μᾶς ἔχει κληρονομήσει μιᾷ κατάσταση κάθε ἄλλο παρά εὐχάριστη μέ τά ἄφθονα υποπροϊόντα πού ἀναπόφευκτα φθείρουν τό αἰσθηματικό κριτήριο τοῦ Λαοῦ μας, ἐνῶ ταυτόχρονα προβάλλουν καί ἐπιβάλλουν ἕναν ξενόφερτο τρόπο ζωής καί ιδεολογίας ὁ ὁποῖος δέν ἔχει καμμιᾷ σχέση μέ τίς παραδόσεις μας.

Θέλοντας νά ἀναλάβουμε τό μέρος της εὐθύνης πού μᾶς ἀναλογεῖ, στή προσπάθεια πού γίνεται γιά ν’ ἀνέβει τό πολιτιστικό μας ἐπίπεδο καί νά καλυτερέσουμε τή ζωή μας, ἀγωνιζόμαστε νά δημιουργήσουμε ἕνα τέτοιο πλαίσιο σχέσεων μεταξύ τῶν εργαζομένων στήν Ἑθνική Τράπεζα ὥστε καί νά ἐπιτύχουμε τούς στόχους μας ἀλλά καί νά γνωρίσουμε καί νά ἀξιοποιήσουμε τίς αὐθεντικές ἀξίες τοῦ χώρου μας.

Μέ βασικές ἐπιδιώξεις τή συσπείρωση ὅσο τό δυνατόν περισσότερων συναδέλφων μέ κοινά ἐνδιαφέροντα καί τήν ἐνεργοποίηση τῶν ἴδιων συναδέλφων αὐτῶν σ’ ὅλους τούς τομεῖς της πολιτιστικῆς δουλειᾶς (στά πλαίσια τῶν δυνατοτήτων, τῶν ἰδιαίτερων προτιμήσεων καί ἱκανοτήτων τους) προσπαθοῦμε, μέσα ἀπό τή δράση μας, νά φέρουμε τούς εργαζομένους πῶς κοντά στό πνεῦμα της συλλογικῆς δουλειᾶς, πῶς κοντά στή συνειδητοποίηση της ταξικῆς τους ἐνότητας-πέρα ἀπό τυχόν ιδεολογικές διαφοροποιήσεις - πῶς κοντά στό Σωματεῖο τους.

Αὐτές οἱ ἐπιδιώξεις χαρακτηρίσαν τή συνολική μας παρουσία, τά δύο τελευταῖα χρόνια. Πιστεύουμε ὅτι τώρα πιά ὄχι μόνο ἔχουμε καταξιώσει τήν πολιτιστική δουλειά, ἀλλά ἔχουμε πράγματι βοηθήσει πολλούς συναδέλφους νά ξεπεράσουν τίς ὅποιες ἐπιφυλάξεις

τους, τό «κλείσιμο» στόν ἑαυτό τους, ὥστε νά ἔρθουν ἄφοβα κοντά μας, νά πυκνώσουν τίς γραμμές της Πολιτιστικῆς Ἑπιτροπῆς.

Ἡ δουλειά της Πολιτιστικῆς Ἑπιτροπῆς, ἔχοντας ὀργανωτική αὐτοτέλεια σέ σχέση μέ τό Σύλλογο, βρέθηκε πάντοτε μέσα στίς γενικότερες κατευθύνσεις τοῦ Σωματείου καί τοῦ Καταστατικοῦ του. Ἡ Πολιτιστική Ἑπιτροπή ἀπέτελε ἀναπόσπαστο κομμάτι τῶν εργαζομένων στήν Ἑθνική τράπεζα καί ἡ γενικότερη προσφορά της ἀπευθύνθηκε στό σύνολο τῶν συναδέλφων μας.

1977—1982: ΤΩΡΑ ΑΝΟΙΓΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Μποροῦμε νά πούμε ὅτι ἡ ἰδέα της συγκρότησης μιᾶς Πολιτιστικῆς Ἑπιτροπῆς στό Σύλ-

9-11-81: 'Η Χορωδία μας (μέ επικεφαλής τή μαέστρο Τερψιχόρη Παπαστεφάνου) στή συναυλία τής Θεσσαλονίκης.

λογό μας γεννήθηκε πρίν από 5 περίπου χρόνια όταν στο Διοικητικό συμβούλιο του ΣΥΕΤΕ βρέθηκαν όλες οι προοδευτικές και δημοκρατικές δυνάμεις του χώρου.

Από τό 1977 μέχρι τό 1980 ή Πολιτιστική 'Επιτροπή άναζητούσε άκόμα τό δρόμο της μέσα σέ διαφορετικές άπόψεις πού ύπήρχαν όσον άφορά τό ρόλο καί τό χαρακτήρα τής δουλειάς της. 'Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν νά έχει περιορισμένη άπήχηση στή πλατιά μάζα των συναδέλφων καί άκόμα νά ύποτιμηθεί από όρισμένους συνδικαλιστές πού δέν κατάφεραν νά άντιληφθούν τίς μεγάλες προοπτικές μιάς τέτοιας δραστηριότητας του Σωματείου μας.

'Η άντίληψη ότι «δέν μπορούμε ν' άσχολούμαστε μέ πολιτιστικά όταν έχουμε άλλα σοβαρά προβλήματα» άποδείχτηκε πολλές φορές λάθος στή πράξη. 'Η ζωή των εργαζόμενων είναι ένιαία καί αδιάσπαστη. 'Η δράση του ΣΥΕΤΕ έχει σίγουρα πρωταρχικό στόχο τήν επίλυση αιτημάτων του κλάδου. 'Ομως αυτό δέν άναιρεί καθόλου τό διαλεχτικό χαρακτήρα αυτής τής δράσης πού πρέπει νάναί

πολύπλευρη. "Αν περιμέναμε νά λύσουμε πρώτα όλα τά αιτήματα καί μετά νά άσχοληθούμε μέ τά πολιτιστικά, τότε δέν θάχαμε κάνει ούτε ένα μικρό βήμα.

'Από τή στιγμή πού τήν ευθύνη τής Πολιτιστικής 'Επιτροπής ανέλαβε τό σημερινό Δ.Σ. άρχισε μιά νέα, δύσκολη περίοδος ούσιαστικής προσέγγισης των πολιτιστικών ενδιαφερόντων των συναδέλφων μας. 'Η επίμονη καί συνειδητή μας προσπάθεια άρχίζει πιά νά άποδίδει τέτοιους έντυπωσιακούς καρπούς πού δικαιώνουν άπόλυτα τήν άρχική μας άκλόνητη πίστη σ' αυτό τό στόχο.

Ευχόμαστε αυτοί οι καρποί νά γίνουν σεβαστοί καί άπ' όλα τά επόμενα Διοικητικά Συμβούλια. Καί δέν ευχόμαστε μονάχα. Θά παλέψουμε γιά τήν παρατέρα άνάπτυξη τής Πολιτιστικής δραστηριότητας του ΣΥΕΤΕ πάνω σέ συλλογική, μαζική, ταξική κατεύθυνση.

Μάκης Βλασσόπουλος
Μίνα Δάλκα

Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΜΑΣ ΣΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ

Πολύ θετικό ρόλο έπαιξαν τά έρωτηματολόγια σχετικά μέ τίς πολιτιστικές ικανότητες ή προτιμήσεις των συναδέλφων. Μās έδωσαν τή δυνατότητα νά κάνουμε δουλειά ύποδομής, τά άποτελέσματα τής όποιας όδήγησαν στή δημιουργία

1. Χορωδίας μέ επικεφαλής τή μαέστρο κ. Τερψιχόρη Παπαστεφάνου

2. Θεατρικού τμήματος από έρασιτέχνες συναδέλφους

3. Φωτογραφικού τμήματος.

4. Φυσιολατρικού τμήματος

5. 'Αθλητικών ομάδων Ποδοσφαίρου καί Μπάσκετ ενώ άνήκει πιά καί συμμετέχει στίς έκδηλώσεις τής Πολιτιστικής 'Επιτροπής καί τό μουσικό συγκρότημα του Κεντρικού Καταστήματος.

Ἡ Χορωδία

Ἡ Χορωδία μας πραγματοποίησε μέ μεγάλη ἐπιτυχία τὴν πρώτη της συναυλία στὶς 29—6—81 στὸ ΧΙΛΤΟΝ καὶ στὶς 9—11—81 ἐμφανίστηκε στὸ θέατρο ΧΑΤΖΩΚΟΥ στὴ Θεσσαλονίκη σέ μιὰ ἐκδήλωση - ἀφιέρωμα στὸ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ καὶ ἀπέσπασε ἐνθουσιώδεις κριτικές ἀπὸ τὸ κοινὸ τῶν συναδέλφων πού εἶχε τὴν τύχη νὰ τὴν παρακολουθήσει.

Τὸ θεατρικὸ τμήμα

Μέ μεγάλη ἀνυπομονησία ὅλοι περιμέναμε τὴν πρώτη παράσταση μέ τὸ ἔργο τοῦ Γιώργου Σκούρτη «ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΘΡΥΨΑΛΑ» τὴ Δευτέρα 1—2—82 στὸ θέατρο ΔΙΟΝΥΣΙΑ πού πυρετωδῶς ἐτοίμασαν οἱ συνάδελφοι, οἱ ὅποιοι μᾶς διαβεβαίωσαν ὅτι θὰ εἶναι γιὰ ὅλους μιὰ πραγματικὴ ἐκπλήξη.

Τὸ Φωτογραφικὸ τμήμα

Ἡδὴ ἔχει σταλεῖ σ' ὅλους τοὺς συναδέλφους ἓνα ἐρωτηματολόγιο γιὰ τὴ συλλογὴ περισσότερων πληροφοριῶν πού θὰ ἔδιναν στὸ τμήμα μιὰ πρώτη εἰκόνα τῆς πραγματικῆς κατάστασης καὶ τῶν δυνατοτήτων πού ὑπάρχουν ὥστε νὰ προγραμματίσει καλύτερα τὰ ἐπόμενα βήματά του.

Ἐξ ἄλλου ἔγινε μέ ἐπιτυχία ἡ πρώτη ἐκδήλωση στὶς 10—2—82 μέ προβολὴ διαφανειῶν καὶ ἀπαγγελίες κειμένων μέ θέμα τὰ παραδοσιακὰ κτίρια πού

ἔχουν ἀπομείνει στὴν ΠΛΑΚΑ.

Φυσιολατρικὸ Τμήμα

Τὸ φυσιολατρικὸ τμήμα, ὁ νεότερος ἀδελφός στὴ σειρά τῶν τμημάτων τῆς Πολιτιστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἔκανε στὶς 12—1—82 τὴν ἰδρυτικὴ του συγκέντρωση μέ μεγάλη ἐπιτυχία καὶ ἤδη προγραμματίζει τίς πρώτες ἀναβάσεις-πεζοπορίες του.

Ποδοσφαιρικὴ ὁμάδα

Δεύτερη κατατάχθηκε ἡ Ποδοσφαιρικὴ Ὅμαδα τοῦ ΣΥΕΤΕ στὸ Παντραπεζικὸ Πρωτάθλημα μετὰ τὴν ὁμάδα τῆς Πίστεως, ἐνῶ ἡ ἐμφάνισή της κρίθηκε γενικὰ ἐπιτυχημένη.

Ὅμαδα Μπάσκετ

Δεύτερη ἐπίσης κατατάχθηκε καὶ ἡ Ὅμαδα Μπάσκετ τοῦ Συλλόγου μας στὸ πρῶτο πρωτάθλημα Μπάσκετ ἑλληνικῶν τραπεζῶν.

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ ΣΥΕΤΕ

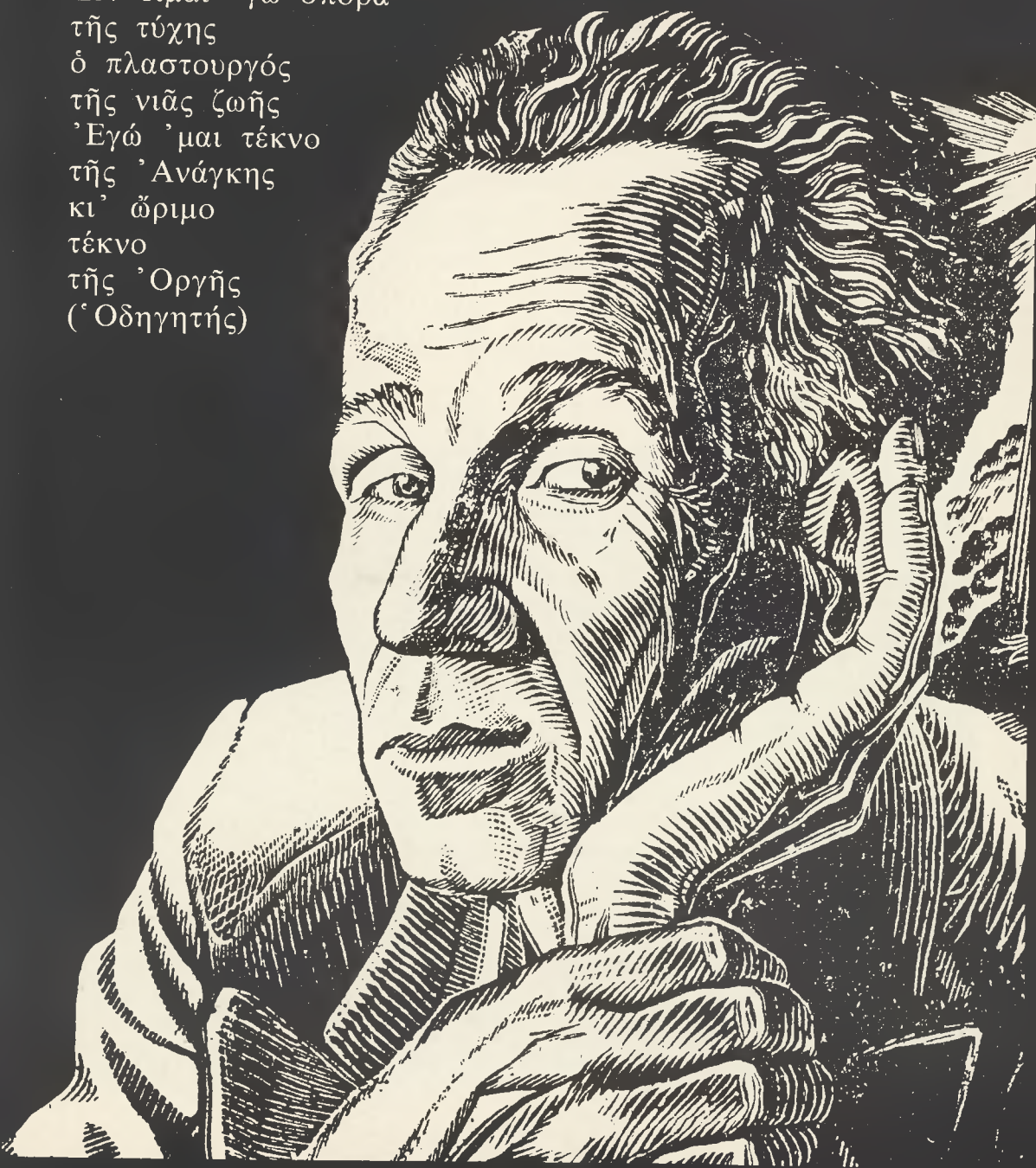
Μετὰ τὴν ἔνταξή της στὴν Πολιτιστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου μας, ἡ Ὀρχήστρα ἔλαβε μέρος στὴν ἐκδήλωση γιὰ τὸ Πολυτεχνεῖο πού ἔγινε στὶς 23—11—81 στὸ θέατρο ΓΚΛΟΡΙΑ καὶ προγραμματίζει ἤδη τίς μελλοντικές της ἐμφανίσεις σέ διάφορες ἐκδηλώσεις.

23-11-81: Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Πολιτιστικοῦ Τμήματος τοῦ ΣΥΕΤΕ στὴν ἐκδήλωση γιὰ τὴν ἐπέτειο τοῦ Πολυτεχνείου.

Ἀφιέρωμα στὸν ποιητὴ Κώστα Βάρναλη, μὲ τὴ συμπλήρωση ἑφτά χρόνων ἀπὸ τὸ θάνατό του

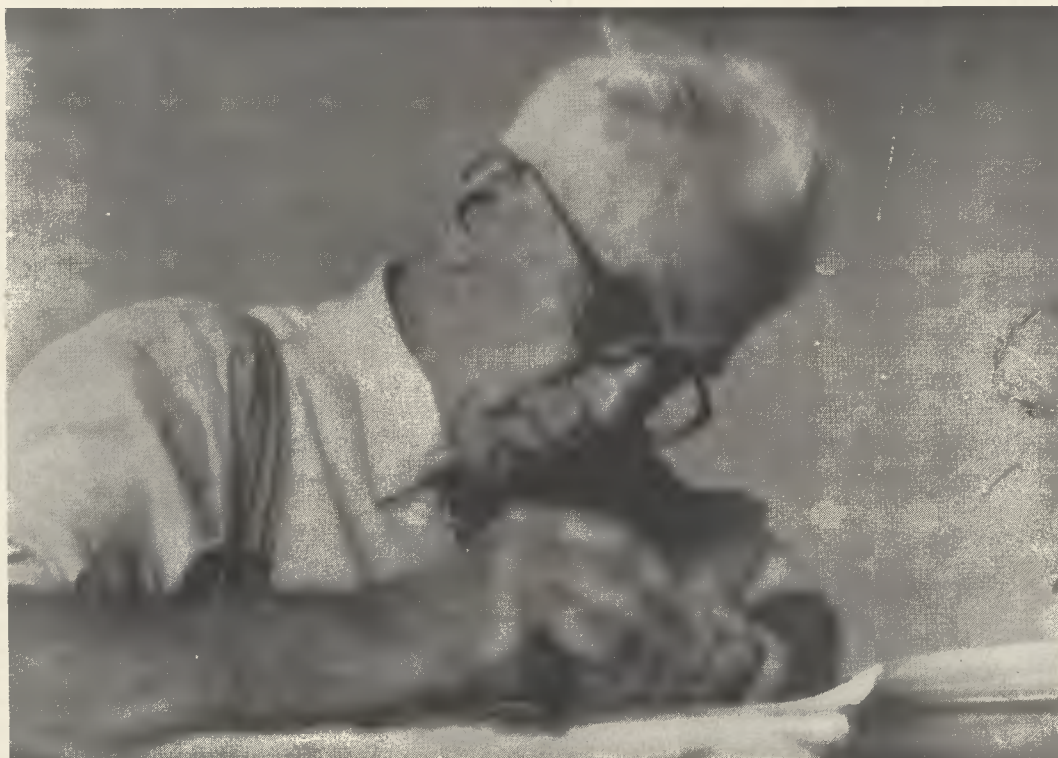
Δέν εἶμαι ἄγὼ σπορά
τῆς τύχης
ὁ πλαστοργός
τῆς νιᾶς ζωῆς
Ἐγὼ ἔμαι τέκνο
τῆς Ἀνάγκης
κι' ὄριμο
τέκνο
τῆς Ὀργῆς
(Ὁδηγητής)

Κώστας Βάρναλης

ΕΝΑΣ ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

“Οχι λουλούδια, μά σπαθί στόν τάφο σου, άξιε βάρδε.
“Όταν παλεύανε Ζωή καί Θάνατος, απόξω
δέν κοίταγες χορέβοντας μ’ ένα φλασκή στό χέρι,
άλλά μπροστάρης τοῦ Λαοῦ στής Λευτεριάς τή μάχη
ό λόγος σου άρχαγγέλινο σπαθί τυραννοχτόνο

Ἀφιέρωμα στό ποιητή τοῦ Λαοῦ μας, στόν ἀγαπημένο Κώστα Βάρναλη εἶναι αὐτή ἡ δουλειά. Ἐμεῖς, οἱ συνάδελφοι τοῦ Πολιτιστικοῦ Τμήματος, πού δουλέψαμε συλλογικά γιά νά παρουσιάσουμε ὅ,τι ἀκολουθεῖ νοιώθουμε βαθειά συγκίνηση ἀγγίζοντας κομμάτια ἀπό τή ζωή καί τό ἔργο τοῦ Βάρναλη. Γιατί πιστεύουμε πῶς ὁλόκληρη ἡ προοδευτική σκέψη στή πατρίδα μας ἔχει τίς ρίζες της σέ τόσο καθαρούς καί ἀξιόλογους ἀνθρώπους, ὅπως ὁ ποιητής. Γιατί ἀκόμα γνωρίζουμε πῶς ἡ πνευματική κληρονομιά καί οἱ ἀγῶνες τοῦ Κώστα Βάρναλη ἀνήκουν σ' ὅλους τοὺς μαχητές τοῦ σωστοῦ καί τοῦ δίκου. Ἰδιαίτερα χρεωμένη μ' αὐτή τήν πολυτίμη κληρονομιά εἶναι ἡ νεολαία μας καί οἱ γενιές πού θάρρουν.

Ὁ καθένας μας θά θυμηθεῖ ἢ θά μάθει γιά πρώτη φορά, ὀρισμένα βασικά πράγματα γιά τό τιμώμενο πρόσωπο. Ὅμως δέν μπορεῖ ἓνα κείμενο ἀφιέρωμα νά μᾶς παρουσιάσει ἐκεῖνο πού θά καταλάβουμε μόνοι μας, διαβάζοντας Βάρναλη. Ἐδῶ δέν πρόκειται γιά κανένα διανοούμενο τοῦ σαλονιοῦ ἢ γιά κάποιο λογοτέχνη πού ζεῖ στό δικό του γυάλινο κόσμο, μιλώντας τή δική του ἀπρόσιτη γλώσσα. Ὁ ποιητής μας γράφει ἀπλά καί φανερά, μέ λέξεις ὁμορφες μὰ καί σκληρές, μέ ὕφος σατιρικό. Ἐνα μικρό μονάχα ἐλάττωμα ἔχει:

Φιλιππούπολη, 1900: Ὁ Κ. Βάρναλης μαθητής

ΟΛΟΙ **Δευτέρα 19.2.79**
καί ὥρα **6.30** **στὴν Ο.Τ.Ε.** (Σίνα 16)
στὴν ἐκδήλωση πού ἀφιερώνουμε

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ

καί περιλαμβάνει :

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ τῆς **ΖΩΗΣ** καὶ τῶν **ΕΡΓΟΥ** τῶν
(ΠΡΟΒΟΛΗ SLIDES, ΑΠΑΤΤΕΛΙΕΣ κλπ)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

μέ ποιήματα τοῦ μελοποιημένα ἀπὸ γυμνοὺς ἐνθόους

παρουσία ὁ **ὄναρ** **ΡΥΤΧΗΣ ΧΑΤΖΗΤΤΟΦΗΣ**

Στίς 19.2.79 τό Πολιτιστικό Τμήμα τοῦ ΣΥΕΤΕ εἶχε παρουσιάσει μιά ἐκδήλωση ἀφιερωμένη στό ποιητή Κώστα Βάρναλη.

Τό πρόγραμμα περιλάμβανε κριτική παρουσίαση τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔργου καί τῆς ζωῆς τοῦ Βάρναλη μέ παρεμβολή ἀποσπασμάτων ἀπὸ χαρακτηριστικά κείμενά του. Ταυτόχρονα γίνονταν προβολή σλαϊντς μέ πολλές ἀγνωστες φωτογραφίες τοῦ ποιητῆ, δανεισμένες ἀπὸ τό ἄλμπουμ τῆς Νανᾶς Καλιανέση - διευθύντριας τῶν ἐκδόσεων ΚΕΔΡΟΣ - ἡ ὁποία εὐγενικά βοήθησε σ' αὐτὴ τὴ προσπάθειά μας. Ἐκεῖνη τῇ βραδυᾷ ἀκουστήκαν ἀκόμα στίχοι τοῦ Βάρναλη μελοποιημένοι ἀπὸ τό Μίκη Θεοδωράκη, τό Νίκο Μαμαγκάκη καί ἀπὸ τό νεαρό συνθέτη Πέτρο Μπεράττη πού ἐπαιξε στό πιάνο.

Στὴν ἐπιτυχία τῆς ἐκδήλωσης εἶχαν συμβάλει οἱ συνάδελφοι: Μάκης Βλασσόπουλος (ὁμιλία), Νίκος Ἀγγέλης, Ἐλένη Ἀδαμοπούλου, Λάγια Ἀρθανιτάκη, Σήφης Ἀρμουτάκης, Κική Βακαλοπούλου, Διονύσης Βίτσος, Τίτικα Γληνοῦ, Μαρία Δέγλερη, Χαρούλα Ζαραθίνου, Μπέτυ Καρυανᾶκη, Μανώλης Καυκαλᾶς, Πάρις Λιάτσος, Μπέτυ Μοσχοβάκη, Λουκία Μπαδογιάννη, Σταυρούλα Οἰκονομοπούλου, Ζήσης Συνοδινός, Ντίνα Χατζηχριστόφα (ἀπαγγελίες), Γιώργος Βαλσάμης, Γιάννα Τσιγκουνάκη (τεχνική ἐπιμέλεια), Ἄσπα Χαραλαμπίδου (κιθάρα), Μπάμπης Κακκαβάς (μπουζούκι), Εὐτύχης Χατζηττοφῆς (τραγούδι), Κατερίνα Τσιγκουνάκη (παρουσίαση) καί Μίνα Δάλκα (συντονισμός).

Δημοσιεύουμε τό ὕλικό αὐτῆς τῆς συλλογικῆς δουλειᾶς γιατί πιστεύουμε πῶς καί σήμερα ἀξίζει νά γίνει πλατιά γνωστό. Παράλληλα συμμετέχουμε, μέ τό δικό μας τρόπο, στή μνήμη τῶν 7 χρόνων ἀπὸ τό θάνατο τοῦ λογοτέχνη καί ἀγωνιστῆ πού τιμοῦν ὅλοι οἱ πολιτιστικοὶ φορεῖς στή χώρα μας.

λέει πάντα την αλήθεια! Καί τή λέει μέ τέτοιο τρόπο πού δέν μπορείς νά κάνεις τόν κουφό. Καί τή λέει τόσο τολμηρά καί δυνατά πού θαυμάζεις τό θάρρος του. Γι' αυτό, όσο ζούσε μερικοί προσπαθοῦσαν νά τόν ἀγνοήσουν νά τόν πικράνουν ἤ καί νά τοῦ κλείσουν τό στόμα. "Όταν πέθανε, ἤρθαν οἱ ἴδιοι αὐτοί ἀπό πάνω του σάν τά κοράκια γιά νά διαστρεβλώσουν τό νόημα τῆς προσφορᾶς του. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὅμως ὁ Λαός ἀγκάλιασε τό ἔργο τοῦ ποιητῆ. Οἱ δημοκρατικοί ἄνθρωποι παλεύουν γιά τόν ἴδιο σκοπό πού ὁ Κώστας Βάρναλης ὀνόμασε μέ τέσσερα λόγι:

Βασίλειο τῆς πανανθρώπινης φιλιᾶς

"Ας ἀρχίσουμε λοιπόν ἀπό τήν ἀρχή. Νά πώς περιγράφει τήν καταγωγή του ὁ ποιητής στή πρώτη σελίδα τῆς **Αὐτοβιογραφίας** του (1973):

Ν' αὐτοβιογραφηθῶ! Δέν ὑπάρχει πιά δυσάρε-

στο πράμα ἀπό τό νά προκαλεῖς ὁ ἴδιος τά θλιβερά σου περασμένα, τωρινά (καί μελλούμενα!), τή στιγμή πού μάταια προσπαθῶ νά τά διώξω ἀπό τήν ψυχή μου καί τή μνήμη μου. Κουράγιο λοιπόν!

Πρέπει νά γεννήθῃκα στά 1883, γιατί βαπτίστηκα στίς 14 τοῦ Φλεβάρη τοῦ 1884. Ἔχω τήν ἐπίσημη βεβαίωση τῆς ἐκκλησίας «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» στόν Πύργο τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας. Ἡ σημερινή Νότιος Βουλγαρία εἶτα-νε τότε αὐτόνομη τουρκική ἐπαρχία μέ τό ὄνομα αὐτό. Στά γραμματόσημά της μάλιστα ὑπῆρχε γραμμένο μέ ἑλληνικά γράμματα «ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ».

Ὁ πατέρας μου εἶταν ἀπό τή Βάρνα καί ἡ μητέρα μου ἀπό τήν Ἀγχίαλο. Πρέπει νά σημειώσω πώς ὅλες οἱ παραλιακές πόλεις τῆς χώρας ἦταν σχεδόν Ἑλληνικές μέ σχολεῖα,

Ἀθήνα, 1903: Ὁ Κ. Βάρναλης (δεξιᾶ) φοιτητής

Ἀθήνα, 1904. (πρώτος ἀριστερά)

συλλόγους, φιλαρμονικές καὶ δεσποτάδες Ἑλληνες...

Πράγματι, πέρασε τὴν παιδικὴ καὶ σχολικὴ τοῦ ἡλικία στὸν Πύργο τῆς Βουλγαρίας. Πῶς ὅμως βρέθηκε στὴν Ἀθήνα τελειώνοντας τὸ Γυμνάσιο, καὶ τί μυαλά κουβαλοῦσε στὸ κεφάλάκι του τότε; Γιά νά δοῦμε τί μᾶς λέει ἡ φίλη του, ἡ Ἑλλή Ἀλεξίου σ' ἓνα ἄρθρο τῆς Νέας Ἑστίας (1975).

Γεννημένος ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ὠρίμαζε, ὅπως ὅλοι οἱ ξενογεννημένοι Ρωμιοί, μὲ ὀδηγητικὸ ἀστέρι τοῦ τὴν Ἑλλάδα. "Ἐτσι νοιώθαμε καὶ οἱ Κρητικοί. Ὁ πιεσμένος, ἀνικανοποίητος πατριωτικὸς τὸν ἔρωτας μεγέθυσε στὴ φαντασία του τὸ ἐλληνικὸ ὄραμα. Στὸ Βάρναλη μάλιστα, μὲ τὴν ἐμφυτὴ ἔφεση στὰ Γράμματα, ἡ μελέτη τῆς ἀρχαίας κλασσικῆς σοφίας στερέωνε τὸν πατριωτισμὸ του μὲ ἀδιάσειστα ἐπιχειρήματα. Καὶ κάποτε, αὐτὸ τὸ ἀεικίνητο, τὸ ἔχειλο ἀπὸ ζωντάνια πατριωτάκι, εἶδε νά γίνεται πραγματικότητα τὸ ἀπλησίαστο ὄνειρό του. Ὁ ἐρχομὸς του στὴν ἐλληνικὴ γῆ πετυχαίνεται μὲ μιὰ ὑποτροφία. Φτάνει στὴν Ἀθήνα συναποκομίσαντος καὶ μεγαλόστομους ποιητὲς τοῦ ἐξωελλαδικοῦ χώρου. Πού γρήγορα τοὺς ἀπόβαλε γιὰ νά γίνει ὁπαδὸς τῶν δημοτικιστῶν πού μεσορρανοῦσαν, τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Γρυπάρη. Τὰ πρῶτα

χρόνια τῆς διαμονῆς του στὴν Ἑλλάδα δὲν παίρνει ἐκδηλές καὶ φανατισμένες θέσεις πάνω στὰ πολιτικὰ θέματα.

— Ἴσως οὔτε καὶ ἀργότερα. Ποτέ δὲν ξεσπάθωσε φίλος ἢ ἐχθρὸς προσωπικῶν κομμάτων. Μόνο ὅταν ἀρχισαν νά σχηματίζονται τὰ κόμματα ἀρχῶν, θά τὸν δοῦμε τὸ Βάρναλη νά παίρνει ξεκάθαρες θέσεις, καὶ σάν ἄνθρωπος καὶ σάν ποιητῆς. — Ἡ ποίησή του καθρεφτίζει μόνο κεῖνα τὰ αἰσθήματα πού κύριαρχοῦσαν τότε μέσα του: τὰ ἐρωτικά. Γιατί ὁ Βάρναλης ὑπῆρξε ἓνας κατ' ἐξοχὴν εἰλικρινὲς ποιητῆς. Πάντα ἡ συνείδησή του τοῦ ἔδινε τὴν ἐντολὴ καὶ τοῦ καθόριζε τί νά γράφει. Ποτέ δὲν ἔγραφε κατὰ παραγγελίαν...

Φυσικά καὶ δὲν ἔγραφε «κατὰ παραγγελίαν». Ὁ Βάρναλης εἶναι ἓνας γνήσιος δημιουργὸς, καὶ ἦταν ἐπόμενο νά περάσει ἀπὸ τὴ φάση τοῦ ἐρωτικοῦ στίχου. Μὴ ξεχνᾶμε ὅτι μιλάμε γιὰ ἓνα ποιητὴ στὰ 22 τοῦ χρόνια. Τότε, στὰ 1905, ὅταν ἐκδόθηκε ἡ πρώτη του συλλογὴ μὲ τίτλο *Κηρηθρες* ἔγραφε τραγούδια γιὰ χαμένους ἔρωτες, γιὰ νεανικὰ ὄνειρα. Στὸ ποίημα πού διαλέξαμε, θά τὸν ἀκούσουμε νά λέει γιὰ γυμνές Νεράϊδες, γιὰ Σάτυρους καὶ ἄλλα παρόμοια:

Στοῦ ὄχτου ἡ Νεράϊδα τὴν ἰτιά
δροσόγυμνη ἀπλωμένη
ὦ, κάθε φύλλο ἄς μπόραγε
μάτι ἀνοιχτό νά γένει!

Θωρεῖ τὸν Ἥλιο ἀπάνω της
νά τὴν μαλαματῶνει
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀσώματη
βαθειά της νά ματῶνει!

Καὶ μέσα στὸ ἄτρεμο νερό
ὁ νέος ψαράς πού βλέπει
ὅλα τὰ κάλλη της χυτὰ
κι ἀκόμα, ὅτι δὲν πρέπει

μ' ἀγκάλες χώνεται ἀπλωτὲς
μὰ σβιεῖ μ' αὐτὴν καὶ πάει
καὶ μέσα ἀπ' τὰ πυκνόκλαδα
ὁ Σάτυρος γελάει

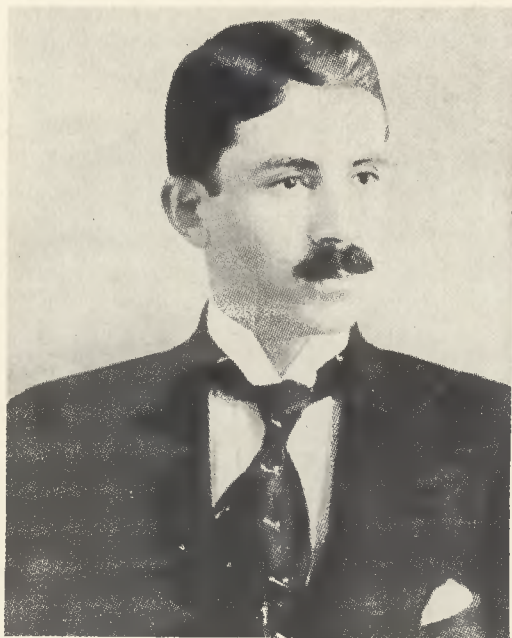
Ἀργότερα, ὅταν θάχει πιά ὠριμάσει, ὅταν τὰ γεγονότα θά τὸν κάνουν νά ὠριμάσει, θ' ἀξιολογήσει ὁ ἴδιος ὁ Βάρναλης τὴν ἐποχὴ ἐκείνη:

Κι ἄρτοί μου οἱ στίχοι, πρὶν βαθιά στὴ χλόη
δακρυολογήσουν,
τοὺς τραγουδοῦσα, ὡς χάραζε, μὲ ξέχυτα μαλλιά,
κι ἀπὸ τοὺς ὤμους κρεμαστός δυὸ κοριτσιῶν,
πού ἐγέρναν
σάλεμ' ἀνάερων ἔπαιρνα καὶ πεταχτὰ φιλιά.

Στήν πρώτη λοιπόν δεκαετία του αιώνα, ή πορεία του Βάρναλη εκδηλώνεται σάν ύμνος στόν έρωτα. 'Ο Στέφανος Μαρτζώκης, άλλος ποιητής τής εποχής, έβαλε πολλά εγκώμια στόν πρόλογο του βιβλίου πού είπαμε, στis **Κηρήθρες**. 'Όμως ό Βάρναλης άφησε πίσω τόν ύμνητή του. Προχώρησε παραπέρα, ενώ οι παρέες του έμειναν εκεί. 'Αποδεσμεύτηκε από φιλοσοφικά ρεύματα με άτομικίστικο καί άντικοινωνικό χαρακτήρα. 'Εδώ πρέπει νά τονιστεί ότι τό ιστορικό πλαίσιο εύνουόσε τήν απομόνωση του ανθρώπου από τόν συνάνθρωπό του. Μετά τήν ήττα του 1897 καί τήν επιβολή του Διεθνούς Οίκονομ. 'Ελέγχου επικρατούσε απογοήτευση. 'Ιδιαίτερα ή νεολαία άναζητούσε μιά φυγή από τήν άχρη πραγματικότητα.

Στά 1908 ό Βάρναλης παίρνει τό δίπλωμά του από τή Σχολή καί διορίζεται δάσκαλος στήν 'Αμαλιάδα. Μετά τόν μεταθέτουν στο Βόλο, ύστερα έρχεται στά Μέγαρα, στή Κερατέα. Γιά ένα εξάμηνο κάνει, άς πούμε, μετεκπαίδευση στο **Λιδασκαλείο Μέσης 'Εκπαίδευσως** όπου είχε καθηγητή τό Δημήτρη Γληνό. 'Αφού ύπηρέτησε καί τή στρατιωτική του θητεία με δύο διακοπές (1915-1917), προάγεται σέ καθηγητή. 'Όμως στά 1919 φεύγει γιά άνώτερες σπουδές στο Παρίσι, σάν ύπότροφος του Κράτους.

Γιά τή δεύτερη περίοδο τής ζωής του, μάς πληροφοροφει πάλι ή "Ελλη 'Αλεξίου:

Καθηγητής, 1910

Μέγαρα, 1911. Β' Τάξη ελληνικού σχολείου (στό κέντρο, άριστερά).

‘Από τό 1910 ὥς το 1920 ὁ ψυχικός του κόσμος ἀντανακλᾷ ἀπλῶς τίς ἐθνικές καταστάσεις, πού εἶναι συγκλονιστικές.

Στρατεύεται, συγχαίρεται καί συμπάσχει καί μόνο ἀποταμιεύει. Οἱ μεγάλοι μας ποιητές Παλαμᾶς καί Σικελιανός, ὁ καθείς ἀπό τήν ποιητική του σκοπιά καί τεχνοτροπία καταγράφουν τά διαδραματιζόμενα σέ ἔργα ἀντίστοιχα τῆς μεγαλωσύνης. ‘Ο Βάρναλης, μέσα σ’ αὐτό τόν ἐθνικό σάλο μοιάζει σάν ἔξω ἀπό τόν χορό. Μποροῦμε νά ποῦμε πῶς σ’ αὐτή τήν περίοδο τῶν ἐθνικῶν θριάμβων καί τοῦ μετέπειτα διχασμοῦ, ἡ ποίησή του κράτησε σφραγισμένο τό στόμα της., Κι ὅταν θά ἀποφασίσει νά δώσει τό παρὼν μέ τόν «Προσκυνητή» του, τό ποίημά του αὐτό φαντάζει σάν ἔξωβαρναλικό. ‘Από τό Βάρναλη φέρεי μόνο τά στοιχεῖα τῆς σοφίας, τοῦ γνώστη τῆς πορείας ἀνά τοὺς αἰῶνες τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Καί τολμοῦμε νά ποῦμε πῶς τό ποίημα αὐτό ἐκπῆγασε ἀπό τή συναίσθηση τοῦ χρέους τοῦ “Ἑλλῆνα καί τοῦ ποιητῆ, νά συμβάλει κι αὐτός μέ τοὺς στίχους του στὸν πανεθνικό ἀναβρασμό. Τό ὄραμά του εἶναι ἐνός ἐκστασιασμένου ἀπό τήν ὅλη ἀλληλουχία τῶν Μεγάλων “Εργων μιᾶς Μεγάλης Φυλῆς...

Συμπληρωματικά ἀναφέρουμε πῶς ὁ Προσκυνητής - ἓνας λάτρης τῆς «αἰῶνας “Ελλάδας» - γράφτηκε στό Παρίσι καί εἶναι ἀφιερωμένος στό Νικόλαο Πολίτη, καθηγητῆ ἐπίσης τοῦ Βάρναλη στό πῶ ἀγαπημένο του μάθημα, τῇ λαογραφίᾳ. ‘Ο Πολίτης συμπαθοῦσε τό Βάρναλη καί ἦταν πρόεδρος τῆς “Επιτροπῆς πού τοῦ ἔδωσε τήν ὑποτροφία, ὅπως μᾶς λέει ὁ Κώστας Βαλέτης. Φυσικά τήν ὑποτροφία τήν ἄξιζε ὁ Βάρναλης γιὰ τὴν ἄριστη φοιτητῆς. Γιὰ νά ξαναγυρίσουμε τώρα στὸν Προσκυνητῆ πρέπει νά ποῦμε πῶς εἶναι ἓνα μεγάλο ποίημα ἀπὸ 480 στίχους καί μέ φιλόδοξους στόχους: Νά ὑμνήσει τήν ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Βλέπουμε δυό πολύ χαρακτηριστικά παραδείγματα:

*‘Ολίγη ἀγάπη δός μου καί μένα “Ελλάδα,
Σύμα ὅλου τοῦ κόσμου...
ἢ ἱλλοῦ,
‘Α’ ἄλλες στράτες ἄλλοι τρέχουν κι ἄλλοι,
πρῶτασε πρώτη ἐσύ, φυλὴ μεγάλη...*

“Εἰ ὁ Βάρναλης, μετὰ τό διονυσιακό μεθύσι, γεῦτη: καί τό ἐθνικιστικό νέκταρ. “Ας ἢ βιαστοῦμε ὅμως ἄ τόν ἀποκηρύξουμε καί γιὰ τῇ δευτέρῃ φάση του, πλονότι ὁ ἴδιος τό “χει κάνει. Στά χρόνια τῆς «Μεγιστῆς Ἰδέας» πολλοὶ τίμιοι ἄνθρωποι παγιδεύτηκαν σὴ πολιτικῇ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων πού τ θεωροῦσαν μοναδικό ἀντίβαρο τῆς Δεξιᾶς. Λίγοι ἔχαν τήν ἱκανότητα νά βλέπουν πίσω ἀπὸ τὰ παχησύνθημα καί τόν φανατισμό τοῦ Διχασμοῦ.

Κερατέα, 1917. Στὴν αὐλὴ τοῦ “Ελληνικοῦ Σχολείου (ἄριστερά).

‘Ο Βάρναλης τουλάχιστον ἦταν συγκρατημένος τῇ στιγμῇ πού καί ἡ Γαλάτεια Καζαντζάκη, κι ἄλλοι διανοούμενοι, ὕμνοῦσαν μέ διθύραμβους τό πρόσωπο τοῦ Βενιζέλου. Γεγονός παραμένει πῶς ὁ ποιητῆς δέν στάθηκε στό πνεῦμα τοῦ 1919. “Ὅπως τό ξανάπαμε ὁ Βάρναλης ἦταν ἀπλῶς περαστικός καί ἀπὸ ἐκεῖ προχώρησε πολύ περισσότερο.

Στό Παρίσι ἔμεινε μέχρι τὰ μέσα τοῦ 1920, τῇ χρονίᾳ δηλαδὴ πού ἔχασε τίς ἐκλογές ὁ Βενιζέλος κι ἀνέβηκε στήν ἐξουσία ὁ Γούναρης. Τότε ἀνακλήθηκε ἡ ὑποτροφία του. Γνωστὴ συνήθεια στήν “Ελλάδα: οἱ μὲν ξηλώνουνε τοὺς δέ, μόλις ἔρθουνε στὰ πράγματα, χωρὶς νά ἐξετάζουν λεπτομέρειες. Πάντως ὁ ποιητῆς τὰ κατάφερε νά γυρίσει στίς σπουδές του, ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρό.

“Εδῶ πρέπει νά σταθοῦμε γιὰ τὴ στιγμῇ αὐτῇ τῆς ζωῆς τοῦ Βάρναλη εἶναι καθοριστική. ‘Ο Τίμος Μαλάνος μᾶς λέει γιὰ τῇ κρίσιμῃ περίοδο:

Στά πρῶτα μεταπολεμικά χρόνια, τό Παρίσι εἶναι τό μεγάλο καζάνι πού βράζει. “Ὅλες οἱ ἐπαναστατημένες συνειδήσεις ζητοῦν εὐθύνες. “Η διανόηση, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση καινούργιων συνθημάτων, ἔστρεψε τὰ μάτια της στό παγκόσμιο δράμα. “Ηταν ἡ ἐποχὴ τῶν μαυνοφύλων τοῦ Μπαρμπύς...

“Ηταν ἡ ἐποχὴ τοῦ θλιβεροῦ ἀπολογισμοῦ, θά λέγαμε ἐμεῖς. Οἱ Γάλλοι καταλάβαιναν ἐπιτέλους τί

Μέ τη Δώρα Μοάτσου στά πρώτα χρόνια τής κοινής τους ζωής

τούς φώναζε ό άνθρωπιστής Ζάν Ζωρές, πρίν τόν δολοφονήσουν οί πολεμοκάπηλοι. Σπουδαίοι πνευματικοί άνθρωποι, όπως ό Ρομαίν Ρολάν, περνάνε όριστικά μέ τό πλευρό τών άδικημένων κι αρχίζουν νά λένε τά πράγματα μέ τ' όνομά τους. Ό πόλεμος δέν έλυσε τά προβλήματα του λαού. Μεγάλωσαν μόνο τό μίσος, ή κακία, ή πείνα καί ή δυστυχία. Οί καταπιεστές του λαού, ή άρχουσα τάξη τής Εύρώπης, είχαν βάλεϊ κάποιους στόχους όταν άναβαν τή φωτιά. Μάλιστα μερικοί τούς κέρδισαν προσωρινά. Όμως, μέσα στη φούρια τών κατακτητικών τους αντίθέσεων, υποτίμησαν τήν Όκτωβριανή Έπανάσταση. Όταν συνειδητοποιήσαν εκείνο πού συνέβηκε στη Ρωσία τό 1917 έπιστρατεύθηκαν όλοι μαζί νά πνίξουν τό νεαρό έπαναστατικό Κράτος. Μόνο πού είχαν άργήσει λιγάκι!

Τά γεγονότα αυτά δέν αφήνουν αδιάφορο τό Βάρναλη. Μέσα στό άναστατωμένο Παρίσι βρίσκουμε τόν ποιητή νά κάνει παρέα μέ κάποιον Γιάννη Κεφαλληνό. Από τή φιλία τών δύο άντρών θά βγουν πολλά. Δανειζόμαστε τά λόγια του Κώστα Βαλέτα:

Ό Όλεξανδρινός χαράκης καί διακοσμητής βιβλίων Γιάννης Κεφαλληνός, στόν όποιον ό Βάρναλης άφιέρωσε σημαντικώτατη μελέτη, είναι έπαναστημένο πνεύμα, έχει ολάκερη βιβλιοθήκη γιά τό εργατικό κίνημα, γιά τό κοινωνικό πρόβλημα στήν Έλλάδα. Κοντά στόν Κεφαλληνό, ήδη από τή πρώτη τους γνωριμία, τό

πνεύμα του Βάρναλη παθαίνει αληθινή μεταμόρφωση...

Δέν συμφωνούμε απόλυτα μέ τή λέξη «μεταμόρφωση». Μάλλον σάν θετική εξέλιξη τό φανταζόμαστε. Γιατί ό ποιητής δέν ήταν κανένας άσχετος πού άλλαξε ριζικά ιδέες. Ήταν ένας λάτρης τής ζωής, ένας λάτρης τής πατρίδας, τώρα έγινε καί λάτρης του λαού τής πατρίδας του. Τώρα είδε τόν κόσμο πió πλατιά. Έμαθε νά λογαριάζει τόν εαυτό του μέσα άπ' όλη τήν ανθρωπότητα, κι όχι νά λογαριάζει τήν ανθρωπότητα μέσα από τόν εαυτό του. Δέν άρνήθηκε καμμιά από τίς άξίες πού πίστευε. Άπλως τούς έδωσε τό σωστό τους περιεχόμενο.

Σαν χαριστική βολή στόν ιδεαλισμό του Βάρναλη καί τώσων άλλων, έρχεται ή Μικρασιατική καταστροφή του 1922. Αυτή ή συμφορά, έπαιξε τότε τόν ίδιο περίπου ρόλο, όπως ή προδοσία τής Κύπρου γιά μäs τούς νεότερους. Ξύπνησε πολύ κόσμο. Ή τέχνη του Βάρναλη στά χρόνια πού είμαστε, φτάνει στη μεγαλύτερη τελειότητα. Έπιστρέφοντας από τό Παρίσι, γράφει τά άριστουργήματά του, τό ένα μετά τό άλλο, όντας καθηγητής στό Γ' Γυμνάσιο του Πειραιά.

Κι έδω βέβαια ύπάρχει μιá διαβάθμιση πού θά τή παρακολουθήσουμε. Λογουχάρη, ή άνανεωμένη του σκέψη ξεκινά από τήν άπαισιοδοξία:

Στή ζήση αψή που τή μισούμε,
στής γής αψή που μās μισεί
κι όσο νά πιούμε δέ σέ σβηούμε,
πόνε πικρέ καί πόνε άψή,
πού μās κρατās καί σέ κρατούμε...

Όπωσδήποτε ό ξέγνοιαστος ποιητής πέθανε. Στή θέση του γεννιέται ό ποιητής τών «Μοιραίων» (1921-1922).

Μές τήν ύπόγεια τήν ταβέρνα,
μές σέ καπνούς καί σέ βρισές
(άπάνω στρίγγλιζε ή λατέρνα)
όλ' ή παρέα πίναμ' έψές·
έψές, σάν όλα τά βραδάκια
νά πάνε κάτω τά φαρμάκια.

Σφιγγόταν ό ένας πλάϊ στον άλλο
καί κάπου έφρωόσε καταγής.
"Ω, πόσο βάσινο μεγάλο
τό βάσανο είναι τής ζωής!
"Όσο κι ό νοίς νά τυραννιέται,
άσπρην ήμέρα δέ θυμιέται.

"Ηλιε καί θάλισσα γαλάζα,
καί βάθος τ' ίσωτ' ούρανοῦ!
"Ω! τής άβγής κροτάτη γάζα,
γαρούφαλα του δειλινού,
λάμπετε, σβήνετε μακριά μας,
χωρίς νά μπεῖτ' στήν καρδιά μας!

Του ενός ό πατέρας χρόνια δέκα
παράλυτος, ίδιο στοιχειό·
τ' άλλου κοντόμερ' ή γυναίκα
στό σπíti λυώνει από χτικιό·
στό παλαμήδι ό γιός του Μάζη
κι ή κόρη του Γιαβή στό Γκάζι
- Φταίει τό ζαβό τό ριζικό μας!
- Φταίει ό θεός που μās μισεί!
- Φταίει τό κεφάλι τό κακό μας!
- Φταίει πρώτ' άπ' όλα τό κρασί!

"Ετσι στή σκοτεινή ταβέρνα
πίνουμε πάντα μας σκυφτοί
Σάν τά σκουλήκια κάθε φτέρνα,
όπου μās έβρει, μās πατεῖ.
Δειλοί, μοιραίοι, κι άβουλοι άντάμα,
προσμένουμε, ίσως, κάποιο θάμα!

Όρμητικός, ό Βάρναλης δημοσιεύει τούς «Μοιραίους» στό Περιοδικό Κομμουνιστική Νεολαία άπ' όπου τό πήρε τό λογοτεχνικό περιοδικό Νουμάς καί τό αποθέωσε. Αύτά μās πληροφορεῖ ό Κώστας Βαλέτας.

Μ' αυτό τό τραγούδι, ό Βάρναλης γίνεται γνωστός στά πλατύτερα στρώματα του λαού καί τών νέων. Είπαμε προηγούμενα πώς υπάρχει άπαισιοδοξία στους «Μοιραίους». Ναι, υπάρχει μία δόση μελαγχολίας για όποιον δέν διαβάσει άλλο ποίημα του Βάρναλη. Όμως πίσω από τήν τελευταία στροφή («προσμένουμε ίσως κάποιο θάμα») κρύβεται ή έλπίδα. Αύτή

Ό Βάρναλης (καθισμένος άριστερά) μέ τή Γαλάτεια καί τό Νίκο Καζαντζάκη (δεξιά).

τήν ἐλπίδα καί τή πίστη πού θεριεύει ὀλοένα στή
 ψυχὴ του, ὁ Βάρναλης τὴν κάνει μυτερό κοντάρι καί
 χτυπᾷ ἀλύπητα μέ σαρκασμὸ ὅσους παραμένουν **Μοι-
 ραῖοι**. Δέν λυπᾶται οὔτε τὸν Παλαμᾶ. Δέν διστάζει νά
 τὸν ἀντικρούσει μέ καθαρά ἐπαναστατικούς στίχους.
 Τὸ ποίημα **Λευτεριά** εἶναι ἰδεολογικὴ πολεμικὴ. Γιά
 τὴν ἱστορία τοῦ πράγματος λέμε πὼς ὁ Παλαμᾶς
 προσπαθοῦσε τότε νά φορτώσει τὴ Μικρασιατικὴ
 καταστροφὴ στοὺς Μπολσεβίκους. Χωρὶς νά εἶναι ὁ
 ἴδιος ἀντιδραστικός, ὁ Παλαμᾶς ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴν
 προπαγάνδα τῆς ἀντίδρασης γράφοντας ἕνα μοιρολόι
 μέ τίτλο «Τὸ τραγούδι τῶν προσφύγων». Ἐκεῖ, μέσα
 σέ πολλά ἄλλα, γράφει:

*Βοσκοί, στή μάντρα τῆς Πολιτείας οἱ Λύκοι! οἱ
 Λύκοι!*

*Στά ὅπλα, Ἀκρίτες! Μακρυνά κι οἱ φαῦλοι, κι οἱ
 περιττοί,
 καλαμαράδες, καὶ δημοκόποι καὶ μπολσεβίκοι,
 γιὰ λόγους ἄδειους ἢ γιὰ τοῦ ὀλέθρου τὰ ἔργα
 βαλτοί...*

Εἶναι γνωστὸ σήμερα ποιὸς φταίει γιὰ τὸ χαμὸ τῆς
 Μικρᾶς Ἀσίας. Εἶναι γνωστὸ πὼς οἱ Ἀγγλογάλλοι
 ἔφτασαν στὰ πετρέλαια τῆς Μέσης Ἀνατολῆς χρησι-
 μοποιώντας τὸ στρατὸ μας σάν χωροφύλακα τῶν
 συμφερόντων τους. Ὅμως τότε, δέν ἦταν γνωστά.
 Ὅσοι εἶχαν πλανηθεῖ, ἔπρεπε νά πάρουν μιάν ἀπάν-
 τηση. Τὴν ἔδωσε ὁ Βάρναλης σάν πιὸ κατάλληλος:

ΛΕΦΤΕΡΙΑ

*Ἦρθα σ' ἐσένα πού δεσμά δέν ξέρεις, Νύχτα
 ὀνειρομάνα,
 ψηλά στήν ξάγναντη κορφή,
 ρίγος κοινὸ νά κρούει τὰ πέφκα, τὴν καρδιά μου
 καὶ τὸν μέγα χορὸ τῶν ἄστρων σου, ἀδερφή.*

*Κι ἔκλαψα. Πόσο; Στά βαθιά λάλησε ὁ κόκορας
 ἀλώνια
 κι ἄκουσα ν' ἀνεβαίνει μιὰν ἠχή:
 Τὴ λευτεριά δέν τὴ ζητᾷν μέ παρακάλια,
 τήνε παίρνουν, μέ τὰ δικά τους χέρια μοναχοί.*

*Ἄν δέν ὑπάρχει ὄξω ἀπὸ σένα, οὔτε καὶ μέσα
 στή ψυχὴ σου
 ἔργο δικό της θά τὴν βρεῖς.
 Ἀπὸ τοὺς λίγους, πού τὴν ἔχουν, πᾶρ' τὴνε
 καὶ δός την σ' ὅλους
 Μ' ὅλους μαζί νά τὴ χαρεῖς.*

*Ὅπου κι ἂν πᾶς θά κουβαλεῖς τὰ σίδερα,
 πού σοῦ τὰ βάλαν οἱ ὅμοιοί σου κι ὄχι οἱ
 οὐρανοί.*

*Ὅσο μαζέβεις τὴν ψυχὴ, τὴν παρθενιά της γιὰ
 νά σώσεις,
 τόσο τὴν κάνεις πιὸ στενὴ.*

1920, Παρίσι. Στὸν κήπο τοῦ Λουξεμβούργου

*Ἀντάρα ἀπὸ τὴ γῆς ὑψώθ' ἡ ἀβγὴ στὸν οὐρανὸ
 ἀντίκρα*

*Ἀκουσα νά βαροῦν σπαθιά,
 πελέκια καὶ λοστοί. Πηχτὸ ποτάμι φούσκωνεν
 αἱμάτου*

Ἡ Πολιτεία σωριάζονταν βαριά.

*Μέσα σέ φλόγες καὶ καπνοὺς ἀνάμαλλη εἶδα νά
 ξετρέχει*

στοὺς ἄνομους γιγάντια Δίκη.

*Ξάφνου τοῦ σάλαγου κοπή, γέλια μέ φτάσανε
 στριγγά*

σπαράζουνε τοὺς μωροὺς ποιητὲς οἱ λύκοι.

Ὁ Παλαμᾶς δέν ἀπάντησε, μόνο εἶπε κουνώντας
 τὰ μεγάλα φρύδια του «Εἶναι ποιητής»... Ὁ Βάρναλης
 μέ τὴ σειρὰ του μετάνοιωσε γιατί ὀνόμασε «ἀνόητο»
 τὸν παλιὸ του δάσκαλο. Ἔτσι ἄλλαξε τοὺς δύο
 τελευταίους στίχους τοῦ ποιήματος. Μ' αὐτὲς τὶς
 ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις τέλειωσε ἡ διαμάχη πού ἐγινε
 ἀφορμὴ νά γραφεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ ὀραιότερα δημιουργή-
 ματα τοῦ Βάρναλη. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὑπάρχει καὶ ἡ
 περίφημη στροφὴ γιὰ τὸ χρέος τοῦ πνευματικοῦ
 ἀνθρώπου ἀπέναντι στοῦ λαοῦ: Τὸν ἀναφέρουμε χωρι-
 στά.

*Τὴν ὑπαρξὴ σου τὴν ὀκνή γιὰ νά πλαταίνεις, νά
 βαθαίνεις,*

σμίξε με τόν άμέτρητο 'Αριθμό!
Μέσα στού πόνου, πού βογγά, τήν άσωτη
"Αβυσσο κατέβα,
Κεϊ θά 'βρεις τήν 'Αλήθειας τό Ρυθμό».

Τήν ίδια άκριβώς χρονική στιγμή (1922) εκδίδεται στην 'Αλεξάνδρεια τό Φώς πού καίει τοῦ Κώστα Βάρναλη, πού υπογράφει ὅμως μέ τό ψευδώνυμο «Δήμος Τανάλιας». Πραγματικά γεννιέται τό ἐρώτημα γιατί ὁ Βάρναλης δέν ἐμφανίστηκε μέ τό ὄνομά του. 'Ισως γιατί τό ἔργο, ὅπως πρωτογράφηκε, δέν ἦταν ὀλοκληρωμένο στή σύλληψή του. Φαίνεται πώς ἡ τελική του μορφή βασάνζε καιρό τόν ποιητή. Γι αὐτό, ὕστερα ἀπό 10 χρόνια ξαναβγαίνει τό Φώς πού καίει μέ τήν ἀληθινή υπογραφή τοῦ δημιουργοῦ του. Τό βιβλίο αὐτό, καί στίς δύο ἐκδόσεις του, ἀποτέλεσε ἀντικείμενο μεγάλης φιλονικίας στό πνευματικό χώρο τοῦ Αἰγυπτιακοῦ 'Ελληνιστοῦ καί τῆς μητέρας 'Ελλάδας. Πρόκειται γιά ἕνα δύσκολο - στή σύνθεση - ἔργο πού χωρίζεται σέ τρα μέρη.

Στό πρώτο μέρος γίνεται μιá δυνατή συζήτηση μεταξύ τριῶν προσώπων: τοῦ Προμηθέα, τοῦ 'Ιησοῦ καί τοῦ Μῶμου. Τά σύμβολα τοῦ Προμηθέα καί τοῦ 'Ιησοῦ ἀντιπροσωπεύουν τς ψεύτικες ἀξίες τοῦ καιροῦ μας. 'Εγωκεντρισμός ἀπό τή μιá, καί μυστικοπάθεια ἀπό τήν ἄλλη. 'Ο Μῶμος πάλι, ἕνα πρόσωπο ἀπό τή μυθολογία, εἶναι ἡ φωνή τοῦ ἴδιου τοῦ Βάρναλη πού ἐνσαρκώνει τήν εἰρωνεα, τόν ἀμείλικτο Δικαστή τῆς κοινωνίας πού χάνεται. Θά τά δοῦμε τώρα σ' ἕνα μικρό ἀπόσπασμα:

Σκηνή 1. Προμηθέας-Μῶμος

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Πῶς τότε λένε;

ΜΩΜΟΣ: 'Ιησοῦ!

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Πῶς τόν εἶπες;

ΜΩΜΟΣ: 'Ιησοῦ!

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: 'Ιησοῦς!... 'Ιησοῦς!...

Περίεργο. 'Εγώ τοὺς ξέρω ὅλους τοὺς θεοὺς.
'Έναν ἔνανε, μεγάλους καί μικροὺς, ἡμίθεους
καί ἡρώους μέ ὅλα τοὺς τά σόγια, τίς γυναῖκες,
τά παιδιά, τίς ἐρωμένες καί τά παρασπόρια.
Τέτοιο ὄνομα δέν ὑπάρχει πουθενά!

ΜΩΜΟΣ: Μά δέν εἶναι 'Ελληνας!

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Δέν εἶναι 'Ελληνας;

Μά τότε τί μπορεί νά εἶναι;

ΜΩΜΟΣ: 'Εβραῖος!

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: 'Εβραῖος; Καί δέν μοῦ τό 'λε-
γες ἀπό τήν ἀρχή νά μὴν πονοκεφαλᾶω; 'Ένας
βάρβαρος!

'Αρα ψεύτικος θεός!

ΜΩΜΟΣ: Τό ἴδιο λέει κι ἀφτός γιά τοὺς
'Ελληνες θεοὺς!

Πῶς εἶναι ψεύτικοι καί βάρβαροι.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: 'Ο Δίας μάλιστα!

Οἱ ἄλλοι ὅμως εἴμαστε ἀληθινοί

.....
Τοὺς 'Εβραῖους!

Χαρά στό πράμα!

'Αμ τοὺς ξέρω τοὺς 'Εβραῖους!

'Οντας εἴμουνα λεφτερός καί νιός - καί δέ μέ

1923, Παρίσι. 'Από ἀριστερά: Κ. Βάρναλης, Νίκος Χατζηκυριάκος - Γκίκας, Στρατής 'Ελευθεριάδης (Τεριάντ).

χωροῦσε ὁ τόπος - ξέπεσα κάποτε στή χώρα τους.

Πῶς βρωμᾶνε. Λάδι ταγκό!

Κόκκινα μαλλιά σάν τοῦ τσακαλιοῦ. Μύτες μεγάλες καί καμπουρωτές - ὄρνια μονάχα. Μάτια γρήγορα κι ἀναμένα σάν τῆς γάτας τῆ νύχτα. Σκουλαρίκια στ' ἄφτιά καί πανάδες στά μάγουλα καί στά χέρια.

Φωνές στριγγιάρικες σάν τό γάβγισμα τῆς φώκιας.

Λωβιασμένοι καί ψέφτες, πατριῶτες καί ὀρησκοί, πουλᾶνε πατρίδα καί θεό γιά λίγες δεκάρες.

ΜΩΜΟΣ: Οἱ Ἕλληνες εἶναι καλύτεροι;

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Χειρότεροι.

Οἱ Ἕλληνες θεοί! Αὐτοί εἶναι καλύτεροι!

Πιό ὁμορφοί, πιό ξύπνοι, πιό παληκάρια. Καί φαγάδες καί γυναικάδες, ὅσο δέν παίρνει.

ΜΩΜΟΣ: Θά σώσει καί τούς Ἕλληνες.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Σώωωωθηκε!

ΜΩΜΟΣ: Θά σώσει ὅλους τούς ἀνθρώπους

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Τούς ἔσωσα κι ἐγώ μιά φορά καί πρόκοψα!

Σκηνή II. Ἰησοῦς-Μῶμος

ΙΗΣΟΥΣ: «Μακάριοι οἱ πεινῶντες καί διψῶντες... Μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι... ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»

ΜΩΜΟΣ: Σιγά! Μή σ' ἀκούσουν οἱ χορτάτοι καί οἱ ξυπνοί καί ζηλέψουνε τούς πεινασμένους καί κουτούς!

ΙΗΣΟΥΣ: «Ἡ πίστη σου σέσωκέ σε!»

Ὅποιος πιστέβει στὸν ἀληθινὸ θεό, σώζεται. Κι ὁ πλούσιος, κι ὁ ξυπνός.

ΜΩΜΟΣ: Περισσότερο ἀπ' ὅλους θά σέ πιστέψουν οἱ πλούσιοι γιατί εἶναι ξυπνοί. Ὑπάρχει ἀληθινότερος θεός ἀπὸ κείνον πού τούς ἐπιτρέπει νά εἶναι πλούσιοι, δηλαδή νά κλέβουνε τούς πτωχοὺς;

Ἀπ' ὅλες τίς ἀρετές βάζεις πρώτη καί καλύτερη τὴν πίστη. Κι ἀπ' ὅλες τίς ἁμαρτίες πρώτη καί χειρότερη τὴν ἀπιστία. Ἐτσι ὁ θεομπάχτης, πού πιστεύει ἀπὸ ἐξυπνάδα, εἶναι καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄθεο πού δέν πιστέβει ἀπὸ γνώση.

Στὸ δεῦτερο μέρος ἔχουμε ἕμμετρο λόγο μὲ διάφορα λυρικά τραγούδια: τῆς Μάνας Γῆς, τῆς Μάνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Μαγδαληνῆς. Ἐδῶ παραμερίζεται ἡ φιλοσοφικὴ διάθεση, ὁ σαρκασμός, καί ξεχυλίζει ὁ θρῆνος τῆς Παναγίας, ὁ πόνος τοῦ ἀτόμου. Μέσα στὸ κλάμμα τῆς Μάνας γιὰ τὸ παιδί της, ὁ Βάρναλης βάζει τὸν καὺμὸ κάθε γυναίκας γιὰ τὸν ἀγαπημένο της. Οἱ στίχοι του γίνονται ἀπίστευτα τρυφεροί καί ἀνθρώπινοι.

Ἀ, πῶς εἶχα σά μάνα κι ἐγὼ λαχταρήσει (εἴταν ὄνειρο κι ἔμεινε, ἄχνα καί πάει) σάν καί τ' ἄλλα σου ἀδέρφια νά σ' εἶχα γεννήσει
κι ἀπὸ δόξες ἀλάργα, κι ἀλάργα ἀπὸ μίση!

Ἐνα κόκκινο σπίτι σ' ἀβλή μὲ πηγάδι... καί μιά δράνα γιομάτη τσαμπιά κεχριμπάρι... νοικοκύρης καλὸς νά γυρνᾷς κάθε βράδι, τό χρυσό, σιγαλό καί γλυκὸ σάν τὸ λάδι.

Κι ἀφοῦ λίγο σταθεῖς καί τό σπίτι γεμίσει τὸν καλὸ σου τὸν ἥσκιο, Πατέρα κι Ἀφέντη, ἡ ἀκριβὴ σου νά βγάνει νερό νά σοῦ χύσει ὁ ἀνυπόμονος δεῖπνος μὲ γέλια ν' ἀρχίσει.

Κεῖ στὸ πλάγι δαγκάναν οἱ ὄχτροί σου τὰ χεῖλη...

Δολερά ξεσηκώσανε τ' ἄγνωμα πλήθη
κι ὅσο ὁ γῆλιος νά πέσει καί νά ῥθει τό δέιλι,
τό σταβρό σου καρφώσαν κι ὄχτροί σου καί φίλοι.

Μά γιατί νά σταθεῖς νά σέ πιάσουν!

Κι ἀκόμα, σά ρωτήσανε: «Ποιὸς ὁ Χριστός;» τί πες «Νά με»!

Ἀχ! δέν ξέρει, τί λέει τό πικρὸ μου στόμα!
Τριάντα χρόνια παιδί μου, καί δέ σ' ἔμαθ' ἀκόμα!

Τὸ τρίτο μέρος τοῦ ἔργου Φῶς πού καίει, εἶναι ἡ κάθαρση μὲ δυὸ μεγάλα τραγούδια σέ ἐλευθερο μέτρο. Ἐδῶ ἔχουμε ὄχι φιλοσοφικὴ, οὔτε συναισθηματικὴ, ἀλλὰ ἀνοιχτὴ καί μετωπικὴ σύγκρουση τοῦ παλῆου καί τοῦ νέου κόσμου. Ἀπὸ τὴ μιά ἡ ξετσιπωτὴ πόρνη ἢ Ἀριστέα πού συμβολίζει τὴ σάπια κοινωνία της. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ χαλαστής καί τιμωρός Λαὸς πού δίνει τὸ τελευταῖο, ἀποφασιστικὸ χτύπημα. Γιὰ νά δοῦμε ἀπὸ κοντὰ αὐτὸ τὸ παλαιό:

Πρώτη θά μᾶς μιλήσει ἡ Ἀριστέα. Μαζί μὲ τὴ μαῖμου της πού σιγοντάρει, ἡ Ἀριστέα χαχανίζει καί χαζοκαμαρώνει γιὰ ὅλα της τὰ κουσούρια. Καθὼς μιλάει ἀλλάζει τρεῖς μάσκες πού σκεπάζουν ὅμως τὸ ἴδιο φριχτὸ σουλοῦπι. Τὸ σουλοῦπι λέγεται ψέμμα καί ἐκμετάλλευση. Οἱ μάσκες λέγονται Πολιτεία-Θρησκεία-Κάλπικη Τέχνη.

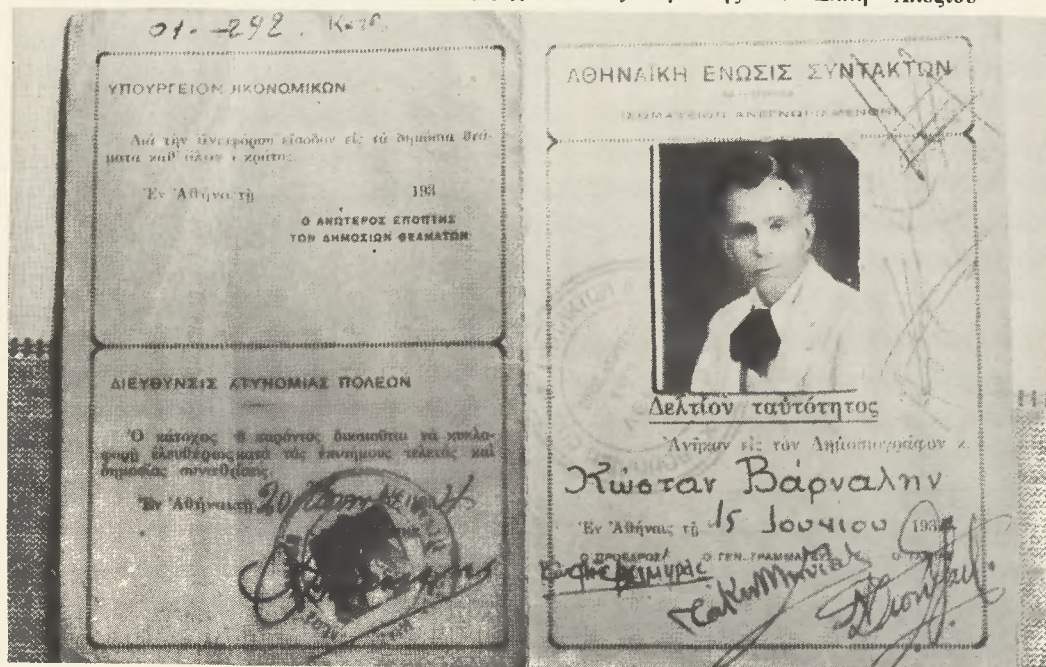
Πρώτη μάσκα: Πολιτεία

Ἡ Πολιτεία τῶν Ἀφεντάδων,
τὸ Δίκιο τῶν Ἀδικητάδων!

Ἐχω τὸν πόλεμο θεμέλιο
καί δύναμή μου τὴν κλεψιά
Ἐχω τὸ ψέμα γιὰ βαγγέλιο
κι ὅποιος τὸ πίνει, πιὸ διψᾷ.

Γαλάτεια Κζαντζάκη, Μάρκος Αγγέρης, Κώστας Βάρναλης καί Έλλη Άλεξίου

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ταυτότητα τοῦ δημοσιογράφου Κώστα Βάρναλη.

.....
Μά νά! Οί έμποροι τής σφαγής
μένουνε πίσω μου κρυμένοι.
Δικά τους θάλασσα καί γής,
δικοί τους όλοι οί σκοτωμένοι
Καί τούς παχαίνω μέ καλό
μιά πιθαμή τόν άφαλό.

Δεύτερη μάσκα: Θρησκεία

Μές τά χρυσάρια καμαρώνω
καί σέ θυμιάματα καπνό.
Είμαι ή Θρησκεία πού φανερώνω
τή θέληση τών ουρανών
καί σβήνω κάθε πεθυμιά
γιά τόν άπάνου τό ντουινιά.

Μέ τρόπο πίσημο κι άργό
τούς μακελλάρηδες βλογώ
καί πού τό θάνατο άρνηθει
καί δικαιοσύνη τάχα θέλει,
ρίχνω σέ τάρταρο βαθύ
δίχως άρχή καί δίχως τέλη.

Τρίτη μάσκα: Τέχνη

'Εγώ 'μαι ή Τέχνη, πού νικώ
τήν ύλη μέ τό ιδανικό.
'Αφού ξεσκίστηκα παντού,
ναζάρα καί καμωματού
θά κάνω τό κορίτσι πιά.

.....
Είμαι τοῦ Πνέματος Ιέρεια
μέ πνέμ' άκάθαρτο καί χέρια,
λόγια μεγάλα καί παχιά.

Στά σύνεφα σέ μετωρίζω
κι άεροβασίλεια σου χαρίζω,
λαέ, δεμένε μέ τριχιά.

Μέ τή Θρησκεία καί τήν Πατρίδα
τήν ίδια άπλώνουμεν άριδα,
τόν ίδιον έχουμε σκοπό.
Κερνούμε τό λαό χασίσι,
δνειρα, ψέματα καί μίση
δέν ντρέπονται γιά νά ντραπώ.

Μετά όμως έρχεται ή σειρά τοῦ 'Οδηγητή, έρχεται
ή σειρά τοῦ Λαοῦ νά μιλήσει:

Δέν είμαι 'γώ σπορά τής τύχης
ό πλαστοργός τής νιᾶς ζωής.
'Εγώ 'μαι τέκνο τής 'Ανάγκης
κι ώριμο τέκνο τής 'Οργής.

Δέν κατεβαίνω από τά νέφη,
γιατί δέ μ' έστειλε κανείς
Πατέρας, τάχα παρηγόρια
γιά σένα, σκλάβε, πού πονεῖς.

Ουράνιες δύνამες, άγγέλοι,
κρίνα, πουλιά καί ψαλμουδιές
τίποτα! 'Εμένα παραστέκουν
οί θυμωμένες σας καρδιές.

'Εγώ, τοῦ караβιоῦ γοργόνα
στ' όρθόπλωρο καράβι μπρός
'Απάνω μου σπάνε φορτοῦνες
κι άγριος, ένάντια μου, καιρός

Μέσα στό νρύ καί στήν καρδιά μου
αίωνων φουντώσανε ντροπές
καί τήν παλάμη μου άρματώνουν
μέ φλογισμένες άστραπές.

"Ενας δέν είμαι, μά χιλιάδες!
"Οχι μονάχα οί ζωντανοί
κι οί πεθαμένοι μ' άκολουθάνε
σέ μιάν άράδα σκοτεινή.

Μά κι όσοι άγέννητοι, χιλιάδες
άπλαστοι άκόμα μέ βλογοῦν
κι όλοι άκουμπάνε τά σπαθιά τους
άπάνω μου καί τά λυγοῦν.

Δέ δίνω λέξεις παρηγόρια,
δίνω μαχαίρι σ' όλουνούς,
καθώς τό μπιγρω μέσ τό χῶμα
γίνεται φώς, γίνεται νούς.

"Ακου, πῶς παίρνουν οί άγέρες
χιλιάδων χρόνων τή φωνή!

Μέσα τό λόγο τό δικό μου
 όλ' ἡ νθρωπότητα πονεῖ.

Ὡ, πᾶ τόν παίρνουν οἱ ἀγέρες
 καί πῶ φωνάζουνε μετά
 ἄβυσσο μάβροι, τάφοι μάβροι,
 ποτάμιαγαίματα πηχτά!

Ὅθε πονᾷ, γκρεμίζει κάτω
 σάν τό ζοριά, σάν τό νοτιά
 ὅλα τὰ ρονικά ρηγάτα
 θεμελιωμένα στήν ψεφτιά.

Κι ἔνα τυλώνει κι ἀνασταίνει,
 τό 'να 'ασίλειο τῆς Δουλειᾶς,
 (Εἰρήνη! Εἰρήνη!) τό βασίλειο
 τῆς Παννθρώπινης Φιλιάς.

Θά λέγαμ πῶς τό Φῶς πού καίει εἶναι τό κεντρικό
 ἔργο τοῦ Βάρναλη. Εἶναι ὁ ἰδεολογικός καί πολιτικός
 ἄξονας, πού ὕψω του ὁ ποιητής θά στρέφεται ἀπό δῶ
 καί πέρα. Ὁ λαός τῶν Μουνούχων, Οἱ Σκλάβοι
 Πολιορκημένοι κι ἄλλα δημιουργήματά του, ἀκολου-
 θησαν σταθρά τήν ἴδια γραμμή σέ περιεχόμενο.
 Πρόκειται γι κοινωνικά ποιήματα χωρίς προηγού-
 μενο στή λοοτεχνία μας.

Βρισκόμαστε στά 1924. Σέ λίγο ἡ δικτατορία τοῦ
 Πάγκαλου θι ἀναγκάσει τό Βάρναλη νά αὐτοεξορι-
 στεῖ. Ταυτόχρονα ἀπολύεται ἀπό τή Μέση Ἑκπαί-

Στά χρόνια τοῦ μεσοπόλεμου

Κάρτα ἀνταποκριτῆ τῆς ἐφημερίδας «ΕΘΝΙΚΗ» (1927).

Μέ τη γυναίκα του Δώρα Μοάτσου - Βάρναλη

δευση και δέν ξαναγυρίζει ποτέ πιά στην Έδρα του καθηγητή.

Στά 1925 βγαίνει ή μελέτη του Βάρναλη μέ τίτλο *‘Ο Σολωμός χωρίς μεταφυσική*. Τό βιβλίο αυτό είναι ή δεύτερη πολεμική του ενάντια στους ιδεαλιστές διανοούμενους. Μονάχα πού ό στόχος του ξέφυγε λίγο και συγκέντρωσε τά πυρά του ενάντια στό Σολωμό. Κατάλαβε τό λάθος του αργότερα και τό διόρθωσε. Είναι μιά μεγάλη απόδειξη τής ειλικρίνειας του Βάρναλη και τής ψυχικής του ώριμότητας. Στό πρόλογο του έργου του *Σολωμικά* πού εκδόθηκε στά 1957, ό ίδιος ό ποιητής γράφει:

‘Ο Σολωμός χωρίς μεταφυσική του 1925 εΐτανε μιά μαχητική μελέτη, κι επομένως σέ πολλά σημεία της υπερβολική κι άδικη...

Στά 1927 δημοσιεύονται *Οί Σκλάβοι Πολιορκημένοι*. Θέμα τους ή εξαθλίωση του πολέμου, ή απόγνωση του ρημαγμένου λαού:

*Τό μαχαίρι κρατάτε στά δόντια, φονιάδες
τά ξυλένια σας πόδια στόν ώμο, στρατιώτες,
τά πνιγμένα μωρά στην άγκάλη, μανάδες,
τό σκονί σας θελιά στό λαιμό, κρεμασμένοι,
κι ένα τρύπιο πονγγί, τής κλεψιάς μαθημένοι.*

Στους *‘Ελευθερους Πολιορκημένους* του Διονυσίου Σολωμού, οί ήρωες πεθαίνουν μέ τή θέλησή τους, γιατί πιστεύουν σέ κάποιο ιερό σκοπό. Στό έργο του

Βάρναλη οί αντι-ήρωες, οί καθημερινοί άνθρωποι, ζούν και βασανίζονται χωρίς συνείδηση, χωρίς πίστη.

*Πάλι μεθυσμένος είσαι, δύόμιση ώρα τής νυχτός.
Κι αν τά γονατά σου τρέμαν, έκρατιόσουν
στητός
μπρός στό κάθε τραπεζάκι
«Γειά σου Κωνσταντή βαρβάτε»!
– Καλησπερούδια άφεντικά, πώς τά καλοπερ-
νάτε;»*

*Χτές και σήμερα ίδια κι όμοια, χρόνια μπρός,
χρόνια μετά*

*‘Η ύπαρξή σου σέ σκοτάδια όλο πηχτότερα
βουτά.*

*Τάχα ή Οέλησή σου λίγη, τάχα ό πόνος σου
μεγάλος;*

*“Αχ, πού ‘σαι, νιότη, πού ‘δειχνες πώς θά γινό-
μουν άλλος!*

Στό στίχο αυτό κλείνεται όλη ή πίκρα μιās χαμένης ζωής. “Όλα τά σκόρπια όνειρα πού δέν θά γίνουν ποτέ αλήθεια. Είναι ή ψυχολογία του μεσοπολέμου. Αυτή πού σκότωσε στην Πρέβεζα τόν Καρυωτάκη.

“Όμως ό Βάρναλης δέν περιγράφει μόνο τήν άθλιότητα τής εποχής. Δέν συμμερίζεται τή λύση τής άδιαφορίας ή τής αυτοκτονίας. Σ’ εκείνους πού έχασαν τό δρόμο, κι άναζητούν τόν έαυτό τους, ό ποιητής άφιερώνει τούτα τά ασύγκριτα λόγια:

Φτωχέ, σοῦ μάραναν
κόποι καί πόνοι
τή θέληση ἄβουλη,
πιωμένη ἀφιόνι!
"Αν εἶναι ὁ λάκκος σου
πολύ βαθύς,
χρῆος μέ τά χέρια σου
νά σηκωθεῖς.

Οἱ Σκλάβοι Πολιορκημένοι, πού γράφτηκαν ἀρχικά στό Παρίσι, εἶναι τό πιό δυνατό ἀντιπολεμικό ἔργο τοῦ Βάρναλη. Ἀπό τό ἐξωτερικό ὁ ποιητής ἐπιστρέφει στά 1928 καί τόν ἐπόμενο χρόνο παντρεύεται τή Δώρα Μοάτσου.

Ὁ κύκλος τῶν μεγάλων ἀριστουργημάτων τοῦ Κώστα Βάρναλη κλείνει μέ τήν Ἀληθινή Ἀπολογία τοῦ Σωκράτη που ἐκδόθηκε στά 1931. Ἕνα μνημεῖο πεζοῦ λόγου, ἕνα ἀζεπέραστο πρότυπο καυτῆς σάτιρας. «Κρίνω» θά πεῖ «κοροϊδεύω», λέει ὁ ποιητής. Κι ὁ Σωκράτης του θά πεῖ στούς Ἀθηναίους ἕνα ὁμορφο παραμῦθι. Τό παραμῦθι τῆς κοινωνίας στήν ὁποία ζοῦνε - καί ζοῦμε - μέχρι σήμερα. Τό παραμῦθι τῆς «Δημοκρατίας»:

Μιά φορά κι ἕνα καιρό οἱ κλέφτες τῆς πρώτης

πολιτείας τοῦ κόσμου, ἀφοῦ πλουτήνανε ἀρκετά, ἀποφασίσανε νά ταχτοποιήσουνε τή ζωή τους. Μπλοκάρανε τό λοιπόν τοῦς φτωχοῦς τῆς πολιτείας κι ἀφοῦ τοῦς μαζώξανε στήν πλατέα, τοῦς εἶπανε: «Ψηλά τά χέρια» Θέλουμε τό καλό σας. Δέ θά σᾶς πάρουμε τά φκιάρια, τοῦς κασμάδες, τά σκερπάνια, τά δισάκια καί τά ζεμπίλια σας μέ τό ψωμοτύρι, τά τρύπια σας πονκάμισα μέ τίς ψεῖρες καί τίς ἀπάτωτες καλύβες σας, πού κάνουνε νερά, σά βρέχει. Εἴσαστε λεύτεροι! (Ψηλά τά χέρια!) Λέφτεροι νά ζεῖτε κατά τό κέφι σας, νά κερδίζετε, νά κάνετε κομπόδεμα, νά μεθᾶτε, νά χορέβετε, νά γεννοβολᾶτε καί νά πεθαίνετε. Ἐμεῖς θά σᾶς μαθαίνουμε τίς ... ἀλήθειες! Θά σᾶς δώσουμε πλούσια φαντασία κι αἰσθαντική καρδιά. Θά σᾶς δώσουμε κι ἀθάνατη ψυχή. Κι ὅποιος ἀπό σᾶς τοῦ γουστάρει, θά μπορεῖ νά γράφει ποιήματα, νά σκαρώνει θεωρίες καί νά δοξάζεται! Ὁ κυρίαρχος λαός θά ἴσαστε σεῖς! Ἐμεῖς μονάχα θά σᾶς κουμαντάρουμε. Θά φροντίζουμε γιά τήν ἀσφάλεια τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καί τῆς περιουσίας σας μέ ἕνα λόγο γιά τή λεφτεριά σας. Σεῖς θά δουλέβετε, καταπῶς θέλετε κι ὅ,τι θέλετε κι ὅποτε θέλετε. Ἐμεῖς θά σᾶς δίνουμε δουλειά, φτάνει νά

25-10-1935. Στό βαπόρι «Μαρία Α.» πού τόν μετέφερε, μαζί μέ ἄλλους ἐκτοπισμένους, στόν Ἀϊ - Στράτη. Στήν πρώτη σειρά ὁ Δημ. Γληνός (ἀκουμπᾷ στό κάγκελο) καί δεξιᾷ του ὁ Βασίλης Δημητσιάνος κι ὁ Κώστας Βάρναλης.

Μόσχα: Στο συνέδριο τών Σοβιετικῶν Συγγραφέων. Δεξιά ὁ Δημ. Γληνός καί στή μέση ὁ διευθυντής τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου τοῦ Σοχοῦμ, Κανονίδης.

βρίσκεται, καί σεῖς θά μᾶς δίνετε τά κόπια σας. Καί γιά νά μή θαρρέψετε πώς σᾶς ἀδικοῦμε, θά πλερώνουμε κι ἐμεῖς τό ἴδιο δόσιμο στό Κράτος - στό ἑαφτό μας!

Κι ἐσεῖς κι ἐμεῖς θά 'χουμε πάνου ἀπό τά κεφάλια μας τούς ἴδιους θεούς, πού θά προστάζουν ἐσᾶς νά δουλέβετε καί νά μὴν τρώτε κι ἐμᾶς νά καθόμαστε καί νά τρώμε. Κι ἐμεῖς καί σεῖς θά 'χουμε πάνου ἀπό τά κεφάλια μας τούς ἴδιους νόμους, πού ἐμεῖς θά σᾶς τούς δίνουμε κι ἐσεῖς θά τούς ψηφίζετε σά δουλεφτάδες καί θά τούς ἐφαρμόζετε σά δικαστάδες ἐνάντια στόν ἑαφτό σας. Καί γιά νά μή πλακώνουν ἀπ' ἄλλες στεριές καί θάλασσες κουρσάροι καί κλέφτες ν' ἀρπάζουνε τό ὑστέρημά σας καί νά παίρνουνε σκλάβους κι ἐσᾶς καί τίς γυναῖκες σας καί τά παιδιά σας, θά σᾶς ἀρματώνουμε, θά σᾶς γυμνάζουμε, γιά νά μπορεῖτε νά διαφεντέβετε τούς θεούς σας, τόν ἑαφτό σας κι ἐμᾶς, δηλαδή τήν πατρίδα. Νά σκοτώνετε ἐσεῖς καί νά ζοῦμε ἐμεῖς. Κι ἐπειδή μοναχοί σας δέν θά μπορούσατε νά σκεφτεῖτε τό συμφέρο σας καί νά φυλάζετε τόν ἑαφτό σας, θά σᾶς ἀναγκάσουμε μέ τό ζόρι (ψηλά τά χέρια!). Ἐνα πράμα μονάχα σᾶς ἀπαγορεύουμε: νά κλέβει ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Γιατί μπορεῖτε νά κλέψετε κι ἐμᾶς...

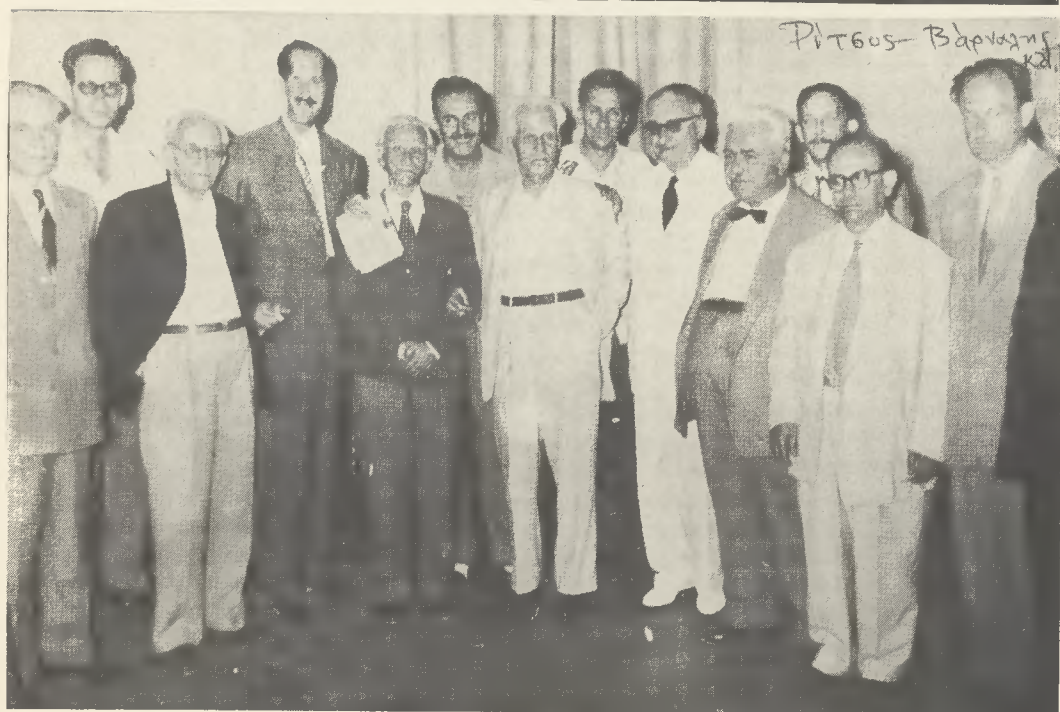
Δέν χρειάζονται περισσότερα σχόλια γιά τήν Ἀπολογία, χρειάζεται μόνο νά γίνει κτῆμα κάθε προοδευτικοῦ ἀνθρώπου πού δέν ἔτυχε νά τή διαβάσει.

Φτάνοντας λοιπόν στή δεκαετία τοῦ '30 ὁ Βάρναλης εἶναι ἕνας φιλόλογος χωρίς δουλειά κι ἕνας λογοτέχνης μέ ἀξιόλογο ἔργο. Τότε ἀσχολεῖται ἐπαγγελματικά μέ τή δημοσιογραφία. Ἡ πρώτη του ἀνταπόκριση σάν δημοσιογράφου εἶναι ἀπό τό ταξίδι του στή Σοβιετική Ἑνωση, στά 1934 ὅπου, μαζί μέ τό παλιό του δάσκαλο Δημήτρη Γληνό παρακολούθησαν τό Συνέδριο τών Σοβιετικῶν συγγραφέων. Τό χρονικό δημοσιεύεται στό **Ριζοσπάστη** τῆς ἐποχῆς.

«Χτές γύρισαν ἀπό τή Σοβιετική Ἑνωση μέ τ' ἀτμόπλοιο Τσιτσέριν ὁ παιδαγωγός Γληνός καί ὁ ποιητής Βάρναλης. Μαζί τους ἔφτασε καί ὁ γνωστός Σοβιετικός συγγραφέας Ἰλία Ἑρεμπουργκ μέ τή γυναῖκα του ταξιδεύοντας γιά τό Παρίσι. Στους δύο Ἕλληνες διανοούμενους ἀπαγορεύτηκε αὐθαίρετα ἡ ἐξοδος ἀπό τό ἀτμόπλοιο. Στόν Ἑρεμπουργκ δέν μπόρεσαν νά ἐμποδίσουν τήν ἐξοδο.

Στό μεταξύ ὁ Γληνός καί ὁ Βάρναλης δέχτηκαν τούς δημοσιογράφους, στοὺς ὁποίους δήλωσαν ὅτι εἶναι τόσο πλούσιες καί ζωντὲς οἱ ἐντυπώσεις τους πού δέν μποροῦν μέ λίγα λόγια νά τίς ἐκφράσουν. Ὁ ποιητής Βάρναλης δήλωσε ὅτι ξεχωριστή ἐντύπωση τοῦ προκάλεσε ἡ θέση τῆς λογοτεχνίας στή Σοβιετική χώρα».

Παράλληλα συνεργάζεται καί μέ ἄλλες ἐφημερίδες, γράφει ἄρθρα σέ περιοδικά, κάνει μεταφράσεις καί δουλεύει στή σύνταξη τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς

Ἐγκυκλοπαίδειας τοῦ Ἀποστολίδη. Ἀκόμα προσλαμβάνεται στοῦ ἐπιτελεῖο τῆς **Πρωίας** πού ἐκδίδει τό γνωστό Λεξικό. Ἡ πρώτη ἐξορία τοῦ Βάρναλη εἶναι ἔμπνευση τοῦ ἔθνοπατέρα Κονδύλη στά 1931. Μ' ἓνα καίκι τούς πηγαίνουν στόν Ἀη-Στράτη. Ἀχώριστη παρέα ὁ Γληνός κι ἄλλοι δημοκράτες-ἀγωνιστές. Ὅμως ὑπάρχουν καί ἐκλεκτοί συνεπιβάτες: σωματέμποροι, ἀλῆτες κ.ἄ. Ἡ ἀρχουσα τάξη βάζει στοῦ ἴδιο τσουβάλι ποινικούς καί πολιτικούς κρατούμενους. Τό ταξίδι τοῦ μᾶς περιγράφει ὁ ποιητής:

*Μᾶς τά σιδεροδέσανε τά χέρια
καί μᾶς κλείσαν ὁλοῦθε μαλιχέρια*

*Μᾶς μετρήσανε, κάπου ἐξηνταρία,
καί μᾶς ζυγιάσαν τήν ψυχή-βαριά!*

*Μουδιάσανε σφιχτόδετα καιρό
χέρι δεξί μέ χέρι ἀριστερό.*

*Μουδιασμένο καί τ' ἄλλο μας, πού ἐκράτει
βαλίτσα ἢ δέμα γιά τόν Ἀη-Στράτη.*

*Κατάχαμ' Ἀρετή, Μυαλό καί Νιάτα!
Τόν κάλλιον ὁ χειρότερος ἐπάτα...*

*Τυχερέ, κεῖνο τ' ἄθλιο δειλινό
σέ δέσαν μέ τό Δάσκαλο Γληνό.*

*Μεγάλα μάτια ἀστραφτερά, στητός
κι ἀτάραγος πάνου ἀπ' τή Μοίρ' ἀφτός*

*κοιτοῦσε τήν ἐρχόμενην εὐδία
Σύ νεβρικός ἀπό τήν ἀηδία.*

*Μαζί μας, τελευταῖοι, μέ τό βαπόρι
πρεζάκηδες, ἀλάνια, λαθρεμπόροι.*

*Ξεπίτῃδες, γιά νά φανεῖ πώς ἴσια
λογοῦνται ἢ Λεφτεριά καί τά χασίσια*

*Ἔτσι μᾶς ἐφορτώσαν στοῦ βαπόρι
τούς πατριώτες, οἱ πατριδεμπόροι.*

Οἱ ἀναμνήσεις ἀπό τήν ἐξορία θά ἔβγαιναν ξεχωριστό βιβλίο, ἀλλά τίς πρόλαβε ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ. Δυστυχῶς τά χειρόγραφα κἀγκαν κι ἔτσι χάθηκε ἡ δουλειά ἐκείνη.

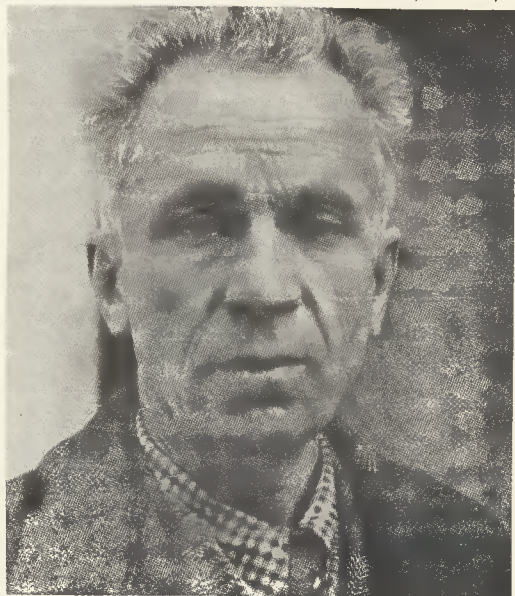
Ἀκολουθοῦν δύσκολα χρόνια γιά τό Βάρναλη. Συνεργάζεται μόνιμα πιά μέ τήν ἐφημερίδα **Πρωία** τοῦ Στέφανου Πεσμαζόγλου. Ὑπάρχει μιᾶ παράξενη σχέση σ' αὐτή τή συνεργασία. Καταρχήν ἡ **Πρωία** ἦταν συντηρητική ἐφημερίδα πού εἶχε ὅμως μαζεῖσει πολλά προοδευτικά πνεύματα στοῦ ἐπιτελεῖο της (Βάρναλης, Καρβούνης, Βιδάλης). Ἀπό τήν ἄλλη μεριά τά βιβλία τοῦ Βάρναλη ἦταν ἀπαγορευμένα, ἐνῶ τό χρονογρά-

φημά τοῦ τυπωνόταν κάθε μέρα σέ χιλιάδες φύλλα. Ὑπόγραφε μάλιστα μέ τό ψευδώνυμο «Τ. & Ζ.» πού σήμαινε «Τέχνη καί Ζωή».

Πολύ σημαντικές εἶναι οἱ λογοτεχνικές μεταφράσεις τοῦ Κώστα Βάρναλη σέ ἔργα τοῦ Ἀριστοφάνη, Εὐριπίδη καί Μολιέρου. Οἱ δουλειές αὐτές εἶχαν ξεκινήσει ἀπό παλιότερα ὅμως ἡ ὁλοκλήρωσή τους συνδέεται μέ τή χρονολογία πού διανύουμε. Καί εἶναι φυσικό νά ἔχουν πετύχει γιατί ὑπάρχει στενή σατιρική συγγένεια τοῦ ποιητῆ μέ τούς κλασσικούς τοῦ εἴδους. Ἰδιαίτερα μέ τόν Ἀριστοφάνη, τόν συνδέει ἡ τολμηρή κοινωνική καί πολιτική σάτιρα καθώς καί ὁ μεγάλος ἀνθρωπισμός, πού κρύβεται πίσω ἀπό τό σύνολο τῶν δημιουργημάτων τοῦ ἐνός καί τοῦ ἄλλου.

Γιά τήν καριέρα τοῦ Βάρναλη σάν δημοσιογράφου μᾶς μιλοῦν ἀκόμα δύο συνάδελφοί του στά γραμματα: Ὁ Τάσος Βουρνᾶς κι ὁ Ἀπόστολος Μαγανάρης. Ὁ πρῶτος γράφει στοῦ περιοδικό **Νεοελληνικός Λόγος** (75-76) σχετικά μέ δύο βιβλία τοῦ Βάρναλη «**Ἀνθρώποι** καί τούς **Δικτάτορες**» πού κυκλοφόρησαν στή δεκαετία τοῦ '50, ἀλλά προέρχονται ἀπό στήλες προπολεμικῆς ἐφημερίδας:

Μιά ἐξοχή ἔρευνα, πού διαβάστηκε πολύ στήν «Πρωία», ἦταν οἱ σπαρταριστές ἐντυπώσεις τοῦ ἀπό τό Δημόσιο Ψυχιατεῖο. Ὁ Βάρναλης μέ μοναδική δημοσιογραφική μαεστρία ἔδωσε τήν κόλαση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πού ὁ πολὺς κόσμος τήν ἔλεγε μονολεκτικά φρίττοντας «Δαρνί» - ἓνα τάφο ζωντανῶν νεκρῶν. Ὁ Βάρναλης μέ πέννα οὐμανιστική καί βαθύ πόνο γιά τόν ἐσταυρωμένο ἄνθρωπο, ἔδωσε ὁλοζώντανη καί τήν

Φωτογραφία τῆς Κατοχῆς

ατμόσφαιρα και τούς τύπους τών ψυχοπαθών

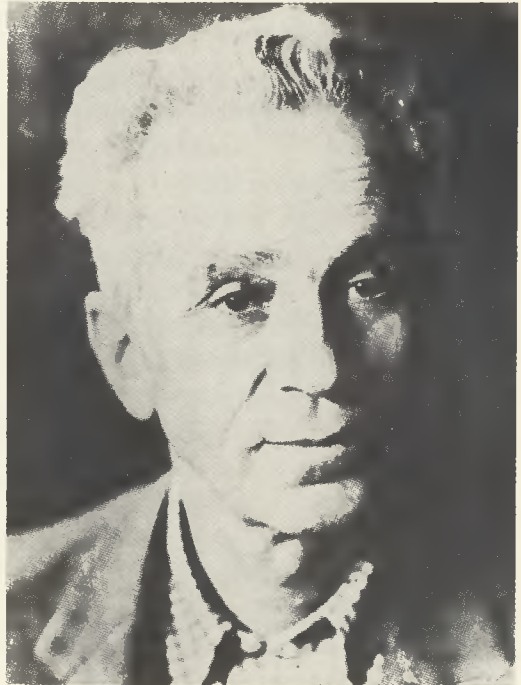
.....
 'Η σειρά «Δικτάτορες» γράφτηκε στην Πρωία
 τόν καιρό της επίθεσης της φασιστικής 'Ιταλίας
 κατά της 'Ελλάδας τό 1940 και δίνει μέ δύναμη
 όλη τή διαφθορά τών Ρωμαίων αυτοκρατόρων
 της παρακμής, ιδεολογικών προγόνων του φασι-
 σμού...

Γιά τούς Δικτάτορες έχουμε ακόμα νά πούμε πώς
 πέρασαν κάτω από τή μύτη της λογοκρισίας της 4ης
 Αυγούστου χάρι στην άφραση ικανότητα του Βάρ-
 ναλη. Κατάφερε νά φτιάξει ένα γραφτό όπου ή κοροϊ-
 δία καί ή κριτική γιά τό αντιλαϊκό καθεστώς του
 Μεταξά παρουσιάζοταν σάν ιστορικό αφήγημα. Βέ-
 βαια τό έργο έχει έντονο αντιφασιστικό καί αντιιμπε-
 ριαλιστικό χαρακτήρα, όμως χτυπάει καί τόν ντόπιο
 φασισμό. 'Εδώ θυμόμαστε τόν πρόλογο του Μαγιακό-
 φσκι στό Κορίο:

«'Ο,τι στραβό ακούσεις πολίτη γιά καλό σου
 δέν είναι γιά σένα πές, μά γιά τό διπλανό σου»

'Αλλά δίνουμε τό λόγο τώρα στον 'Απόστολο
 Μαγγανάρη: Γράφει στό ίδιο τεύχος - αφιέρωμα τών
 εκδόσεων Κέδρος

Γιά τήν επαγγελματική Δημοσιογραφία, ό Βάρ-

Φωτογραφία της πιό ώριμης εποχής

Κατοχή. Μέ τόν εκδότη Κώστα 'Ελευθερουδάκη στήν 'Ακρόπολη

ναλης στάθηκε ένας συνεπής ἐργάτης. 'Από τήν πρώτη του ἐπαφή μ' αὐτήν, κατάλαβε ὅτι ἐπαιρνε στά χέρια του ἕνα δυνατό ὄπλο κι ἀποκοῦσε μιὰ γερὴ ἐπαλξή ἀγώνα, γιὰ νά υπερασπίσει τό λαό καί τὰ δίκαιά του. Κι ἀνάδειξε πραγματικά τό χρονογράφημά του σέ καθημερινή κονταρομαχία μέ τοὺς ἐχθροὺς τῆς προόδου, μέ τήν ἀδικία καί τή βία, μέ τό ψέμα καί τήν ἀπάτη, μέ τήν καθυστέρηση καί τήν ἀντίδραση. Τά κείμενά του ἀπό τίς στήλες τῶν ἐφημερίδων στίς ὁποῖες κατά καιροὺς δούλεψε, ἀποτελοῦν ταυτόχρονα κειμήλια, νεοελληνικοῦ γραπτοῦ λόγου, ὄχι μόνο σάν περιεχόμενο, ἀλλά καί σάν μορφή καί σάν γλώσσα. Νέοι συνάδελφοι ὠρίμασαν μαθητεύοντας σ' αὐτά καί ἀσφαλῶς γιὰ πολλά ἀκόμα χρόνια θά εἶναι ἀντικείμενα μελέτης καί πηγὴ ἐμπνεύσης γιὰ τοὺς πρωτόβγαλτους τοῦ ἐπαγγέλματος (1977).

Μετά τήν ἀπελευθέρωση, ὁ Βάρναλης μαζί μέ τοὺς φίλους του Καρβούνη καί Βιδάλη, ξαναγυρίζουν στό **Ριζοσπάστη**. Ἡ κατοχὴ πού πέρασε, ὁ Δεκέμβρης τοῦ '44 καί ὁ ἐμφύλιος πόλεμος χαράζονται σάν μαχαιριές στήν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ. Ποιὸς μπορεῖ νά μὴ δακρύσει διαβάζοντας στίχους σάν κι αὐτοὺς τῆς **Πρωτομαγιάς**: Πέσε στά γόνατα, προσκύνῃ τό πανάγιο χῶμα μέ τήν ψυχὴ κατὰκορφα σὸν οὐρανὸ ὑψωμένη, ὅποιος καί νά 'σαι, ὅθε καί νά 'σαι κι ὅ,τι - ἀνθρώπος νά 'σαι.

Πιότερο, ἂν εἶσαι τοῦ λαοῦ ξωμάχος, χερομάχος, φτωχόπαιδο, πού ἀθέλητα σέ βάλαν νά καρφώσεις τόν ἀδελφό σου ἀντίκرا σου - μέ μᾶνα ἐσύ καί κεῖνος!

.....
Σιχαίνεσαι τοὺς ζωντανούς; Μὴν κλαῖς τοὺς σκοτωμένους!

'Απ' τὴ ἱερά τους κόκκαλα, πρώτη τοῦ Μᾶη καί πάλι,

θὰ ξεπηδήσει ὁ καθαριμὸς κι ἡ λεφτεριά τοῦ ἀνθρώπου.

Κι εἶναι χιλιάδες στήν Ἑλλάδα ὅμοιοι Πανάγιοι Τάφοι.

Στά χρόνια τῆς λευκῆς τρομοκρατίας ὁ Βάρναλης βλέπει τοὺς πιὸ ἀγαπημένους του φίλους καί συντρόφους νά δολοφονοῦνται σάν τά σκυλιά. Μετά τόν ἀδικο χαμὸ τοῦ Κώστα Βιδάλη, γίνεται ἀπόπειρα ἐναντία στή ζωὴ τοῦ Βάρναλη, τοῦ Βεᾶκη καί ἄλλων προοδευτικῶν διανοομένων. Τό μίσος τῶν δοσίλογων γιὰ τοὺς γνήσιους πατριώτες δέν ἔχει κανένα φραγμό. Τό 1950 ὁ Βάρναλης δουλεύει γιὰ λίγο καιρὸ στήν ἐφημερίδα **Δημοκρατικός Φιλελεύθερος** τοῦ Εὐαγγελόπουλου, μετὰ γίνεται τακτικὸς συνεργάτης τῆς **Λυγῆς**. Στὴ δεύτερη φάση τῆς δημοσιογραφικῆς του σταδιοδρομίας τόν θυμᾶται καλὰ ὁ Τάσος Βουρνᾶς:

1955, 'Αθήνα. Σέ ταβέρνα, με τόν Μ.Μ. Παπαϊωάννου (ἀριστερά) καί τόν Στρατή Τσίρκα.

"Ὡς τήν τελευταία μέρα τῆς συνεργασίας του ἡ μεθοδικότητα τοῦ Βάρναλη μᾶς εἶχε ἐντυπωσιάσει ὅλους. Ἐρχόταν πρωί, σχεδόν ξημερώματα, ἀράδιαζε τὰ ξυμένα μολύβια του καί τίς γομολάστιχες στό τραπέζι, φοροῦσε μιά λευκή ποδιά, γιά νά μὴ λερώνει τό κοστούμι του ἀπό τὰ συχνά ξυσίματα τοῦ μολυβιοῦ, κι ἀρχίζε νά γράφει τό χρονογράφημα.

Δέν ἦταν εὐκολος στό γράψιμο. Βασάνιζε πολύ τό χειρόγραφό του καί δούλευε ἀπανωτά ἡ γομολάστιχα. Ἦθελε τό γραφτό του νά 'ναι

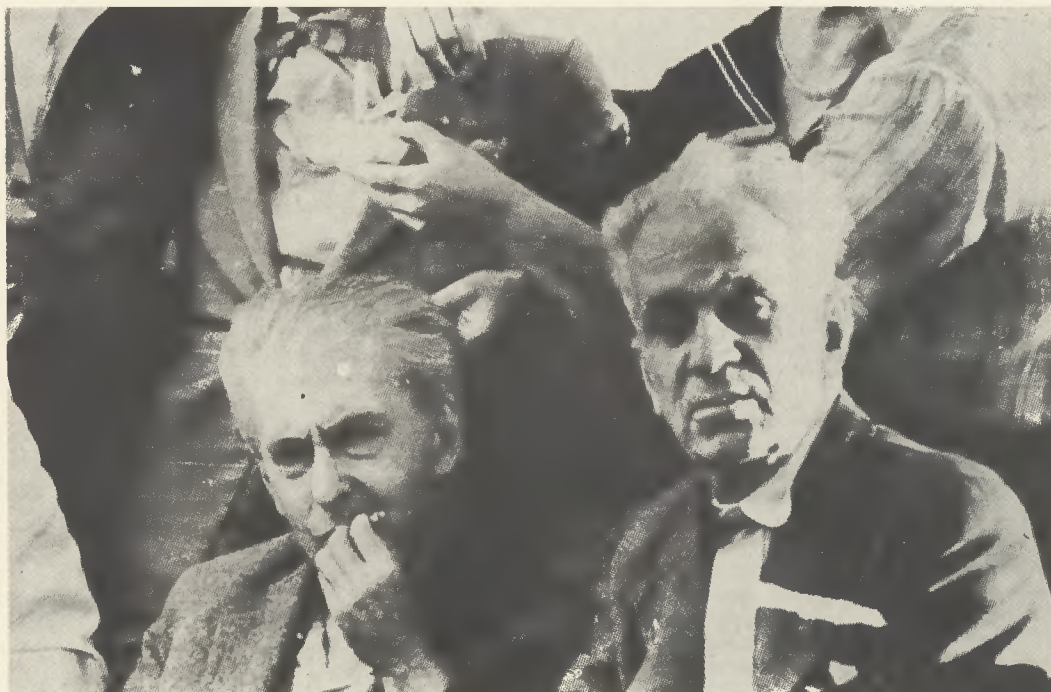
τέλειο, σέ ἀντίθεση μέ τοὺς σημερινούς πού προτιμοῦν τήν ἐπιγονάτιο γραφή. Αὐτός ἦταν μέ ἀδρές πινελιές ὁ Βάρναλης, ὁ δημοσιογράφος, ὁ ἐπαγγελματίας βιοπαλαιστής, πού πλήρωσε τό φόρο στό Μολώχ τῆς ἐπικαιρότητας μέ τήν ἴδια τή δημιουργία του - στήν ποίηση καί τήν πεζογραφία.

Στήν ἴδια δεκαετία ξαναδουλεῖ διάφορα ποιήματα καί στίχους πού θά συμπεριληφθοῦν ἀργότερα σέ δύο συλλογές *Ποιητικά* (1956) καί *Ἐλεύθερος κόσμος* (1965). Ἀπό τήν πρώτη συλλογή διαβάσουμε δύο ποιήματα:

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

Σαράντα σβέρκοι βωδινόι μέ λαδωμένες μπουκλες,
σκεμπέδες σταβροθόλωτοι καί βρώμιες ποδαροῦκλες,
ξετσίπωτοι, ἀκαμάτηδες, τσιμπούρια καί κορέοι
ντυμένοι στά μαλάματα κι ἐπίσημοι κι ὠραῖοι.

Σαράντα λύκοι μέ προβιά (γι' αὐτοὺς βαρᾶ ἡ καμπάνα)
καθένας γουρουνόπουλο, καθένας νταμιτζάνα!
Κι ἀπέ, ρεβήμενοι βαθιά ξαπλώσανε στό τζάκι
κι ἀβάσταγες ἐνίσωσανε φαγοῦρες στό μπατζάκι,

1957, 'Αθήνα. Μέ τό σοβιετικό συγγραφέα Ἴλια Ἐρενμπούργκ.

"Οξ' ὁ κοσμάκης φώναζε: - Πεινάμε τέτιες μέρες,
γερόντοι καί γερόντισσες, παιδάκια καί μητέρες,
κι οἱ τῶν ἐπίγειων ἀγαθῶν σφιχτοί νοικοκυρέοι
ἀνοίξαν τά παράθυρα καί κράζαν: - Εἶστε ἀθέοι.

Ἡ ὑποκρισία τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης ἦταν ὁ πιό ἀγαπημένος του στόχος. Ἡ ἡμιμάθεια καί ἡ ψεύτικη κουλτούρα τὸν ἐρέθιζαν ἐπίσης. Νά ἓνα χαρακτηριστικό δείγμα:

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΣΕ ΡΙΜΕΣ

Νούρι νούρι μελανούρι
ἔχει κούτελο καί μούρη
ἡ Μιράντα τό μωρό
δέ μπορεῖ νά πεῖ τό «ρῶ»!

Ἀπό καλλιτέχνες σοῖ
πῆρε καί ψυχή καί μπόι
Ἔργο τέχνης πιό καλό
πού νά βρεῖς παρακαλῶ;

Μέ τά μάτια τῆς ἐκεῖνα,
πού τά ψώνισε στήν Κίνα
καί τά κλεῖ γιά νά σέ ἰδεῖ
ἡ Μιράντα τό παιδί
πάει στήν Κάζα, πάει στό Ὁδεῖο
ἡ ὥρα ὀχτώ κι ἡ ὥρα δύο

ὄλο γέλιο κι ἀρεσιά
μέ καινούργια φορεσιά

Μέ μιά τσάντα σάν ἀσπίδα,
ὄλο τρέχα κι ὄλο πῆδα,
πάει νά μάθει πέρα κεῖ
γράμματα καί μουσική.

.....
"Ὅμως ἂν γενεῖ φασίστρα
Μάνα μου Βαγγελίστρα!
Θά ρημάζει ὅλη τή χτίση
γιά νά τήν «ἐκπολιτίσει».

Ἀπό τή δεύτερη συλλογὴ τὸν Ἑλευθέρο Κόσμο διαβάζουμε τὸν πρόλογο:

Γράφε, Ἱστορία, τά ψέματά σου ἀράδα
καί βλόγα τό Φονιά, βρίζε τό Θύμα!
Κι' Ἀρετή, τὸν δρομάκων σουσουράδα,
τὸν κάθε σωματέμπορά σου τίμα.

Καί σύ Νόμε, τῶν ἄνομων ἀσπίδα,
σάν τή μαϊμού ἀπό κλῶνο σ' ἄλλον πῆδα
κι ἀπ' τὴν κορφὴ μέ τὴν οὐρά κρεμάσου,
νά μή γλέπει ὁ Λαός τά πισινά σου.

Λεφτεριά τῆς χανάκας καί τοῦ ξύλου,
σφιχτόδενε τ' ἀξύπνητο χαϊβάνι.

Σέ μιά ἐκδρομὴ, ἀνάμεσα στίς «γυναῖκες του», μικρές καί μεγάλες.

Μέ συνάδελφους. Στο δεξιό άκρο της φωτογραφίας ό Γιάννης Ρίτσος

Καί σύ, ρηγάτο του Κενοῦ, τ' ἀψηλῶ
κάμνε τό σκλάβο ρήγα, ἅμα πεθάνει!

Καί σύ, τσούλα τῶν δήμιων, Ἐπιστήμη,
τῆς Ἀλήθειας ἐσχάτη τεφροδόχα,
καί σύ, πρόστυχη Πένα καί ψοφίμι,
τοῦ βούρκου λιβανίζετε τήν μπόχα!

Καί σύ Πατριώτη Ἀγνέ, τή μάσκα φόρα
κι ἀπ' τ' ἀδέλφια σου ἀραδαριά μπροστά σου,
διάλεγε, Γιούδα πάντοτε καί τώρα,
γιά τόν ξένο Μολώχ τά θύματά σου.

Ἀθάνατη καί θεία καί πεμπτουσία
τοῦ βούρκου, χαῖρε ὦ! χαῖρε Προδοσία!...
Φῶς τό χέρι, τό πόδι, προχωρεῖ
στόν κάμπο κι ὅ,τι θέλει τό μπορεῖ!...

Κατάγνυνη χορέβει (ὅλα της φόρα!)
στόν τάφο σου, Πατρίδα! Φαλλοφόρα
τουρλώνεται κι οὐρλιάζ': «Εἶναι δικός μου
ἀφτός ὁ βούρκος τοῦ Ἐλεύθερου Κόσμου».

Ἄς θυμηθοῦμε καί λίγα ἀκόμα ἀθάνατα ἔργα: του
τῆ Μπαλάντα τοῦ Ἀντρίκου ἑνός βαρκάρη πού
κάποτε πρέπει νά κάνει τό τελευταῖο του ταξίδι
ἀφήνοντας πίσω ὅ,τι χάρηκε καί ἔζησε.

Μέ τόν ἠθοποιό Μάνο Κατράκη ὕστερα ἀπό μιά
θεατρική παράσταση.

Μά'ρθε χειμώνας ό κακός
καί σκόρπισε ή τρελή παρέα...
Κι έσένα βήχας μυστικός
σ' έριξε χάμου, μπάρμπ' Άντρεά

Κι ή βάρκα, μάνα γελαστή,
άπό τή μιά στήν άλλη μπάντα
σ' άργοκουνάει στήν κουπαστή
-Καλό ταξίδι σου γιά πάντα!

Καί βέβαια δέν ξεχνάμε τή Μπαλάντα του Κυρ-
Μέντιου του θρυλικού γαιδαράκου πού είναι ό ταλαι-
πωρος λαός μας μέ τόσες ξυλιές στήν πλάτη του, τόση
ύπομονή καί τόση δύναμη πού δέν τή ξέρει, δέν τήν
φαντάζεται πώς έχει!

Δέ λυγάνε τά ξεράδια
καί πονάνε τά ρημάδια!
Κούτσα μιά καί κούτσα δυό
τής ζωής τό ρημαδιό!

Μεροδούλι, ξενοδούλι!
Άέρναν ούλοι: άφέντες, δοϋλοι.
οϋλοι: δοϋλοι, άφεντικό
καί μ' άφήναν νηστικό!

Καί στόν πόλεμ' «όλα γιά όλα»

Σέ μιάν έκδήλωση: δέν έχανε εϋκαιρία νά μοιράσει μερικά φιλιά...

“Ένας καινούργιος στίχος γεννιέται...

κουβαλοῦσα πολυβόλα
νά σκοτώνονται οἱ λαοί
γιά τ' ἀφέντη τό φαῖ

Δούλεβε γιά νά στουμπώσει
ὄλ' ἡ Χώρα κι οἱ Καμπόσοι
Μή ρωτᾷς τό πῶς καί τί,
νά ζητᾷς τήν ἀρετή!

- Δέ βαστάω! Θά πέσω κάπου!

- Ντράπου! Τίς προγόνου ντράπου!
- Ἀντραλίζομαι!... πεινώ!
- Σουτ! Θά φᾶς στόν οὐρανό!

Χαίντε θύμα, χαίντε ψώνιο,
Χαίντε Σύμβολον αἰώνιο
Ἄν ξυπνήσεις, μονομιᾶς
θά'ρτει ἀνάποδα ὁ ντουινιάς.

Κοίτα! οἱ ἄλλοι ἔχουν κινήσει
κι ἔχει ἡ πλάση κοκκινίσει
κι ἄλλος ἥλιος ἔχει βγεῖ
σ' ἄλλη θάλασσα, ἄλλη γῆ.

Σέ ἓνα ἄλλο ποίημα θ' ἀντικρύσουμε κατάματα
τὴν Ἑλληνικὴ κοινωνία ὅπως διαμορφώθηκε στή
10ετία 1950-60, κι ὅπως ἰσχύει δυστυχῶς μέχρι τίς
μέρες μας.

Σκότωνε τόν μπαμπά σου μέ μπαλτά
γιά τό μισό χωράφι. Κι ἀπό τά
δεκατρία τό κοράσι σου, πιτσούνι
ξεκοίλιαζε το, γέροντα, στή χούνη.

Ἀδελφή κι ἀδερφός, ἄνομα μέλια,
πετᾷτε τό μπαστάρδικο στ' ἀμπέλια.

Μέ τή Δώρα κι' ἄλλους φίλους σέ ταβέρνα. Πίσω του, ὄρθιος, ὁ Μάρκος Αὐγέρης

Μόσχα, 1959: 'Η στιγμή της άπονομής στον Κ. Βάρναλη του Βραβείου Λένιν. 'Αριστερά, ό 'Ιλία 'Ερενμπουργκ τόν χειροκροτεί.

*Κι ό σύζυγος μέ τή συνείδησή του
νά πουλάει καί νά δέρνει τό ήμισύ του.*

*Νά κάνεις πλερωμένα φονικά
γιά ξένα καί γιά ντόπι' άφεντικά.
Τά πάντα πράξε καί τά πάντα βούλα,
σάν έχεις του έθνικόφρονα τή βούλα.*

*Στόν πόλεμο, σάν έξυπνο πουλί,
στρίβε - άς πάνε νά σφάζονται οί μωρλοί!
Γιά τόν ξένο χασάπη βάνε μάσκα
στά μπλόκα, νά διάλές τ' άρνιά του Πάσκα.*

*Στό Μακρονήσι δένε στό τσουβάλι
καί στή θάλασσα ρίχνε τή μεγάλη
τόν «προδότη», πού σήκωσε τό χέρι
στού Ξένου τό υπεράνθρωπο σεφέρι.*

*"Όλες τίς άμαρτίες σου μιά καί μιά
ν' άφήνεις στά παιδιά κληρονομιά.
Τά πάντα πράξε καί τά πάντα φυτύσε,
μονάχα, μάβρε, κόκκινος μίν είσαι.*

Τό 1957 ό Βάρναλης μαζί μέ τό Γρηγόρη Λαμ-

πράκη καί άλλους "Έλληνες δημοκράτες πηγαίνουν
στή Βουδαπέστη γιά νά παρακολουθήσουν τίς έργα-
σίες του Διεθνούς Συνέδριου τής Ειρήνης.

Τόν Αύγουστο του 1959 ό Βάρναλης ταξιδεύει γιά
δεύτερη φορά στή Σοβιετική "Ένωση γιά νά παραλά-
βει τή μεγαλύτερη διάκριση πού του έγινε στή ζωή
του: τό Βραβείο Λένιν γιά τήν Ειρήνη.

Στήν ίδια του τή πατρίδα ό ποιητής δέν τιμήθηκε
ποτέ από κρατικό φορέα, παρά μόνο' από τούς συνα-
δέλφους δημοσιογράφους τής "Ένωσης Συντακτών, τό
1966, μέ τό Χρυσό εύσημο Δημοσιογραφίας. Πήρε τή
σύνταξή του άπ' τήν προχουντική Αύγή καί αυτός
ήταν ό πόρος ζωής του γιά τά επόμενα χρόνια τών
γηρεσιών.

Κλείνοντας τόν κατάλογο τών έργων του Βάρναλη
πού εκδόθηκαν πρίν από τή δικτατορία, αναφέρουμε
τό 'Ημερολόγιο τής Πηνελόπης γιά τό όποιο ό ίδιος ό
ποιητής γράφει στό πρόλόγό του:

*Τό 'Ημερολόγιο τής Πηνελόπης είναι μάλλον
έξομολόγηση τής Πηνελόπης. Λέει τά σύκα
σύκα καί τή σκάφη σκάφη. Τοῦτο δείχνει πώς
δέν είχε σκοπό νά τό δημοσιέψει: πνευματική
της προσφορά στό ήρωικό πολιτισμό του και-*

1959: Στο Κρεμλίνο, μπροστά στο Μεγάλο Κανόνι, με τη γυναίκα του.

1959: Στην Κόκκινη Πλατεία με τη γυναίκα του.

Μόσχα, 1959: "Άλλο ένα στιγμιότυπο από την απονομή του Βραβείου Λένιν. Άριστερα ο Ίλια Έρενμπουργκ.

Στό πίσω μέρος της φωτογραφίας ο Βάρναλης είχε γράψει: «'Εγώ κι' ο Λένιν».

Μόσχα, 1959: 'Ανάμεσα σέ πιονιέρους

ροῦ της. "Αν τώρα τό παρουσιάζω στό πολύ κοινό, στόν τωρινό λαό μας τόν πολύ παθό καί μαθό, ἄς μέ συγχωρέσει ἡ ἱερή σκιά τῆς πολυχρονεμένης μας Κυράς καί Δέσποινας!

Ἀφοῦ οἱ ἱστορικοὶ κάνουνε τήν ἱστορία μας παραμῦθι, ὁ Βάρναλης κάνει γιά ἐκδίκηση, τά παραμῦθια μας, σύγχρονη ἱστορία.

Τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, τά κάλυψε ἡ μαύρη νύχτα τῆς στρατιωτικῆς δικτατορίας. Γιά τό Βάρναλη εἶναι πολύ σκληρό χτύπημα νά ἔχει δεῖ τόσες φορές τήν κατάντια τῆς Ἑλλάδας, νά 'χει γνωρίσει ἀπό πρῶτο χέρι τήν προδοσία. Ἐνενηντα χρονῶν ἄνθρωπο τόν κουβαλᾶνε πάλι στήν Ἀσφάλεια;

«Τί μέ θέλετε; Νά μέ ρωτήσετε τά ἴδια καί τά ἴδια, ἂν εἶμαι αὐτό πού ξέρετε πῶς εἶμαι; Ἀφοῦ σᾶς τό 'πα τήν πρώτη φορά. Δέν βαρεθήκατε νά τ' ἀκούτε;» κάπως ἔτσι τούς μίλησε! Τόν ἄφησαν νά φύγει. Νόμιζαν πῶς εἶναι ἀκίνδυνος. Κι ὅμως τούς εἶχε κάνει μεγάλη ζημιά καί ἐξακολουθοῦσε νά γράφει, νά δαγκώνει μέ τό στίχο του:

Ξαφνικά μοῦ φασκίωνουνε τά μάτια
γιά νά βλέπω τό φῶς τ' ἀληθινόν
Μέ καρυδώνουν γιά νά μή φωνάζω:
«Ὅρσε, Ἑλλάς Ἑλλήνων Χριστιανῶν.

Πῶς μᾶς θέλει Ἡ ἀληθῆς Δημοκρατία μᾶς τό λέει ὁ Βάρναλης:

«Νά μήν ἀκούω καί νά μή βλέπω νά πατῶ.
Νά μή νογᾶω καί νά 'χω τό στόμα βουλωτό.
Νά μή μέ φαρμακώνει ἡ μπόχα τοῦ καιροῦ μου.
Χωρίς αὐτιά καί μάτια, μύτη καί μυαλό,
μουγκός νά πηγαίνω, ὅποτε μοῦ 'ρθει, πρὸς νεροῦ μου,
κι ἅμα τσινάει ὁ Γάδαρος νά μή γελῶ.
Καί σά μέ καρυδώνουνε μουνουῦχο σκλάβο οἱ Ἀμερικάνοι,
ἐγὼ νά βλαστημᾶω τό Σλάβο.

Καί τί σημαίνει «προστασία» τῶν συμμάχων μας, κι αὐτό μᾶς τό λέει:

Ἀθήνα, 13 Μαΐου 1961: Στή Στέγη Γραμμάτων καί Τεχνῶν, σέ δεξίωση πρὸς τιμὴ τσεχοσλοβάκων συγγραφέων. Καθιστοί, ἀπὸ ἀριστερά, ἕνας τσεχοσλοβάκος, ὁ Βάρναλης, ὁ Δημ. Φωτιάδης, ὁ Μάρκος Αὐγέρης, ὁ Ἰωάννης Σκάρος. Ὁρθοί, ἀπὸ ἀριστερά, ὁ Λέων Κουκούλας κι' ὁ Τάσος Βουρνᾶς.

Ταξιδεύοντας για τή Μόσχα. Πίσω απ' τόν Βάρναλη ό Γρηγόρης Λαμπράκης μέ τή γυναίκα του.

Δίπλα στό Βάρναλη οί ζωγράφοι Γιωργος Γουναρόπουλος καί Σπύρος Βασιλείου

Ἀθήνα. Ἄρρωστος στὸν «Εὐαγγελισμό». Ἀπὸ δεξιὰ: Νανά Καλλιανέση, Δώρα Μοάτσου - Βάρναλη, κυρία Κουκούλα, Ἑλένη Ἱατροῦ.

*Πέσανε χιλιάδες γλάροι
στ' ἀχαμνούλι μας τομάρι,
οἱ συμμάχοι Ἀμερικάνοι,
δὲν ἀφήσανε λιμάνι,*

*Καθανεῖς τῇ φαμελιά του,
τά παιδιά καὶ τὰ σκυλιά του.
Θά μασᾶνε ὅλημερίς
κι ἄμε διώχτους, ἂν μπορεῖς.*

*καὶ δέ θά ρωτᾶ κανεῖς
πού 'ναι ἡ χώρα ἡ ἐλληνίς.
Κι ἄμα ρίξουν πρῶτες οἱ ΗΠΑ
ὅλη θά γενεῖς μιὰ τρύπα!*

Μερικές στιγμές τὸν κυριεύει ἡ ἀπέραντη πίκρα, τὸ παράπονο. Θά πεθάνει λῆει, μονάχος καὶ κανεῖς δὲν θά τὸν κλάψει. Ζεῖ ἓνα κρυφὸ ἐφιάλτη.

*Μέ βρήκανε στὸ τέλος ξυλιασμένον
τρεῖς μέρες στὸ ντιβάνι μου ἀπομόναχο,
μέ τὰ μάτια ἀνοιχτά καὶ στηλωμένα
κατὰ σένα, ὅπως πάντα, Ἀνατολή!*

Κι ὅμως, δὲν τό βάζει κάτω. «Ἀντέξανε σαρκίο, ψυχὴ καὶ γνώση» μᾶς γράφει σάν μήνυμα σ' ἓνα ἀπὸ

τά τελευταῖα του ποιήματα. Δουλεῦει ἀκόμα καὶ ὀλοκληρώνει τὸ ἔργο του Ἄτταλος ὁ Γ' Ἡ συλλογὴ του Ὀργὴ λαοῦ ἀπ' ὅπου πήραμε τὰ προηγούμενα στιχάκια, κυκλοφορεῖ μετὰ τῆ πτώση τῆς χούντας, λίγους μῆνες μετὰ τὸ θάνατό του.

Γιὰ τῇ στερνῇ περίοδο τοῦ Βάρναλη μᾶς μιλάει ὁ στενός του φίλος Βασίλης Ρώτας:

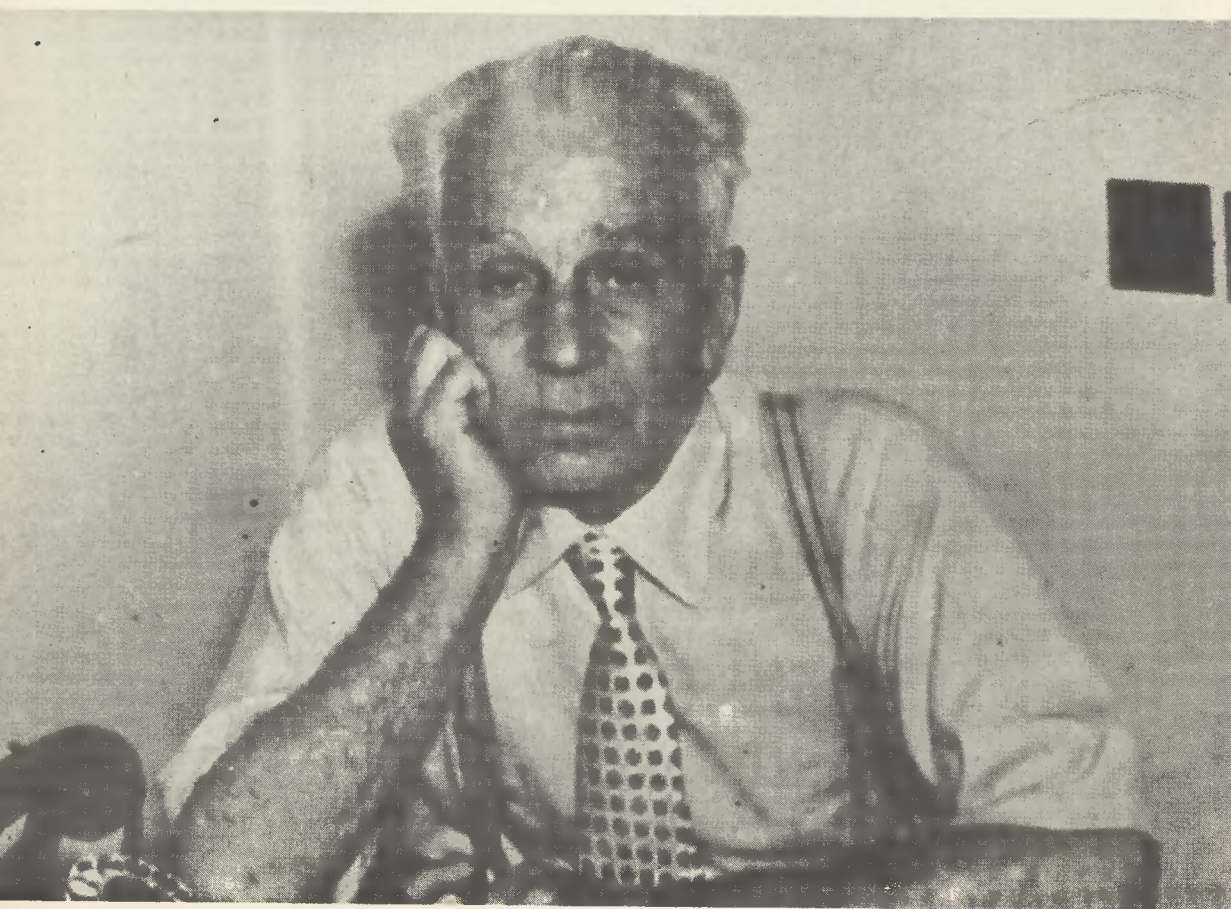
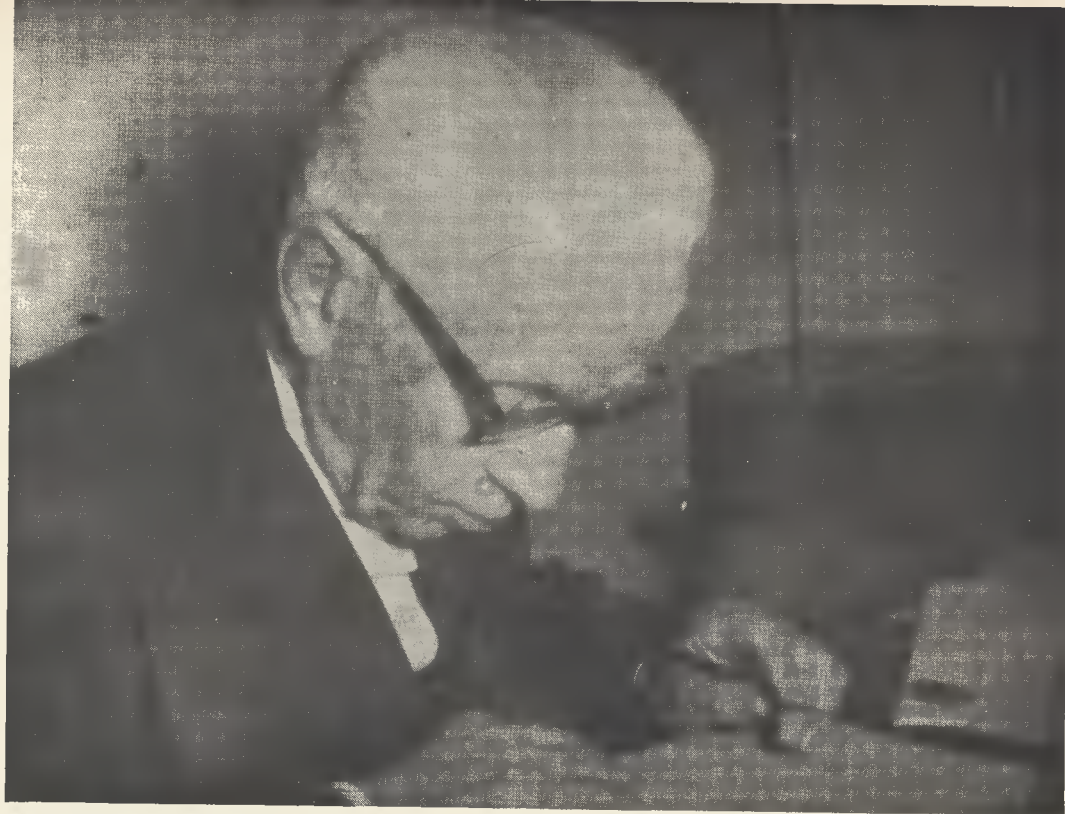
Τὸν ἐπισκέφτηκα στὸ νοσοκομεῖο. Τὸν εἶδα ἀπελπισμένο.

– Μὴν κάνεις ἔτσι καημένε Κώστα, τοῦ λέω, τό πολὺ-πολὺ νά πεθάνεις.

– Λίγο τό 'χεις αὐτό; ξέσπασε κλαίγοντας.
«Ξαναἰδωθήκαμε τέσσερις μέρες πρὶν ξεψυχήσει στὴ Κλινικὴ Ἀθηνῶν. Μόλις ἔσκυψα στὸ κρεβάτι, ἀνοιξε τὰ γουβιασμένα μάτια του, μ' ἀναγνώρισε ἀμέσως, μ' ἀγκάλιασε καὶ μέ φίλησε.

– Βασίλη φίλε μου, μέ συγχωρεῖτε, δέ σᾶς ἔγραψα γιὰ τὰ βιβλία πού μοῦ στείλατε ἐσὺ καὶ ἡ Βούλα, δυσκολεύομαι νά διαβάσω, δέ βλέπω πιά, ἀλλὰ τώρα μόλις βγῶ ἀπὸ δῶ πέρα, θά τὰ διαβάσω καὶ θά σᾶς γράψω.

Βγῆκε ἀπὸ κεῖ πέρα, πῆγε σπίτι του. Μάλιστα ἐτοιμαζόταν νά ἔρθει στὸ θέατρο πού γινόταν ἐκδήλωση πρὸς τιμὴν του. Τὴν ἐκδήλωση αὐτὴ εἶχε

ργανώσει ή "Ενώση Συντακτών μέ κύριο όμιλητή ήν Νικηφόρο Βρεττάκο. Ποίημά του αφιερωμένο στό άρναλη άπήγγειλε ό Γιάννης Ρίτσος. 'Ο ίδιος ό άρναλης δέν ήρθε γιατί δέν αισθανόταν καλά. Ξστείλε όμως εύχαριστήριο μήνυμα. Καθώς βγαίναμε ογκινημένοι από τό «' Αλίκη» μάθαμε τό θάνατό του. Ήταν Δευτέρα 16 Δεκέμβρη 1974, άργά τό βράδυ. Άς τό τέλος κράτησε τίς πνευματικές καί σωματικές τω δυνάμεις: τήν εύκινησία του, τήν όρεξή του, τή φσιολατρεία καί ποτέ δέ σταμάτησε τό άγαπημένο τω κολύμπι πού νεώτερος τό συνέχιζε καί τό χειμώνα. Ή σχέση του Βάρναλη μέ τή φύση βλέπουμε εδώ:

*«Νά σ' άγναντεύω, θάλασσα, νά μή χορταίνω,
άπ' τό βουνό ψηλά
στρωτήν καί καταγάλανη καί μέσα νά πλου-
ταίνω
άπ' τά μαλάματά του τά πολλά.*

*"Ως νά μέ πάρεις κάποτε, μαργιόλα σύ,
στους κόρμους σου άψηλά τους άνθισμένους
καί νά μέ πās πολύ μακριά άπ' τή μάβρη τούτη
Κόλαση
μακριά πολύ κι από τους μάβρους κολασμέ-
νους...*

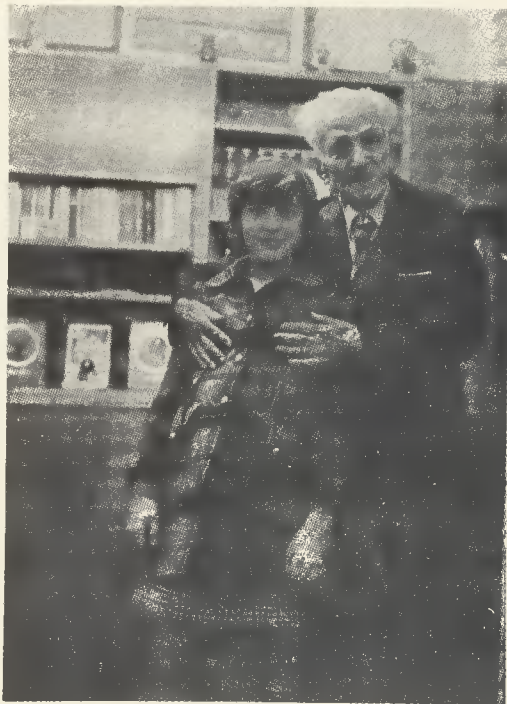
Η αισιοδοξία καί ή σβελτάδα του αυτή ήταν πού του έδινε τή δροσιά, τό κέφι καί τά χρόνια. Δέν άγατούσε τή μοναξιά, τούς κλειστούς χώρους, τό κλεισιμο στόν έαυτό του. "Εκανε παρέα μέ πολλούς άνθρώπους, κι' όχι μόνο μέ λογοτέχνες όπως ό Μάρκος Αυγέρης, ή Γαλάτεια Καζαντζάκη, ή "Ελλη "Αλεξίου κ.ά. Λάτρευε τίς γυναίκες, ήθελε πάντα τή συντροφία τους. "Από τή γυναίκα ό Βάρναλης είχε τήν ικανότητα νά κρατάει ό,τι πιό όμορφο καί τρυφερό ύπάρχει, χωρίς νά στέκεται σέ θλιβερές άναμνήσεις ή σ' έγωϊσμούς καί ματαιοδοξίες. Ήταν, λέει ό Βασίλης Ρώτας, ένα άκακο παιδί. "Ακόμα κι οί πονηριές του ήταν άθώες. Κι' άλλοι γνωστοί καί άγνωστοι, θά μιλήσουν γιά τήν άγνότητα του χαρακτήρα του, γιά τό ήθος καί τήν ανθρώπινη αξιοπρέπεια πού είχε.

Είπαμε καί στην άρχή ότι τό έπίσημο κράτος ήθελε ν' άγνοεί τήν άξία καί τό έργο του Βάρναλη. Οί πόρτες τής "Ακαδημίας "Αθηνών έμειναν κλειστές γιά τόν ποιητή, όπως καί γι' άλλους κορυφαίους λογοτέχνες τής Πατρίδας μας. (Καζαντζάκης, Σικελιανός, κ.ά.) Φαίνεται πώς όσοι δέν συμφωνούν μέ τήν ιδεολογία τής "Αρχουσας Τάξης δέν έχουν θέση στό Πάνθεον τής διανόησης. "Ωστόσο καί ό ίδιος ό Βάρναλης δέν στεναχωριόταν υπερβολικά γι' αυτήν τήν άδικία. Σέ κάποιο στίχο του μάς λέει τί γνώμη έχει γιά τούς άκαδημαϊκούς τής έποχής του:

*Σάν έκατσε ό Καραμπουζούκης κάτω από τό
θόλο,*

Ήθήνα, 1972: Στο σπίτι του

1972. Μέ τή θετή κόρη του Εύγενία

σηκώθη καί προσκύνησε τό δωδεκάθεον ὅλο·
κι οἱ ἔδρες ὅλες, μαρμαρένιες ἢ κρεατινές,
τοῦ Μηδενοῦ ζητωκραυγάσαν τό ἀχανές.

Τόν ποιητή Βάρναλη τόν ἀγωνιστή Βάρναλη, τόν
ἄνθρωπο - πάνω ἀπό ὅλα - Βάρναλη, φιλήσαμε νεκρό
γιά τελευταῖα φορά.

Δέν ἤθελε νά φύγει χωρίς νά δεῖ τ' ὄνειρό του νά
γίνεται ἀληθινό: **Βάστα καρδιά** ἔλεγε πάντοτε στὸν
ἑαυτό του:

«Νά μέ ξεριζώσεις, Χάρε,
σοῦ ἀντιστέκομαι σά δρῦ.
Ὅση φόρα θέλεις πάρε,
νά μέ πάρεις δέν μπορεῖς

Νά μέ ξεριζώσεις, ὄχι!
δέν τό θέλω καί βαστῶ,
ὅσον ἡ καρδιά μου τό 'χει
τό κουράγιο τῆς σωστό.

Στ' ἀγιασμένο ἐτοῦτο χῶμα
πού ἤπιεν αἶμα ποταμό,
μᾶς κρατάει τό χρέος ἀκόμα
γιά τό μέγα Αὐτρωμό.

Δέν τό θέλω ἄλλοι νά φτάσουν
δίχως μου στήν κορυφή,
στ' ἄκρον ὕψος νά γιορτάσουν
οἱ γενναῖοι μου σύντροφοι.

Θά γιορτάσουμε σάν ἕνας
τῇ Μεγάλῃ Ἀνατολή
κάθε τόπου, κάθε γέννας
κάθε γλώσσας οἱ καλοί.

Νά μᾶς ξεριζώσεις τώρα
μή σέ τρώει ἡ ἀποθυμιά!
ὄλ' ἡ Γῆς εἶναι μιά Χώρα
ἕνα Δρῦ καί Ρίζα μιά!

Μέσα στό μικρό του φέρετρο ὁ ποιητής ἦταν
χλωμός καί παγωμένος. Ὅμως δίπλα του στεκόντου-
σαν νέα παιδιά μέ κόκκινα μάγουλα καί ζεστά μάτια.

Δίπλα του κι ὁ ἄλλος ἀκοίμητος βάρδος, τῆς Ρωμο-
σύνης, ὁ Γιάννης Ρίτσος. Ἀνηφορίζοντας ἀπό τό
ἐκκλησάκι τῆς Πλατείας Μητροπόλεως πρὸς τό Α'
Νεκροταφεῖο, τραγουδοῦσαμε τοὺς «Μοιραίους». Ἐμεῖς
οἱ νέοι μαζί μέ τοὺς παλῆους δέν περιμένουμε κάποιο
θάμα, δουλεύουμε γι' αὐτό τό θάμα, ὅπως δούλεψε κι
ὁ Κώστας Βάρναλης σ' ὅλη τὴ ζωὴ τῶν 91 χρόνων.
Τό ἐπιτάφιο ποίημά του τό διάλεξε ὁ ἴδιος νά ναι αὐτό:

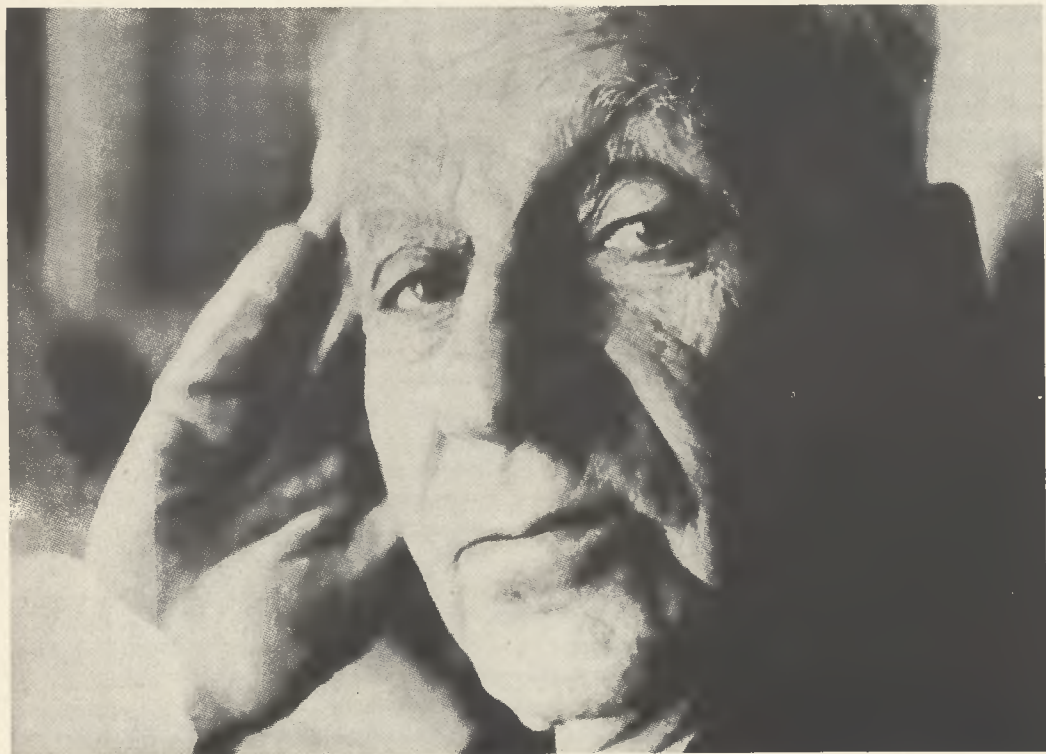
Ὅχι λουλούδια, μά σπαθί στὸν τάφο σου, ἄξιε βάρδε.
Ὅταν παλεύανε Ζωὴ καί Θάνατος, ἀπόζω
δέν κοίταγες χορέβοντας μ' ἕνα φλασκί στό χέρι,
ἀλλὰ μπροστάρης τοῦ Λαοῦ στῆς Λευτεριᾶς τῇ μάχῃ
ὁ λόγος σου ἀρχαγγέλινο σπαθί τυραννοχτόνο

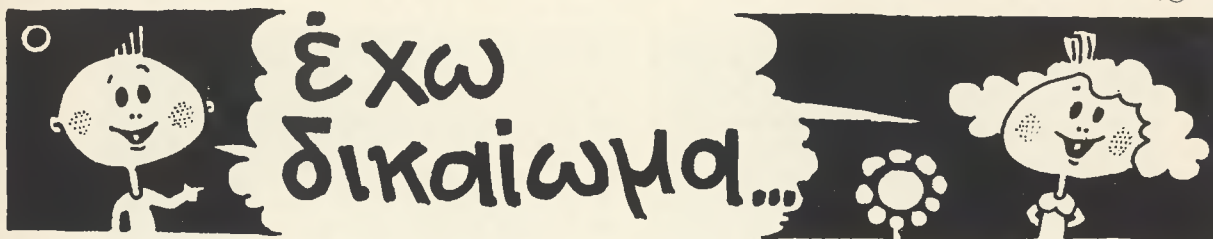
Γερμένος στόν ώμο τῆς γυναίκας του

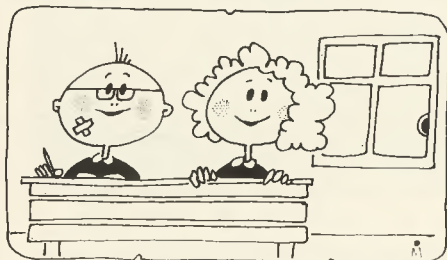
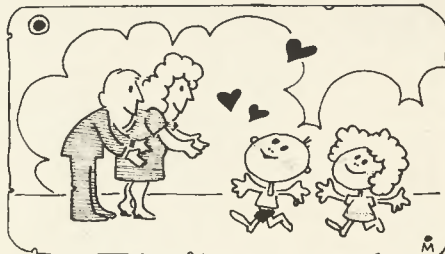
Ἀπαγγέλλοντας μέ πάθος

‘Ο ΟΗΕ, μιά μεγάλη οργάνωση πού αγκαλιάζει όλο τόν κόσμο, καί μαζί του χιλιάδες άνθρωποι προσπαθοῦν νά βοηθήσουν τά παιδιά. Φτιάξανε λοιπόν, ἕνα κατάλογο μέ τά δικαιώματα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τή ζωή τους.

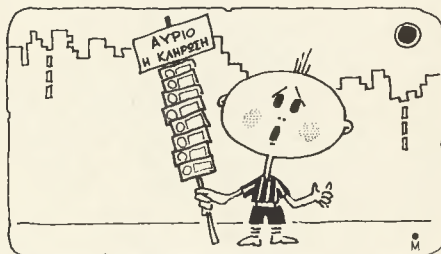
Νά μεγαλώνω
μέ τή στοργή
καί
τήν ἀγάπη σας

Νά μορφώνομαι
ὅ,τι
κι ἄν εἶμαι
ὅπου
κι ἄν βρίσκομαι

Νά μεγαλώνω
ξέγνοιαστο
χωρίς νά ‘μαι
ἀναγκασμένο
νά δουλεύω

Νά παίζω
νά γελάω
καί νά χαίρομαι

Νά ζῶ
σ’ ἕνα κόσμο
εἰρηνικό
γεμάτο φίλους
χωρίς τό φόβο
τοῦ πολέμου

Ποιοί παράγοντες επιδρούν στην ανάπτυξη τών παιδιών

Ἡ σωστή ανάπτυξη τών παιδιών εἶναι ἓνα θέμα πού ἀπασχολεῖ καί προβληματίζει ὅλο καί περισσότερους ἀνθρώπους, γονεῖς, δασκάλους, ἐπιστήμονες, τήν κοινωνία ὁλόκληρη. Αὐτό εἶναι πολύ φυσικό, ἀφοῦ τά παιδιά εἶναι τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας, ἀφοῦ ὁ τρόπος πού θ' ἀναπτυχθοῦν θά καθορίσει σέ μεγάλο βαθμό καί τή μορφή τῆς αὐριανῆς κοινωνίας.

Ἀκριβῶς ἐδῶ γεννιέται ἓνα πολύ σοβαρό ἐρώτημα:

Ἡ προσωπικότητα ἐνός παιδιοῦ εἶναι καθορισμένη ἀπό τή γέννησή του ἢ διαμορφώνεται μέσα στό χρόνο καί κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος;

Σήμερα, μπορῶμε ν' ἀπαντήσουμε ὅτι τό παιδί εἶναι κυρίως προϊόν τοῦ περιβάλλοντος του καί ὅτι δέν εὐσταθεῖ ἡ ἀντίληψη, πού δίνει ὑπερβολικό βάρος στήν κληρονομικότητα καί πού ἐμφανίζει τίς βιολογικές ἰδιομορφίες τοῦ ἀνθρώπου σάν τίς αἰτίες, πού μοιραῖα καθορίζουν τήν ὅλην του ἀνάπτυξη.

Πράγματι ὅλα τά παιδιά, ἀπό τίς πρῶτες στιγμές τῆς ζωῆς τους, δέχονται ἅμεσα ἢ ἔμμεσα συνειδητά ἢ ἀσυνειδητά ἓνα πλῆθος ἀπό ἐντυπώσεις ἀπό τό περιβάλλον τους. Ἡ ἀνάπτυξή τους πραγματοποιεῖται κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τους καί τῆς ἀγωγῆς πού τοὺς δίνουμε.

Αὐτό γίνεται φανερό, ἂν συγκρίνομε ἓνα παιδί πού μεγαλώνει σ' ἓνα οἰκογενειακό περιβάλλον, σέ μιά ἀτμόσφαιρα ἀγάπης καί στοργῆς, μ' ἓνα ἄλλο παιδί πού μεγαλώνει κλεισμένο σ' ἓνα ἔδρυμα, χωρίς τή μητρική φροντίδα καί χωρίς ἐρεθίσματα ἀπό τόν γύρω κόσμο. Ἀπό τήν σύγκριση αὐτή θά διαπιστώσουμε ὅτι τό πρῶτο παιδί εἶναι πιό ζωνρό, εὐστροφό, χαρούμενο, κοινωνικό ἐνῶ τό δεύτερο εἶναι νωθρό, θλιμμένο, κλεισμένο στό ἑαυτό του. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου περίεργο γιατί ἀκριβῶς τό πρῶτο παιδί δέχεται ἀπό τό περιβάλλον του ἀγάπη καί πλῆθος ἀπό ἐρεθίσματα, πού τό ἄλλο παιδί στερεῖται καί μέ βάση αὐτά διαμορφώνεται ἡ προσωπικότητά του.

Οἱ ψυχικές λειτουργίες καί οἱ ψυχικές ιδιότητες διαμορφώνονται, βασικά στήν παιδική ἡλικία, ἀλλά συνεχίζουν νά μεταβάλλονται καί νά διαφοροποιοῦνται σ' ὅλη τή ζωή τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀκόμα καί στίς παθολογικές περιπτώσεις, πού τό παιδί γεννιέται μέ κάποια βλάβη, περιορίζεται φυσικά ἡ ἀνάπτυξή του, ἀλλά δέν εἶναι καθόλου προκαθορισμένο σέ ποιό ἐπίπεδο θά φτάσει. Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τίς συνθήκες ζωῆς τοῦ παιδιοῦ, ἀπό τήν ἀγωγή πού θά τοῦ δώσουμε, ἀπό τήν εἰδική φροντίδα γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν ἱκανοτήτων του στό μεγαλύτερο βαθμό.

Ἄν θελήσουμε νά ἐξετάσουμε τό περιβάλλον ἐνός παιδιοῦ, θά τό χωρίσουμε σέ δύο μέρη, στενά δεμένα μεταξύ τους:

Τό οἰκογενειακό περιβάλλον καί τόν κοινωνικό

περίγυρο πού ἀποκτᾶ ὅλο καί μεγαλύτερη σημασία.

Στά παλιά χρόνια, ἡ μεγάλη οἰκογένεια μέ τά πολλά παιδιά, τοὺς γονεῖς, τοὺς παπποὺδες καί τοὺς στενοὺς συγγενεῖς, πού ζοῦσαν μαζί, ἀποτελοῦσε μιά μικρή κοινωνία πού ἐπιδροῦσε σχεδόν ἀποκλειστικά πάνω στό παιδί.

Ἀντίθετα σήμερα, τό οἰκογενειακό περιβάλλον ἀποτελεῖται ἀπό λιγότερα ἄτομα, συνήθως τοὺς γονεῖς καί τά παιδιά ἐνῶ ἡ ἐπικοινωνία καί ἡ ἀλληλεπίδραση μέ τόν κοινωνικό περίγυρο εἶναι πιό μεγάλη, ἰδιαίτερα στίς πόλεις (πολυκατοικίες, ραδιόφωνο, τηλεόραση κ.τ.λ.)

Ἔτσι τά παιδιά ἐκτός ἀπό τήν οἰκογενειακή ἐπίδραση δέχονται σέ μεγαλύτερο βαθμό καί τήν ἐπίδραση τῆς κοινωνίας, πού ἓνα ἀπό τά βασικά της χαρακτηριστικά εἶναι ἡ φύση καί ἡ ποιότητα τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων. Σέ μιά κοινωνία ὅπου ὑπάρχει λ.χ. ἐκμετάλλευση καί ἀδίκια, τό παιδί δεχεται ἀνάλογα μηνύματα, πού σφραγίζουν τίς σχέσεις του μέ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Γνωρίζουμε καλά ὅτι αὐτό πού καθορίζει τήν ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ εἶναι τό βιοτικό ἐπίπεδο τῶν γονιῶν, ἡ κοινωνική περίθαλψη καί ἡ ποιότητα τῆς ἐκπαίδευσης πού τοῦ παρέχεται.

Δέν εἶναι τυχαῖο, ὅτι τά παιδιά τῶν εὐπορῶν οἰκογενειῶν ἔχουν τή δυνατότητα νά ξέρουν περισσότερα καί νά πετυχαίνουν στήν πλειοψηφία τους ἐπαγγελματικά. Αὐτό συμβαίνει γιατί ἡ καλή οἰκονομική κατάσταση τῶν γονιῶν τοὺς δίνει τίς εὐκαιρίες ν' ἀναπτύξουν ὅλες τίς ἱκανότητές τους καί νά τίς ἀξιοποιήσουν μέ τόν καλύτερο τρόπο. Τά παιδιά ὅμως, τῆς πόλης μέ τό χαμηλό βιοτικό ἐπίπεδο καί

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: *Τά ποιήματα Τόμοι 2, "Έκδοση: ΤΡΙΑ ΦΥΛΛΑ, "Αθήνα φθινόπωρο 1981, ΔΡΧ. 1200.*

Τήν πλήρη σχεδόν λογοτεχνική δουλειά του μεγάλου «ποιητή της έλπίδας και της ανθρωπιάς» περιλαμβάνει η δίτομη τούτη έκδοση. Είναι η αδιάκοπη ποιητική παρουσία του Βρεττάκου από τό 1929, πού έκδοσε τό πρώτο του έργο, μέχρι τό 1976. Λείπουν δηλαδή μόνο τά δύο τελευταία του έργα: Προμηθέας ή τό παιγνίδι μιάς μέρας (1978) και τό πρόσφατο Λειτουργία κάτω από τήν "Ακρόπολη (1981).

Ο άφθαστος λυρισμός, ή απλότητα του ύφους και μάλιστα τά ύψηλά νοήματα - μηνύματα αγάπης ειρήνης και ανθρώπινης όλοκλήρωσης αποτελούν και τά κύρια προσωπικά στοιχεία της πνευματικής του δουλειάς, πού του χάρισε τήν πανελλήνια μά και τή διεθνή ακτινοβολία:

Πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε - λέει ο ίδιος ο ποιητής - ιδίως τό μεγαλείο μας σάν ύπαρξης και νά άντισταθούμε στόν έξευτελισμό και στήν εκμετάλλευση πού μās γίνονται. "Η ποίησή μου στό βάθος της επιθυμεί νά στήσει τόν άνθρωπο όρθιο στή θέση του. Νά άφυπνίσει μέσα του τήν πλευρά της ευγένειας και όχι τήν πλευρά του κακού ένστίκτου, πού ή ιστορία έριξε όλο τό βάρος της γιά νά τό καλλιεργήσει.

ΣΛΑΒΟΜΙΡ ΜΡΟΖΕΚ: *"Ο "Ελέφαντας, α' Έκδοση 1979, "Εκδόσεις «ΓΡΑΜΜΑΤΑ», ΔΡΧ. 120.*

Μικρές ιστορίες, γραμμένες τό 1958, από τόν γνωστό Πολωνό θεατρικό συγγραφέα, πού αναφέρονται σέ διάφορες πλευρές της ζωής στήν τόσο αντιφατική Πολωνική σοσιαλιστική κοινωνία.

"Εργο ζωντανό, άποκαλυπτικό, μέ έντονο πολιτικό προβληματισμό και μέ χιούμορ ίσως παράξενο, άποκτάει ιδιαίτερη σημασία και επικαιρότητα σήμερα.

ΜΑΡΙΟΥ ΧΑΚΚΑ: *"Απαντα, "Εκδόσεις «ΚΕΔΡΟΣ», 1978 - ΔΡΧ. 600.*

"Η έκδοση περιλαμβάνει όλόκληρο τό έργο του πεζογράφου και ποιητή Μ. Χάκκα (1931-1972), πού χάθηκε τόσο πρόωρα από άνίατη άρρώστια πρίν μιά δεκαετία.

"Ενταγμένος ο λογοτέχνης από νεαρή ηλικία στό

προοδευτικό άριστερό κίνημα της χώρας, έζησε από κοντά όλη τήν αγριότητα της μεταμφυλιωτικής έξουσίας στήν "Ελλάδα μέ τίς έκτοπίσεις και τίς φυλακίσεις πατριωτών. (Καταδικάστηκε και ο ίδιος μέ τόν Ν. 509, έζησε σέ φυλακές 4 χρόνια, ύπηρέτησε σάν στρατιώτης Γ' κατηγορίας και τό 1967, μέ τήν δικτατορία, έμεινε πάλι ένα μικρό διάστημα σέ κρατητήρια). "Η γραφή του - καυστική πάντοτε γιά τά λάθη και τίς αδυναμίες της άριστεράς - δέν είναι τίποτε άλλο από άναφορά συνήθως προσωπικών του βιωμάτων, σκέψεων και άπόψεων γιά τή ζωή, τόν άνθρωπο και τόν άγώνα του γιά ένα πιό δίκαιο και όμορφο κόσμο.

ΣΠΥΡΟΥ ΣΙΓΜΑ: *"Η σφαγή τών έντόμων, "Έκδοση «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ». "Αθήνα Δεκέμβρης 1981, ΔΡΧ. 260.*

Ο συγγραφέας του μυθιστορήματος (όπως τό άποκαλεί ο ίδιος) είναι γιάτρός πού παραμένει στήν άνωθυμία. Τό βιβλίο είναι γραμμένο σέ μιά πρωτότυπη φόρμα όπου τό κείμενο αποτελείται από μιά συνεχή μονόδρομη έπιστολογραφία - έξομολόγηση του γιατρού, στά φοιτητικά του χρόνια, σ' ένα θείο του στήν έπαρχία - τόν θείο "Εχτορα - Μέσα στις έπιστολές περιγράφονται ζωντανά όχι μόνο οί άξεπέραστες αδυναμίες ενός άποστεωμένου και άντιδραστικού εκπαιδευτικού συστήματος τών Α.Ε.Ι. μας, αλλά κυρίως «ο έξευτελισμός, ή ταπείνωση, ή ευτέλεια, ή συναλλαγή, ή καταποσσύνη, ή προχειρότητα, ή γελοιότητα μέ τήν όποία διευθύνεται ο μέσος άνθρωπος της νεότερης "Ελλάδας».

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ -
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821**

"Εκδόσεις: Σύγχρονη Έποχή (1982) Δρχ. 400

"Υάρχουν εκδόσεις πού λείπουν από τήν ελληνική βιβλιογραφία, τήν έλλειψη τους όμως συνηδειτοποιούμε ή τουλάχιστο διαπιστώνουμε, μόλις ξεφυλίσουμε τό φρεσκοτυπωμένο βιβλίο. Κάπως έτσι νοιώθει κανείς, και μόνο έτσι μπορεί νά περιγράψει τήν έντύπωση του από τό βιβλίο "Η επανάσταση του είκοστένα. Είναι βιβλίο, πού περιέχει τά πρακτικά, όμιλίες, θέσεις, παρατηρήσεις και παρεμβάσεις, ενός

επιστημονικού συμποσίου του Κ.Μ.Ε. που διεξάχθηκε στην Πάντειο 'Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών 'Επιστημών, τό Μάρτη του 1981, μέ την ευκαιρία των 160 χρόνων από την έναρξη της 'Ελληνικής 'Εθνικοαπελευθερωτικής 'Επανάστασης του 1821.

Μερικά από τά θέματα του συμποσίου:

- ★ Προϋποθέσεις καί κίνητρα της επανάστασης του '21.
- ★ 'Ο ρόλος των άστικών στρωμάτων στην 'Επανάσταση.
- ★ Τά βαλκανικά έθνικά κινήματα καί ή πολιτική των ευρωπαϊκών δυνάμεων.
- ★ 'Η ιδεολογική προσπάθεια της Φιλικής γιά την προετοιμασία της 'Επανάστασης.
- ★ Οί κοτζαμπάσηδες προσπαθούν νά ματαιώσουν τόν ξεσηκωμό.
- ★ Πάλη γιά την εξουσία των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.
- ★ Προσπάθεια δημιουργίας δυτικού τύπου κράτους καί οί κοινωνικοπολιτικές συγκρούσεις.
- ★ 'Ο διωγμός των άγωνιστών του '21.
- ★ 'Η έκβαση της επανάστασης καί ή επίδραση της στίς μετιπαναστατικές εξελίξεις.

Σκοπός του συμποσίου, καί του βιβλίου, είναι νά αλλάξουν την ιστορία της 'Ελλάδας από μύθους ή παραποιήσεις, πού επέβαλαν οί δυνάμεις πού επικράτησαν στην επανάσταση καί στη διαμόρφωση του νέου 'Ελληνικού κράτους. Νά εξηγήσουν τό πώς καί τό γιατί οί δυνάμεις πού όργάνωσαν την 'Επανάσταση καί σκωσαν τό βάρος του άγώνα δέν μπόρεσαν νά ολοκληρώσουν τούς σκοπούς πού έθεσαν.

'Η Έθνεγερσία του είκοσιένα, δέν είναι μόνο οί μάχες. Είναι καί οί εκατοντάδες άλλοι παράμετροι, πού άνφέρονται σέ τουτο τό βιβλίο, άπαραίτητο, όχι μόνο ιά όσους από έμάς ένδιαφέρει ιδιαίτερα ή ιστορία, αλλά καί γιά όσους θά θέλανε νά ψάξουν στίς ρίζες μς, νά έμβαθύνουν στούς άγώνες καί τά όσα επέδρασαν στη διαμόρφωση της φυλής μας καί της σημερινής κοινωνίας, γιά όσους θά θέλαν μελετώντας την 'Ιστορία, νά χαράξουν τά βήματα τους στό μέλλονπάνω σέ ένα σίγουρο, επιστημονικά δουλεμένο πρόν.

ΤΑ ΓΡΗΦΤΑ ΤΟΥ ΠΙΚΑΣΟ

'Εκδόσεις: 'Οδυσσεάς (1981) Δρχ. 280

'Εφέος πού γιορτάζουμε τά 100 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου καλλιτέχνη της ειρήνης καί του άγώνα, Πάμπλο Πικάσο, Ένα περυσινό βιβλίο των εκδόσεων ΟΔΥΣΣΕΑΣ, συγκεντρώνει τό ένδιαφέρον γιά όσους από έμάς θά θέλανε νά γνωρίσουν μιάν άκόμη πλευρά του μεγάλου 'Ισπανού ζωγράφου πού δυστυχώς, έξ αίτίας του εκπαιδευτικού μας συστήματος καί των μέσων μαζικής «ένημέρωσης» έχει συνδυαστεί γιά πολλούς Έλληνες σάν ό ζωγράφος του

άκαταλαβίστικου, του μοντέρνου, του άφηρημένου, του άνεικονικού.

'Εκτός από ζωγραφική, γλυπτική, χαρακτηριστική, κατασκευές, σκηνικά, κεραμικά ό Πικάσο (1881-1973) άφησε καί άρκετά γραπτά. 'Ανάμεσα τους ποιήματα του 1935, μιά κωμωδία του 1941, γράμματα, πολιτικές δηλώσεις, διακηρύξεις καί βασικές συνεντεύξεις όπου ό ζωγράφος εκφράζει μέ τρόπο άμεσο καί ρητό τόν ιδεατό του κόσμο, τό πολιτικό, αισθητικό καί άνθρώπινο πρόσωπό του. 'Ανάμεσα σέ όλο αυτό τό ύλικό έχει συγκεντρώσει ό γνωστός ίταλός καθηγητής, ιστο-

τά γραπτά του Πικάσο

επιμέλεια
ΜΑΡΙΟ ΝΤΕ ΜΙΚΕΛΙ

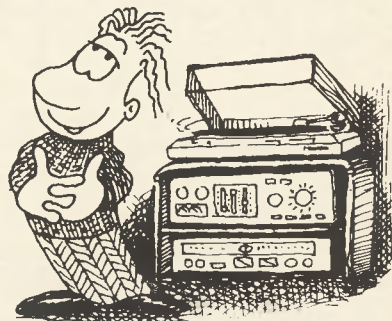

οδυσσεάς

ρικός της τέχνης ΜΑΡΙΟ ΝΤΕ ΜΙΚΕΛΙ καί την περίφημη δήλωση γιά τη στράτευση του Πικάσο:

Τί θαρρείτε πώς είναι ό καλλιτέχνης; 'Ενας ήλίθιος πού έχει μονάχα μάτια άν είναι ζωγράφος, άφτιά άν είναι μουσικός, καί μιά λύρα σ' όλα τά πατώματα της καρδιάς άν είναι ποιητής, ή, μονάχα μούσικουλα άν είναι πυγμάχος; 'Αντίθετα, είναι ταυτόχρονα πολιτικός άνθρωπος, άγρυπνεί αδιόκοπα μπροστά στά θλιβερά, φλέγοντα ή εύχάριστα γεγονότα όλου του κόσμου, καί σχηματίζει ολοκληρωμένα την εικόνα του. Πώς θά 'ταν δυνατό ν' άδιαφορεί γιά τούς άλλους άνθρώπους, καί έν όνόματι αυτής της άριστοκρατικής άδιαφορίας νά άποσπάται από τη ζωή πού δημιουργούν οί άλλοι μέ τόσους κόπους; 'Οχι, ή ζωγραφική δέν έγινε γιά νά διακοσμεί διαμερίσματα. Είναι όπλο στόν άμυντικό καί επιθετικό πόλεμο ένάντια στόν έχθρό.

δισκοθήκη

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ: CANTO GENERAL, *ποίηση Pablo Neruda. Με την Μαρία Φαραντούρη, τόν Πέτρο Πανδῆ καὶ τή χωρωδιά Si Jakob. Τὴν Ὁρχήστρα Στοκχόλμης διευθύνει ὁ Μ. Θεοδωράκης. Ἑχογραφεμένη συναυλία ἀπὸ τὸ Olympia Halle τοῦ Μονάχου στὰ τέλη τοῦ 1980. Ἀλμπουμ 3 δίσκων μὲ ἔνθετο 12σέλιδο φυλλάδιο. (Δρχ. 950).*

Πρόσφατα (Δεκέμβρης 1981) κυκλοφόρησε ολοκληρωμένη ἡ δουλειά τοῦ Μ. Θεοδωράκη πάνω σέ ποιήματα ἀπὸ τὸ ἔργο Γενικό Ἄσμα τοῦ μεγάλου Χιλιανοῦ ποιητῆ Π. Νερούντα. Οἱ δύο παλαιότερες ἐκδόσεις τοῦ Canto, πού ἔχουν ἐκδοθεῖ σέ δίσκο στὴν Ἑλλάδα (ἡ ἐκτέλεση στό φεστιβάλ τῆς Humaniité τὸ 1974 καὶ ἐκείνη τοῦ Σταδίου Καραϊσκάκη τὸ 1975) περιελάμβαναν μέρη μόνο τοῦ συνολικοῦ μουσικοῦ ἔργου.

Ὁ συνθέτης ἄρχισε νά γράφει τὴ Μουσική τοῦ Canto τὸ 1971, ἔπειτα ἀπὸ ἓνα ταξίδι του στὴν τότε Χιλή τοῦ Ἀλλιέντε, καὶ τὴν τελείωσε στό Παρίσι τὸ 1980, ὅταν πιά καὶ ὁ Πρόεδρος Ἀλλιέντε καὶ ὁ Νερούντα ἦταν χρόνια νεκροί καὶ ὁ Χιλιανὸς λαὸς στέναζε κάτω ἀπὸ τὴ στιγμὴ τυραννίας τοῦ δικτάτορα Πινοσέτ. Τὰ μουσικά μέρη ὅμως, πού εἶχαν διαμορφωθεῖ κατὰ καιροὺς, παρουσιάσθηκαν σέ πολλές χώρες τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπως καὶ σέ πολλές πόλεις τῆς Ἑλλά-

δας τὸ 1975. Ἱστορικές χαρακτηρίστηκαν οἱ ἐκτελέσεις τοῦ Canto στὴν Κούβα καὶ τὴν Νικαράγουα τὸν τελευταῖο χρόνο (1981).

Οἱ 13 μουσικὲς ἐνότητες πού «ντύνουν» τὰ ποιήματα τοῦ Νερούντα (τά περισσότερα ἐπιλεγμένα κάποτε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν δημιουργό τους), παρουσιάζουν σχετικὴ ἀνεξαρτησία μεταξὺ τους. Δένονται ὅμως σέ μιά μοναδική φωνητικὴ καὶ ὀργανικὴ ἔντεχνη γραφή. Πολυρυθμικὴ ἔκφραση μὲ «περάσματα ἐξαιρετικῆς ὁμορφιάς» θά μπορούσε νά χαρακτηριθεῖ τὸ ὅλον ἔργο. Ἐξοχή ἡ ἑρμηνεία

τῶν συνδεδεμένων πιά ἄρρηκτα μὲ τὸ Canto, Μ. Φαραντούρη καὶ τοῦ Π. Πανδῆ. Περίφημη ἡ Σουηδικὴ χωρωδιά.

Ἡ μουσικὴ τοῦ Γενικοῦ Ἄσματος περιέχει ρυθμούς Ἑλληνικοὺς καὶ Νοτιοαμερικάνικους. Παρ' ὅλο πού δέν θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ ποτέ σάν λαϊκὴ Χιλιανὴ κουλτούρα - οὔτε φυσικὰ νεοελληνικὴ - καθ' ὅτι ἔργο διεθνές, παγκόσμιο, τὸ Canto General ἀποτελεῖ τὴν τέχνη ἐκείνη πού ἐκφράζει τοὺς πόθους καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν «Ἐξεγερμένων λαῶν» τοῦ Κόσμου γιὰ λευτεριά:

«... Πατρίδα, ἔχεις γεννηθεῖ ἀπὸ ξυλοκόπους,
ἀπὸ τέκνα ἀβάφτιστα, ἀπὸ μαρμαρικούς,
ἀπὸ κείνους πού δώσαν σάν παράξενο πουλί
μιά σταγόνα αἷμα πετούμενο
καὶ σήμερα θά γεννηθεῖς καὶ πάλι σκληρή,
μέσ ἀπὸ κεί πού ὁ προδότης καὶ ὁ δεσποφύλακας
σέ πιστεύανε παντοτεινὰ θαμμένη.
Σήμερα, ὅπως καὶ τότε, θά γεννηθεῖς ἀπ' τὸ λαό...»

(ἀπὸ τὸ Canto General: Ἑσσηκωμένη Ἀμερικὴ) μετάφρ. Δανάης Στρατηγοπούλου

* Τὸ «Canto General» ἀπὸ ἄλλους μεταφραστές τοῦ Neruda ἀποκαλεῖται καὶ «ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ».

L. V. BEETHOVEN (1770-1827): Τά κουαρτέττα ἐγχόρδων (*The string Quartets*) μέ τό *Hungarian Quartet**, Ἑκτέλεση ἀξιόσεων, μᾶλλον μοναδική στό εἶδος τῆς. Ἑγγραφή STEREO, τοῦ 1966, ἀρκετά καλή τῆς EMI (G. Britain). "Ἀλμπουμ τῶν 10 δίσκων, τιμῶναι 4.000 δρχ. Προτείνεται δέ μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπανακυκλοφορίας του τόν περασμένο χρόνο.

Εἶναι κοινά παραδεκτό ὅτι τὰ 17 κουαρτέττα ἐγχόρδων τοῦ «Τιτάνα τῆς Μουσικῆς», τοῦ ὁποῖου τό ὅλον ἔργο χάραξε βαθειά τήν ἀνθρώπινη εὐαισθησία καί σκέψη, ἀποτελοῦν τό ἐξοχότερο καί σημαντικότερο μέρος τῆς δημιουργίας του. Τά κουαρτέττα εἶναι μουσικά κομμάτια ἴσως «πιο δύσκολα» ἀπό τίς συμφωνίες του, «μή περιγραφικά», πού τὰ χαρακτηρίζει μιά θεαματική πυκνότητα νοημάτων. Εἶναι ἡ πλήρης ἐκφραση τῆς μεγαλοφυΐας ἐνός ἀνθρώπου πού δέν ἤξερε τί θά πεί ὑπόχρηση ἀπό τίς ἀρχές του, ἐνός μεγάλου μαχητῆ τῆς Τέχνης καί τῆς ζωῆς.

Γράφτηκαν σέ μιά περίοδο πᾶνω ἀπό 25 χρόνων (1798-1824), ἔτσι πού ἡ παραδοσιακή τους διαίρεση κατόπιν σέ ΠΡΩΤΑ (early), ΜΕΣΑΙΑ (Middle) καί ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ (late) θά μπορούσε ν' ἀπεικονίζει παραστατικά τρεῖς περιόδους δημιουργίας στή ζωή τοῦ συνθέτη τῆς 9ης Συμφωνίας: στά κουαρτέττα φαίνεται καθαρά ὅλη ἡ αἰσθητική διαδρομή καί ἡ ἐξέλιξη τῆς σκέψης καί τῆς τεχνικῆς τοῦ Beethoven.

I. Τά ΠΡΩΤΑ (κουαρτέττα No 1-6, ἔργο 18), γράφτηκαν τήν περίοδο 1798-1800 καί ἐκδόθηκαν τό 1801 στήν Βιέννη, ἀφιερωμένα σ' ἕνα φίλο τοῦ συνθέτη, τόν πρίγκιπα Lobkowitz.

II. ΜΕΣΑΙΑ θεωροῦνται τὰ ἐπόμενα πέντε: (κουαρτέττα No 7-9, ἔργο 59, κουαρτέττο No 10, ἔργο 74 καί κουαρτέττο No 11, ἔργο 95).

Τό ἔργο 59, γραμμένο τό 1805-1806 ἦταν ἀφιερωμένο στόν Ρωσοπρεσβευτή στή Βιέννη Rumovskiy. Τό ἔργο 74 (ἄρπα) 1809,

ἦταν κι αὐτό πρὸς τιμὴν τοῦ Lobkowitz, ἐνῶ τό ἔργο 95, 1810 («Θλιμμένο κουαρτέττο») γράφτηκε ἐξ αἰτίας τοῦ χωρισμοῦ τοῦ Beethoven μέ τήν Thérèse Von Brunswick.

III. ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ (Κουαρτέττα No 1217, ἔργα ἀντίστοιχα 127, 130, 131, 132, 135, 133), γραμμένα τό 1823-1824 γιά διάφορες προσωπικότητες καί γνωστούς τοῦ συνθέτη, ἀποτελοῦν τήν πιο ὁλοκληρωμένη ἐργασία του. Σ' αὐτά ἐκφράζεται μέ ἐνταση ὅλος ὁ ψυχικός κόσμος τοῦ Beethoven: ἡ θλίψη, τὰ βάσανα, ἡ ἀγωνία καί ἡ μοναξιά του τῶν τελευταίων χρόνων. "Ὅμως καί μέσα σ' αὐτά τὰ ἔργα ὑπάρχει ἡ ζωή, ἡ ἐλπίδα. Συχνά ἀκοῦμε νά ξεσπάει, μ' ἕνα μοναδικό τρόπο, σέ ἀλαλαγμούς χαρᾶς, θριάμβου καί νίκης. Εἶναι ἡ Νίκη τοῦ ἀνθρώπου-ἀγωνιστῆ κατὰ τῶν στοιχείων τῆς ἀντίδρασης καί τοῦ κακοῦ,

Ζήσης Συνοδινός

* Τό Οὐγγρικό Κουαρτέττο (Hungarian Quartet) δημιουργήθηκε τό 1936 στή Βουδαπέστη. Ἀποτελεῖται ἀπό τοὺς Μουσικούς: ZOLTAN SZEKELY (1ο βιολί), MICHAEL KATYNER (2ο βιολί), DENES KOROMZAY (Βιόλα) καί GABER MAYAR (βιολοντσέλλο). Τό κουαρτέττο ἔχει κερδίσει πολλά χρόνια τώρα τή διεθνή ἀναγνώριση. Εἰδικά οἱ ἐκτελέσεις τῶν κουαρτέττων τοῦ L.V. Beethoven θεωροῦνται οἱ καλύτερες καί τελειότερες τοῦ εἰδους.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ: Ἡ Συμφωνία τῆς Λεβεντιάς

Οἱ ἐκδηλώσεις Δημήτρια εἶναι ἡ μεγαλύτερη πολιτιστική κατὰκτηση τοῦ Δήμου Θεοφάνειας καί

τό φωτεινό παράδειγμα γιά κάθε φορέα τοπικῆς αὐτοδιοίκησης. Τυχεροί οἱ συνδέλφοι τῆς συμπερωτεύουσας καί τῶν γύρω περιοχῶν πού μποροῦν σχεδόν ὅλο τό Καλοκαίρι καί Φθινόπωρο νά παρακολουθοῦν ἐκδηλώσεις ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, ὅπως ἡ συναυλία πού ἔδωσε φέτος στό θέατρο τῆς Ἑταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἡ Φιλαρμονική τῆς Σόφιας καί ἡ Ἑθνική χορωδία τῆς Βουλγαρίας.

Τυχεροί ὅσοι μπόρεσαν νά ἐξασφαλίσουν εἰσιτήρια γιά τό ὑπέροχο ξένο συγκρότημα, πού ἀνάμεσα στά ἄλλα μᾶς παρουσίασε καί τή συναυλία πού ἐμπνεύστηκε ὁ Μανώλης Καλομοίρης ἀπό τοὺς Μακεδονικούς ἀγῶνες καί ἔγραψε γιά νά τοὺς ἐκφράσει τή συγκίνηση του μπροστά στή χαρά τῆς ζωῆς, τήν ἀγάπη, τόν χορὸ, τόν πόλεμο, καί τόν θάνατο μέσα ἀπό τὰ τέσσερα μέρη τῆς: Α. Ἡρωϊκό καί παθητικό, Β. Τό κοι-

μητήρι στή βουνοπλαγιά, Γ. Σκέρτσας, γλέντι, Δ. Τά Νικητήρια (τῇ Ὑπερμάχῳ).

Αὐτὴ ἡ ὑπέροχη παράσταση, δημιούργησε καί τήν ἀνάγκη νά γραφεῖ τό ἔργο σέ δίσκο, πρᾶγμα, πού μέχρι τώρα, ἐθεωρεῖτο ἀδύνατο γιά τὰ Ἑλληνικά δεδομένα, ἀφοῦ ἀπαιτοῦσε ἕνα σύνολο διακοσίων καί ἄνω ἐκτελεστών.

Εὐτυχῶς, ἡ Ἑλληνοβουλγαρική, φιλία, «ἔβαλε τό χέρι τῆς», οἱ συμφωνίες ὑπογράφηκαν, καί ὁ μαέστρος Βύρωνας Φιδετζῆς πῆγε στή Σόφια, ὅπου καί διήθνε γιά τήν ἡχογράφηση, τήν φιλαρμονική τῆς Σόφιας (106 μουσικοὶ)

καί τήν Ἑθνική Χορωδία τῆς Ἀ.Δ. Βουλγαρίας «Σβετοσλάβ Ὁμπρέντωφ» (100 ἐπαγγελματίες τραγουδιστές). Τό ἀποτέλεσμα: οἱ ταινίες ἤλθαν στήν Ἑλλάδα καί χαράχτηκαν σέ δίσκο πού ἐπιτέλους μπορούμε νά ἀπολαύσουμε.

Βασίλης Καρκατσέλης

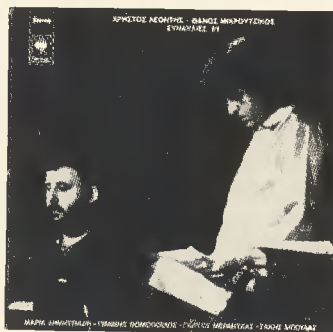
**ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΕΟΝΤΗΣ
ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ:**
Συναυλίες '81

Ἦταν ἀρχές τοῦ 1981, ὅταν μέ χαρά πρωτακούσαμε, ὅτι τρεῖς ἀπό τούς σημαντικότερους νεοέλληνες συνθέτες, ὁ Μάνος Λοῖζος, ὁ Χρήστος Λεοντής καί ὁ Θάνος Μικρούτσικος, ἀποφάσισαν νά συνεργαστοῦν γιά μιὰ σειρά συναυλιῶν σέ πόλεις καί χωριά τῆς πατρίδας μας.

Οἱ κοινοί μας στόχοι καί ἡ κοινή μας ἰδεολογία, παρά τίς ὅποιες αἰσθητικές διαφορές, μᾶς ὀδήγησε σέ μιὰ συνεργασία πού θεωροῦμε μικρή συμβολή στόν πολιτιστικό χώρο. Ἀρχή μας εἶναι ὅτι αὐτά πού μᾶς ἐνώνουν εἶναι πολύ περισσότερα ἀπ' αὐτά πού μᾶς χωρίζουν καί ὅτι αὐτά πού μᾶς χωρίζουν δέν ἔχουν ἀνταγωνιστικό χαρακτήρα γράφει ἕνα κείμενο, ἀνάμεσα στά ἄλλα, πού διαβάζοταν στίς συναυλίες.

Ἦταν μιὰ πειραματική δουλειά, μέ πολύ καλά ἀποτελέσματα. Ἡ συνεργασία τῶν Λεοντή καί Μικρούτσικου συνεχίστηκε σέ πολλαπλό ἐπίπεδο καί ἔφτασε μέχρι καί τήν ἔκδοση ἐτούτου τοῦ ἄλμπουμ, μέ μερικά ἀπό τά τραγούδια τῶν συναυλιῶν καί ἐρμηνευτές τούς: Μαρία Δημητριάδη, Γιάννη Θωμόπουλο, Γιώργο Μεράντζα, Σάκη Μπούρλα.

Ἔχουμε συνηθίσει στούς δίσκους τῶν συναυλιῶν οἱ ἐταιρίες νά μᾶς πασάρουν τά ἴδια τραγούδια. Δηλαδή, μπαγιάτικο φαγητό, ξαναεσταμένο. Συμβαίνει τό ἴδιο καί ἐδῶ; Ὁχι! Ἐκτός τεσσάρων, γνωστῶν τραγουδιῶν πού παρουσιάζονται μέ κάποια

διαφορετική ἀντίληψη ἀπό αὐτή πού τά εἴχαμε ἀρχικά γνωρίσει, τά ὑπόλοιπα εἶναι καινούργια καί πολύ ὁμορφα.

Εἶναι ἔργα νέα, ἡ παλαιότερα γραμμένα πού δέν εἶχανе ωστόσο βρεῖ τή θέση τους σέ κάποιο κύκλο τραγουδιῶν σέ μιὰ ἐνότητα, ἀπό ὅσες εἶχαν κυκλοφορήσει μέχρι σήμερα οἱ καλλιτέχνες.

Οἱ στίχοι τῶν ἔργων ἀπό τούς μεγαλύτερους ποιητές: Φεντερίκο Γ. Λόρκα, Φρανσουά Βιγιόν, Βόλφ Μπίρμαν, Γιάννη Ρίτσου, Μάνου Ἐλευθερίου, Κώστα Βάρναλη, Νικηφόρου Βρετάκου, Μιχάλη Παπανικολάου, Μιχάλη Γκάνα, Νίκου Καββαδία καί Μπέρτολτ Μπρέχτ στόν ὅποιο καί ἀνήκουν οἱ παρακάτω στίχοι - ἀπόσπασμα ἀπό τό τραγούδι: **Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΑ.**

Τί εἶναι στ' ἀλήθεια ὁ ἄνθρωπος;
πού νά ξέρω ὁ ἄνθρωπος τί εἶναι
ποιός νά τό ξέρει τάχα;
Δέν ξέρω ὁ ἄνθρωπος τί εἶναι.
Ξέρω τήν τιμὴ τοῦ μονάχα.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ:
Ραντάρ

Κρίσιμη ἡ ἐποχή γιά τό καλό τραγούδι καί τή σωστή δουλειά. Οἱ ἐταιρίες δίσκων γιά νά κρύψουν τήν ἔλλειψη ποιότητας βομβαρδίζουν τό κοινό μέ δίσκους καί «ἀστέρια» κατά δεκάδες μέ ἀποτέλεσμα, μέσα σέ αὐτό τό κομφούζιο μουσικῆς πληροφόρησης, «κοντά στά ξερὰ νά καίγονται καί τά χλωρά».

Εὐτυχῶς, ἡ νέα συνεργασία Γ. Νταλάρα καί Μ. Θεοδωράκη ξεχωρίζει εὐκολά. (Ἑλπίζω ὅλοι νά θυμούνται τήν καλή τους δουλειά πάνω στά **18 Λιανοτράγουδα τῆς πικρῆς πατρίδας** τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ Γιάννη Ρίτσου.

Ὁ νέος τους δίσκος, **PANTAR**, καλύπτει ὅλους ὅσους περιμένανε. Μιά πολλή καλή ἐρμηνεία ἀπό τόν Γιώργο Νταλάρα δένεται σωστά μέ τήν τόσο φροντισμένη μουσική τοῦ «ψηλοῦ», πού κατάφερε νά διεισδύσει μέ δεξιότητες στούς προβληματισμούς τῶν στίχων τοῦ Κ. Τριπολίτη. Στίχους πού μέ σκληρό μάτι καί πόνο ἀντικρύζουν τή σύγχρονη ἀστική κοινωνία μας καί πνίγονται.

— Ἡ ζώή μου, μιὰ κακή πλαστογραφία, ὑπογραμμένη σέ σταθμούς, ἀφετηρίες καί γραφεῖα δηλωμένη.

— Καί δέν βρίσκω ν' ἀκουμπίσω, σταθερή χειρολαβή. Γίνεται

ὅτι ἀγαπήσω μιὰ θανάσιμη λαβή.

— Τό κορμί μου μιὰ βουβή ἐπικοινωνία, νά σοῦ γυρεύει. Μέ ἑκατό τῆ κάθε νύχτα ἡ ἀγωνία, ταξιδεύει...

Τό πνίξιμο μας σέ πόλεις κλουβιά καί σέ καταναλωτικά ἀγαθά, ἡ ἀγωνία τῆς νέας γενιάς, ἡ πίκρα τῶν παλιῶν, τό ἀδιέξοδο τῶν ποτῶν καί τῶν ναρκωτικῶν, ἡ ὁμορφιά τοῦ ἔρωτα, ἡ «παρά φύσιν» ἀσέλγεια τῆς ζωῆς μας ἀπό τίς βιτρίνες, τόν δο στόλο καί τούς ξένους, ἔχουν βρεῖ τήν ἰδιαίτερή τους μουσική φράση, ἔχουν τοποθετηθεῖ στό μουσικό τους κλίμα. Ἕνα κλίμα, πού ἴσως ξενί-

σει μερικούς από τούς φίλους του Μίκη, αλλά πού τελικά είναι τόσο απαραίτητο για να εκφράσει τουτό τον προβληματισμό του ποιητή και του συνθέτη πού θα τελειώσει με ένα ελπιδοφόρο μήνυμα:

**Κι' όμως ξέρω ότι είσαι σάν και μένα
σέ σινάντησα στην ασφαλτο θαρρώ
περιμινοντας μαζί καινούργια γέννα
μέ σημαies κι' ένδοφλέβιο όρό.**

STEVE NICKS: *Bella Donna*

"Ένας από τούς πιο σημαντικούς δσους ρόκ, πού κυκλοφόρησαν τό '81 και ό όποιος παράλληλα μέ τήν έμπορικé του έπιτυχία, διακρίνεται και για τήν ποιότητά του.

Η Stevie Nicks για πρώτη φορά ποουσιάζει τήν προσωπική της δουειά πού είναι τόσο όλοκληρωμένη, ώστε δικιολογημένα γεννιέτα ή άπορία, μήπως είναι αυτή πό χαρίζει τήν σφραγίδα της έπιτυχίας στό συγκρότημα Fleetwod Mac, τών όποιών είναι μέλος. "Η Stevie μιά άπ' τίς πιο ξεχωριστές γυναικείες παρουσίες στό rock δίνει μέσα άπ' αυτό τόν δίσκο έα άκόμη δείγμα του ταλέντου της, σέ solo αυτή τήν φορά πωουσία, δημιουργώντας μιά ιδιαίτερη άτμόσφαιρα μέσα στην όπά γίνεται άλλοτε δυναμική κι ίνεξάρτητη και άλλοτε τρυφερή ι έρωτευμένη. "Η φωνή της δένειάπόλυτα μέ τά τραγου-

δια και κατορθώνει πραγματικά να περάσει τόν άκροατή στό κλίμα πού αυτή θέλει, χωρίς να τόν αφήνει ούτε στιγμή να πληξει ή να καταλάβει τί έπακολουθεί. Είναι πραγματικά δύσκολο να ξεχωρίσεις τά καλύτερα κομμάτια από τόν δίσκο της, μιά και τό καθένα είναι κάτι ιδιαίτερο. Θα μπορούσε όμως κανείς ν' αναφέρει ένδεικτικά τό Stop draggin my

heart around, όπου έχουμε ένα θαυμάσιο ντουέτο μέ τόν γνωστό rocker τραγουδιστή Tom Petty, τά Leather and race, Bella Donna και Edge of seventeen, χωρίς να σημαίνει ότι τά υπόλοιπα ύστερον.

Η προσπάθεια της έρμηνευτριας να μάς βγάλει άπ' τό σκοτάδι, όπως γράφει και στ' όπισθόφυλλο του δίσκου, δέν πάει χαμένη.

Καίτη Παντελίδου

Οί στόχοι μας

★ συνέχεια από τη σελ. 3

άρθρα, ρεπορτάζ, συνεντεύξεις, αφιερώματα, δημοσιογραφικές καμπάνιες, σάτιρες, ντοκουμέντα, άπόψεις, διάλογος κλπ.

● Φωτογραφικό ύλικό, πίνακες, σκίτσα, γελοιογραφίες κ.ά.

Τό περιοδικό - όπως άλλωστε όλόκληρη ή δραστηριότητα του Πολιτιστικού Τμήματος - δέν έχει έλιτίστικο χαρακτήρα ούτε θα καλλιεργεί άνταγωνιστικές τάσεις μεταξύ τών άναγνωστών του. Αντίθετα, φιλοδοξεί να ένισχύσει τή συσπείρωση τών εργαζομένων σέ ζητήματα κοινού ένδιαφέρονταος, να προωθήσει κάθε τι γνήσιο και προοδευτικό, να καλλιεργήσει τήν άμιλλα προς τό ώραio, τό αξιόλογο, τό άληθινό.

"Ο,τι γράφεται στό περιοδικό θα είναι υπεύθυνη δουλειά, άπαλλαγμένη από πνεύμα προκατάληψης, έμπάθειας ή μη τεκμηριωμένης πολεμικής.

Η ιδεολογική κατεύθυνση του περιοδικού δέν χαρακτηρίζεται από στενότητα άντιλήψεων χωρίς ώστόσο αυτό να σημαίνει ότι οι σελίδες του μπορεί να γίνουν βήμα διάδοσης άντιδραστικών θεωριών. Η τέχνη, ό πολιτισμός και ή ψυχαγωγία δέν είναι καθόλου «άπολιτικές» μορφές κοινωνικής δραστηριότητας.

Τήν εργασία της έπιμέλειας και έκδοσης, έχει αναλάβει μία συντακτική έπιτροπή από μέλη του Πολιτιστικού Τμήματος του ΣΥΕΤΕ. Η Σύνταξη θα έχει στόχο να ύποκινεί τό ένδιαφέρον τών άναγνωστών, ώστε τό περιοδικό να γράφεται από όσο τό δυνατό περισσότερους εργαζόμενους του χώρου μας.

Φροντίδα της Συντακτικής Έπιτροπής είναι ή συγκέντρωση, έπεξεργασία, έμπλουτισμός και έπιλογή της ύλης κάθε τεύχους.

Η Έπιτροπή είναι άνοιχτή σ' όσους συναδέλφους θάχουν χρόνο και διάθεση να βοηθήσουν.

Παρακαλούμε όσους συναδέλφους ένδιαφέρονται για συνεργασίες στό περιοδικό να επικοινωνήσουν μέ τό Σύλλογο, τούς άντιπροσώπους του σέ κάθε κατ/μα ή και άπευθείας μέ τό Πολιτιστικό Τμήμα (τηλ. 32.47.761, 32.18.963).

ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΦΥΣΗ

ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ καί έλληνική όρεινή φύση

Μέσα σ' αυτό τό χάος πού ζοῦμε, τό ἐρώτημα πού τριγυρίζει μόνιμα γύρω μας εἶναι τό πῶς ζοῦμε σάν ἄνθρωποι, τί ἀπολαμβάνουμε ἀπό τήν ὁμορφιά τῆς ζωῆς, τί ἀναπνέουμε, πού βαδίζουμε. Ἡ ἀπάντηση ἔχει δοθεῖ πολλές φορές.

Ἡ κοινωνία πού ζοῦμε ἔχει χαρακτηριστικά ἀπάνθρωπα. Ὁ ἄνθρωπος καθημερινά «ἐξαφανίζεται» μέ τή μορφή ἑνός ἀπρόσωπου νούμερου χωρίς προσωπική ζωή, συνθλίβεται σάν μερμύγκι στή σκιά τῶν τσιμεντένιων κτιρίων. Για ὑγεία δέν συζητᾶμε φυσικά γιατί ἡ φθορά εἶναι πλέον δεδομένη. Ἡ ὁμορφιά τῆς ζωῆς περιορίζεται μέσα στά θλιβερά ἀπό κάθε ἄποψη κουτιά ἀπό τσιμέντο πού συνηθίζεται νά τά λέμε «σπίτια γιά ἀνθρώπους».

Τά βάζα ἔχουν πλαστικά λουλούδια καί ἡ τηλεόραση παρουσιάζει λειβάδια πράσινα ὅταν διαφημίζεται κάποιο ἀπορρυπαντικό ἢ τσίχλα. Νερά πού τρέχουν στό κοντινό πάρκο καί πουλιά πού κελαϊδᾶνε ἀπό μαγνητόφωνο, εἰκόνες τοῦ «πολιτισμοῦ» μας, ψεύτικες, θλιβερές. Σέ λίγο θά γίνουν τά πάντα πλαστικά, ἴσως καί οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ ἄνθρωπος γεννήθηκε στό φυσικό του περιβάλλον καί ἡ ἀπομάκρυνσή του ἀπ' αὐτό εἶναι γνωστή. Ἄς μὴ προσπαθοῦμε νά πείσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἄς μὴ ξεγελιώμαστε. Δυστυχῶς τά πιό πάνω εἶναι ἡ ὠμή ἀλήθεια. Ἡ ἔμφαση δέν εἶναι φραστική, ἴσως εἶναι τά λιγώτερα πού μπορούμε νά ποῦμε. Ἡ ψυχική καί σωματική ἀνάγκη γιά μιὰ ἐπαφή μέ τό φυσικό περιβάλλον εἶναι τεράστια. Ἰσως πολλοί ἀπό ἐμᾶς πού ἀκολουθοῦν τό πρότυπο τοῦ σημερινοῦ τυποποιημένου ἀτόμου, δέν ἔχουν συνειδητοποιήσει τή μεγάλη σημασία πού ἔχει γιά τή ψυχολογία μας ἡ ἐπαφή μέ τή φύση.

Οι τρόποι για νά έλθεις κοντά στη φύση είναι αρκετοί: π.χ. με τό αυτοκίνητο, θά βρείς μιά ωραία τοποθεσία στην άκρη του δάσους θά κάτσεις νά φας, νά παίξεις ένα παιχνίδι καί φυσικά θά αφήσεις τό «σήμα κατατεθέν» του Έλληνα εκδρομέα, μιά ή περισσότερες νάυλον σακκούλες με τά σχετικά σκουπίδια. Αφού καταστρέψαμε την πόλη, τή γειτονιά μας, «λογικό» είναι νά καταστρέψουμε καί τή φύση!

Δέν μπορείς όμως νά γνωρίζεις τήν όμορφιά τής φύσης αν δέν περπατήσεις, έστω καί λίγη ώρα σέ μέρη άπάτητα από τό αυτοκίνητο, σέ δάση σέ ποτάμια σέ όροπέδια, σέ λίμνες (ναί, υπάρχουν πολλές πάνω στά ελληνικά βουνά) σέ κορυφές, καί εκεί νά έρθεις σέ έπαφή με τό μεγαλειό που υπάρχει γύρω μας καί λίγοι μπορούν νά τό φανταστούν. Δέν μπορείς νά νοιώσεις τό μεγαλειό των βουνών αν δέν έχεις τό μεγαλειό μέσα σου είπε κάποιος. Για νά μπορείς νά νοιώσεις αυτό τό μεγαλειό πρέπει ν' ανέβεις τό μονοπάτι για τή κορυφή καί τό μόνο μέσον είναι ή όρειβασία. Οί περισσότεροι τήν ξέρουμε μόνο από τίς έφημερίδες.

Η όρειβασία με όλες τίς μορφές της, από τήν όρεινή πεζοπορία μέχρι τήν εξειδικευμένη άναρίχηση προσφέρει άνεπανάληπτες στιγμές. Η προσπάθεια τού όρειβάτη ν' ανέβει όσο γίνεται πιό ψηλά, δέν είναι μιά άπλη γυμναστική όπως θά νομίσει κανείς. Τό περιεχόμενο τής όρειβασίας μάλλον, ή ιδεολογία τής όρειβασίας, δέν έχει καμμία σχέση με τίς άλλες γνωστές ιδεολογίες.

Αν τή συγκρίνουμε με τά γνωστά άθλήματα έχει μεγάλες διαφορές μ' αυτά χωρίς νά παύει νά είναι άθλημα. Δηλαδή με λίγα λόγια ή όρειβάτης δέν έχει θεατές που πληρώνου νά δούν τό θέαμα, για νά τόν χειροκροτήσουν. Έχει παρέα του καί θεατή μόνο τά στοιχεία τής φύσης καί τούς συντρόφους του όρειβάτες. Έπίσης ή κατάκτηση τού βουνού καί τής κορυφής του δέν γίνεται για νά πάρει κάποιος βραβείο ή μετάλλιο καί δέν έχει κανένα οικονομικό όφελος.

Έδώ όμως δημιουργείται ένα έρώτημα: πού βρίσκεται τό όφελος; κουτός είσαι νά έρχεσαι αντιμετώπος με τά στοιχεία τής φύσης καί νά κουράζεσαι για ν' ανέβεις σέ μιά κορυφή; Πρέπει νά δοθεί μιά άπάντηση. Ο άντικειμενικός σκοπός τού όρειβάτη είναι ή κατάκτηση ενός βουνού, δηλαδή τό άνέβασμα στην κορυφή του.

Δηλαδή με τή βοήθεια τεχνικών μέσων ή χωρίς αυτά ν' ανέβεις τίς πλαγιές, τίς χαράδρες, τά όροπέδια τή χιονισμένη κορυφή, τήν όμορφιά σ' όλη της τήν έκταση. Τ' άγριολούλουδα που βλέπεις μέσα σέ βράχια, σπάνια είδη που δέν υπάρχουν παρά μόνο σ' ένα βουνό, χιονισμένες κάτασπρες πλαγιές, ή μαγεία των χιονισμένων δένδρων, καί μέσα από τό κάτασπρο τοπίο σέ μιά σχισμή τού πάγου νά ξεπετάγονται λουλούδια. Είκόνες φανταστικές, σέ κάθε σου βήμα, διαφορετικές, συναρπαστικές. Όταν μετά από ώρες άνάβασης αισθάνεσαι τήν πρώτη κούραση βλέπεις

γύρω σου τό θέαμα που άπλώνεται, πολλές φορές πάνω από τά σύννεφα καί ξεχνάς τά πάντα, δένεσαι με τόν άέρα, με τήν άπόλυτη ήσυχία που βασιλεύει γύρω σου. Οί διανυκτερεύσεις στά καταφύγια οί παρέες γύρω από τζάκι δημιουργούν άξέχαστες στιγμές τίς ωραιότερες ίσως βραδιές τής ζωής τού όρειβάτη.

Αυτά τά πράγματα είναι δεμένα με τή όρειβασία, δέν είναι άπλός ρομαντισμός όπως θά πει κανείς. Η προσπάθεια πολλές φορές είναι μεγάλη αλλά ή ανθρώπινη θέληση ξεπερνά τά όρια της. Όταν φθάσεις στην κορυφή, φθάνεις κυριολεκτικά τό μεγαλειό που δέν εκφράζεται με λέξεις. Τό βλέπεις μόνον έσύ, τό άκούς, τό αισθάνεσαι. Βρίσκεσαι σέ ύψόμετρα 2.000-2.900 μέτρων πάνω από τά σύννεφα πολλές φορές, ύψη που συναντάμε σέ πολλά Έλληνικά βουνά.

Τό συναίσθημα που σέ κυριεύει δέν μπορεί νά περιγραφεί με λέξεις πάνω στό χαρτί. Όταν κατακτήσεις τό βουνό φθάνοντας στην κορυφή με καιρικές συνθήκες δύσκολες με χιόνι όμίχλη τά αισθήματα σου παίρνουν άλλες διαστάσεις. Η πάλη με τά στοιχεία τής φύσης δέν άρπάζει. Για ένα άτομο που δέν έχει άμεση έπαφή μ' αυτά τά πράγματα, είναι περίεργα όλα αυτά.

Μέ θλίψη επισημαίνω μιά εικόνα που μόνον στην Έλλάδα βλέπουμε. Μένουμε σέ μιά χώρα που ή όρεινή της φύση αποτελείται σέ ποσοστό 80% από βουνά καί χλωρίδα ίσως από τίς ωραιότερες στό κόσμο καί ή άδιαφορία τού λαού μας γι' αυτά τά υπέροχα γεμάτα δάση καί όμορφιά βουνά μας είναι μοναδική στον κόσμο. Η καταστροφική manía των

Ἑλλήνων πού ἐκφράζεται μέ τήν φωτιά ἢ μέ τήν οἰκοπεδοφαγία ἢ μέ τό καταστρεπτικό κυνήγι, πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό δολοφονία τῶν ζώων καί κατ' ἐπέκταση ἀνατροπή τῆς φυσικῆς ἰσορροπίας, συντελεῖ στή καταστροφή ὁλόκληρων δασῶν. Σέ συνεργασία μέ τά φυτοφάρμακα δέν ἔχουν ἀφήσει πουλιά πού τρῶνε τά καταστρεπτικά ἔντομα καί κατ' ἐπέκταση ἐπέρχεται θάνατος τοῦ δένδρου καί τοῦ δάσους.

Δέν ἔχουμε παρά νά μποῦμε στό δάσος ἀπό ἔλατα τῆς πανέμορφης ἄγνωστης Πάρνηθας γιά νά δοῦμε τεράστια ἔλατα νά πεθαίνουν τσακισμένα κάτω στό ἔδαφος, διότι ἔχει ἐξαφανισθεῖ ἓνα εἶδος πουλιοῦ πού τρώει τά ἔντομα τῶν δένδρων. Ἡ χλωρίδα τῶν βουνῶν μας περιλαμβάνει 6.000 περίπου εἶδη ἀγριολούλουδων, τό μεγαλύτερο ἀριθμό ἀπό κάθε ἄλλη περιοχὴ τοῦ κόσμου.

Τέλος θά εὐχόμουν αἱ νεώτεροι τουλάχιστον Ἑλληνες νά ἐνδιαφέρονται περισσότερο γιά τήν Ἑλληνική φύση. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει τέτοιες ὁμορφιές πού δυστυχῶς εἶναι ἄγνωστες. Μὴν περιοριζόμαστε στήν ἐξοχική ταβέρνα καί στά γύρω γεμάτα σκουπίδια δένδρα. Δέν εἶναι μόνον ἐκεῖ Ἑλλάδα. Ἡ ὀρεινὴ τῆς φύσης εἶναι πλημμυρισμένη κυριολεκτικά ἀπό ὁμορφιές. Ἐάν δέν δείξουμε ἐνδιαφέρον νά τήν γνωρί-

σουμε ἢ τουλάχιστον νά τήν δείξουμε στά παιδιά μας κάποια μέρα ἢ ἄγνοιά μας αὐτὴ θά τήν καταστρέψει ἀνεπανόρθωτα καί μαζί της καί ἐμᾶς.

Τό περιεχόμενο τοῦ περιοδικοῦ μας θά πλαισιωθεῖ καί ἀπό ἄλλα ἄρθρα πάνω στό θέμα «Ἑλληνική ὀρεινὴ φύση». Εἶναι ἄπειρα τά θέματα πού μποροῦσαν νά ἀφιερωθοῦν στήν ὀρειβάσια - με ὅλες τίς λεπτομέρειες της — καί στίς περιγραφές ἀναβάσεων στά Πανέμορφα βουνά μας.

Παναγιώτης Κ. Ζῶτος

Ποιοὶ παράγοντες ἐπιδροῦν στήν ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν

★ συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 79

πολύ περισσότερο τά παιδιά τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν ζοῦν καί μεγαλώνουν κάτω ἀπὸ δυσμενέστερες συνθηκες. Αὐτά τά παιδιά δέν ἔχουν ἀνάλογες εὐκαιρίες γιά ὑγιεινὴ ἀνάπτυξη, μόρφωση καί ψυχαγωγία πού θά τοὺς ἐξασφαλίζουν περισσότερες δυνατότητες ἐξέλιξης. Γίνεται φανερό, λοιπόν, ὅτι γιά νά ἔχουν ὅλα τά παιδιά ἴσες εὐκαιρίες χρειάζεται καί ἡ ἀνάλογη ἀντιμετώπιση ἀπὸ τὴν πολιτεία.

Σήμερα, μέ τά ἐλάχιστα ποσὰ πού χορηγοῦνται γιά κοινωνικὲς ἀνάγκες ἀπὸ τὸν κρατικὸ προϋπολογισμό, τό μεγαλύτερο βάρος τῆς ἀνάπτυξης τῶν παιδιῶν τό φέρνουν οἱ γονεῖς, πού καλοῦνται σχεδόν μόνοι τους, ἀβοήθητοι, ἀπληροφόρητοι ν' ἀναλάβουν τό δύσκολο αὐτό ἔργο. Στὴ χώρα μας δέν εἶναι λίγες οἱ γυναῖκες πού φτάνουν στὸν τοκετὸ τελειῶς ἀπληροφόρητες, πού μόνες τους ἢ μέ τίς συμβουλές τῶν γιγιάδων τους μαθαίνουν πῶς νά ταῖσουν ἢ ν' ἀλλάξουν τό μωρὸ τους καί πῶς νά τό γιатρέψουν ὅταν ἄρρωστήσει.

Ἀργότερα κάθε πρόβλημα πού συναντοῦν οἱ γονεῖς σέ σχέση μέ τά παιδιά τους, ἀναγκάζονται τίς περισσότερες φορές νά τό ἀντιμετωπίσουν μέ τίς δικές τους γνώσεις καί τίς δικές τους οικονομικὲς δυνατότητες, κι ὅχι σύμφωνα μέ τίς δυνατότητες πού θά ἔπρεπε καί θά μποροῦσε νά προσφέρει μιὰ σύγχρονη κοινω- νία.

Πέρα ἀπ' ὅλα αὐτά, οἱ γονεῖς ἔχουν καί τό βάρος τῆς προστασίας τῶν παιδιῶν τους ἀπὸ τίς κακές

ἐπιδράσεις τῆς κοινωνίας. Ποιὸς γονιὸς καί ποιὸς δάσκαλος δέν ἀγωνιᾷ γιά τοὺς κινδύνους πού ἀπειλοῦν τά παιδιά μας; Πρόκειται γιά τά προγράμματα τῆς τηλεόρασης καί τοῦ κινηματογράφου πού ἐκθειάζουν τὴ βία, τὰ κάθε λογῆς φθοροποιὰ ἔντυπα καί τὰ ναρκωτικά πού κτυποῦν τὴ πόρτα τῶν σχολείων.

Αὐτὸ δέν σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχουν στό τόπο μας καί θετικὲς κοινωνικὲς ἐπιδράσεις.

Ἐπισημαίνουμε τίς ἐποικοδομητικὲς προσπάθειες τῶν γονέων, τῶν δασκάλων, τῶν γυναικῶν, τῆς νεολαίας, τῶν κοινωνικῶν ὁργανώσεων, τῶν πολιτικῶν καί μορφωτικῶν συλλόγων καθὼς καί τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης νά ἐνημερώνουν τὴ κοινὴ γνώμη καί νά βοηθοῦν στὴ ἀξιοποίηση τοῦ ἐλεύθερου χρόνου τῶν παιδιῶν καί τῆς νεολαίας.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι, ἡ οἰκογένεια δέν ἀποτελεῖ αὐτόνομη κοινωνικὴ μονάδα, γιὰ τοῦτο καί ἡ φροντίδα τῆς γιά τό παιδί εἶναι ἄμεσα ἐξαρτημένη ἀπὸ τὰ ὕλικα καί ἠθικά κοινωνικά μέσα πού διαθέτει.

Τό ποιὸς θά κρατήσῃ τό παιδί, ὅταν ἡ μητέρα ἐργάζεται, τὸ πῶς θά μορφωθεῖ, πῶς θά μεγαλώσῃ ὑγιεινὰ κάτω ἀπὸ ἱατρικὴ φροντίδα, τί εἶδους ψυχαγωγία θά ἔχει καί τί ἐπάγγελμα θ' ἀκολουθήσῃ σύμφωνα μέ τίς προτιμήσεις του, εἶναι καθήκον τῆς πολιτείας πού ὀφείλει ν' ἀναγνωρίζει τό βασικὸ δικαίωμα ὅλων τῶν παιδιῶν γιά ἴσες εὐκαιρίες καί νά θέσῃ στήν ὑπηρεσία αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τό καλύτερο δυναμικὸ τοῦ τόπου.

(Ἀπὸ ἔκδοση τῆς Πανελλαδικῆς Ἐνωσης γιά τὰ δικαιώματα τοῦ παιδιοῦ, 1979).

Έργο τοῦ ζωγράφου Γ. Φαρσακίδη

Κάτι έχουμε κερδίσει

ΓΡΑΦΕΙ Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ Σ.Υ.Ε.Τ.Ε.

Παριανός: Κάτω από την κορυφή (2.457 μ.)

(φωτογραφία σδ. Σ. Παντελίδη)

Θυμόμαστε, πώς όταν δημιουργήσαμε τον πρώτο θεατρικό πυρήνα στην Τράπεζα είμαστε τόσο ξένοι μεταξύ μας, τόσο συγκρατημένοι, τόσο άβέβαιοι, πού είναι αμφίβολο αν, έστω και λίγοι από μās, μπορούσαμε νά διακρίνουμε τότε στο μέλλον κάποιο μονοπάτι, κάποια όδό,

κάποια προοπτική.

Σήμερα, μετά από όχτώ μήνες δουλειās, κρατάμε στά χέρια μας μιά ολόκληρη παράσταση.

"Όσο περίεργο κι αν φαίνεται, ακριβώς αυτές τις στιγμές, τώρα πού όλα τά έρεθίσματα, όλες οι έμπειρίες, όλα τά βιώ-

ματα, έχουν ένα νωπό και ρευστό χαρακτήρα, είναι ίσως ή πιό δύσκολη στιγμή γιά νά μπορέσουμε νά δούμε σφαιρικά και ψύχραιμα τή δουλειάμας, τις επιτυχίες μας, τά λάθη μας.

Είναι αλήθεια πώς τούτες τις τελευταίες μέρες πού τά έρεθίσματα διαδέχονται άστραπιαία τ'όνα τ' άλλο, πού ό χρόνος στενεύει άρνούμενος όποιαδήποτε πίστωση, πού ή κούραση κορυφώνεται μαζί μέ τήν κορύφωση τής θεατρικής διαδικασίας, πού τό ζωντανό κοινό γίνεται πραγματικότητα δημιουργώντας μιά βαθειά άγωνία κι ένα βαρύ αίσθημα εύθύνης, είναι αλήθεια λοιπόν, πώς όλα αυτά θολώνουν τό βλέμμα κι αφαιρούν τή δυνατότητα τής καθαρής, τής κριτικής ματιάς...

Πάντως, θάταν ψέματα αν δέν λέγαμε ότι σέ μερικά τουλάχιστον σημεία πρωτοτυπήσαμε. Γιά παράδειγμα, τό ότι δουλέψαμε σέ όλα τά επίπεδα μόνοι μας (σκηνοθεσία, σκηνικά κ.τ.λ.), τό ότι συνεργαστήκαμε μέ συναδέλφους κάποιας ηλικίας, πράγμα άσυνήθιστο γιά έρασιτεχνικό θίασο, τό ότι σμίξαμε επαγγελματίες και έρασιτέχνες συνάδελφοι σέ μιά κοινή προσπάθεια, προσφέροντας οι μόν πρώτοι τή συνέπεια και τήν πείρα τους οι δέ δεύτεροι τόν ένθουσιασμό και τόν αυθόρμητισμό τους, πιστεύουμε ότι είναι ή θετική μας προσφορά στο χώρο τού έρασιτεχνικού θεάτρου.

Από τήν άλλη μεριά θά ήταν εξίσου ψέματα αν κρύβαμε πώς ύπήρξαν κι οι κακές στι-

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ Σ.Υ.Ε.Τ.Ε.

ΘΕΑΤΡΟ

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ
ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Γιώργου Σκούρτη

ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΘΡΥΨΑΛΑ

γμές του θιάσου μας τότε πού διαφωνήσαμε, τότε πού τσακωθήκαμε, τότε πού πικραθήκαμε, τώρα πρόσφατα πού τρεις καλοί φίλοι καί ήθοποιοί αποχώρησαν μή μπορώντας ν' ανταπεξέλθουν στην ταχύτητα των ρυθμών μας.

Επίσης, θά ήταν ίσως τό μεγαλύτερο ψέμα αν λέγαμε πώς τό μόνο πού μās ένωσε, όλο τούτο τόν καιρό, ήταν τό θέατρο. Όχι, ήταν βέβαια τό βασικότερο, αλλά όχι τό μόνο. Τό

ότι όλοι δουλεύουμε στην ίδια Τράπεζα, τό ότι κουρασθήκαμε όλοι τό ίδιο, τό ότι ξενυχτώντας γνωρίζαμε πώς κάνουμε όλοι την ίδια θυσία. "Όλ' αυτά μαζί μās έκαναν νά νοιώθουμε ίσοι μεταξύ μας, καί τό σπουδαιότερο, ανέπτυξαν στην ομάδα μας την αίσθηση της συλλογικότητας καί την κοινή συνείδηση, συνείδηση πού διαμορφώθηκε καί όλοκληρώθηκε μέσα από τό θεατρικό δραματισμό καί τό θεατρικό στόχο.

Τελειώνοντας, είμαστε βέβαιοι πώς όλοι όσοι δουλέψαμε γι' αυτό τό έργο κάτι τελικά κερδίσαμε. Κι αυτοί πού φύγανε κι αυτοί πού μείναμε ξέρουμε βαθειά μέσα μας πώς κάτι έχουμε κερδίσει. Κι ίσως είναι αυτό τό κάτι πού μās κάνει νά πιστεύουμε πώς καινούργιοι συνάδελφοι θάρχονται συνέχεια στην ομάδα μας...

Ή Θεατρική Όμάδα του Πολιτιστικού Τμήματος

Οί συνάδελφοι - μέλη της Θεατρικής Όμάδας του Πολιτιστικού Τμήματος του ΣΥΕΤΕ πού πήραν μέρος στό ανέβασμα του έργου του Γ. Σκούρτη «Κομμάτια καί Θρύψαλα». Από άριστερά: Μαρία Δέγλερη, Σπύρος Ζαλμάς, Μάγια Πατεράκη, Νίκος Δημολίτσας, Κώστας Βελέντζας, Τζίνια Κωνσταντίνου, Δημήτρης Δυσσεάκης, Τέτη Καποτά, Παναγιώτης Κωστάκης, Τιτίκα Γληνού καί Βαγγέλης Παπαδόπουλος.

Στή Θεατρική Όμάδα συμμετέχουν ακόμα οί συνάδελφοι: Μιχάλης Χατζηναστασίου, Γιώργος Μιχαλόπουλος καί Σπύρος Μπατζάκης.

ΣΚΑΚΙ

ΣΚΑΚΙ: Ένα παλιό και πανέμορφο παιχνίδι

Τό σκάκι, αυτό τό παλιό και πανέμορφο παιχνίδι, τό καλύτερο και βαθύτερο ανάμεσα στά πνευματικά παιχνίδια, είναι λίγο ως πολύ γνωστό στον περισσότερο κόσμο. Δυστυχώς, εδώ στην Ελλάδα, παρά την εξάπλωση πού γνωρίζει συνεχώς, υπάρχουν ακόμα πολλοί πού άγνοούν και τ' όνομά του ή άλλοι πού ξέρουν άπλως τίς κινήσεις των κομματιών, χωρίς νάχουν τό χρόνο ή τήν εύκαιρία ν' άσχοληθούν έντατικώτερα.

Υπάρχει βέβαια ένα άξιόλογο ποσοστό ανθρώπων, κυρίως στά μεγάλα κέντρα (Αθήνα, Θεσ/νίκη, Πάτρα, κ. ά.) πού σάν μέλη των διαφόρων σκακιστικών συλλόγων άσχολούνται συστηματικά μέ τό άθλημα, μετέχοντας σ' επίσημους άγώνες, πρωταθλήματα, τουρνουά, κλπ.

Τό νά μάθει κανείς σήμερα σκάκι είναι κάτι πολύ άπλό. Δέν έχει παρά ν' αγοράσει ένα από τά λίγα έστω έλληνικά βιβλία πού κυκλοφορούν στην αγορά ή νά καταφύγει σ' ένα φίλο του πού ξέρει ήδη νά παίζει σκάκι. Βέβαια γι' αυτόν πού γνωρίζει κάποια ξένη γλώσσα ακόμα καλύτερα, ή ξένη βιβλιογραφία είναι άρκετά πλούσια, γιά όποιοδήποτε θέμα.

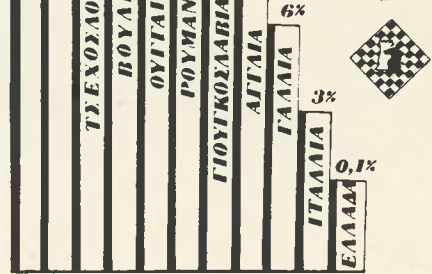
Και γιά νά έρθουμε στον τραπεζικό χώρο, τό σκακιστικό τμήμα της ΕΦΕΤ μέ ζωή 10 χρόνων, και μέ σταθερή διοργάνωση κάθε χρόνο έσωτερικού πρωταθλήματος, δύο τουρνουά και συμμετοχή στό διασυλλογικό πρωτάθλημα της χώρας - περά από τους άτομικούς άγώνες πού τυχόν συμμετέχουν οί παίκτες του - δίνει τήν εύκαιρία σέ κάθε συνάδελφο ν' άσχοληθεί λίγο ή πολύ μέ τό σκάκι.

Περισσότερες λεπτομέρειες γιά τήν ιστορία και τίς δραστηριότητες του σκακιστικού τμήματος της ΕΦΕΤ υπάρχουν στό βιβλίο **ΤΟ ΣΚΑΚΙ ΣΤΗΝ ΕΦΕΤ, 1975-1980** του Σπ. Λούρη, πού μπορεί όποιοσδήποτε ενδιαφέρεται νά προμηθευτεί δωρεάν από τά γραφεία της ΕΦΕΤ, Αίόλου 86, τηλ. 3210411 (624).

Η στήλη αυτή παρουσιάζοντας ιστορικά, στρατηγικά θέματα, παρτίδες, φινάλε ή σπουδές έχει στόχο ν' άποκτήσει κάποια πρακτική άξία γιά κάθε σκακιστή και ν' άποτελέσει μιá πραγματικά εύχάριστη άπασχόληση στον έλεύθερο χρόνο του. Τά έπίκαιρα σκακιστικά νέα δημοσιεύονται σχεδόν κάθε μήνα στην **Τραπεζτική**. Έτσι εδώ θάχουμε τήν εύκαιρία νά προσφέρουμε χρήσιμες γνώσεις γενικής φύσης.

Ποσοστό σκακιστών

(Από τό σύνολο των αθλητών τους)
δέν διάφορες χώρες.

Όσο γι' αυτούς πού ενδιαφέρονται και δέν ξέρουν ακόμα σκάκι, δέν έχουν παρά... νά μάθουν! Είμαι βέβαιος πώς γρήγορα θά τους ένθουσιάσει και θά τους γοητεύσει πολύ, μέ τά στοιχεία άρμονίας, αισθητικής, συμμετρίας, λογικής και άλλα διάφορα πού άφθονα παρουσιάζει.

Μιά από τις ώραιότερες παρτίδες

Δημοσιεύουμε μιά από τις ωραιότερες παρτίδες που παίχθηκαν ποτέ στα πρωταθλήματα ανδρών Ίσπανίας.

Λευκά: MORAN Γκαμπί Βασιλίσσης μή αποδεκτό
Μαύρα: ΓΚΟΜΕΖ ΚΑΜΑΧΟ Τενερίφε, 1973

1. δ4 Δ5 2. γ4 ε6 3. Ιγ3 Ιζ6 4. γδ5 εδ5 5. Αη5 Αε7 6. ε3
γ6 7. Αδ3 0-0 8. Βγ2 Πε8 9. Ιηε2

(Τά Λευκά δέν αναπτύσσουν τόν ίππο στό ζ3 γιατί έτοιμάζουν μέ τήν προώθηση ζ2-ζ3 και ε3-ε4 χτύπημα στό κέντρο).

9...Ιβδ7 10.0-0 Ιζβ

(Μέ σκοπό νά καταλάβη ό ίππος ένα καλύτερο πόστο στόν έλεγχο τού κέντρου)

11. ζ3 θ6 12.Αθ4 Ιε6 13.Παδ 1

(Ένισχύει έμμεσα τό τετράγωνο δ4)

13...β5 14.Αζ2 α6 15. ε4 Αβ7 16. ε5 Ιδ7 17.ζ4 γ5

(Τά Λευκά επιτίθενται μέ τήν προώθηση τών πιονιών τους στό αντίπαλο ροκέ και τά Μαύρα άπαντοϋν μέ πλάγιο κτύπημα στό κέντρο. Έ Η Τακτική αυτή είναι κλασσική)

18.ζ5; 1:δ4 19. 1:δ4 20. ζ6! δγ3

(Αυτό χάνει φορσέ. Καλύτερο ήταν 20...Αζ8 ή Αγ5)

21.Αθ7+ Ρθ8 22.ζη7+ Ρ:η7 23.Αδ4!! Αγ5

(Έάν 23...Ιζ8 24.Βζ5! μέ θανάσιμη άπειλή στό ζ7)

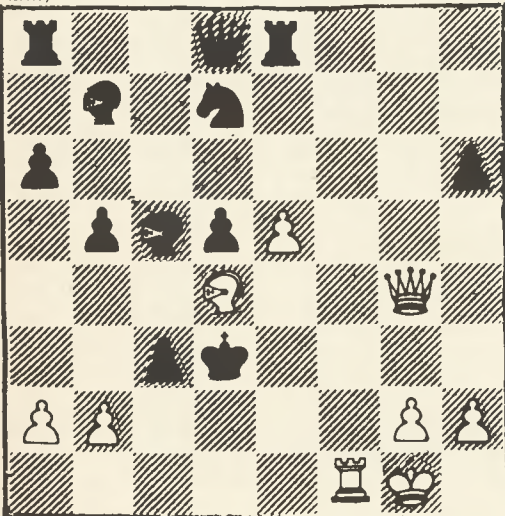
24.Π:ζ7+!! Ρ:ζ7 25.Βη6+Ρε7

26.Βη7+ Ρε6 27. Αζ5+!! Ρ:ζ5

(Μετά τή θυσία τού ίππου και τού πύργου και νέα θυσία άξιωματικού οδηγεί τό μαύρο βασιληά σ' ένα χωρίς έπιστροφή ταξίδι προς τήν άλλη γωνία. Θέαμα σπάνιας όμορφιάς έχει άρχισει)

28.Πζ1+ Ρε 4 29.Βη 4+ Ρδ3 30.Πζ3+

(Πιό γρήγορο τό 30.Πδ1+ Ργ4 31.Αε3+ δ4 32.Π:δ4+ κλ.π)

Μετά τήν 29η κίνηση τών Μαύρων

30...Ρδ2 31. Βζ4+ Ργ2 32.Π:γ3+ Ρβ1 33.Βγ1+ Ρ:α2 34. Α:γ5 (Κέρδιζε τό 34. Πα3+! Α:α3 35. βα3 Ρβ3 36. Ββ2) 34...β4! 35.Α:β4; (Αυτό χάνει! Τό 35.β3! κέρδιζε) 35...Ββ6+ 36. Αγ5 Β:γ5+! 37.Π:γ5 1:γ5 38.Β:γ5 Παγ8! Τά Λευκά έγκατέλειψαν. Έχασαν μέ τά λάθη πού έκαναν στό τέλος, προφανώς σέ πίεση χρόνου. Κρίμα τόσο λαμπρό παιχνίδι νά μή βρής τή δικαίωση του μέ νίκη. Άλλά τό σκάκι άπαιτεί προσοχή και άκρίβεια, πολλές φορές ως τό τέλος κι άς είναι καθαρά κερδισμένη ή θέση

Σπύρος Λούρης

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σέ κάθε τεϋχος:

- Παρουσίαση τών 30 σημαντικότερων βιβλίων τού μήνα
- Συνεντεύξεις μέ γνωστούς συγγραφείς
- Βιβλιογραφίες για θέματα έπιστήμης και τέχνης
- Πορτραίτα έκδοτικών οίκων και βιβλιοπωλείων
- Τά best-seller τού μήνα
- Ρεπορτάζ για τήν κίνηση τού βιβλίου στήν Έλλάδα και στό έξωτερικό
- Περιλήψεις τών διατριβών πού έτοιμάζονται στίς άνώτατες σχολές
- Βιβλιογραφικό δελτίο μέ όλες τίς νέες εκδόσεις
- Κριτικογραφία τού ήμερήσιου και περιοδικού τύπου
- Άρθρα, σχόλια, χρονογράφημα

πολυσέλιδο — άνανεωμένο — υπεύθυνο

Μήπως σ' ενδιαφέρει η φωτογραφία;

“Αν ναι,

τότε θά θέλαμε πολύ νά σέ γνωρίσουμε, φίλε συνάδελφε.

Είμαστε τό ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΜΗΜΑ πού ιδρύθηκε πρόσφατα, ὅπως ἴσως θά ἔχεις μάθει, μέ τήν πρωτοβουλία τῆς Πολιτιστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου μας. Κοινό μας γνώρισμα, ἡ ἀγάπη μας γιά τή Φωτογραφία, πού θέλουμε νά τή βλέπουμε σάν μέσο ἔκφρασης, σάν Τέχνη.

Ἡ ἀνάγκη νά ιδρυθεῖ τό τμήμα μας εἶχε ἀρχίσει νά φαίνεται ἀπό καιρό.

Μέ περισσότερη θέληση ἀλλά καί μέ τή σιγουριά πού μᾶς παρέχει ἡ συμπαράσταση τοῦ Συλλόγου, βάζουμε τά θεμέλια τῆς δημιουργίας αὐτοῦ τοῦ τμήματος, ἀνταποκρινόμενοι στήν ἐπιθυμία πολλῶν φίλων τῆς Φωτογραφίας.

Γιά νά δουλέψουμε ὅμως σωστά, θά θέλαμε καί τή δική σου γνώμη πού μπορεῖ νά μᾶς φανεῖ πολύτιμη. Θά θέλαμε νά ξέρουμε τίς ἀπόψεις σου καί γενικότερα πῶς νομίζεις πῶς θά σέ ἀντιπροσώπευε καλύτερα τό τμήμα.

Συμπληρώνοντας τό ἐρωτηματολόγιο πού βρίσκεται στήν δίπλα σελίδα, θά μᾶς δώσεις τή δυνατότητα νά σέ γνωρίσουμε καλύτερα ἀλλά καί νά σχηματίσουμε μιὰ πρώτη εἰκόνα τῆς πραγματικῆς κατάστασης καί τῶν δυνατοτήτων μας ὥστε νά προγραμματίσουμε σωστά τά ἐπόμενα βήματά μας (ἀρχή σεμιναρίων, προκήρυξη μεγάλου διαγωνισμοῦ, ἔκδοση ἡμερολογίου κ.ἄ.).

Παρακαλοῦμε νά μᾶς ἐπιστρέψεις τό ἐρωτηματολόγιο, **τό συντομότερο δυνατό**, στήν παρακάτω διεύθυνση:

ΣΥΛΛΟΓΟ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 15, ΚΑΙ ΑΙΟΛΟΥ

ΑΘΗΝΑ (121).

(γιά τό ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΜΗΜΑ)

Μέ συναδελφικούς χαιρετισμούς,
ΤΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

1. ΕΧΩ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ☐
ΔΕΝ ΕΧΩ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ☐

2. ΕΜΦΑΝΙΖΩ ☐ ΤΥΠΩΝΩ ☐ ΜΟΝΟΣ/ΜΟΝΗ
ΜΟΥ ΤΙΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΜΟΥ.

3. ΕΧΩ ΜΙΑ.....(τύπος μηχανής)

4. ΔΙΑΘΕΤΩ ΤΟΝ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ: (φα-
κούς κλπ.)

.....
.....
.....

5. ΕΧΩ ΚΑΝΕΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ☐
ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΝΕΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ☐

6. ΑΣΧΟΛΟΥΜΑΙ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕ ΤΗ ΦΩ-
ΤΟΓΡΑΦΙΑ

7. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΩΤΟΓΡΑ-
ΦΙΑΣ ☐
ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΩ-
ΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ☐

8. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΓΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΚΔΗ-
ΛΩΣΕΙΣ (Έξορμήσεις [Safari], διαγωνισμούς,
έκθέσεις κλπ.) ☐
ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΓΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ☐

9. ΕΧΩ ΠΕΙΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΔΗΛΩ-
ΣΕΩΝ ☐
ΔΕΝ ΕΧΩ ΠΕΙΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΔΗ-
ΛΩΣΕΩΝ ☐

10. ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ ΣΤΙΣ ΣΥΓ-
ΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ:

ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΤΗ ΒΔΟΜΑΔΑ ☐
ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΤΟ 15ΝΘΗΜΕΡΟ ☐
ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ ☐

11. ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΥΛΙ-
ΚΟΥ ☐
ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟ-
ΡΙΕΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ
ΥΛΙΚΟΥ ☐

12. ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΤΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡ-
ΓΕΙ ΩΣ ΕΞΗΣ:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

Α.Μ.

ΚΑΤ/ΜΑ ή ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΚΩΔ. ΑΡ.....

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΚΑΤ/ΤΟΣ ή ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

.....

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΣΠΙΤΙΟΥ

.....

